

## Besluit 46/19

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 30 augustus 2019

**Onderwerp**

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 14 juni 2019

**Datum**

30 augustus 2019

**Documentnummer**

4568918

**Provinciale Staten van Noord-Brabant,**

gelezen het voorstel van de Griffier, d.d. 20 augustus 2019 – 4562410;

gelet op artikel 45, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2017;

**besluiten:**

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 14 juni 2019.

's-Hertogenbosch, 30 augustus 2019  
Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de griffier,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. mr. K.A.E. ten Cate

**Vastgesteld**

**PS 46/19 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 14 juni 2019**

|                                                                                                                                                                                                                       |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Inhoudsopgave</b>                                                                                                                                                                                                  |            |
| <b>Inhoudsopgave</b>                                                                                                                                                                                                  | <b>2</b>   |
| <b>Index gesproken personen</b>                                                                                                                                                                                       | <b>3</b>   |
| <b>Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant</b>                                                                                                                                                    | <b>5</b>   |
| <b>Opening van de vergadering / vaststellen agenda</b>                                                                                                                                                                | <b>8</b>   |
| <b>Afscheid leden van Gedeputeerde Staten</b>                                                                                                                                                                         | <b>10</b>  |
| <b>Bespreekstuk</b>                                                                                                                                                                                                   | <b>23</b>  |
| <b>26/19 Statenvoorstel Initiatiefvoorstel Referendumverordening Noord-Brabant</b>                                                                                                                                    | <b>23</b>  |
| <b>Stemming</b>                                                                                                                                                                                                       | <b>23</b>  |
| <b>35/19 Lijst Ingekomen stukken periode 27 april 2019 t/m 22 mei 2019</b>                                                                                                                                            | <b>23</b>  |
| <b>31/19 Notulen van de PS-vergadering 27 maart 2019</b>                                                                                                                                                              | <b>23</b>  |
| <b>32/19 Notulen van de PS-vergadering 28 maart 2019</b>                                                                                                                                                              | <b>23</b>  |
| <b>37/19 Statenvoorstel lidmaatschap AV-IPO</b>                                                                                                                                                                       | <b>23</b>  |
| <b>Bestuursakkoord 2019-2023</b>                                                                                                                                                                                      | <b>23</b>  |
| <b>36/19 Statenvoorstel Vaststelling aantal gedeputeerden voor de Statenperiode 2019-2023, benoeming leden van Gedeputeerde Staten en verlening ontheffing woonplaatsvereiste aan een lid van Gedeputeerde Staten</b> | <b>135</b> |
| <b>Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten</b>                                                                                                                           | <b>156</b> |
| <b>Sluiting</b>                                                                                                                                                                                                       | <b>158</b> |

## Index gesproken personen

Altundal MIB, N., 66, 67, 68, 115, 130, 140  
Arts, mw. W.M.A., 116, 131  
Bankers, J.P.E., 113, 128  
Bekker, M.A. de, 114, 129  
Berg, H.F. van den, 9, 28, 35, 59, 61, 62, 106, 116, 131  
Bergsma, ing. R., 114, 129, 154, 155  
Bergsma, R., 114, 129, 154, 155  
Bie, E.J. de, 29, 30, 31, 32, 33, 99, 111, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 133, 134, 149, 150, 153  
Boon, M.C.H., 37, 38, 46, 63, 64, 102, 109, 110, 116, 131  
Bräuner, mw. G.E.A., 113, 128  
Brouwers, drs. J.F.X.M., 43, 81, 82, 83, 105, 106, 109, 112, 113, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 128, 132, 133, 135, 144, 150, 151, 154  
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 8, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 151, 155, 156, 157  
Deryckere, M.N.R.C., 115, 130  
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van, 115, 130  
Dijk, mw. E. van, 116, 131  
Dingemans, mw. mr. F.M., 114, 129  
Dirken ir, mw. A.M.W., 116, 131  
Duijs, F.B.G., 116, 131  
Everling, M.J., 17, 20, 35, 36, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 95, 96, 102, 103, 105, 111, 114, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 132, 133, 134, 136, 149, 150, 153  
Grashoff, ir. H.J., 154, 155  
Gremmen, R.J., 113, 128  
Gruithuijsen, drs. M.P.J.M. van, 114, 129, 154, 155  
Hattem LLB, A.W.J.A. van, 25, 27, 36, 40, 47, 48, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 69, 70, 71, 72, 91, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 104, 111, 112, 115, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 130, 132, 133, 134, 138, 139, 140, 141, 142, 147, 148, 149, 151, 153  
Heer, drs. ing. C. de, 112, 127  
Heijmans, N.G.L., 34, 38, 39, 47, 55, 97, 98, 99, 117, 127, 137, 146, 147  
Hendriks, C.A., 115, 130  
Hoon, mw. A.J.M. de, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 82, 97, 100, 101, 102, 111, 114, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 132, 133, 134, 149, 150, 153  
Hout,, 16, 17  
Janssen, R.P.M., 113, 128  
Kammen, mw. drs. P. van der, 116, 131, 148, 149  
Karaaslan, T., 157  
Kessel, mw. J.A.M. van, 115, 130  
Kort MSc, M.V. de, 49, 50, 116, 131, 135, 156  
Linden, mw J.J. van der, 112, 127  
Logister, E.H.P., 157  
Ludwig, T.W., 86, 87, 114, 129  
Maat, C.A. van der, 24, 52, 113, 129, 154, 155

Manders, drs. W.J., 31, 33, 114, 129  
 Meeren, C.J.R.F. van der, 114, 129  
 Meijer, A.A., 30, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 67, 71, 72, 81, 85, 86, 102, 103, 111, 115, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 130, 132, 133, 134, 141, 142, 149, 150, 153  
 Merrienboer, H.J.A. van, 154, 155  
 Oetelaar, J.C.M. van den, 45, 101, 112, 127  
 Otfers-Bruijnen, mw. mr. S.M., 11, 24, 25, 26, 27, 28, 31, 71, 94, 95, 96, 97, 99, 111, 113, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 126, 128, 132, 133, 134, 149, 150, 153  
 Panhuizen, A.V., 113, 128  
 Pauli, B., 11, 13  
 Philippart, M.J.A., 115, 130  
 Pinxteren, W.F.C. van, 42, 72, 88, 89, 108, 112, 115, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 130, 132, 134, 135, 145, 150, 151, 154  
 Roeles, S.G., 116, 131  
 Roijackers, mw. H.I., 32, 40, 41, 42, 52, 53, 54, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 81, 82, 83, 90, 92, 111, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 130, 132, 133, 134, 137, 138, 139, 140, 141, 146, 147, 149, 150, 153  
 Rutjens, W.H.A., 112, 127  
 Scholder-Penders, mw. G.M., 157  
 Slood, mw. mr. M.A.B. van der, 116, 131, 154, 155  
 Smeulders MA, S.J.A.H., 79, 80, 96, 105, 112, 115, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 130, 132, 133, 135, 150, 151, 153  
 Smolders, H.A.J., 117, 127  
 Spierings, mw. M.J.G., 117, 127, 154, 155  
 Stoop, drs. J.W.P., 157  
 Swinkels, H.A.J.M., 21, 113, 128  
 Thijssen, J.G.M., 157  
 Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de, 115, 130  
 Voorzitter, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158  
 Vreugdenhil, ing. H.J., 26, 39, 41, 42, 55, 56, 65, 71, 89, 90, 91, 92, 97, 99, 108, 109, 112, 114, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 129, 133, 134, 135, 138, 139, 145, 150, 151, 154  
 Weert, M.J.M. van, 113, 128  
 Wel, M.C. van der, 43, 44, 57, 58, 64, 65, 84, 85, 86, 87, 95, 106, 107, 112, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 131, 132, 133, 135, 141, 148, 150, 151  
 Wely, L.F.A.M., 114, 129  
 Zwart, mw. P.S., 113, 128

## Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

|                                    |                       |                  |
|------------------------------------|-----------------------|------------------|
| Altundal MIB, N.                   | SP                    | Oss              |
| Arts, mw. W.M.A.                   | SP                    | Eindhoven        |
| Bankers, J.P.E.                    | CDA                   | Asten            |
| Bekker, M.A. de                    | Forum voor Democratie | Bergen op Zoom   |
| Berg, H.F. van den                 | PVV                   | Tilburg          |
| Bergsma, R.                        | CDA                   | Woudrichem       |
| Bie, E.J. de                       | Forum voor Democratie | Bergen op Zoom   |
| Boon, M.C.H.                       | PVV                   | Bergen op Zoom   |
| Bräuner, mw. G.E.A.                | VVD                   | Veghel           |
| Brouwers, J.F.X.M.                 | 50PLUS                | Son en Breugel   |
| Deryckere, M.N.R.C.                | CDA                   | Tilburg          |
| Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van | GroenLinks            | Cuijk            |
| Dijk, mw. E. van                   | PvdA                  | Eindhoven        |
| Dingemans, mw. F.M.                | D66                   | Moergestel       |
| Dirken, mw. A.M.W.                 | VVD                   | Hoeven           |
| Duijs, F.B.G.                      | Forum voor Democratie | Maren-Kessel     |
| Everling, M.J.                     | SP                    | Uden             |
| Gremmen, R.J.                      | VVD                   | Berghem          |
| Gruijthuijsen, drs. M.P.J.M. van   | VVD                   | Tilburg          |
| Hattem, A.W.J.A. van               | PVV                   | Vinkel           |
| Heer, drs. ing. C. de              | CDA                   | Eindhoven        |
| Heijmans, N.G.L.                   | SP                    | 's-Hertogenbosch |
| Hendriks, C.A.                     | CDA                   | Erp              |
| Hoon, mw. A.J.M. de                | CDA                   | Etten-Leur       |
| Janssen, R.P.M.                    | VVD                   | Rosmalen         |
| Kammen, mw. drs. P. van der        | PVV                   | Tilburg          |
| Karaaslan, T.                      | VVD                   | Nieuwkuijk       |
| Kessel, mw. J.A.M. van             | D66                   | Maarheeze        |
| Kort, M.S.C. de                    | PvdA                  | Vught            |
| Linden, mw. J.J. van der           | GroenLinks            | Oss              |
| Logister, E.H.P.                   | D66                   | Chaaam           |
| Ludwig, T.W.                       | GroenLinks            | 's-Hertogenbosch |
| Maat, C.A. van der                 | VVD                   | Breda            |
| Manders, drs. W.J.                 | VVD                   | Gemert           |
| Meeren, C.J.R.F. van der           | Forum voor Democratie | Bergen op Zoom   |
| Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M.     | D66                   | Best             |
| Meijer, A.A.                       | D66                   | Waalwijk         |
| Oetelaar, J.C.M. van der           | Forum voor Democratie | Schijndel        |
| Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M.      | VVD                   | Vught            |
| Panhuizen, A.V.                    | VVD                   | Tilburg          |

Philippart, M.J.A.  
Pinxteren, W.F.C. van  
Roeles, S.G.  
Roijackers, mw. H.I.  
Rutjens, W.H.A.  
Scholder-Penders, mw. G.M.  
Sloot, mw. M.A.B. van der  
Smeulders, S.J.A.H.  
Smolders, H.A.J.  
Spierings, mw. M.J.G.  
Stoop, drs. J.W.P.  
Surminski, mw. M.J.G.P.  
Swinkels, H.A.J.M.  
Thijssen, J.G.M.  
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de  
Vreugdenhil, ing. H.J.  
Weert, M.J.M. van  
Wel, ir. M.C. van der  
Wely, L.F.A.M. van  
Zwart, mw. P.S.

GroenLinks  
Lokaal Brabant  
Forum voor Democratie  
GroenLinks  
Forum voor Democratie  
VVD  
CDA  
PvdA  
Forum voor Democratie  
D66  
CDA  
Partij voor de Dieren  
SP  
CDA  
CDA  
ChristenUnie-SGP  
50PLUS  
Partij voor de Dieren  
Forum voor Democratie  
VVD

Eindhoven  
Haaren  
Sint-Michielsgestel  
's-Hertogenbosch  
's-Hertogenbosch  
Nuenen  
's-Hertogenbosch  
Helmond  
Tilburg  
Sint-Michielsgestel  
Bergen op Zoom  
Hoogerheide  
Vught  
Beers  
Beek en Donk  
Nieuwendijk  
Helmond  
Rijsbergen  
Oss  
Lage Zwaluwe

## **Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant**

**Vrijdag 14 juni 2019**

### **Agenda**

**I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda**

**VIII.a Afscheid leden van Gedeputeerde Staten**

**II. Bespreekstuk**

**26/19 Statenvoorstel Initiatiefvoorstel Referendumverordening Noord-Brabant**

**31/19 Notulen van de PS-vergadering 27 maart 2019**

**32/19 Notulen van de PS-vergadering 28 maart 2019**

**III. Stemming**

**IV. Bestuursakkoord 2019-2023**

**V. Bepaling aantal zetels in Gedeputeerde Staten en benoeming leden van Gedeputeerde Staten**

**VI. Onderzoek en geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten**

**VII. Bespreekstuk**

**37/19 Statenvoorstel lidmaatschap AV-IPO**

**VIII.b Afscheid leden Provinciale Staten die tot lid van het college van Gedeputeerde Staten zijn benoemd**



## Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

**Vrijdag 14 juni 2019**

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning, voorzitter  
mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Volgens de presentielijst zijn 59 leden aanwezig, te weten: Altundal, mw. Arts, Bankers, De Bekker, Van den Berg, Bergsma, De Bie, Boon, mw. Bräuner, Brouwers, Deryckere, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dingemans, mw. Dirken, Duijs, Everling, Gremmen, Van Gruijthuisen, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, mw. De Hoon, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. Van Kessel, De Kort, mw. Van der Linden, Logister, Ludwig, Van der Maat, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, Meijer, Van den Oetelaar, mw. Otters-Bruijnen, Panhuizen, Philippart, Van Pinxteren, Roeles, mw. Roijackers, Rutjens, mw. Van der Sloot, Smeulders, Smolders, mw. Spierings, Stoop, Swinkels, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, Vreugdenhil, Van Weert, Van der Wel, Van Wely, mw. Zwart.

Afwezig: mw. Surminski.

### Opening van de vergadering / vaststellen agenda

*De voorzitter opent de vergadering om 13.30 uur.*

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? Ik wil de vergadering openen met het gebruikelijke moment van stilte en u weet dat ik u dan vraag daarbij te gaan staan.

*Er wordt een moment stilte in acht genomen.*

De **voorzitter**: Dank u wel. Gaat u zitten. Ik wil de griffier vragen ons mededeling te doen van de berichten van verhindering die zijn binnengekomen. De griffier.

De **griffier**: Ik heb bericht van verhindering ontvangen van mevrouw Surminski.

De **voorzitter**: Aanvullingen vanuit de zaal? Daar lijkt geen sprake van. Dan heet ik u allen zeer van harte welkom voor een bijzondere vergadering van de Staten van Noord-Brabant. Ik heet ook van harte welkom de aanwezigen op de publieke tribune en uiteraard ook degenen die via het internet onze vergadering kunnen volgen.

Vandaag zijn, in ieder geval aan het begin van de vergadering, ook te gast de leden van het HEVO in Rosmalen. Ze zijn als gast van de Staten ontvangen door fractiemedewerker Ineke Griens van de fractie van D66. In de loop van de vergadering zullen ongetwijfeld ook nog allerlei betrokken familieleden en vrienden van de wat meer persoonlijke elementen van de benoemingen die voorzien zijn vandaag, aanschuiven. Ik heet hen alvast zeer van harte welkom.

Ik wil vervolgens beginnen met een welgemeende felicitatie uit te spreken. In onze vorige bijeenkomst hebben wij de Senaat gekozen en wij hebben – misschien is dat betrekkelijk uniek; ik heb dit niet meer na kunnen gaan – maar liefst twee senatoren in ons midden. Tot leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal zijn gekozen ons lid Alexander van Hattem en de heer Loek van Wely. Van harte gefeliciteerd, veel succes in de Senaat!

*Applaus*

De **voorzitter**: Dat dacht ik! Dan is er nog een reden voor een felicitatie. Renze Bergsma, in jullie midden gezeten, is vandaag jarig. Dat belooft een heel bijzondere verjaardag te worden! Van harte gefeliciteerd.

*Applaus*

De **voorzitter**: En nu ik toch bezig ben met verjaardagen, wil ik ook niet onvermeld laten dat Kees de Heer morgen zijn verjaardag gaat vieren, en dat is ook wel een felicitatie waard voor jou, Kees.

*Applaus*

De **voorzitter**: Ik stel dan nu de agenda aan de orde met uw welnemen. Ik stel vast dat voor het Statenvoorstel 37/19, inhoudende het lidmaatschap van de Algemene Vergadering van het IPO, geen spreektijd is aangevraagd. Ik stel daarom voor dit besluit bij acclamatie mee te nemen onder agendapunt 3, de stemmingen. Ik neem aan dat u daarmee kunt instemmen. Dat lijkt het geval, dan gaan we als zodanig procederen.

Verder merk ik maar voor de volledigheid op dat tijdens de procedurevergadering van 3 juni jl. is afgesproken dat er voor deze vergadering geen agendapunt 'Actualiteiten' is, geen actuele moties dus, omdat in deze vergadering, waarin het bestuursakkoord wordt besproken, in beginsel alle onderwerpen aan bod kunnen komen. Verder meld ik u dat alle moties en amendementen die tijdens deze vergadering worden ingediend bij de geagendeerde onderwerpen door de griffie op iBabs worden geplaatst, en dat zal vandaag zijn bij Statendag 14 juni 2019 onder agendapunt 9: ingediende moties en amendementen. En vanochtend heeft de griffier in de procedurevergadering gemeld dat we vanaf nu, deze nieuwe bestuursperiode ingaande, de moties en amendementen gaan doornummeren. Dus als theoretisch gesproken in deze vergadering zes moties worden ingediend – ik doe maar eens een gok –, dan beginnen we de volgende vergadering met motie nr. 7, en zo nummeren we door tot het einde van de bestuursperiode, dat om het werken allemaal wat makkelijker te maken. Ik zie een woordmelding van de heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter, de vraag of we de moties op papier kunnen krijgen, om de eenvoudige, praktische reden dat mijn iPad bij het Dienstenplein nog steeds ligt, omdat de mail niet functioneert. Ik geloof niet dat ik de enige ben die daar last van heeft. Dus het vriendelijke verzoek of dat mogelijk is.

De **voorzitter**: Ik denk dat we voor de heer Van den Berg wel een uitzondering kunnen maken. Ik heb niet andere berichten dat het ook breder als fenomeen vandaag.... Het gaat om twee apparaten die niet werken? Dan zorgen wij dat er ook even een kopie van de motie bij u op de tafel ligt. En wie weet is het Dienstenplein nog tijdens de vergadering in staat om de euvels te verhelpen.

Goed. Ik merk nog iets anders op. Even graag uw aandacht. Met betrekking tot een later agenda-onderdeel, als we gaan stemmen over de gedeputeerden, dan geschiedt dat vandaag op één stembriefje. Dat zou ook anders kunnen, met een stembriefje per gedeputeerde, maar we hebben de relevante juridische teksten erop nageslagen en het reglement van orde verbiedt het niet om het te doen. Sterker nog: in andere teksten, model-reglementen wordt het zelfs aanbevolen. We hebben het met de voorzitter en de leden van de kiescommissie die straks acteert ook besproken. Het is voor het verloop van de stemmingen efficiënter. Nadere uitleg daarover volgt straks, maar we gaan het dus wel op één briefje doen in deze vergadering.

Verder verzoek ik u, zoals gebruikelijk, bij het verlaten van de Statenzaal dit te melden bij de bodetafel, zodat wij kunnen beschikken over een correct aanwezigheidsoverzicht van u allen bij de stemmingen. Ik stel voor dat we de agenda vaststellen zoals die is rondgedeeld. Geen opmerkingen daarover op dit moment? Dan gaan we verder met agendapunt 2, een bijzonder agendapunt: het afscheid van een aantal leden van Gedeputeerde Staten.

## **Afscheid leden van Gedeputeerde Staten**

De **voorzitter**: Vandaag komt er een einde aan het lidmaatschap van het college van GS van drie personen: de heren Pauli, Van den Hout en Swinkels. Ik wil zo dadelijk graag als uw voorzitter enkele woorden namens u tot hen richten. Daarna zullen de betreffende fractievoorzitters ook kort het woord tot de gedeputeerden richten, die dan zelf tot slot de gelegenheid krijgen om kort het woord tot u te richten. Het gaat gebeuren in de volgende volgorde. Ik zal eerst de heer Pauli toespreken, dan mevrouw Otters, en dan de heer Pauli tot slot. Dan mag ik weer spreken voor de heer Van den Hout, fractievoorzitter Everling zal dan spreken en tot slot de heer Van den Hout zelf. En tot slot spreekt de voorzitter van PS de heer Swinkels toe, weer fractievoorzitter de heer Everling en de heer Swinkels tot slot zal dan hier het woord tot u voeren. Wij vinden het belangrijk om dat op een goede manier te doen en ik zal daarom nu even naar het spreekgestoelte gaan om daar de toespraak te houden.

Beste Bert. Een heel bijzondere dag moet dit voor jou zijn, want voor iemand die met zoveel energie en met zoveel passie, met een heel groot engagement voor Brabant, voor onze economie, de internationale betrekkingen en veel meer heeft gewerkt, moet het bijna ondenkbaar zijn dat je straks iets anders gaat doen. Nou geloof ik er helemaal niets van dat jij achter geraniums gaat zitten. Ik heb begrepen dat je gezegd hebt: als ik er al achter ga zitten, is het om ze te verkopen! Dat tekent jouw handelsgeest en jouw engagement, en dat kennen we.

Wat heb je voor onze provincie veel gedaan en wat heb je veel bereikt. Ik noem slechts een paar dossiers, want als ik alles zou moeten noemen wat je voor onze provincie gedaan hebt in deze rol als gedeputeerde economie, en internationalisering in het bijzonder, zou ik ver buiten de mij toegewezen spreektijd gaan. Maar ik noem Pivot Park, en dat noem ik even als voorbeeld, omdat het zo'n voorbeeld is dat zo achteloos zou kunnen passeren, maar het is een bij uitstek Brabants voorbeeld, en ook van jouw aanpak, hoe daarmee omgegaan werd. Een economie verandert, we hebben te maken met grote veranderingen in de technologie en de wereldeconomie, en dan komt het weleens voor dat inderdaad een bedrijf omvalt, ophoudt, of drastisch moet saneren. Dan ben jij op z'n best, om niet mee te gaan in een negatieve of sombere toon, van dat dat allemaal niks meer wordt, begoniaregelingen maken en, nou ja, laten we maar eens even kijken hoe we de neergang verder een beetje aangenaam kunnen begeleiden. In dat soort momenten ga jij vooral in nieuwe kansen denken, in nieuwe mogelijkheden, waar je dan ook persoonlijk een groot engagement mee hebt. Je hebt dat ook laten zien bij de Brainport Industry Campus: nieuwe mogelijkheden ontwikkelen. Je hebt het laten zien bij Aviolanda, waar je letterlijk de hekken doorgeknipt hebt tussen de luchtmachtbasis en de daar aanwezige bedrijven, in het absolute perspectief dat je daardoor nieuwe combinaties mogelijk maakt die Brabant naar een volgende fase helpen. Dat deed je soms met heel veel woorden. Dat deed je zelfs heel vaak met heel veel woorden, waarbij jouw kennis van de Engelse taal in deze Staten nooit onopgemerkt is gebleven. Het woord 'cross-over' heeft sinds jij het hebt gebruikt een heel nieuwe betekenis gekregen. Ik heb het in Van Dale nog niet na kunnen lezen, maar ik ben ervan overtuigd dat je ook daar je sporen zult nalaten. Want je gebruikt de taal ook om te vernieuwen. Daar had je echt een handje van, om nieuwe termen te gebruiken. Ik heb ook weleens Statenleden gezien die dachten 'waar heeft hij het nou eigenlijk over?', maar het zal wel goed komen' en dat kwam omdat je een grote staat van dienst liet zien. Je hebt veel resultaten bereikt voor onze provincie.

In het interview dat je het gehouden, heb je gezegd "Ik ben eigenlijk nooit politicus geworden, ik ben altijd ondernemer gebleven". Daar geloof ik dus helemaal niks van, want je bent ook in het politieke metier gepokt en gemazeld. Je wist wat je wilde bereiken namens jouw politieke groepering en daar heb je je heel stelselmatig, systematisch, met een groot hart voor Brabant, voor ingezet.

Een groot hart wil ik tot slot ook nog expliciet noemen. Je zou kunnen zeggen dat een gedeputeerde economie vooral bekend wordt met grote verhalen over de bedrijven, over de economie, de grote strategieën, waar je een meester in bent, maar het was ook een groot hart voor de mensen. Ik noem hier met veel respect jouw grote engagement voor het project dat we kennen als 'Brabants Besten'. En dat waren niet, dames en heren collegae, de ondernemers die per se in termen van factsheet en de balance en de resultaten voor de aandeelhouders het hoogste scoren. Het waren consequent ondernemers die ook voor hun mensen, vaak ook mensen die het net iets moeilijker hadden dan de gemiddelde werknemer, een groot hart hadden, door te zorgen dat er werkgelegenheid was en een warme plek binnen hun bedrijfsorganisatie.

Jouw loyale, bourgondische, energieke, ambitieuze, af en toe ook ongeduldige, niet te missen verschijnen, Bert, heeft in onze Staten grote indruk gemaakt. Je hebt heel hard gewerkt voor onze provincie. Je bent ook buiten het provinciehuis een groot ambassadeur voor onze provincie geweest en je hebt voortdurend gezorgd dat we op de kaart stonden. Ik denk dat je dat ook internationaal hebt gedaan, want je bent, denk ik, als het in termen van airmiles, vlieg miles, gaat de gedeputeerde met de meeste miles op zijn naam. Maar ik wil eigenlijk eindigen met de opmerking dat het vooral *milestones* zijn die je op je naam hebt. Je hebt enorm veel resultaten geboekt voor onze provincie. Daar zijn we je zeer dankbaar voor.

We gaan je nu missen, ook om je humor en je grote, warme persoonlijke engagement in deze zaal, in het college. Wie herinnert zich niet op z'n minst één grapje van Bert, al was het maar omdat hij er als eerste zelf om lacht – dat zeg ik er ook wel bij! Maar er zijn er heel veel, ook in deze zaal, ons bijgebleven. Toen collega Sjo Smeets zich ineens in een fractie bevond met alleen maar dames, toen was het 'Sjogirls', 'Sjogirls', en dat soort opmerkingen achter de tafel, die soms leidden tot het onbedaarlijk lachen van de gedeputeerde zelf, en dan altijd een paar seconden later de hele zaal. Bert, we gaan dat verschrikkelijk missen. We danken jou vanuit de grond van ons hart, ook persoonlijk, voor de geweldige samenwerking die we hebben. Je hebt een mooi afscheid hier in huis gehad, er waren veel mensen bij die ook gezien hebben dat je een prachtige koninklijke onderscheiding als waardering daarvoor hebt gehad. Een zeer dik verdiende hoge onderscheiding, die komt je zeer toe. Namens de Staten en namens het college heb ik daar nog iets aan toe te voegen. Ik heb een cadeautje voor je en ik wil vragen of je hier naartoe wilt komen, om een heel persoonlijk voor jou gemaakt cadeau open te maken. Bert, dank je wel!

*Applaus*

De **voorzitter**: Ik licht het even toe. Het is een aquarel van een van onze ereburgers, Marc Mulders, een wereldberoemde kunstenaar die wij in onze provincie hebben. En de bloemen staan voor de bloei van de Brabantse economie. Hij heeft het speciaal voor jou gemaakt.

De heer **Pauli** (GS, VVD): Hartelijk dank, zeer vereerd.

*Applaus*

De **voorzitter**: Ik wil nu mevrouw Otters vragen om onze vertrekkende gedeputeerde toe te spreken.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Beste Bert. Vandaag ben je in de prijzen gevallen. Alweer. Want hoeveel afscheidsspeeches en hoeveel onderscheidingen heb jij de afgelopen maanden al in ontvangst

mogen nemen: van de VVD-stickerplakketten tot aan Officier in de Orde van Oranje-Nassau. En vandaag ook een bijzondere prijs voor jou: je wordt toegesproken door een vrouw! En oprecht, dat is best bijzonder, want al die afscheidsspeeches werden veelal – ik durf wel te zeggen voor 95% – gegeven door een man. Het treffendste bewijs was jouw receptie onlangs, hier in het provinciehuis: de aanwezige gasten droegen met name een donkerblauw of een grijs pak. En als je je ooit afvraagt ‘waar komt nou dat spreekwoord van hetzelfde laken een pak vandaan’: van de afscheidsreceptie van Bert Pauli!

Nee, zonder dollen, Bert, ik geef toe: kleren maken de man. Een net pak, dat is toch een vorm van respect. Niet voor niets heb jij ooit een nieuwbakken gedeputeerde bij zijn installatie een das cadeau gegeven. We noemen verder geen namen!

Je was voornamelijk gedeputeerde economie. Op 27 mei jl. stond er een artikel in Het Parool over de economische elite: de stoffige oude mannen die doen waar ze zin hebben waar het gaat om de steeds toenemende materiële rijkdom. Een misopvatting van deze schrijfster. Ze is duidelijk niet in Brabant geweest. Want laten we nou eens teruggaan naar de basis. Economie vindt haar oorsprong in het oude Griekenland, want ‘oikos’ betekent huis en ‘nomos’ betekent regel. Dus de vertaling is letterlijk: huishoudkunde. Economie als wetenschap is van origine een geesteswetenschap waarin het goed beheren van de ‘oikos’, het huis, uitgangspunt is: alles wat we hebben, onze aarde en wat erop groeit en bloeit, en wat we kunnen en kennen, als een goed huisvader beheren. En dát heb jij de afgelopen acht jaar voor Brabant gedaan. Met succes. Het werd al gezegd: Pivot Park, Brainport Industry Campus, vrijetijdseconomie, Aviolanda, onderhoud van de F16 en de F35 en, niet te vergeten, inderdaad ook genoemd, Brabants Besten. Brabant en het Brabantse bedrijfsleven konden niet om je heen, letterlijk en figuurlijk: jasje, dasje, nette schoenen – saillant detail: Bert heeft schoenmaat 50 –, maar snel op je teentjes getrapt ben je niet. Je bent evenwichtig en standvastig. Als jij iets zegt, dan is dat waar. Je moet van goeden huize komen, wil je daar iets tegen inbrengen.

Vier jaar geleden startten wij met een fractie onder wie zes ambitieuze nieuwelingen. Vaak is het zo dat die nieuwelingen dan ook vernieuwing willen inbrengen. En zo kwam het verzoek om de fractievergaderingen in Midden-Brabant te laten plaatsvinden. Bert was toen als lijsttrekker de tijdelijke fractievoorzitter en zei in klinkklare taal: “Het centrum van Brabant is Den Bosch, want daar staat het provinciehuis.” Er was geen speld tussen te krijgen.

De eerste keer dat ik kennis maakte met Bert Pauli was tijdens een VVD-ledenvergadering in Berkel-Enschot. Je was toen net gedeputeerde. Jou werd gevraagd even iets over Brabant te vertellen, en wat de toenmalige voorzitter verzuimde te doen, was Bert een tijdlimiet mee te geven. En u voelt ‘m al: Bert ging staan, pakte de microfoon en hield een betoog, véértig minuten lang. En dat is wie hij is. Bert is van de verhalen. Je hoeft niet bang te zijn dat er een stilte valt als je met hem praat. Want als je met Bert een praatje maakt, dan krijg je ook altijd een goed verhaal te horen. Hij vertelt graag over zijn handelsreizen en grote zaken die hij in China, Israël en in Amerika aan het doen is.

Bert. Je bent een man van het aanpakken, ook de man van de grappen, de foute grappen. Je bent de man van de cross-overs. Ik heb een voorbeeld van een cross-over. Het landelijk themajaar Mondriaan tot Dutch Design, twee jaar geleden, leverde ook in Brabant vele extra bezoekers uit binnen- en buitenland op. Citaat van Bert in de krant: “Cultuur is een belangrijke motor voor de economie.” Het zal u dus ook niet verbazen dat het woordje ‘Dance’, dat genoemd staat in het Bestuursakkoord 2015-2019, uit de koker van Bert kwam.

Waren nou deze laatste jaren een last op je schouder? Nee. Je deed je werk met plezier. Er waren hooguit irritaties over pubergedrag door een enkeling, voor wat betreft bijvoorbeeld Attero. En als je wilde beklemtonen hoe goed je eigen voorstel was, dan gebruikte je meermalen het woord ‘ongelooflijk’. En werd je geconfronteerd met voorstellen en initiatieven voor nieuw beleid vanuit PS, dan zei je de gevleugelde woorden: “Dat doen we al.” Dus geen last óp je schouder, maar wel last ván je schouder de afgelopen periode door een val van je fiets, nadat je bij je Oeteldonkse Kikvorsvrienden was geweest. Dat

was vervelend, maar ja, dat kwam ook door al die natte bladeren op dat fietspad! Ongelooflijk, maar echt waar!

Bert. Namens de Brabantse VVD wil ik je enorm bedanken voor je tomeloze inzet voor Brabant en de Brabantse economie. Dank ook voor al je adviezen aan de fractie en de mooie verhalen over de internationale werkbezoeken. Persoonlijk wil ik je danken voor de minder zakelijke gesprekken. Ik denk dat ik een van de weinigen ben die weet dat jij op jouw beurt ook trots bent op jouw Rosemarie en je kinderen Charlotte en Robert. Je hebt de afgelopen weken ongelooflijk veel cadeaus gekregen. Ook van ons krijg je iets, waarvan we hopen dat je het zult gaan dragen. Het is geen das, maar het past wel in dezelfde categorie: een symbool van Brabantse makelij met een knipoog naar de Brabantse vlag in een liberaal jasje. Bert, het ga je goed.

*Applaus*

De **voorzitter**: Een hele mooie variant op de manchetknopen. Ik dank mevrouw Otters voor haar bijdrage en geef dan nu gedeputeerde Pauli de gelegenheid om ten leste het woord te voeren hier in onze Staten. En ik merk op dat ook de secretaresses van de afscheidnemende gedeputeerden mee zijn gekomen. Voor jullie ook een hele belangrijke en bijzondere dag. Fijn dat jullie er ook bij zijn. Bert, ze luisteren mee. Aan jou het woord.

De heer **Pauli** (GS, VVD): Voorzitter, dank je wel. Beste Wim. Ik zei net hier achter de tafel: dit is mijn speech, als ik het letterlijk voorlees, dan zit ik na twintig seconden weer achter deze tafel, maar ik ben bang dat dat niet gaat gebeuren!

Op de eerste plaats dank, Wim, voor de ongelooflijk fijne en warme woorden die je uitgesproken hebt. Zo ken ik je ook en zo was ook onze relatie. Ontzettend bedankt daarvoor. Suzanne, dat geldt ook voor jou. Ik ben het overigens gewend hoor, dat vrouwen me regelmatig toespreken, iedere dag als ik thuiskom hoor ik daar hetzelfde! Wat dat betreft was er geen verandering, maar hartelijk dank voor jullie beider hele mooie, warme woorden die uitgesproken zijn.

Het voelt een beetje vreemd aan voor mij. Ik weet dat ik al vier jaar terug, voordat ik lijsttrekker was, het besluit genomen had, en je leeft er uiteindelijk naartoe, en ik vind het ontzettend fijn dat het eindelijk zo ver is, maar het zal voor mij ook wennen zijn, want ik ga iets ongeloofliks missen. Degenen die me kennen – en ik zal het woordje ‘ongelooflijk’ nog wel vaker gebruiken – weten dat ik echt een hele mooie carrière achter de rug heb voor hele grote bedrijven, ik heb zelf een grote onderneming gehad, maar als ik eerlijk ben, dan is mijn periode bij de provincie Noord-Brabant, die acht jaar dat ik hier heb mogen werken, toch wel, ja, de parel geweest in mijn cv. Ik had het hier geweldig naar mijn zin, een hele fijne werkomgeving. Degenen die het willen horen zeg ik altijd: pakken als je de kans krijgt, want het is een geweldig voorrecht om gedeputeerde te mogen zijn bij een provincie, als die Noord-Brabant heet; dat is geweldig.

Tegelijkertijd besef ik dat het de laatste keer is dat ik achter deze kathedraal sta. En ik weet wel, Wim, dat je zei van ‘nou, je was ook politicus’, ik heb me toch echt meer bestuurder gevoeld dan politicus. Dat zeg ik niet uit minachting voor de Staten, integendeel, want ik ben de Staten ongelooflijk dankbaar, ongelooflijk dankbaar – weer het woordje ‘ongelooflijk’, maar dat doe ik omdat ik in superlatieven spreek –, dat jullie mij de ruimte hebben gegeven om op deze manier met Brabant aan de slag te kunnen gaan. Maar ja, ik was nu eenmaal graag liever bezig met de triple helix te verbinden, met ondernemers te praten en met onderwijsinstellingen te praten, met maatschappelijke entiteiten, om te proberen Brabant beter te maken. Want ja, natuurlijk, ik ben VVD’er, en dat ben ik al ruim 40 jaar, maar ik ga voor dingen die de Brabantse samenleving ten goede komen en dan maakt het mij niet uit of het nou voor een grote onderneming is, voor een kleine onderneming is, of ik daarmee de belangen dien van degenen die het toch al goed hebben in dit leven, of degenen die een extra steuntje in de rug nodig hebben. Juist dat zijn zaken die mij altijd

enorm aangegrepen hebben. Ik ben er trots op dat het economisch programma – en het kan alleen nog maar beter – in Brabant zo prachtig verankerd is, dat we het gekoppeld hebben aan maatschappelijke opgaven en de grote opgaves die hier liggen op het gebied van verduurzaming en de energietransitie, maar ook hoe we een betere samenleving maken waarin iedereen de kansen en de mogelijkheid krijgt om zich te ontplooien. De samenwerking tussen die drie O's is, denk ik, het grootste gedachtegoed voor de provincie. Dat maakt echt het verschil in tijden van voor- en tegenspoed. Brabant staat er geweldig voor, we hebben prachtige, mooie groeicijfers die we laten zien, we staan internationaal op de kaart, maar wat nog het allerbelangrijkste is: uiteindelijk gaat het er om het leven. Alles wat we doen op het gebied van de economie heeft gewoon een geweldige positieve impact, en daar zullen we naartoe moeten werken.

Ja, na acht jaar ga ik het stokje overdragen. Ik doe dat vol overtuiging. Ik heb maximaal vertrouwen – maar uiteindelijk moet u het gaan besluiten – dat mijn beoogd opvolger daarin gaat slagen, niet met dezelfde stijl – ik hoop het niet, want ik hoop dat hij vooral zijn eigen stijl in gaat brengen –, maar wel met hetzelfde enthousiasme en gedrevenheid om van Brabant iets moois te maken. Dat zal ook nodig zijn. De rol van de overheid is zwaar veranderd, al zeven jaar terug. Je ziet dat de overheid toch als middenbestuur nieuwe stijl steeds op een andere manier moet gaan acteren, wat minder vanuit beleid en handhavingsregels – al zijn die natuurlijk ook van belang, zeker in tijden waarin de normen aan het vervagen zijn en de waarden verminderen; daar ben ik het helemaal mee eens –, maar vooral een rol die op een ondernemende manier, niet door ondernemer te zijn, maar door ondernemendheid te tonen, grote maatschappelijke veranderingen mogelijk maakt, samen met het hele maatschappelijke middenveld. Dat is de grootste opgave. Ik heb hier zeven geweldige jaren gehad, met geweldige mensen met wie ik mocht samenwerken, maar ik zie de laatste tijd, door de vele veranderingen, dat dat een beetje aan het wegglijden is en ik hoop van harte dat het elan, die ondernemende organisatie, die echt extravert is en in staat is om grote klussen te klaren buiten de deur, de komende jaren overeind blijft.

Ik dank nogmaals de Staten, ik dank mijn collega's van GS, niemand uitgezonderd. Het was een feest om met jullie te mogen werken, niet omdat ik dankzij jullie mooie resultaten mocht boeken, toch een beetje politiek bedrijven ook binnen GS, maar vooral omdat het gewoon een hele fijne club was om mee samen te werken: mensen die gezamenlijk de schouders eronder wilden zetten, gezamenlijk wilden delen, om uiteindelijk gezamenlijk ook het mooiste resultaat te bereiken.

Ik dank de organisatie. Ik dank mijn eigen teampje-Pauli, waarin ik uitsluitend, Suzanne, op één man na altijd met vrouwen heb samengewerkt, en wat waren het kanjers: mijn bestuursadviseur, mijn secretaresse, mijn woordvoerder. Het was geweldig om met jullie te werken, jonge talenten, en wat heb ik jullie zien groeien in jullie kwaliteit, en wat gaan jullie een mooie carrière tegemoet, zowel zakelijk als privé. Dat gun ik jullie van harte, want je hebt een geweldige steen bijgedragen aan al het mooie werk dat we samen hebben mogen verrichten.

Ik dank de bodes, ik dank de ondersteuners, maar vooral ook de vertegenwoordigers van buiten deze provincie, die mee mochten samenwerken.

Ik wens de Provinciale Staten voor de komende jaren heel veel wijsheid toe. Ik hoop dat u vooral uw democratische rol op een uitstekende manier gaat invullen. Ik heb zelf het debat enorm gemist. Het is wat aan het verzakelijken, aan het verharden. Het leidt vaak tot stemverklaringen, het leidt vaak tot schriftelijke vragen die een hoge pH-graad hebben. Maar ik heb echt het debat in de commissies gemist, waarin we eens lekker met elkaar van gedachten konden wisselen over beleidsonderwerpen in wording. Ik weet dat jullie graag op excursie gingen, en ik weet niet wat deze Staten gaan doen, maar herstel dat nou. Democratie is meer dan alleen maar een motie indienen of met een amendement komen. Democratie is vooral met elkaar het debat aangaan, elkaar scherp houden en gezamenlijk kijken naar het beleid. Ik hoop van harte dat u ook de komende jaren, nog meer dan nu het geval is, de ambassadeursrol op gaat pakken voor al datgene wat in Brabant goed gaat. We mogen zo ongelooflijk – ik zeg het voor de laatste keer: ongelooflijk – trots zijn op wat hier in deze provincie gebeurt. En ik kan dat zeggen, want ik ben heel

vaak in Brussel geweest, heel vaak in Den Haag geweest. Het ontzag waarmee over Brabant gesproken wordt, ook in de verbinding met de maatschappelijke opgaven, maar ook hoe we bezig zijn om hele moeilijke transities tot een goed einde te brengen, dat dwingt diep respect af. En als vertegenwoordigers van het middenbestuur wordt van u ook verwacht dat u dat op een positieve manier uitdraagt.

Last but not least. Ik hoop dat het u allen ontzettend goed gaat, zowel zakelijk, politiek alsook privé. Ik wens u allen een hele goede toekomst toe. Ik ga het wat rustiger aan doen. Dan moet u niet denken dat ik straks achter de geraniums ga zitten, want als ik terugga van een werkweek van 90 uur naar, pak weg, 50 uur, nou, dat is al een forse reductie. Ik kijk er geweldig naar uit om meer tijd te hebben voor mijn vrouw en mijn kinderen. Ik kijk er geweldig naar uit om weer mijn oude roots te gaan opzoeken, het bedrijfsleven, en het zou zomaar kunnen dat wij de komende jaren binnen, maar ook buiten Brabant elkaar nog regelmatig gaan ontmoeten. Dank nogmaals hartelijk. U heeft mij acht geweldige jaren bezorgd. Dank je wel.

### *Staan aplaus*

De **voorzitter**: Beste Johan. Een van jouw absoluut favoriete momenten is het toegesproken worden, en dan ook nog op zo'n formeel moment. Daar geniet je van, daar zie je naar uit, dat vind je fantastisch! Maar niet heus. Het hoort erbij, zul je zeggen, en ik hoop ook echt dat je nu echt wilt accepteren dat dat echt zo is: dat op momenten van vertrek van mensen die met hart en ziel, met een groot engagement en veel deskundigheid voor onze provincie hebben gewerkt, als daar een einde aan komt, vanwege pensionering, vanwege het verloop van coalitieonderhandelingen – dat hoort er allemaal bij –, dat we daar echt bij stil willen staan en dat moment willen markeren. Want als ik het heb over gedreven inzet bij de toespraak die ik voor gedeputeerde Pauli, voor Bert, mocht houden, is dat voor jou op geen enkele wijze minder waar. Met een heel andere stijl, een heel andere portefeuille, waar je in het begin echt aan moest wennen. Je kwam in een college, verving jouw voorganger Jules Iding, die onder het motto 'wat moeten we met die bureaucratische hoofdstructuur?' de toon had gezet voor vernieuwingen in het beleid, gericht op natuurontwikkeling en ecologie. Het heeft je echt even tijd gekost om daar je eigen positie in te ontwikkelen, maar als jij dat doet, dan doe je dat ook wel heel goed. Want welke gedeputeerde kennen we die zelf een stuk bos koopt, een jeep, een jachtakte gaat halen, uitdossingen aanschaft om in de meest extreme omstandigheden te overleven in bossen, om echt te kunnen kijken hoe de natuur zicht ontwikkelt en wat dat eigenlijk is? Je had echt een programma ontwikkeld. In de kortste tijd had je ideeën ontwikkeld, samen met je mensen en samen met de maatschappelijke partijen in Brabant die daar ook allemaal zo hun opvattingen over hadden. Je bent vaak geassocieerd met wat 'The Big Five' is gaan heten. Dat zijn dieren die teruggezet zijn in de natuur en met de Staten is mij wel opgevallen dat de discussies soms wat ingewikkeld waren over hoe die beesten daar nu precies waren gekomen. Maar ze waren er wel en jij had daar een verhaal bij. Want het ging jou natuurlijk niet in de eerste plaats om die beesten zelf, maar om de betekenis van de interventies die je samen met anderen hebt voorbereid om het ecologische karakter van onze provincie te versterken, te verhogen en te verbeteren. Daar geloofde je sterk in, want al naar gelang je langer in de portefeuille werkzaam was, viel op dat je met veel verstand van zaken en met een groot engagement ook met je medewerkers daarover sprak.

In de Staten heb je menige discussie gevoerd die – ik zeg het maar eerlijk – af en toe niet opviel door een hele grote souplesse en soepelheid. Met enige regelmaat werd gedebiteerd 'daar gaat u niet over' en de Staten zouden helemaal geen knip voor hun neus waard zijn als ze dan zeggen 'nou, dat willen we nog weleens even zien'. Tegelijkertijd was dat bij jou nooit vanuit alleen een soort houding van 'u moet zich er niet mee bemoeien', maar vanuit iets wat ik enorm in jou ben gaan waarderen, namelijk een heel zuiver gevoel voor de orde van het debat. We hebben er weleens over gesproken waar dat nou vandaan kwam. Jouw partij is ooit hier als nieuweling in de Staten gekomen en maakte het mee dat er dingen op de



agenda werden gezet waar dan ineens over werd besloten, zonder dat de collega's een goede kans op een adequate voorbereiding ervan hadden gehad. Je had een hele scherpe neus voor democratische spelregels, niet om te verstarren, dat straalde je soms misschien wat uit, maar daarachter zat altijd het belang dat jij daarmee wilde dienen.

Johan, ik heb je ook persoonlijk leren kennen als iemand die een buitengewoon scherpe waarnemer is van menselijk gedrag en de menselijke geest. Als er iemand is die doorheeft hoe mensen in elkaar zitten, waarom ze dingen op een bepaalde manier willen aanpakken en doen, ik heb enorm veel van je geleerd, want je kunt – op de een of andere manier heb je dat misschien ook in het natuurbesluit ontwikkeld – heel scherp kijken en analyseren. Je bent een analyticus. Dat liet je misschien niet altijd meteen hier aan deze tafel zien, maar je was voorbereid en je was buitengewoon stevig geëngageerd om heldere besluiten voor onze provincie te nemen. Je hebt enorm veel gedaan, buiten en binnen. De ingewikkelde en soms echt lastige discussies over onze omgevingsdiensten: wij hadden ze niet verzonnen, maar we hadden er wel mee te dealen. Dat is niet gemakkelijk geweest en daar heb je echt grondwerk verricht, samen in een ingewikkelde context met vele anderen. Je werd ook geconfronteerd met lastige ontwikkelingen in het buitengebied. Je had daar zo je stevige opvattingen over, maar nooit heb ik je zien aarzelen om te kiezen voor de mensen die daar het werk moeten doen in soms ingewikkelde omstandigheden.

Ik wil nog iets noemen dat misschien niet iedereen a priori bij jou denkt. Je bent een enorme innovator. Ik weet dat we na de enorme brand bij Chemie-Pack te maken kregen met een enorme schade die, door het feit dat de industrie z'n gang kon gaan, op de belastingbetaler werd afgewenteld. Dankzij jouw grote inzet hebben we het probleem zo innovatief met aanbestedingen weten op te lossen, dat die sanering vervolgens veel minder geld heeft gekost dan we hadden gevreesd, en eigenlijk hadden verwacht. Dat heeft te maken met het feit dat jij ook iemand bent die veel ruimte en vertrouwen geeft aan de medewerkers met wie je werkt, en ik weet dat ze je op handen dragen, dat ze graag met je werken.

Dat komt nu ten einde. Je bent straks weer vrij man en je gaat waarschijnlijk – ik heb het bos al genoemd en je passie om zelf de natuur in te gaan ook, maar ongetwijfeld gaat de motor ook weer een grote rol spelen. Het seizoen is weer open. Dat motorrijden gaat je goed af, althans: meestal. Want ik heb een keer mij genoodzaakt gezien, collegae, om een motorrijverbod door dit college uit te vaardigen omdat er echt veel te veel ongelukken gebeurden, en dat was jouw. Gelukkig was het niet zo ernstig dat je niet snel weer bij ons was. Sterker nog: als wij dachten dat je nog in het ziekenhuis was, was je er alweer, met je grote inzet, hier bij ons.

Ook bij jou geldt, net als bij collega Pauli, dat ik, als ik alles zou noemen wat je gedaan hebt, je inspanningen voor de waterproblematiek, het engagement dat je hebt getoond om met onze waterschappen werk met werk te maken, slim te verbinden, intelligente beleidsbenaderingen te ontwikkelen, dan kom ik ook hier veel tijd te kort. Ik wil ook nog noemen het engagement dat je hebt getoond door zelf mee Maasnetten te gaan vlechten. Je staat daar tussen de medewerkers mét de medewerkers, en ik denk dat dat het is zoals je ook graag hier in de Staten wilt worden herinnerd. Veel gedaan, weinig opsmuk, maar o zo indrukwekkende resultaten.

Johan, mag ik jou ook namens de Staten en het college danken voor jouw grote inzet? En ook voor jou heeft onze Marc Mulders iets moois gemaakt, waarin hij heeft laten aantekenen dat er een klein detail anders is dan bij de andere. In de ecologie is de kikker een symbool voor een beetje eigenwijze eigengereidheid. Dat staat op het schilderij dat ik je mag geven. Ik wil graag vragen of je dat hier in ontvangst wilt nemen. Dank voor alles, Johan.

*Applaus*

De heer **Van den Hout** (GS, SP): Dank je wel.

*Applaus*

De **voorzitter**: Ik geef graag het woord aan de fractievoorzitter van de Socialistische Partij, de heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, dank je wel.

Johan. Ik dacht: laat ik geheel in jouw geest deze speech maar beginnen met een diepe zucht en soms een frisse tegenzin. Als je daar bezwaar tegen hebt, dan is dat jammer, daar ga je niet over! Tegenzin, omdat ik jou als gedeputeerde gruwelijk zal gaan missen. Ik schat zo in dat dit niet voor iedereen hier in deze zaal zal gelden, maar voor mij in ieder geval wel, en voor de fractie ook. Een vreemde eend in de bijt, anders dan de andere gedeputeerden. Kleurloosheid is iets wat jou niet te verwijten valt in ieder geval. Kort, duidelijk, door sommigen weleens ervaren als bot. 'Daar gaat u niet over' is een zin die hier in deze Staten de afgelopen jaren onlosmakelijk aan jou verbonden is geraakt, tot irritatie van sommigen, maar stiekem toch wel tot in ieder geval mijn vermaak. Je zei dat nooit lichtzinnig. Alles wat jij zei en deed in de Staten, deed je met volle overtuiging. Jou betrappen op onwaarheden of gebrek aan dossierkennis was eigenlijk zo goed als onmogelijk, of eigenlijk gewoon onmogelijk. Misschien dat juist daar precies de bron van de irritatie zat bij sommigen. Je had gewoon gelijk, daarvan was je in ieder geval zelf rotsvast overtuigd, en dat straalde je ook aan alle kanten uit. En daar ligt dan misschien ook dan weer de grondslag van jouw bijzondere en bonte verzameling van moties van treurnissen en wantrouwen. En om dan toch ook een klein boekje open te doen over hoe het er af en toe soms rond de SP-fractie aan toe ging: ook richting mij, of ons, of als fractie, stak jij je mening nooit onder stoelen of banken. Als wij volgens jou ongelijk hadden, dan liet je dat op jouw manier ook luid en duidelijk merken. Ik kan het wel waarderen, ook al is dat niet altijd even prettig. Als jij iets dom vindt, dan zeg je dat ook zo.

Bijna acht jaar lang heb jij je keihard ingezet als gedeputeerde, echt keihard. Als ik je belde, was je altijd wel ergens naar onderweg, of bij een bijeenkomst. Als je al opnam, omdat je op dat moment bezig was. Ik heb mij met enige regelmaat serieus afgevraagd: hoe doet hij dat? Laatst vertelde je mij dat zelfs de inrichting van je huis gericht was op jouw werk als gedeputeerde: snel iets kunnen eten, dossiers voor het grijpen. Daarbij vertelde je ook hoezeer jij toe was aan vakantie en gezien het voorgaande verhaal snap ik dat ook wel. Ik heb zelden iemand meegemaakt die zich zo hard inzette voor dat waarvan hij denkt dat het goed is, zó overtuigd van zijn gelijk, en dat vaak ook nog eens hébben. Johan, dat ga ik zeker missen, evenals de momenten dat ik moet gniffelen als je weer eens zuchtend achter de kathedraal staat, of het bloed onder de nagels haalde van een aantal Statenleden.

Johan, geheel ook in jouw geest houd ik het kort; daar hou jij van, geloof ik. Fijne vakantie. Ik geloof dat jij de spullen al klaar hebt staan, zei je net in ieder geval. Je hebt het verdiend. Dank je wel.

*Applaus*

De **voorzitter**: Aan jou het woord, Johan, ten leste.

De heer **Van den Hout** (GS, SP): Dank je wel, voorzitter, collega's, lieve mensen. Bijna acht jaar is een hele tijd. Ik zal het hier kort houden. Ik heb de helft van mijn spreektijd moeten inleveren voor Bert, maar dat zijn we gewend! We hebben wel afgesproken dat hij daarin zou vertellen wat ik ook zou bedoelen. Ik kan me helemaal aansluiten bij mijn vriend en collega als het gaat over hoe mooi het is om in het middenbestuur te mogen dienen en hoe het een voorrecht is vooral om zo lang in de keuken te mogen kijken en achter de schermen te mogen kijken. Dan is het middenbestuur wel een hele fijne plek om dat te doen. Je hebt te maken met het Rijk, je hebt te maken met gemeenten, met waterschappen. Eigenlijk zit je als spin in het web. En het is mooi om te zien hoe veel er in Brabant gebeurt achter die schermen, want als

wij tientallen uren per week werken en continu bezig zijn, dan weten we tegelijkertijd dat er achter ons honderden mensen nog veel langere uren dan ons draaien en hoe veel er dus vanuit dit huis in deze mooie provincie gebeurt. Het is een voorrecht om daarbij aanwezig te zijn, om in de keuken te kunnen kijken, en heel af en toe ook het idee te hebben aan het stuur te zitten. Soms was dat dan ook zo, niet altijd, soms was ú dat, ook niet altijd! En dat kan ook niet anders. In acht jaar verandert de wereld sowieso en veranderen mensen sowieso en het mooie is dat ik hier in Brabant heb meegemaakt dat we als provincie voor een deel meebewegen met wat er buiten aan de hand is. Ik denk niet dat we acht jaar geleden zo vaak over klimaat spraken, of over data-gestuurd spraken, dan we tegenwoordig doen. En soms is de provincie ook leidend in de bewegingen die buiten gemaakt moeten worden. Dan refereer ik toch vooral aan de transities die we de afgelopen jaren hebben ingezet op landbouw, milieu, energie, zaken die om een oplossing vragen en waar deze provincie vooroploopt. En of het nou allemaal zo uit gaat pakken als wij dachten, dat weten we natuurlijk niet, en of alle aantallen kloppen, of alle data precies kloppen en alle details waar u zich de komende vier jaar nog mee bezig mag houden. Maar wat zeker is, is dat er beweging gemaakt is, de omslag gemaakt is en dat we een andere kant op gegaan zijn de afgelopen acht jaar, en met name de laatste vier jaar. Ik heb dat, net als Bert, alleen kunnen doen dankzij een hele hoop mensen, en als ik ze ga noemen, dan sta ik hier vanavond nog en vergeet ik er nog een aantal, maar toch niet zonder Team J, de secretaresses Jetty en Kim daar boven, en Frans en Jean-Louis en Miranda, de echte stoottroepen van de afgelopen periode, zonder wie echt helemaal niets beweegt hier in huis. Dus veel dank aan die mensen en ik hoop dat mijn opvolger, nee: ik wéét dat mijn opvolger kan genieten van dezelfde steun en kan rekenen op dezelfde expertise, en dus geef ik met een gerust en een blij gemoed het stokje over, niet alleen omdat ik geloof in mijn opvolger, maar ook omdat ik geloof in het bestuursakkoord dat jullie mogelijkerwijs straks gaan vaststellen; dat mag ik hopen, ik had er zó mijn handtekening onder kunnen zetten. En dat is goed, want acht jaar lang denk je als bestuurder weliswaar dat je weet waar je mee bezig bent en waar je heen gaat en waar je heen wilt en dat dat ook allemaal goed is om te doen, maar we hebben geen van allen een kristallen bol. We kijken door een heel klein gaatje naar de werkelijkheid en één manier om erachter te komen of wat je gedaan hebt goed is geweest, is of het ook gebeurt als je er niet meer bij bent. Als ik nu zie, na de ongelooflijke klus die we geklaard hebben in de afgelopen vier jaar, dat het volgende college van plan is om de verworvenheden uit die tijd voort te zetten, dan denk ik dat we het goed gedaan hebben. Als een nieuw college tot de conclusie komt dat we de afgelopen jaren een beweging in gang hebben gezet die we moeten voortzetten, dan denk ik dat ik mag concluderen dat we het goed gedaan hebben.

Ik wens het nieuwe college en de nieuwe Staten veel succes de komende vier jaar bij het uitvoeren van jullie nieuwe bestuursakkoord. Ik wens jullie ook heel veel plezier, en dat kan makkelijk hier in huis. Soms gaat het er heel hard aan toe, maar dat moet je ook maar met een korreltje zout nemen. Dat zijn jullie inmiddels wel gewend van mij, mag ik hopen. Ik wens jullie veel sterkte, want er staat jullie nog wel wat te wachten. Dachten wij vijf jaar geleden dat het vergunning verlenen moeilijk was, hahaha..., maak uw borst maar nat, zou ik zeggen! Maar het ga jullie goed en ik dank jullie. Ik zal hier nog met veel plezier aan terugdenken en af en toe ook nog een keer terugkomen. Dank je wel. Tot ziens.

*Staand applaus*

De **voorzitter**: Beste Henri. Ik keek al een beetje vooruit naar het moment, want het is duidelijk dat er ook voor jou een cadeautje is, maar Erik zei al: ik ga wel helpen met uitpakken zo.

Henri. Vier jaar, de afgelopen bestuursperiode, deed jij de portefeuille samenleving, cultuur, maar was je vooral ook ten volle lid van het college van GS, omdat jij ook een van die collega's bent die weliswaar een portefeuille krijgt als primaire bestuurlijke verantwoordelijkheid, maar buitengewoon collegiaal verbindend in alle dossiers meedeed. Dat gold en geldt hopelijk ook het nieuwe college, dat het een

college is in de zin van 'collegium', een gemeenschap van bestuurders die samen weten dat ze uiteindelijk voor de besluiten staan die het college neemt. Want anders dan in Den Haag, waar ministers een eigen verantwoordelijkheid hebben, is de verantwoordelijkheid hier altijd collegiaal. Dat vraagt iets van een stijl van bestuur, die in de provincies dus ook radicaal anders is dan in Den Haag en omgeving. Dat vraagt om de bereidheid om je te verdiepen in elkaars dossiers en ook daar echt mee aan de slag te gaan, je in te leven. Heel bijzonder was jouw verbinding met, ik noem met name cultuur, maar het was met sport eigenlijk niet veel anders. Over cultuur zou je kunnen zeggen dat je niet aan cultuur doet, of erover ging, maar dat je het wás. Elke vezel van je lijf was en ademde je inzet voor cultuur en creativiteit. En natuurlijk wist je dat heel soepel te verbinden met redeneringen dat dat goed was voor de economie, of goed was voor de samenleving, maar, beste collegae, hier zit een gedeputeerde die ook zelf prachtige libretto's schreef, die een prachtig toneelstuk heeft gemaakt over Maria, dat is opgevoerd nota bene in de Mariakapel in onze Sint-Jan. Toen ik dat hoorde, was duidelijk dat de kwaliteit die je daarmee zelf ook liet zien voor jou een hele sterke motivatie was om als bestuurder in het veld aanwezig te zijn. Je gaf ruimte, je lokte voortdurend ruimte uit, omdat je nogal een open stijl van besturen had waarin anderen hun positie konden kiezen, maar je was genadeloos streng in het wezenlijke belang dat Brabant een cultuurbeleid voert waarin kwaliteit en kwaliteit en kwaliteit centraal staat. En dan heb ik het niet alleen over de intrinsieke kwaliteit die artistiek kan worden beoordeeld, maar dan heb ik het ook over de kwaliteit van de sociale en maatschappelijke betekenis van kunst en cultuur. Op grond daarvan kostte het je ook weinig moeite om het bijna achteloos en moeiteloos te verbinden met de andere elementen van je portefeuille. Eigenlijk zou je kunnen zeggen dat ook jouw inzet op leefbaarheid, op sociale veerkracht, voortdurend ook iets artistieks had én paste bij de stijl, bij het woord dat in het vorige bestuursakkoord expliciet werd genoemd 'aanklooiën', ruimte geven, proberen, oefenen. En dat was bij jou daarom zo interessant, omdat je natuurlijk zelf allerlei opvattingen had, en ook duidelijke ideeën van wat er zou moeten gebeuren, maar dat bij jou nooit in de weg heeft gestaan om anderen ruimte te geven om in dat bestuur en in dat beleid mee te gaan doen. Je was er letterlijk dag en nacht mee bezig en je was er letterlijk tot ook in het persoonlijke niveau toe bij betrokken. Jouw mooie beschouwingen over creativiteit waren niet alleen maar inspirerend voor heel veel mensen die met jou hier in huis, buiten huis en ook zelfs internationaal, aan een nieuwe cultuuragenda konden werken, je hebt er zelf grote resultaten mee geboekt. Toen vorige week de minister van Cultuur in Tilburg haar nieuwe brief presenteerde, en haar nieuwe uitgangspunten voor beleid, proefde ik de grote resultaten die jij samen met de wethouders van de B5-steden hebt geboekt om het cultuurbeleid te kantelen. Dat mag je echt op je conto schrijven, en dat zeg ik met groot respect omdat je, toen je net begon, natuurlijk ook even moest wennen aan dat bestuurlijke metier. Je kwam uit een andere wereld en moest echt even oefenen, een beetje aanklooiën zeg ik maar, over hoe je dat doet zo'n portefeuille. Het was lastig, soms best ingewikkeld, en je moest de steun soms zelfs zelf goed gaan organiseren. Je wandelde zelf de hele Waterlinie. Het is jammer, ik heb begrepen dat de storm dit weekend wat minder het programma heeft laten voltooien dan je eigenlijk had gewild, maar hij staat wel als een huis die linie. Ik heb zelf altijd de wat merkwaardige gedachte gehad - dat weet je - bij het feit dat wij als Brabant zoveel doen aan een linie die er uiteindelijk was om de Hollanders te beschermen, maar goed, dat heb ik je altijd wel vergeven, omdat je het met zoveel passie en met zoveel engagement hebt neergezet.

Je hebt enorme lastige debatten - want dat kan natuurlijk af en toe ook gebeuren - over de Philharmonie, over andere dingen die in zo'n portefeuille gebeuren, maar wat ons allemaal is opgevallen is dat je er altijd soepel, met engagement, en buitengewoon eerlijk in bent blijven staan. Voor jou waren er geen zaken vooraf altijd helemaal dichtgetimmerd, je was echt bereid om het gesprek en het debat met de Staten aan te gaan, ook omdat je de diepe overtuiging had - en die is misschien ook wel artistiek gefundeerd - dat natuurlijk juist in interactie en gesprek en dialoog de mooiste dingen ontstaan.

Henri. Je hebt dat fantastisch gedaan. Wij weten zeker dat we jou gaan missen en ik weet ook bijna zeker dat je ons gaat missen, dat je het vak echt gaat missen, dat ambt, want je hebt het met liefde gedaan. Het is anders gelopen, maar je vindt ongetwijfeld een plek, want als je ergens in Brabant bestuurder bent geweest, dan is mijn absolute these dat je dat altijd eigenlijk een beetje voor het leven blijft. Je schuift wat plekjes op, je gaat ongetwijfeld andere dingen doen, maar de betrokkenheid bij Brabant en het Brabantse bestuur die hier de afgelopen jaren bij jou is ontstaan, die is na vandaag natuurlijk niet weg. Jij gaat nu weg in het ambt en ook jou wil ik namens de Staten en het college een mooi cadeau geven dat Marc Mulders heeft gemaakt. De fleurigheid, de kleurigheid en de culturele creativiteit spatten ook daarvan af. Dank je wel, Henri.

*Applaus*

De **voorzitter**: De heer Everling heeft het woord.

De heer **Everling (SP)**: Dank je wel.

Beste Henri. Een afscheidsspeech voor iets wat eigenlijk geen echt afscheid is, voor ons in ieder geval. Dus ik dacht, in het kader van kunst en cultuur, wat toch een deel van je portefeuille is geweest de afgelopen vier jaar: laat ik eens een beetje creatief zijn, of eigenlijk 'omdenken'. Want, beste Henri, dit is geen afscheidsspeech, maar een welkomstspeech, want hoewel je uitzicht in de Staten zal veranderen, en daarmee ook jouw rol, zul je hier nog met enige regelmaat te vinden zijn als lid van de SP-fractie. Van harte welkom Henri! We kunnen de kennis en kwaliteiten die je de afgelopen jaren als gedeputeerde op hebt gedaan uiteraard goed gebruiken. Je mensgerichtheid, wat echt goed naar voren kwam in hoe je bijvoorbeeld sociale veerkracht vorm hebt gegeven: de mens staat centraal, het werken vanuit goede ideeën die in de Brabantse samenleving ontstaan, en dat ondersteunen, zonder daar jouw eigen stempel op te drukken. Dat werd en wordt gewaardeerd. En eigenlijk is dat nou juist net jouw stempel.

Een ander voorbeeld dat mij nog bij staat, is dat van het Museum voor religieuze kunst; tegenwoordig heet het Museum Kroma. Geen groot museum, wel van grote waarde, met enthousiaste medewerkers en vrijwilligers. Wanneer ik met hen sprak: niets meer dan lof voor de gedeputeerde cultuur, die meneer van het bier, 'Wat was zijn naam ook alweer? O ja, Swinkels!' Ja, enthousiasme en passie voor dat wat je doet spatte er met regelmaat van af, hier in de Staten als je je beleid verdedigde, maar ook daarbuiten. Ik bedoel: wie anders zou ter promotie van een stuk cultuurhistorie 290 kilometer, give or take, bewandelen, om vervolgens na elke etappe een vlog te maken waarin je vol enthousiasme vertelt over dat wat je gezien en gehoord hebt? Dat werkt aanstekelijk, voor mij in ieder geval.

Je creativiteit op meerdere vlakken. Zo herinner ik mij een filmpje waarin je, en daar hebben we het weer, vol enthousiasme aan het rappen was. Ik kan me wel een voorstelling maken over hoe mijn leerlingen daarop zouden reageren, maar doe het maar eens na! Maar ook creatief in het vinden van oplossingen voor problemen – groot woord, maar toch – binnen je portefeuille. Maar ook tekenend vind ik je recente, of misschien niet zo recente zoektocht naar de definitie van creativiteit. Wat is creativiteit nou eigenlijk? Voor een groot deel vindt die plaats op social media. Ik volg hem, maar een heleboel andere mensen ook. Steevast vele reacties onder je berichten, allemaal van mensen die je ook tegen bent gekomen in jouw werk als gedeputeerde. En nu we het toch over die reacties hebben: ik zag soms al die laaiend enthousiaste berichten van mensen die jou hebben leren kennen voorbijkomen op Facebook, op Twitter, en ik dacht, ojee, dadelijk gaat hij nog meer stemmen trekken dan ik ook bij de verkiezingen! Want ja, er wordt gewoon met heel veel lof over je gesproken en ik ben ervan overtuigd dat dat echt komt door jouw mensgerichtheid, door jouw enthousiasme, door je passie, door je creativiteit.

Henri. Je hebt als gedeputeerde voor de provincie Brabant ontzettend hard gewerkt. Dat heb je gedaan met veel zichtbare mensgerichtheid, enthousiasme, passie en creativiteit. Gelukkig hoeven wij dat in ieder

geval niet te missen. Henri, we nemen afscheid van jou als gedeputeerde, maar we heten jou van harte welkom in onze fractie. Henri, welkom!

*Staand applaus*

De **voorzitter**: Het woord is aan gedeputeerde Swinkels.

De heer **Swinkels** (GS, SP): Voorzitter. Zoals alleen gezegdes iets kunnen zeggen, is er een mooi gezegde, en dat zegt 'Er is een tijd van komen en er is een tijd van gaan', en de tijd van gaan is nu gekomen. Alleen, vandaag klopt dit gezegde niet. Er is namelijk geen tijd gekomen om te gaan, maar die tijd is me óverkomen. En het laat mij, pleitbezorger van meer empathie en sympathie, ruimte voor gevoel, emotie, verbeeldingskracht en creativiteit in dit politiek-bestuurlijke kader, niet onberoerd.

Ik spreek hier nu de laatste keer als gedeputeerde leefbaarheid en cultuur, iets wat ik niet heb beleefd als een functie of een opgave – Wim zei het al –, maar meer als een buitengewoon eervolle opdracht, die ik naar eer en geweten, met hart en ziel, met passe én compassie, heb vervuld. En hoewel ik op het gebied van sociale veerkracht, cultuur, erfgoed en sport vier jaar lang de frontman mocht zijn, vormden we natuurlijk gezamenlijk het dagelijks bestuur van Brabant en ik ben er daarom ook trots op wat we met elkaar bereikt hebben. Ik wil jullie daar eigenlijk allemaal stuk voor stuk voor bedanken.

Bert, hoe groot je ook oogt, of soms doet, je werkelijke geheim is je fantastisch grote hart en je gulle lach. We hebben het net al gememoreerd. En inderdaad: ik kreeg ooit een stropdas van je, en die ben ik dus niet gaan dragen, maar ik troost mij bij de gedachte dat er nu een fractievoorzitter is die wel de juiste kleur heeft gevonden.

Christophe, die zoveel hart voor de zaak heeft dat hij soms misschien wel iets te hard van stapel loopt. Mijn boodschap: weet dat je niet in een file hoeft te staan om af en toe stil te staan.

Erik, die als geen ander het hart van deze organisatie kent en je alleen daarom al – ik zeg het jullie maar – beter in de gaten houdt, maar daardoor ook wel oplossingen ziet en biedt waar anderen juist vastlopen.

Anne-Marie drukte ons overduidelijk op het hart wat haar aan het hart gaat, zelfs als wij ons hart even vasthielden.

En Johan, die inderdaad van zijn hart geen moordkuil maakt, maar waar onmiskenbaar het hart op de juiste plaats zit: links.

Allen heel veel dank.

En dan natuurlijk Wim, aanvoerder, opperhoofd, of toch misschien meer coach of trainer, en als trainer sta je inderdaad af en toe wat machteloos aan de kant, maar als we in die beeldspraak van het hart blijven eigenlijk de pacemaker van het college. Een groot Brabants hart, boegbeeld van onze provincie, maar bovenal – en dat zeg ik persoonlijk, Wim – dank voor je support. Want hoewel ik natuurlijk een natuurwetenschappelijke achtergrond had in een bestuurlijke context, heb ik bij jou bemerkt dat dat vanaf het prille begin vol vertrouwen was. Dank.

Dank ook aan de griffie, concertteam, alle collega's in de ondersteuning, want jullie grootste kwaliteit is uiteindelijk jullie vanzelfsprekendheid. En hoe gewoon dat ook is voor jullie, het moge duidelijk zijn dat dat voor mij uiterst bijzonder was, die onvermoeibare dienstverlening en die vanzelfsprekende inzet. Speciale dank ook aan de chauffeurs, ik weet niet of ze aanwezig zijn, maar anders via-via. Met name Rob, Paul, Robert en Toine maakten altijd lange uren en ik bedenk altijd maar dat, als ik laat thuis werd afgezet, zij ook nog naar huis moesten. Dat is wel goed om af en toe bij stil te staan. En natuurlijk Frank, die dat allemaal coördineerde. De mensen van de catering in deze zaal en het hele provinciehuis, en dan maar in het bijzonder even Danielle en Fleur, die me vier jaar lang weet-ik-hoeveel koppen koffie hebben gebracht. De bodes, de mensen van het evenementenbureau, de mensen van de techniek, de schoonmakers en

iedereen – ik vergeet er vast nog vele –: dank jullie wel. Het is gezien en ik heb het bijzonder gewaardeerd.

En als ik even naar de totale provincie-organisatie kijk, dan ook natuurlijk dank aan de directie, die een nieuwe koers heeft uitgezet en daar heel voortvarend mee aan de slag is gegaan. Ik hoop dat dat succesvol wordt. En speciaal dank aan Jeroen. Jeroen, volgens mij hebben we elkaar de afgelopen periode echt gevonden en verstaan. We wisten wat we aan elkaar hadden en je hebt me vanuit een gedeelde passie en wederzijds vertrouwen enorm geholpen. Dank.

En natuurlijk alle collega's die zich met hart en ziel hebben ingezet voor leefbaarheid, cultuur, erfgoed en sport. Waar zou ik geweest zijn zonder hun maximale ondersteuning? Maar ik ga er nog uitgebreid met hen op terugkijken.

Maar ik moet hier wel even een aantal collega's noemen van mijn directe ondersteuningsteam: Kim, Inge, Karin, Jetty, natuurlijk ook nog Marie-Louise, en Renate. Ik denk dat we niet alleen maar louter collega's zijn, eigenlijk makers. We zijn een beetje verknocht geraakt aan elkaar en dat is dus even wennen voor de komende periode. Dat doen we dan ook maar. We nemen nog een keer persoonlijk afscheid, dat gaan we nog doen. Maar nu in ieder geval onnoemelijk veel dank.

Dank aan mijn fractie, die toch maar vier jaar geleden dachten, tot overigens mijn grote verbazing, in mij een provinciebestuurder te zien. Ik ben jullie enorm dankbaar dat jullie mij die kans hebben geboden, want jullie zagen iets in mij wat ik zelf nog niet had ontdekt, en uit de reacties mag ik aannemen dat het best gelukt is.

Dank ook aan uw Staten. Want tussen de gangbare schermutselingen door deden uw Staten eigenlijk iets bijzonders. U besloot, bij zowel mijn programma Sociale veerkracht als bij erfgoed, van de gangbare weg af te wijken en te handelen vanuit een principe van vertrouwen: natuurlijke kaders, oké, maar daarbinnen geen kpi's en al te dichtgetimmerde 'SMART'-doelstellingen. En ik durf hier namens al die Brabanders u te bedanken voor de ruimte die hen geboden is om een programma te maken dat aansluit bij wat Brabanders aan het doen zijn, in plaats van een programma te bedenken waar we proberen Brabanders bij te laten aansluiten. En ik mag, zoals ik dat nu in het veld ophaal, alleen maar zien dat dat heeft kunnen werken. Daarom ook vanaf deze plaats dank aan al die Brabanders, de velen die ik heb mogen ontmoeten en spreken en waarmee ik inspiratie en passie heb mogen delen. Ik kijk met genoegen terug op de samenwerkingsverbanden die tot stand zijn gekomen, zoals dat cultuurprofiel BrabantStad, 'Brabant maakt het', net al genoemd de Zuiderwaterlinie, BrabantSport, niet mis te verstaan en Stérk.Brabant, het netwerk van veerkrachtige initiatieven.

En tot slot moet ik hier natuurlijk ook mijn gezin bedanken. Ze moesten me de afgelopen periode vaak missen. Mijn vrouw, Helen, heeft me eigenlijk alle gelegenheid gegeven om dit mooie werk te doen, maar voor wie haar kent kon zij mij op ongeëvenaarde wijze weer met twee benen op de wereld zetten. En dan mijn beide zonen, Noad en Milan, die me, denk ik, overigens veelal terecht, lieten merken dat mijn al te spaarzame tijd niet altijd goed matchte met hun puberteit, maar desondanks mij ten volle hebben gesteund – een soort family hug, zal ik maar zeggen. En toch dan ook een welgemeend welkom en succes voor mijn opvolgster, voor deze fantastische, en misschien wel de mooiste portefeuille van deze provincie.

En als slot zou ik dan willen zeggen: het waren vier fantastische jaren. Lieve mensen, blijf dromen, en vooral ook heel veel lachen. Dank, dank, dank.

*Staand applaus*

De **voorzitter**: Ik schors de vergadering voor tien minuten.

*Schorsing (14.45 – 14.55 uur).*

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u vragen uw plaatsen weer in te nemen? Ik wil u nog even melden dat uiteraard ook aan externe betrekkingen en medewerkers nog de gelegenheid wordt gegeven, en ook aan u nog, om nader afscheid te nemen van de gedeputeerden. Gedeputeerde Pauli heeft al eerder een afscheidsreceptie gehad. Op 4 juli a.s. – via Dagbericht zult u worden geïnformeerd –, einde van de middag, zal ook zo'n afscheidsreceptie voor de gedeputeerden Van den Hout en Swinkels nog worden georganiseerd.

## **Besprekingsstuk**

### **26/19 Statenvoorstel Initiatiefvoorstel Referendumverordening Noord-Brabant**

*Dit punt schuift door naar de PS-vergadering van 28 juni 2019*

## **Stemming**

De **voorzitter**: Dan zijn we nu bij het volgende agendapunt, en daarvoor druk ik op de stembel, omdat dit punt de stemmingen betreft. Ik wil even rondkijken of alle leden hun plaats hebben ingenomen, ook van buiten de zaal binnengekomen zijn, of van plaats verwisseld – alle varianten komen vandaag voor. We gaan over tot de stemmingen.

### **35/19 Lijst Ingekomen stukken periode 27 april 2019 t/m 22 mei 2019**

De **voorzitter**: Allereerst is aan de orde de lijst van ingekomen stukken en de door de griffier voorgestelde wijze van afdoening, ontwerpbesluit 35/19, dat zijn de stukken van 27 april 2019 tot en met 22 mei 2019. Wenst iemand hierover stemming? Neen. Dan is dit bij acclamatie afgedaan.

### **31/19 Notulen van de PS-vergadering 27 maart 2019**

De **voorzitter**: Dan zijn er twee voorstellen die betreffen notulen van voorgaande vergaderingen. Allereerst ontwerpbesluit 31/19, dat ziet op de notulen van de vergadering van 27 maart. Wenst iemand stemming of het woord? Neen.

### **32/19 Notulen van de PS-vergadering 28 maart 2019**

De **voorzitter**: Dan 32/19, notulen van de vergadering van onze Staten van 28 maart 2019. Kunnen we die vaststellen? Ik stel vast dat dat het geval is.

### **37/19 Statenvoorstel lidmaatschap AV-IPO**

De **voorzitter**: Zoals ik u eerder heb aangekondigd, stemmen we nu ook over Statenvoorstel 37/19, dat betreft een lidmaatschap van de Algemene Vergadering van het IPO. Ik stel ook hier voor bij acclamatie in te stemmen. Ik stel vast dat dat kan. Dan is aldus besloten.

## **Bestuursakkoord 2019-2023**

De **voorzitter**: Dan zijn wij nu aan een ander belangrijk onderdeel van deze vergadering, en dat is agendapunt 4, dat betreft het Bestuursakkoord 2015-'19. Namens u allen wil ik de bespreking hiervan



openen met dank uit te spreken aan de informateur, mevrouw Huijbregts-Schiedon en de formateurs, de heer Dekkers en mevrouw Pennarts-Pouw. Ze hebben met grote inzet en betrokkenheid gewerkt om de totstandkoming van een bestuursakkoord en een college na de verkiezingen van 20 maart jl. te bevorderen. Als dank voor hun inzet overhandig ik hen namens PS graag een bloemetje. Dat kan ik vandaag alleen fysiek doen aan de heer Dekkers, omdat hij als enige aanwezig is. De andere bloemen zullen wij laten bezorgen. Maar ik kan mij zomaar voorstellen dat het applaus zo luid klinkt dat ook de anderen het horen. Ik wil de heer Dekkers vragen om het bloemetje hier in ontvangst te komen nemen.

*Applaus en overhandiging bloemen aan de heer Dekkers*

De **voorzitter**: Het is gebruikelijk om nu de besprekingen te openen door aan de heer Van der Maat van de fractie van de VVD te vragen om een toelichting te geven op het proces en de totstandkoming van het coalitieakkoord. Nadat hij het woord gevoerd heeft, zullen de fractievoorzitters op volgorde van fractiegrootte uiteraard aan bod komen. Na een eventuele tweede termijn zal er meteen worden gestemd over eventueel ingediende moties. Tijdens het debat kunnen dus moties worden ingediend en kan er ook worden geïnterrupteerd. Met de procedurevergadering hebben we afgesproken dat we afwijken voor deze vergadering van de normale spreektijdenregeling. Alle fracties hebben in de eerste termijn maximaal zes minuten en in de tweede termijn maximaal drie minuten spreektijd. Maar eerst nu het woord aan de heer Van der Maat.

De heer **Van der Maat** (VVD): Nou, dit is wel een noviteit, want de voorzitter heeft klaarblijkelijk andere instructies gekregen dan ik heb gekregen. In mijn draaiboek staat helemaal niks over een toelichting op het bestuursakkoord, maar ja, zo'n kans laat je natuurlijk niet onbenut! Volgens mij hebben wij heel veel te bespreken vandaag en ik heb enorm veel vertrouwen in de nieuwbakken fractievoorzitter. Zij zal dit bal gaan openen en ik ga er zomaar van uit dat dat niet alleen maar 'sec' vanuit een VVD-standpunt gebeurt, maar dat er ook nog wel iets van verbindende woorden in zitten die misschien ons allen raken en iets van een koepel van het bestuursakkoord als geheel geven. Dus, voorzitter, dit is de kortste termijn ever van mijn kant!

De **voorzitter**: Dat belooft veel voor de toekomst! Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Otters van de fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ongeacht ideologie of politieke kleur, zoals elke Brabander zijn wij trots op onze mooie provincie. Het is hier fijn wonen, werken en recreëren. En als je kijkt naar bepaalde iconen in onze provincie, en ik benoem Brainport, LocHal in Tilburg en de vele familiebedrijven, zoals Swinkels Family Brewers – sinds drie maanden zowaar met de titel 'Royal' ervoor – , als je dat ziet, dan mogen wij concluderen dat samenwerking in het DNA van de Brabander zit. Het is alweer bijna drie maanden geleden dat de Provinciale-Statenvverkiezingen waren. De Brabanders hebben gekozen, en dat betekende winst voor een aantal partijen, en voor de VVD feitelijk ook, want wij zijn voor de derde keer op rij de grootste partij in Brabant. En dat laatste neemt ook verantwoordelijkheid met zich mee, verantwoordelijkheid om de 'lead' te nemen en op zoek te gaan om tot een evenwichtige coalitie te komen, hetgeen recht zou doen aan de verkiezingsuitslag. Het bleek geen gelopen race. Net als andere partijen hadden wij een eerste voorkeur, maar toen deze afviel namen wij onze verantwoordelijkheid om verder te gaan.

Informateur mevrouw Huijbregts heeft met alle 12 partijen hier in de Statenzaal aanwezig gesprekken gevoerd, en bij dezen willen we haar nogmaals danken voor de inzichten die zij ons meegaf met het uiteindelijke advies. En zo kwam het dus dat de VVD om de tafel ging zitten met het CDA, D66, GroenLinks

en de PvdA. Vijf partijen in totaal. Gezamenlijk hadden we een missie, of een opdracht. Het was niet alleen een streven om op basis van onderling vertrouwen er samen uit te komen, maar ook om tot een realistisch akkoord te komen voor de Brabanders van nu en van de toekomst. Want er komt veel op ons af. Steeds meer werkgevers ervaren productiebelemmeringen door het ontbreken van voldoende geschikte arbeidskrachten. De vraag naar woningen stijgt. Extreme weersomstandigheden, zoals flinke windstoten, hagel, heel veel regen, met schade en wateroverlast tot gevolg, zijn tegenwoordig geen uitzonderingen meer. En het gevoel van onveiligheid in het buitengebied neemt toe.

Onder leiding van formateurs, de heer Dekkers en mevrouw Pennarts, zijn door de vijf partijen de afgelopen weken bergen verzet en zijn er keuzes gemaakt, en keuzes maken is ook verantwoordelijkheid nemen, en in dit geval bestuursverantwoordelijkheid. Want wij zijn gekozen volksvertegenwoordigers en wij, in ieder geval mijn fractie en ik, willen aan de slag. We hebben er zin in om voor Brabant iets te mogen gaan betekenen. En daarom zijn wij trots dat dit voorliggende bestuursakkoord handreikingen biedt. Ik benoem er een paar.

Op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit kunnen we kiezen: met het ov, op de fiets, met de auto. Knelpunten zullen worden aangepakt, wat we willen niet dat Brabant stil komt te staan.

Veiligheid. De komende vier jaar is er extra aandacht voor veiligheid, met zowaar een eigen gedeputeerde. We willen niet langer de provincie zijn die decor is voor een Netflix-serie als zijnde de achterkant van Nederland. De Brabander moet zich veilig kunnen voelen in zijn of haar leefomgeving, waarbij eveneens ingezet zal worden op de aanpak van criminaliteit in de grensregio's.

En als we dan toch in de natuur zijn: zoals bekend, zijn de provincies verantwoordelijk voor het realiseren van een samenhangend natuurnetwerk, met als deadline 2027. We zullen de aanleg van het Natuurnetwerk Brabant gaan versnellen om deze doelstelling te behalen, en dit komt ook de biodiversiteit in Brabant ten goede. Daarnaast heeft de VVD de afgelopen vier jaar gevraagd om verbinding te maken met natuur en economie. Die weg is de vorige periode langzaam ingeslagen en met dit bestuursakkoord zal hier meer actie op worden ondernomen.

Ik stop gewoon even....

De **voorzitter**: Interruptie de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, ik hoor de VVD nu spreken over het natuurnetwerk versneld afmaken, hè: de VVD is opeens van het inzetten op nieuwe nepnatuur, nóg meer inzetten daarop. Maar u zegt: 'economie en natuur nog meer verbinden'. Hoe gaat u dat concreet aanpakken? Want de afgelopen acht jaar hebben we gezien dat het totaal niet van de grond is gekomen. Welke redenen zijn er nu om dat wél voor elkaar te krijgen?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Nou, ik gebruik gewoon de gevleugelde woorden van Bert Pauli: natuur is de motor van de economie. Misschien is dat 'm. Nee, ik begrijp en ik hoor ook echt wel wat u zegt, het is alleen niet zo dat ik dat ga doen, dat gaat de gedeputeerde natuur doen. Wij gaan hier de kaders stellen en u en ik zullen daar de komende jaren op aanspreken. Zullen we dat afspreken?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja. Daar kunnen we hem zeker op aan gaan spreken, maar ik zie dat er nu een bestuursakkoord is gesloten met iets wat totaal niet blijkt te werken en waar ook geen visie is, totaal geen plan is, en er een gedeputeerde op pad wordt gestuurd om dit te gaan

verwezenlijken. Waar kunnen wij straks, als we op het eind van deze bestuursperiode zitten, deze gedeputeerde dan ook op afrekenen? Waar kunnen we uw coalitie op afrekenen op dit punt? Wat is er bereikt op het gebied van natuur en economie?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dat er veel meer verbinding zal zijn, bijvoorbeeld met recreatie, dat het mogelijk is dat we als Brabanders kunnen genieten van die mooie natuur, maar ondertussen ook ergens een kopje koffie kunnen drinken, of wellicht een nachtje kunnen blijven slapen, dat kinderen kunnen spelen in leuke boomtoppen, weet ik hoe dat allemaal heet, dat we daar allemaal van kunnen genieten, zowel de ondernemers als de Brabanders.

De **voorzitter**: Vreugdenhil

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Nou kennen we de VVD als recalcitrant op het gebied van natuur. In de afgelopen periode, ondanks ongeveer dezelfde afspraak, kwam u geregeld met moties: vooral niks meer doen dan wat moet en vooral ook de economische ontwikkeling mogelijk maken. Nou lees ik toch in uw coalitieakkoord – en u zegt ‘we gaan versnellen, we gaan naar ecologische verbindingzones’ –, maar we gaan dat realiseren binnen de beschikbare middelen voor natuur. Zegt u hier nu bij van ‘het budget gaat niet verhoogd worden, we moeten eigenlijk meer doen’, oftewel: extra ambities voor natuur zijn niet mogelijk, en, met uw laatste woorden, er moet altijd weer een koppeling zijn met de economische ontwikkeling?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Het is niet dat wij méér moeten gaan doen, we moeten het nou gaan doen! U weet toch ook dat die deadline is op 2027? En we gaan nu aan de slag, we gaan het doen binnen die middelen. En als we het nog verder hebben over andere financiële middelen, dan spreken we elkaar in november met de begroting.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, en toch lees ik hier echt: én we gaan 200 ha extra ecologische verbindingzones aanleggen én we gaan het in 2027 realiseren, dus het heeft een enorm ambitieniveau, maar u houdt het budget voor natuur gelijk, daar is niet over te spreken, want dat staat hard in dit coalitieakkoord vast.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Laten we over het budget en het financiële plaatje in november praten. Wat daar staat, daar zullen we ons grotendeels zeker aan houden.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters vervolgt haar betoog.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Verder zal er ruimte komen om te bouwen, met oog voor duurzaamheid, gezondheid en circulariteit. We zetten de Brabantse Woonagenda voort, waarbij ook rekening zal worden gehouden met de woningbehoefte aan nieuwe, niet-traditionele woonvormen.

En als laatste: deze coalitie staat open voor nieuwe technologieën en innovaties, op meerdere beleidsvlakken, wonen, energie, mobiliteit, maar ook innovaties binnen het economisch beleid. Onder leiding van een VVD-gedeputeerde, wederom, wordt richting 2030 een nieuwe visie ontwikkeld om de innovatieve economie aan de top te houden, met focus om talent in Brabant te werven en te behouden.

Al met al ambitieuze en reële plannen en een nieuw college dat in de startblokken staat, waarbij bottomline is: we bouwen voort op bestaand beleid.

Dit voorjaar hebben we met PS geen voorjaarsnota gehad, hier in huis ook wel de perspectiefnota genoemd. Dit bestuursakkoord komt in plaats van de perspectiefnota, waardoor dit bestuursakkoord dus opdrachtgevend is voor de begroting voor 2020 en daarna. En in het najaar, bij de begroting, krijgen wij de financiële uitwerking van het bestuursakkoord. De VVD verwacht dan ook tegen die tijd een duidelijk financieel plaatje te zien.

Het zal u niet ontgaan zijn dat draagvlak een belangrijke pijler is in het bestuursakkoord. Als ik kijk naar de toekomst van de komende vier jaar, spreek ik de wens uit dat we ook in Provinciale Staten op zoek zullen gaan naar draagvlak, coalitie, oppositie, niet tegenover elkaar, maar naast en met elkaar. Laten we vooral open dat gesprek aangaan, want dit bestuursakkoord is feitelijk een akkoord op hoofdlijnen, waardoor die samenwerking, ook in deze Statenzaal, mogelijkheid is. Daarom mijn handreiking naar u allen: laten we zoveel mogelijk gezamenlijk de beste keuzes maken voor de Brabanders van nu en van de toekomst.

Ik heb nog één zin, maar ik wacht wel even op de interruptie.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, ik hoor u een uitgestoken hand doen aan de Staten. Dat is heel mooi, maar doet u die uitgestoken hand ook naar de Brabantse burgers, naar de Brabantse samenleving? Want u spreekt over draagvlak, maar ondertussen spreekt dit bestuursakkoord ook over allerlei ambities op het gebied van klimaat, en dat betekent dus het vol zetten van onze provincie met die verschrikkelijke windturbines, met die molenparken...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Welke hand steekt u uit naar de samenleving? Als er geen sprake is van draagvlak in de samenleving voor die windturbines, dramt u dan als VVD toch die windturbines door?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dit is mijn eerste handreiking, dat wij elkaar de hand gaan schudden. Want als er geen draagvlak is bij de bewoners voor een windturbine, of een windmolen, dan komt 'ie er niet. Dan zult u toch echt nog een keer dit bestuursakkoord goed moeten lezen, want het staat er echt. En nog een handreiking: als er sprake zou kunnen zijn van mede-eigendomschap, dus dat de bewoners aldaar zouden mee kunnen profiteren, dan is daar ook een mogelijkheid voor, en daar staan wij als VVD, maar ook als coalitie, honderd procent achter.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Dat tweede punt geloof ik wel, dat is al een beetje staand beleid. Maar het eerste punt, daar gaan we u dan ook hard aan houden. En ik vraag me dan ook

af: hoe moeten we dit dan zien met de ambitie die eerder door de VVD is uitgesproken om vanaf 2020 geen wind op land meer te realiseren? U verbindt zich nu met dit bestuursakkoord toch aan wind op land?

De **voorzitter**: Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Zolang er draagvlak is. Maar u hoeft mij niet heel hard aan te pakken, want dan heeft u mijn woorden van zojuist niet begrepen. Ik wil juist gaan samenwerken en niet tegenover elkaar gaan staan, meneer Van Hattem.

De **voorzitter**: Van den Berg, interruptie.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter, ik wil er toch nog even op doorgaan, want in 2016 hebben de fractievoorzitters van de VVD een vergadering in Friesland gehad met ene Martijn van Gruijthuijsen daarbij, en een krabbel gezet onder het feit dat, als de huidige opgave voor wind op land klaar is....

De **voorzitter**: En uw vraag is? Geen lange inleidingen.

De heer **Van den Berg** (PVV): ... dat het dan ook echt klaar zou zijn met die windturbines. Laat u dat los, of houdt u dat vast?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Laten we nou toch eens vooruitkijken, meneer Van den Berg. Ik heb nog maar één zin. Mede namens het CDA, D66, GroenLinks en PvdA dienen wij een motie om het bestuursakkoord leidraad te laten zijn voor uit te voeren beleid de komende vier jaar. Dank u wel.

### **Motie M1-2019**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019;  
kennis genomen hebbende van het bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit. Voor de Brabanders van nu en van de toekomst';  
van oordeel zijnde dat:

- de gedachte van dit bestuursakkoord verbindend is;
- dit bestuursakkoord zijn integrale doorwerking moet hebben in de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering in de bestuursperiode 2019-2023;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- het bestuursakkoord 'Kiezen voor Kwaliteit' tot uitgangspunt te nemen voor het te voeren beleid en de daartoe op te stellen begrotingen in de periode 2019-2023;
- daar waar mogelijk met alle politieke partijen gezamenlijke ambities te realiseren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Suzanne Otters-Bruijnen, VVD

Ankie de Hoon, CDA

Arend Meijer, D66

Hagar Roijackers, GroenLinks

Stijn Smeulders, PvdA"

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Otters voor haar bijdrage. Ik zie de motie, die dan nr. 1-2019 zal krijgen, tegemoet, ja, de allereerste, en geef ik het woord aan de heer De Bie van de fractie van Forum voor Democratie. Aan hem het woord.

De heer **De Bie** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Het verwachte bestuursakkoord is eindelijk gepresenteerd, ik heb er ook met veel belangstelling naar uitgekeken, het stuk dat het onmogelijke mogelijk moet maken, namelijk links en rechts met elkaar verenigen. Ik moet zeggen: het heeft me verrast, in diverse opzichten. Laat ik beginnen met de complimenten. Complimenten aan de coalitie voor de fraaie opmaak van het stuk waarin het bestuursakkoord is vervat. Lezende het bestuursakkoord was ik erg onder de indruk van de mooie foto's, het smaakvolle samenspel tussen kleur en letter en de speelse citaten. Het stuk is een visuele lust voor het oog en ik verneem graag de naam van het reclamebureau, want tjonge, jonge, die mensen verstaan hun vak. Maar daar houdt het voor wat betreft de complimenten dan ook wel mee op, of het moet het twijfelachtige compliment zijn dat ik nog nooit een stuk heb gelezen met zoveel holle frasen, modieuze termen en opeenvolgende algemeenheden. Het akkoord is zodanig algemeen van aard, en zo weinig zeggend, dat het eigenlijk gissen is wat het effect van de boogde samenwerking zal zijn.

Forum voor Democratie zet zich schrap, schrap tegen de voortzetting van een links beleid waarin wordt gepoogd de Haagse klimaatdoeleinden te overtreffen, uiteraard met de suggestie van morele superioriteit. Forum voor Democratie zet zich schrap tegen nog meer subsidies voor innovatieprojecten, waarvan de levensvatbaarheid moet worden betwijfeld, omdat marktpartijen daar kennelijk niet in durven te stappen. Over de meetbaarheid van de resultaten zal ik het dan nog niet hebben.

Voorzitter. Het zal u niet verbazen dat de fractie van Forum voor Democratie geen waardering heeft voor de daadwerkelijke inhoud van het bestuursakkoord. Sterker, de verrassing in negatieve zin was de inhoud. Het stuk ontbreekt eigenlijk alle inhoud. Want wat betekent bijvoorbeeld 'een goed functionerend, duurzaam, economisch ecosysteem' en 'een krachtig innovatiebeleid ten dienste van werkgelegenheid en maatschappelijke uitdagingen'? En gaan we hier linksom, of gaan we hier rechtsom? Met een vergrootglas heb ik een enkel, enigszins concreet doel weten te vinden, bijvoorbeeld 'transitie naar kringlooplandbouw', maar dan vraagt Forum zich af: moet dat een doel van de provincie zijn? En hoe verhoudt zich dat tot de wereldmarkten waarop de boeren moeten concurreren? Worden de boeren, de Brabantse boeren, nu nog meer op concurrentieachterstand gezet? Op al deze vragen geeft het bestuursakkoord geen antwoord en ik vrees dan ook met grote vreze. Om die reden zal de fractie van Forum voor Democratie een motie 'Geef de Brabantse boeren een kans' indienen, en daarmee moeten we proberen de Brabantse boeren terug te brengen in hun concurrentiekracht. Hier ziet men overigens een partij die zich in de oppositie hard heeft gemaakt voor de agrarische sector, maar voor twee lichtgewicht-baantjes in het pluche haar achterban in een handomdraai verloochent, en dat vind ik een trieste constatering.

Ik heb nog een citaat: "Als provinciebestuur zien wij de energietransitie als provinciale kerntaak." Iedereen weet wat Forum van de energietransitie vindt, maar kennelijk weet niet iedereen dat de formele wetgever bepaalt wat een kerntaak van de provincie is. Dit is helemaal niet aan de coalitie.

Op geen enkel punt steekt het akkoord uit boven het maaiveld. Dat kan ook niet, want in een fragiel evenwicht tussen links en rechts kan geen keuze gemaakt worden.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Beste meneer De Bie, hoe had dit bestuursakkoord eruitgezien als u niet was weggelopen?

De **voorzitter**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Excuseer. Dan kan ik u verzekeren dat de hele klimaatonzin van tafel was geveegd en dat de agrarische sector er aanzienlijk beter voor had gestaan dan zoals het nu is.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): U bevestigt hier dat u Brabant en de sector een dienst heeft bewezen door weg te lopen.

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Ik kan u niet volgen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.... Ja, daar ga ik niet over, ik heb alleen de regel van twee keer. Tot besluit een interruptie van de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, wij hebben namelijk ook wel een vraag aan de fractie van Forum voor Democratie, want het is natuurlijk een beetje schimmig gegaan allemaal. Wij hebben als Statenleden uit de krant moeten vernemen dat u in de informatiefase van tafel bent gestapt en ik vind eigenlijk dat u aan uw kiezers wel verantwoording moet afleggen. Dus waarom bent u nou eigenlijk van tafel gelopen, en had u niet meer kunnen bereiken als u gewoon uw verantwoordelijkheden had genomen?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): De onderhandelingen die zijn gestart waren in eerste instantie bijzonder constructief. We hadden echt het gevoel: hier valt wat te halen. Maar gaandeweg merkten wij dat met name de VVD geen enkele mogelijkheid bood om tot een wijziging van beleid te komen. Met name op klimaatgebied – en u heeft het over de kiezers, dat wij iets verplicht zijn aan de kiezers –, daar zit het hem vooral in. Op dat gebied was er geen enkele mogelijkheid om het beleid ook maar bij te buigen. Op die manier hebben wij eigenlijk geen andere keus gezien dan op deze manier te handelen.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dan kan ik me dus voorstellen dat u rondom zo'n motie over landbouw en de woorden die u nu spreekt, een hoop theater maakt, maar blijkbaar was het woordje 'energie' voor u de reden om pukkeltjes te krijgen en van tafel te lopen, terwijl u heel veel had kunnen doen voor die ondernemers. U had heel veel kunnen doen voor al die Brabanders, u had de democratie kunnen vernieuwen, u had in het zonnetje kunnen gaan staan. U koos ervoor om op basis van vlekjes rondom het woordje 'energie' van tafel te lopen, en dat vind ik niet passen bij de tweede partij van Brabant.

De **voorzitter**: Korte interrupties, meneer Meijer. De Bie, een reactie.

De heer **De Bie** (FvD): Nou, energie is natuurlijk één punt, maar daar hangt een heleboel mee samen. Waar wij voor gekozen hebben, is een duidelijk profiel en niet een zoutloos compromis zoals we dat nu zien.

De **voorzitter**: Manders, interruptie.

De heer **Manders** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik heb ook één korte vraag aan meneer De Bie. Hij zegt net dat hij zich zo hard maakt voor de agrarische sector, en dan vragen wij ons toch wel heel erg af waarom u niet gewoon die verantwoordelijkheid genomen heeft, in plaats van, wat eerder gezegd is, weg te lopen.

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Je hebt verantwoordelijkheid nemen en verantwoordelijkheid nemen. We zien nu dat het CDA verantwoordelijkheid heeft genomen voor de agrarische sector, en iedereen zal er blij mee zijn, in ieder geval zeven personen, maar de agrarische sector is daar geen plezier mee gedaan.

De **voorzitter**: Manders.

De heer **Manders** (VVD): Vindt u dit niet een ontzettend makkelijke manier van politiek voeren?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Nee.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters, nog één laatste interruptie in deze ronde.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, dank u wel. Ik heb het in de krant moeten lezen, hè: het was onmogelijk om bij de VVD grote koerswijzigingen bij het klimaatbeleid aan te brengen. Toch hoorde ik u afgelopen zondag praten bij KRAAK, een programma bij Omroep Brabant, dat Brabant daar helemaal niet over gaat, dat het de wet is die dat moet doen. En vervolgens lees ik ook op uw site dat u wel bent voor innovaties wat betreft energie. Hé: dat staat in het bestuursakkoord! Waarom bent u dan zo niet-welwillend hierin?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Kijk, innovatie daar is niemand tegen. De vraag is: wie organiseert het en wie betaalt het? Forum voor Democratie gelooft erin dat innovatie en energietransitie, als men dat wil, in de maatschappij zelf moet gebeuren en dat daar voor de provincie geen rol is weggelegd.

De **voorzitter**: Otters ten leste.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, het is jammer dat u dan afgelopen december nog geen Statenlid was. Toen hebben wij hier besloten over energie en toen is ook vanuit de VVD een motie ingediend, die is aangenomen door de Staten, over het betaalbaar, behapbaar en haalbaar zijn van energie en alternatieve, duurzame energieopwekkingen. Dus dan zouden we elkaar toch de hand kunnen schudden hier.

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Ik denk dat u zich daarin vergist, want dat zou wederom een zoutloos compromis geworden zijn, en dat is precies nou niet waarom wij hier in de Staten zijn.



De **voorzitter**: De heer De Bie vervolgt zijn betoog.

De heer **De Bie** (FvD): Deze coalitie heeft elkaar in een alles verlamdende, verstikkende houdgreep en is alleen door algemeenheden en gebrek aan visie tot stand gekomen. Het gehele bestuursakkoord is doordrongen van het Nederlandse poldermodel, waarbij partijkartel en baantjescarrousel hand in hand gaan. Het toppunt is nog het kaartspel rond de verdeling van de baantjes, dat prioriteit heeft gehad. Nog voordat er een akkoord was, waren gedeputeerden al bekend. De coalitie heeft gekozen voor een extra gedeputeerde, niet omdat het werk dat noodzaakt, want dat was geenszins het geval, maar omdat de coalitie zichzelf belangrijker vindt dan de provincie. Ik vind dat schaamteloos. En om dat allemaal nog erger te maken wordt een gedeputeerde ingevlogen uit een andere provincie, alsof er in Noord-Brabant niet genoeg kundige bestuurders rondlopen, zelfs van GroenLinks. En de lijdensweg gaat door, want deze man weigert te komen wonen in onze provincie. Door de coalitie zal dit alles met de mantel der liefde worden bedekt, want zo gaat dat in de Brabantse polder.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter, ik heb twee vragen aan de heer De Bie. De eerste vraag is: vindt Forum voor Democratie veiligheid geen belangrijk onderwerp? En de tweede is: wat voor vreselijks gaat er dan gebeuren in uw ogen met een gedeputeerde van buiten Brabant?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Veiligheid is bijzonder belangrijk, maar niet een kerntaak van de provincie. Wat er voor vreselijks gaat gebeuren, is dat we een links beleid krijgen, goed nieuws dat niet alleen aan die gedeputeerde toe te wijzen. Maar ik vind het in zo'n functie, waarin je zo in de kijker staat, vind ik het symbolisch, vind ik het een heel slecht signaal naar de kiezer om het op deze manier te doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Een aantal dingen tegelijk, ik probeer het even te vatten. Laat ik het met een vervolgvraag doen: welke voor Brabant nadelige symboliek ziet u hier dan precies in?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): In zijn algemeenheid: we hebben het over een kloof tussen politiek en maatschappij, en ik denk dat dit er één van is, naast het zoutloze compromis dat we hier hebben. Alle verkiezingsbeloften worden met gemak gebroken en we vliegen iemand in van buiten Brabant, die zich niet aan het wettelijk uitgangspunt houdt en hier in Brabant komt wonen. Geeft de burger geen vertrouwen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **De Bie** (FvD): Het bestuursakkoord kan alleen in deze context worden beschouwd en kan onmogelijk los worden gezien van de huidige perfide politieke cultuur, waarin verkiezingsbeloften in een oogwenk worden geschonden en het baantje belangrijker is dan de wil van de kiezer.

De **voorzitter**: Interruptie Manders.

De heer **Manders** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Nog één vraag aan de heer De Bie. U heeft problemen met de gedeputeerde van buiten de provincie, maar stonden op uw kieslijst van alle provincies in Brabant ook allemaal mensen die binnen uw provincie woonden?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Dat is juist, en als zij hier zitting hadden genomen, waren ze hier komen wonen. Dat is het verschil.

De heer **Manders** (VVD): Ah!

De **voorzitter**: De Bie vervolgt zijn betoog.

De heer **De Bie** (FvD): Voorzitter. Het bestuursakkoord is een weerspiegeling van een onmogelijke coalitie, een coalitie van partijen die hun ziel aan de macht hebben verkocht. Ik dank u wel.

### **Motie M2-2019: 'Geef Brabantse boeren een eerlijke kans'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019;  
constaterende dat:

- er in 2009 een convenant gesloten is tussen de partijen ZLTO/LLTB, Natuurorganisaties, Milieufederatie, en de provincies Noord-Brabant en Limburg, resulterend in de Verordening stikstof en Natura 2000 met daarin onder meer eisen om voor het jaar 2028 stikstof in de vorm van ammoniak te verminderen;
- in 2017 dit convenant de facto is opgezegd door de provincie Noord-Brabant door de extra beperkende maatregelen inzake de emissie van stikstof in de vorm van ammoniak te vervroegen (Verordening Natuurbescherming Noord-Brabant);
- de provincie Limburg het inwerkingtreden van deze regelgeving daarentegen juist heeft uitgesteld naar 2030;

overwegende dat:

- Brabantse boeren tenminste gelijke kansen moeten hebben t.o.v. boeren in andere provincies;
- voor een tijdige realisatie van de vereiste aanpassingen vergunningen op korte termijn aangevraagd dienen te worden;
- kosten voor de vereiste aanpassingen in de honderdduizenden euro's lopen, per gebouw, waarbij de grootste kostenpost voor deze aanpassingen de luchtwassers zijn die een gemiddelde levensuur hebben van 11 jaar;
- tegen de tijd dat in Limburg deze regelgeving ingaat (2030), de eerste luchtwassers in Brabant al weer bijna aan vervanging toe zijn;
- hierdoor Brabantse boeren niet op gelijke voet kunnen concurreren met collega's uit Limburg, laat staan met bedrijven uit de rest van het land, laat staan met buitenlandse boeren.
- als gevolg van het bovenstaande veel familiebedrijven gedwongen worden de bedrijfsvoering te staken.

vragen de Provinciale Staten:

- opdracht te geven aan Gedeputeerde Staten vorenbedoeld besluit uit 2017 waarin de beperkende maatregelen aangaande de emissie van stikstof vervroegd worden opgelegd, in te trekken;
- opdracht te geven aan Gedeputeerde Staten het opleggen van vorenbedoelde maatregelen gelijk als in de provincie Limburg is geschied, vooralsnog uit te stellen tot 2030;

en gaan over tot de orde van de dag.”

Joris van den Oetelaar, Forum voor Democratie

Willem Rutjens, Forum voor Democratie “

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Bie voor zijn bijdrage. Dan nu de fractie van het CDA. Mevrouw De Hoon heeft het woord.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Als je niet meedoet, dan kan je ook nooit winnen. Dat geldt in de sport en even goed in de politiek. In de afgelopen vier jaar deed het CDA in Brabant niet mee, een periode waarin we in onze provincie toch wel veel zaken hebben gedaan waarvan wij dachten: dat hadden wij graag anders gedaan. Wij bleven trainen, voorbereiden, onszelf warmlopen, om bij een wissel topfit te zijn. Door mee te doen kan je zaken echt veranderen, meters maken, kansen creëren, resultaten boeken. Want daarvoor zit je in de politiek.

De **voorzitter**: Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik hoor u zeggen ‘de afgelopen vier jaar niet meegedaan’, en dat is een behoorlijke ergernis voor u geweest, en een hele hoop dingen had u graag anders gedaan. Dat betekent dat hetgeen door met name de VVD en andere coalitiegenoten van u gezegd wordt, namelijk dat dit het bestaand beleid *voortzet*, daar bent u het dus niet mee eens?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

De heer **Heijmans** (SP): U gaat hieraan meedoen en u ziet dit dus niet....

De **voorzitter**: Korte interrupties met een vraag, graag.

De heer **Heijmans** (SP): Mijn vraag is, voorzitter: ziet u dit bestuursakkoord als het voortzetten van bestaand beleid, of niet?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.... Microfoon!

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Sorry. De onderhandelingen waren helder. Daar waar staand beleid akkoord was voor de vijf partijen, hebben we dat gelaten zoals het was, en daar waar gesproken over moest worden, is gesproken, dus het is deels waar.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dan constateer ik dat het CDA zich vier jaar lang gruwelijk weert in de oppositie, moord en brand schreeuwt over de slechte besluiten die een college neemt, en vervolgens, als u twee gedeputeerden mag leveren, dan zegt u: oké, wij gaan dat beleid van die afgelopen vier jaar voortzetten. Dat is mijn conclusie.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Nou, ik kan drie onderwerpen opnoemen. Het CDA was heel blij met uw mening over de herindeling. Daarnaast hebben we op mobiliteit volgens mij hele mooie zaken kunnen doen de afgelopen periode. En ja, er waren een aantal dossiers waar we niet zo happy mee waren.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter, over de mobiliteit gesproken. Wat ik gemist heb, is een duidelijke uitspraak over de Ruit. Is de Ruit nog in beeld bij de nieuwe coalitie, de Ruit Eindhoven, of is die van tafel?

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik werd inderdaad al helemaal enthousiast van uw motie over de Ruit, die ik ook wel verwacht had. Er staat in het bestuursakkoord dat er een studie komt, een bundelstudie, naar die regio. Die staat eigenlijk echt letterlijk benoemd. En we gaan daarin aan de hand van een mobiliteitsladder bestaande voet-, fiets-, lopen, bestaand en eventueel, als het echt niet anders kan, richting nieuw. Dus ja, we gaan de regio herzien.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. We hebben hier eigenlijk een meerderheid, die van oorsprong, VVD, CDA, Forum voor Democratie en PVV, een ruime meerderheid, waarvan u weet: die is echt voor het meteen aanleggen van de Ruit. U hebt de afgelopen vier jaar niet anders geroepen. En dan kom ik dit soort wollige teksten tegen van 'we gaan nog eens onderzoeken', we gaan ondersteunen', het is een grote bende rondom Eindhoven....

De **voorzitter**: Uw vraag?

De heer **Van den Berg** (PVV): Ik vraag nogmaals, wat is de status van de Ruit? Is die nu van tafel, of staat die nog open?

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): De status van de Ruit is dat we daar de afgelopen vier jaar niet meer over hebben kunnen praten. Wat daarbij ook feit is, is dat de regio zichzelf aan het zoeken is, wat voor de regio de beste oplossing is. Gun onszelf nou gewoon de kans, een of twee jaar, om met die regio samen te kijken naar wat daar, op dit moment, nu, de beste oplossing is.

De **voorzitter**: Everling, interruptie.

De heer **Everling** (SP): Dank u wel, voorzitter. Daar nog even op doorgaande: de Ruit, is dat nadrukkelijk een van de opties die nog in het onderzoek staat die nog gevoerd gaat worden?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): In het bestuursakkoord staat te lezen dat wij een bundelstudie gaan doen, daar, in dat gebied, naar de best mogelijke oplossing. En het woord 'Ruit' heb ik niet gezien.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, voorzitter. Mijn vraag is niet zo heel erg ingewikkeld, denk ik. Misschien staat het woord 'Ruit' er niet in, maar de wegen die daarin staan hebben daar misschien wel degelijk betrekking op. Daarom vraag ik nogmaals, en het is heel simpel: de wegen die aangelegd zouden worden in de Ruit, is dat een van de opties die onderzocht wordt in het onderzoek?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Nee.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ja, het lijkt me nogal een overbodige ambtelijke exercitie om hier nog nieuwe onderzoeken te laten doen. Want ik moet toch een compliment geven aan uw voorganger, Ruud van Heugten, die heeft prachtige plannen gemaakt voor de Noordoostcorridor, voor de Ruit om Eindhoven, alles tot in finesses doorgerekend, met prachtige MKBA's voor de aanleg van de Ruit om Eindhoven, voor de Noordoostcorridor. De planologische basis ligt klaar....

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): U kunt zo aan de slag. Waarom dan opnieuw een overbodige ambtelijke exercitie te laten doen? Hebben onze ambtenaren niks beters te doen? Ga gewoon aan de slag met de plannen die er liggen.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): En wat is de vraag?

De heer **Van Hattem** (PVV): De vraag is waarom u niet aan de slag gaat met de plannen die er liggen, die al helemaal zijn doorgerekend, die onderzocht zijn, die haalbaar zijn, betaalbaar en realistisch.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Omdat dat nu niet is opgenomen in alle plannen, ook niet in de begrotingen. De regio rekent daar ook niet op, mensen hebben andere ideeën, we zitten met een andere coalitie. Geeft u ons een à twee jaar en vraag aan het eind van de periode nog maar eens of we daar echt niks gedaan hebben.

De **voorzitter**: We gaan niet een spelletje spelen 'de vraag is onduidelijk en dan krijg ik een extra interruptietermijn'. U vraagt naar in meerdere opzichten de bekende weg.

De heer **Van Hattem** (PVV): Licht er aan het eind van de periode een Ruit? Dát wil ik weleens weten!

De **voorzitter**: Ja, goed, volgens mij is het duidelijk genoeg. Mevrouw De Hoon gaat verder.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Om iets te bereiken voor de anderen, dat is wat we willen. 'Kiezen voor kwaliteit', zo luidt de titel van het bestuursakkoord waarmee we na vandaag voor

Brabant aan de slag gaan. En kwaliteit kent verschillende definities. Het is niet absoluut en het is niet voor iedereen hetzelfde. Voor het CDA betekent kwaliteit het beter doen en het samen doen, voor de Brabanders van nu en voor de Brabanders van morgen, van jong tot oud en van stad tot platteland.

Voorzitter. In de afgelopen twee maanden hebben we met vijf partijen hard gewerkt en we hebben elkaar opnieuw leren kennen, gesprekken gevoerd, plannen gemaakt, teamgeest gecreëerd, gezocht naar wat ons bindt en naar wat Brabant vooruithelpt. En uiteindelijk hebben we elkaar gevonden en zijn we bereid om die uitdaging aan te gaan. Nu staan we aan de start, en niet met lege handen, want er ligt een mooi akkoord waarmee het CDA vanaf het middenveld wil samenwerken met alle partijen in deze Staten, met respect voor voor- en tegenstanders en voor de spelregels die we samen afspreken.

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Deze gruwelijke coalitie staat aan de start, maar aan het eind staan de boeren. U hebt hier jarenlang huichelachtig mee zitten huilen dat u het zo erg vond voor de boeren. We hadden hoop: het CDA gaat meedoen in de coalitie, de boeren krijgen wat bij. Wat hebben de boeren bij gekregen? Helemaal niks, voorzitter. Sommige krijgen zes maanden bij...

De **voorzitter**: Een heldere vraag, mijnheer Boon!

De heer **Boon** (PVV): En noemt u dat maatwerk? En u heeft samen het gesprek gevoerd. Bent u ook bij de boeren geweest en heeft u ook gevraagd welk maatwerk hun willen hebben om te veranderen? Want de boeren die ik spreek, die willen ook veranderen, maar in een realistisch tijdspad...

De **voorzitter**: Mijnheer Boon...

De heer **Boon** (PVV): Ik kom naar mijn vraag. Dat realistisch tijdspad wordt nu niet gegeven. Waarom is het CDA akkoord gegaan met dit onrealistische tijdspad voor de boeren? Waarom een kruimeltje...

De **voorzitter**: Nee, uw vraag is duidelijk. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): U geeft mij de kans om mijn verhaal twee keer te doen op een andere manier. Dank je wel. Want voor het CDA was inderdaad het lijstje langer, en wij wilden meer verzachtende maatregelen. Laat dat helder zijn. Dit doet ook pijn. Maar wij hebben wel voor onszelf de verantwoording genomen om mee te gaan doen. We hebben vier jaar in de oppositie gezeten en wij hebben gezien wat daar gebeurde: we konden niks. En inderdaad, er zijn ook partijen weggelopen, dat vinden we jammer. Ja, dan hadden we misschien meer meerderheid gehaald, maar als we nu eens heel eerlijk zijn en die Staten rondkijken, dan hebben wij als CDA gezocht naar 'wat is de meerderheid op dit moment om voor die sector te betekenen?' en wat er nu ligt, is een voet tussen de deur. Hij staat op een kier waar hij potdicht bleef, en daar gaan wij van start.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. De enige keuze die de boeren nu gekregen hebben is de galg of het zwaard. Ze kunnen kiezen: of meteen worden opgehangen, of zes maanden later hun kop eraf met het bedrijf dat jarenlang in familiebezit geweest is. Dat is geen voet tussen de deur, dat is gewoon de deurwaarder die eerst even bij de burens aanbelt, om daarna terug te komen. Wat is nu de structurele oplossing? Geef het nou eens een keer de kans, en wees anders eerlijk, want u doet het verhaal twee keer,

maar een slecht verhaal blijft een slecht verhaal. Ik hoop dat u de derde keer wel met een goed verhaal komt....

De **voorzitter**: Meneer Boon, u moet echt kort en krachtig interrumpen.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, ik ben echt bezig met die vraag, maar dit is zo essentieel. Dit is even hét punt dat nu duidelijk gemaakt moet worden en dat moet gevraagd worden. Wat geeft u nu daadwerkelijk aan de boeren waardoor ze kans hebben om hun bedrijf voort te kunnen zetten? Die zes maanden die u geeft...

De **voorzitter**: Meneer Boon...

De heer **Boon** (PVV): ...daar kan geen één boer....

De **voorzitter**: Nee, sorry, even. U stelt heel veel vragen. Ben even precies, want anders wordt het ook onduidelijk om precies te bepalen of er een interruptie geplaatst wordt die duidelijk te beantwoorden is. Dat heeft u nu gedaan. Mevrouw De Hoon heeft het woord.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik kan nu het lijstje verzachtende maatregelen gaan opnoemen, maar dat lijkt me iets te simpel. Dat gaan we ook niet doen. Wij hebben met onszelf de conclusie getrokken dat er een aantal onderzoeken lopen. Er is een uitspraak gedaan door de Raad van State over de PAS-maatregel. Die bestaat niet meer. De wereld gaat veranderen en laat ons erbij zijn, bij die verandering. En daarnaast wordt ons Brabants landbouwbeleid getoetst op dit moment door de Universiteit van Wageningen. Dit bestuursakkoord hebben wij goed doorgesproken. Het staat vol met dat wij effectief zijn, innovatief willen zijn, dat we vooruit willen, dat we het samen gaan doen. En wij als CDA gaan dat met die vijf partijen op alle dossiers doen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u, voorzitter. Ik zou graag willen dat u die voet tussen de deur wat beter uitlegt. Ik hoor coalitiepartijen zeggen 'we zetten bestaand beleid voort'. Als u een voet tussen de deur doet, dan pleegt u obstructie hè? Dan houdt u iets tegen, namelijk dat de deur dichtgaat. Dus is het nu zo dat uw conclusie is: we hebben het beleid stopgezet en de deur gaat weer verder open', want dat is het nut van het zetten van een voet tussen de deur, of gaan we voort met het bestaand beleid? Ik denk dat de coalitiepartijen ook het recht hebben om te weten waar ze met u aan toe zijn.

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dat is nooit een geheim geweest en van obstructie is geen sprake. Wij zien ontwikkelingen in die sector waarvan eigenlijk niemand precies weet waar die heen gaan en hoe ze af gaan lopen. Als Brabant zijn we daar heel vooruitstrevend in geweest. Misschien is dat goed en misschien is dat een herziening waard. Zo hebben wij dat ook opgeschreven. Als wij het hebben over een voet tussen de deur, betekent het dat het niet een vast, dichtgetimmerd beleid is waar niet over gesproken wordt, maar dat we met open vizier deze periode ingaan en ontwikkelingen met z'n allen volgen en daarover in gesprek blijven.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, ik hoor u dus zeggen dat u er inderdaad toch van uitgaat dat we het niet hebben over vaststaand en vastgesteld beleid, maar dat het nog alle kanten op kan. Ik denk dat uw coalitiepartners hier anders over denken.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon. Geen reactie. Dan geef ik een interruptie aan Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Als ChristenUnie hebben we wel geleerd: als je verantwoordelijkheid neemt, benoem ook gewoon de pijnpunten zoals ze er liggen. Volgens mij is het voorstel voor de agrarische sector een heel stevig pijnpunt. Noem het dan ook zo. Tegelijkertijd wil ik graag met u meekijken waar nou de ruimte in zit om met die voet tussen de deur toch nog dingen mogelijk te maken, maar dan zie ik uit uw brief dat u zich eigenlijk vastpint dat uiteindelijk, al gaat de sector terug in de ammoniakemissie, ondanks dat, als er toch extra depositie op de Natura 2000-gebieden is, gaan ze geen versoepeling van de maatregelen krijgen. Heeft u zich niet met een dode mus dan blij laten maken? Want als de luchtvaart extra uitstoot, als de industrie extra uitstoot, als het verkeer....

De **voorzitter**: Een korte interruptie!

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): ...is de veehouderij met deze passage daarvan de dupe.

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, nu gaat u de technische inhoud in en dat is nog niet wellicht zo uitgestippeld als je de ontwikkelingen gaat zien. Wij hebben als CDA geacht dat wij de verantwoordelijkheid moeten nemen, dat wij erbij moeten zijn. De komende periode gaat laten zien hoe zich dat gaat ontwikkelen, wat er komt vanuit – en wij hebben haar heel hoog staan – uw minister Schouten, die op dit moment prioriteit heeft gegeven aan de uitspraken, en zij heeft er volle inzet in om dit tot oplossingen en antwoorden te laten zien. Wij gaan daarin mee. En verder hebben wij hele zuivere onderhandelingsgesprekken gevoerd. We zijn allemaal heel open en eerlijk naar elkaar geweest en dit is de ruimte in de meerderheid zoals die er nu ligt, en ja, dat doet voor ons pijn.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, ik krijg geen antwoord op mijn vraag. Ik probeer echt die constructieve hand aan te pakken, maar wel binnen de handtekening die u hier zet. En dan zie ik een passage waar niet voor niks haakjes staan, en daartussen nog gezet wordt 'en daarmee voor de totale stikstofdepositie', waarmee u zelf zich vastzet. Zelfs mijn minister Schouten gaat dit probleem niet voor u oplossen. Hier moet een eerlijke regeling komen voor de agrariërs. Als zij komen tot meer dan 50% reductie, zouden zij ook de revenuen ervan mogen krijgen. Is dat de voet tussen de deur, die zegt van 'dan belonen we ze ook'? Of gaat u het nog steeds blijven koppelen aan de totale reductie op depositie van Natura 2000-gebieden? Want dan gaan we de komende vier jaar echt niks bereiken voor de agrarische sector.

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dit doet pijn. De winst die wij hier hebben gezien is het wegstappen van het generieke beleid, het zoeken naar maatwerk en het zoeken naar regio's. Hoe we de kleine letters



gaan vertalen, dat is voor de toekomst. Wij willen inderdaad heel graag met u verder praten, constructief, en met elkaar zoeken, als Staten, naar hoe wij hier verder gaan met dit dossier.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, als u een voet tussen de deur hebt zitten, dan ben ik toch bang dat het een hele pijnlijke voet gaat worden die heel klemvast zit tussen de deur, want in het bestuursakkoord staat toch letterlijk, op pagina 37: "De besluiten over de versnelling transitie veehouderij blijven van kracht." Punt. Geen komma, geen aanhalingstekens, een punt. Is dat dezelfde punt die het CDA nu zet, of moet die punt anders gelezen worden? Hoe staat het CDA ten aanzien van dit zinnetje?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We hebben u zojuist verteld dat wij als fractie dit zien als een startpunt. Als je het bestuursakkoord ziet, was er nog geen uitspraak over de PAS, toen liep dat nog, die procedure over de PAS. Alles verandert. Dus je kunt ons nu pakken op zinnetjes en op woorden en vinden dat we het anders hadden moeten doen, maar wij vinden dat we mee moeten doen. Wij willen echt voor de sector, en niet alleen voor de sector, wij willen ook gewoon voor de rest van Brabant de goeie dingen gaan doen, samen met deze coalitiepartijen. Wij denken dat dat lukt. En als blijkt dat dat binnen die passage kan, dan is dat zo, maar het hele bestuursakkoord is geen dichtgetimmerd bestuursakkoord, gelukkig niet. En wij reiken u ook de hand toe om samen te gaan zoeken met elkaar naar de juiste oplossingen. En dat gaan wij ook doen in dit dossier, net als dat alle partijen dat ook op alle andere dossiers willen doen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Betekent dat dus dat we deze pagina 37 gewoon uit het bestuursakkoord kunnen scheuren, versnipperen, weg kunnen gooien, en dat het besluit over de versnelling transitie veehouderij gewoon niet meer van kracht is wat deze coalitie betreft? Is dat de boodschap die u namens de coalitie hier neerlegt?

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Nee. Het CDA zet zijn handtekening onder dit bestuursakkoord. Dit is de vertrekpositie. Als CDA vinden wij het belangrijk dat we als coalitie dit gaan omarmen, dat wij van start gaan, en er is geen letter in het bestuursakkoord waar wij niet mee van start kunnen.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter. Laat ik het CDA en ook de andere beoogde coalitiepartijen een compliment geven over de brug die ze hebben geprobeerd te bouwen rond dit onderwerp. En ik wil ook even afstand nemen van het beeld dat ontstaat als zou er één soort boer zijn in Brabant. Wij hebben een enorme waaier aan boeren, aan tuinders, aan telers en we hebben juist met maatwerk hier een begin gemaakt, en niet alleen in het bestuursakkoord met de pagina waarnaar wordt verwezen, maar ook met de brief die GS aan de Staten hebben gestuurd.

De **voorzitter**: En uw vraag?

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik heb niet een vraag aan mevrouw De Hoon, ik heb een vraag aan de heer Vreugdenhil – daarom vroeg ik ook of hij hier wilde blijven staan –, en die gaat over de brief die is gestuurd over het landbouwbeleid aan de Staten. Daarin staat een onderdeel over de melkveehouderij. Wij hebben gezocht naar het instrumentarium ten aanzien van de melkveehouderij, meer grond onder de melkveebedrijven volgens de gedachte van de kringlooplandbouw. Mag ik vragen aan ChristenUnie-SGP wat die vinden van dit onderdeel van het bestuursakkoord? Want je zou bijna de indruk krijgen dat ChristenUnie-SGP alleen maar gekant is tegen de landbouwpassages in het bestuursakkoord.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, voorzitter, absoluut niet! Juist ook hier hebben we met de agrarische jongeren nog over gesproken. Want u wilt eigenlijk een actieve rol, u wilt gronden aankopen zodat de kringlooplandbouw daarin voor de melkveehouderij gerealiseerd kan worden, maar de jongeren zijn er ontzettend kritisch op, omdat ze zeggen: dat gaat de prijs alleen maar opdrijven. Tegelijkertijd zet u erbij: dat gaan we alleen maar doen naast natuurgebieden. Juist kringlooplandbouw vraagt om in gebieden natuur én landbouw met elkaar te combineren. U gaat het weer uit elkaar halen. Dus: grondgebonden landbouw, goed, en daar zijn we al een heel eind mee op weg, maar dat kan niet als je nu een investering moet doen van twee ton om je stallen daarmee op korte termijn te realiseren. En mag ik u dan ook een vraag stellen? Want met het huidige beleid wordt het beweiden van de melkveehouderij onmogelijk gemaakt wellicht met de PAS. Dat betekent dat deze bedrijven in plaats van 40% reductie in één keer naar 70% reductie toe moeten gaan. Is dat nou een lijn, waar u nu de kleine, agrarische ondernemers, de kleine melkveehouders, die nu massaal stoppen in Brabant, die u verder wilt helpen ten gunste van de grote bedrijven, is dat een goede koers die u aanstaat?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Het zijn twee vragen die worden gesteld en ik wil ze nadrukkelijk even ook los van elkaar beantwoorden. Even ten aanzien van waar ik u op bevroeg, van wat GS proberen te doen met dit bestuursakkoord, en wat die voorstellen aan ons als Staten. Het gaat erom dat de wat intensievere melkveehouderijbedrijven, waar Brabant wat meer in grossiert dan de rest van Nederland, dat wij proberen om te kijken met een actieve grondpolitiek, om die melkveehouderij wat meer grondgebonden en volgens de kringloopgedachte te laten werken. Dat die grondprijzen er alleen maar uienvelden van maken op dit moment, of prei, of dat soort dingen, zorgt ervoor dat die kringloopgedachte van uw minister in Brabant minder opgeld kan doen. Dit bestuursakkoord probeert daar iets aan te doen en ik hoor u alleen maar 'maar en maar en maar', in plaats van dat u met ons meedenkt hoe wij met die boeren samen dit mogelijk gaan maken. En ik denk dat u weleens verrast zou kunnen zijn, maar daar hoor ik u niet over, hoe wij in onze natuur- en landbouwwontwikkeling hierin juist combinaties gaan zoeken tussen natuur en voedsel- en landbouwdiensten. U maakt het eigenlijk onnodig donker, terwijl ik denk dat hier kansen liggen, en wij kennen de uitwerking van het beleid nog niet.

En over de PAS, het tweede onderdeel, voorzitter, waarnaar wordt gevraagd. Het feit dat beweiden en bemesten geen onderdeel is geweest van de doorvertaling van de Europese verplichtingen ten aanzien van de Nitraatrichtlijn, is gewoon hartstikke stom geweest. Wij hebben dat gewoon niet goed gedaan. Die programmatische aanpak stikstof heeft een aantal zaken voorgesteld die in de praktijk, maar goed: daar heeft GroenLinks natuurlijk altijd voor gewaarschuwd, niet goed hebben uitgepakt. De cumulatieve stikstoflast is te groot....

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers!

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, stel eens een vraag, nee: u heeft mij een vraag gesteld van: o, o, wat is er met die PAS en wat betekent dat voor de boeren? Ja, wat betekent het voor de boeren: zij moeten gaan dweilen en de kraan staat nog open.

De **voorzitter**: Er is een toenemende belangstelling voor het debat hier, en het is ook heel goed dat de Staten onderling debatteren, dat hoort geheel bij de cultuur die velen uwer zullen omarmen –, alleen, we moeten de balans een beetje houden om de techniek heel diep in te schieten, waar dit soort onderwerpen naar verwachting nog uitvoerig in deze zaal aan de orde komen, om het ook een beetje in balans te houden. Ik geef de heer Vreugdenhil nog kort de gelegenheid voor een reactie op het betoog van mevrouw Roijackers, dan een interruptie van de volgende interruptant, en dan gaan we echt door met het betoog van mevrouw De Hoon. Meneer Vreugdenhil, een korte reactie.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik waardeer het bevolgen betoog van mevrouw Roijackers en ik nodig haar uit... Ik woon in een gebied waar we misschien de beste grondgebonden landbouw hebben in combinatie met akkerbouw, waar we eigenlijk richting de kringlooplandbouw al een heel eind op weg zijn. Maar juist in mijn regio stoppen misschien wel de meeste melkveehouders van heel Brabant, raken we alle kleinschaligheid kwijt. Ik nodig u uit: kom bij ons in het gebied. Als u daar het beleid kunt uitleggen, als uw beleid goed is daarvoor, dan reiken we u de hand. Als daar punten uitkomen waarvan ze zeggen 'ja, dit past echt niet, en daar willen we een aanpassing in', dan gaan we samen, zoals het CDA ook zegt, kijken hoe we dat alsnog kunnen aanpassen, zodat we niet onze kleinschalige boeren kwijtraken en onze jongeren weer toekomst geven. Daar ga ik graag met u het gesprek over aan.

De **voorzitter**: Goed. Van Pinxteren interruptie en dan gaan we verder.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja, dank je wel, voorzitter. Even een vraag richting mevrouw De Hoon. We hebben een brief gehad met aanvullende afspraken richting de landbouw, welke van toepassing zouden zijn op de uitvoering van het beleid dat op 7 juli 2017 is afgesproken. De brief, als je die door de oogharen heen leest, straalt iets uit van: het beleid dat we toen afgesproken hebben is onuitvoerbaar en niet realistisch op dit moment, binnen de huidige techniek en binnen de huidige bedrijfsomvang. Is deze brief een onlosmakelijk onderdeel van het coalitieakkoord, of is dit een richtinggevende brief?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dit is een aanvullend onderdeel op het bestuursakkoord.

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Onlosmakelijk dus?

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon vervolgt haar betoog.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voorzitter, dank u wel. Het CDA-verkiezingsprogramma laat zich samenvatten in drie speerpunten: 1. het realisme terugbrengen in de Brabantse landbouw, zojuist over gehad; 2. de

provincie voert behalve een economische- ook een sociale agenda; 3. veiligheid en leefbaarheid zijn provinciale verantwoordelijkheden.

Voorzitter, ik ga het toch gewoon doen. Sinds de Veehouderijbesluiten uit 2017 is de belangrijkste missie van het CDA het terugbrengen van het realisme in de Brabantse landbouw, want wij voelen de pijn. En daarom wilden we dat de besluiten 2017 zouden worden herzien, opnieuw tegen het licht gehouden, en dat is gelukt. Het bestuursakkoord bevat verzachtende maatregelen die de afgelopen twee jaar onbespreekbaar waren: maatwerk, uitstel en extra ondersteuning. Hier gaat een deur, die tot voor kort potdicht zat en zonder ons waarschijnlijk dicht was gebleven. Tegelijkertijd beseffen we dat deze maatregelen de tijd niet terugdraaien, de pijn niet wegnemen en bepaalde keuzes niet ongedaan maken. En dus hebben we de komende jaren werk te doen. Onze wensenlijst voor de Brabantse landbouw was langer dan de landbouwparagraaf in dit bestuursakkoord.

De **voorzitter**: Interruptie Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb de verkiezingscampagne meegemaakt, het CDA meegemaakt, vechtend voor de agrarische sector. Als ik u zo hoor, heb ik maar één vraag. U hebt twee gedeputeerden geleverd en de agrarische sector zit daar niet bij. Hoe kan dat nou?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het onderhandelen op inhoud staat los van de portefeuilles. Het CDA heeft campagne gevoerd op landbouw, leefbaarheid en veiligheid. De gedeputeerden die het CDA zal neer gaan zetten zijn die op leefbaarheid en op veiligheid. We hadden geen drie gedeputeerden.

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb veel mensen gesproken in mijn omgeving, ook veel mensen die op uw partij hebben gestemd. De vraag is: u levert geen gedeputeerde, het beleid in de agrarische sector gaat gewoon door, denkt u dat u bij de volgende verkiezingen nog wel stemmen heeft?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Zoals dat in iedere coalitie en bestuursakkoord blijft: vraag het ons en reken ons af over vier jaar.

De **voorzitter**: Van der Wel, interruptie.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. Ik ben benieuwd naar de visie van het CDA op het feit dat we eigenlijk nog steeds in een schaalvergroting zitten, steeds grotere bedrijven en steeds minder boeren, dat moet u ook merken in uw achterban. Welke visie heeft u nu om dat te kenteren?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dat zijn wij niet geheel met u eens, maar het is ook lastig om op dit punt nu een heel technisch, inhoudelijk, ander debat te gaan voeren. Maar ik wil dat best doen hoor. Binnen bestaand beleid, zoals het nu ligt, zou het inderdaad zo kunnen zijn dat de bedrijfjes niet kleiner blijven, maar juist om een boterham te verdienen nog groter moeten gaan worden, en dat zijn wellicht gevolgen

die we niet willen met z'n allen. Maar goed, daar zullen we dan op moeten sturen binnen het beleid zoals dat nu voorligt en waar we met elkaar over gaan sparren. En zo zien wij inderdaad wel meer gevolgen die we wellicht liever niet zullen gaan zien, maar die u vanuit uw optie anders zal gaan belichten. Voor het CDA zien we ook, inderdaad precies zoals GroenLinks aanhaalde, combinaties tussen landbouw en natuur. Dat kan elkaar gaan versterken, dat kan elkaar gaan helpen. En daarnaast is het gewoon ontzettend fijn te zien dat er nu landelijk goed gekeken wordt naar een verdienmodel, een taskforce wordt neergezet om die sector echt body te geven. Dat zal niet zomaar vandaag of morgen zijn, maar het wordt erkend, er is een taskforce voor en dat vinden we gewoon heel fijn. En voor de rest gaat natuurlijk de uitspraak van de PAS... Zoals we vanmorgen hebben gehoord in de themacommissie VTH, is men op 23 mei gestopt met vergunningen in behandeling nemen en dat zal toch wel een enorme impact hebben op hoe wij als Brabant de komende tijd met elkaar verder moeten, en daar ligt voor het nieuwe college, denken wij, wel een hele grote uitdaging. Misschien wordt dat toch wel de rode draad van deze komende bestuursperiode.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Dank u wel. Een heel compleet antwoord, maar waar het mij om gaat is dat u dus accepteert dat het aantal bedrijven afneemt, een aantal bedrijven steeds groter blijft worden, en dat het steeds moeilijker wordt voor boeren om überhaupt te beginnen, terwijl u zich toch ook hard wilt maken voor de jonge boeren die het geld niet meer kunnen lenen voor zulke grote bedrijven. Wat is dan uw oplossing daarvoor?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dat is de reden dat het CDA inderdaad ook een warm hart heeft voor de familiebedrijven. Maar zo'n familiebedrijf moet wel z'n boterham kunnen verdienen. En voor de jonge boeren willen wij wel degelijk wat doen, maar dat zit 'm nu nog meer, zoals het nu voorligt, in het rijksbeleid. Want dan moet je het echt gaan hebben over, ja, ga je ze helpen om met stalderen stallen op te ruimen, ga je ze helpen om een bedrijf echt over te nemen en te helpen, en dat ligt dan toch weer aan de thuissituatie, hè: hoe staan de ouders erin, hoe staat de rest van de familie erin, kan iedereen elkaar helpen? Dat is maatwerk. Hoe staat de markt erin, hè? Daar hebben de banken ook een grote wereld. Dus ja, het verdienmodel: de politiek mag meedenken, maar in essentie gaan wij daar niet over.

De **voorzitter**: Goed. U vervolgt uw betoog nu.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank je wel. Vandaag is een begin en niet het einde.

Voorzitter. Behalve het bestuursakkoord presenteren we vandaag ook de Brabantse selectie voor de periode 2019-2023, en een hele mooie selectie. Het CDA mag daaraan met twee van zijn beste spelers bijdragen, allebei ervaren, goed getraind en vol ambitie. Marianne van der Sloot en Renze Bergsma mogen aan de slag met echte CDA-thema's, zoals samenleving, leefbaarheid, cultuur, sport en veiligheid. En daar zijn we trots op. De gedeputeerde samenleving, cultuur en erfgoed gaat straks over leefbaarheid, het leefklimaat in stad en dorp, met in de steden en dorpen meer ruimte voor nieuwe woonvormen. Samen met de Brabantse sportclubs willen we een Brabants Sportakkoord sluiten en er komt meer aandacht voor cultuureducatie en amateurkunst, speciaal bij jongeren. Kortom, een sociale agenda, en omdat onze samenleving meer is dan een winst- en verliesrekening, geen optelsom van cijfers, maar een verzameling van mensen.

De portefeuille van de nieuwe gedeputeerde veiligheid is veelomvattend: drugscriminaliteit, ondermijning van overheid en samenleving, verkeers(on)veiligheid, verpaupering in het buitengebied en ook vakantieparken vragen, nee: schreeuwen om actie en regie van de provincie.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Ja, u geeft aan dat u eigenlijk dit meer als vertrekpunt ziet, dat u mee wilt doen om misschien in de toekomst wel meer voor de agrarische sector te kunnen betekenen. Als dadelijk blijkt dat dat niet lukt, als er niet meer uit te slepen valt dan die zes maanden uitstel, bent u dan bereid om uit de samenwerking te stappen?

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik zou u liever vragen waarom u niet bent ingestapt, als dat zo belangrijk is.

De **voorzitter**: Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Als wij mee hadden gedaan, had dit er waarschijnlijk hetzelfde uitgezien, en dit tekenen wij niet.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon vervolgt haar betoog. En we gaan geen debatten overdoen. Mevrouw De Hoon gaat verder.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Schreeuwen om actie en regie van de provincie. En gelukkig: hij gaat ook over bestuur, waaronder herindelingen. Geen herhaling van Nuenen.

Voorzitter. Ik rond af. Als je niet meedoet kan je nooit winnen, en daarom zet het CDA zijn handtekening onder dit bestuursakkoord.

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, met excuses, mevrouw De Hoon, dat ik uw mooie einde daarmee misschien wel wat tekortdoe. U had net een klein paragraafje over veiligheid. We hebben daar samen met elkaar natuurlijk het gesprek over gehad. En u benadrukt hier nu plenair met name de repressieve veiligheid. Ik was even benieuwd of de CDA-fractie ook nog kansen ziet voor de meer positieve vrijheden, zeg maar: jezelf kunnen zijn, het uitdragen van regenbooggezinnen. Want, ja, namens D66 maken wij ons daar hard voor en het is een CDA-gedeputeerde die het uit gaat voeren. Kunnen we op u rekenen?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Die vraag hebben wij ook niet gesteld over een ander dossier. Volgens mij is die regenboogvlag een redelijk geïntegreerde symboliek voor een doelgroep die zich heel graag gehoord voelt, en die we ook echt zeer zeker respecteren. Er knikt er één ja, dus ik denk zomaar dat dat ik dat prima toe kan zeggen.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Nou, dan kijk ik uit naar de samenwerking tussen onze fracties, om juist die positieve vrijheden ook onder de hoede van de heer Bergsma vorm te gaan geven.

De **voorzitter**: Oké. Interruptie de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik was erg verheugd dat ik zag dat er een gedeputeerde veiligheid werd benoemd....

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! De heer Boon heeft het woord.

De heer **Boon** (PVV): Maar ik kan totaal niet vinden: wat gaat er nou méér naar veiligheid? Alle maatregelen zijn in de vorige periode al genomen. Het is gewoon puur voortzetting van wat al gedaan is. Ik verwacht dat, als er een gedeputeerde veiligheid komt, er ook iets extra, een push, komt. Wat wordt er nu extra gedaan om de veiligheid, voornamelijk in het buitengebied, te verbeteren?

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): De afgelopen jaren hebben we er inderdaad al heel veel inzet op gegeven, de taskforce, RIEC, eigenlijk in ieder verkiezingsprogramma kwam het terug. De grootste partij die gewonnen heeft, die had die ambitie, om hier echt een gedeputeerde voor neer te zetten, omdat ze vinden dat het echt een breed gedragen, nou, kerntaak – ik zal even ondeugend zijn – wel zou kunnen mogen worden. En dat blijkt ook. In de afgelopen periode is gesproken over vakantieparken, arbeidsmigranten, je ziet dat de verkeersveiligheid..., dat is helemaal erg: daar is volle inzet op gedaan en toch zie je dat de cijfers stijgen. En ook landelijk wordt het erkend hè? Gisteren hebben we het nieuws gehoord, dat er 24 miljoen richting Brabant komt, omdat echt daadwerkelijk gezien wordt dat wij een provincie zijn waar de problemen toch echt wel heel groot zijn. En we willen onze gemeentes op kracht brengen en we willen ze ondersteunen, we willen vooral samen gaan werken, en dan is het heel fijn als daar iemand staat die dat aandurft en aan kan en die samenwerking gaat zoeken met iedereen.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, die samenwerking werd al gezocht, en hele goede initiatieven, maar wat ik van u hoor wordt het gewoon een tandeloze tijger die gewoon hetzelfde beleid gaat voortzetten en nul extra innovaties of dingen gaat doen voor het buitengebied om het echt veiliger te maken. Dus gewoon helemaal niks, typisch CDA: we hebben een poppetje, er zit een poppetje en daarvoor doen we het, maar extra beleid of extra handvatten, dat geven we de mensen niet.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Nee, die bestrijd ik, want in het buitengebied is er gewoon een ontzettend grote uitdaging. Brabant staat bekend om z'n crystal meth-labs en hennep, en al dat soort dingen. Wij moeten ons platteland gaan helpen zichzelf te beschermen. We moeten ervoor zorgen dat ze zich weerbaar kunnen opstellen, en dat doe je niet door leuke plannen te maken en daar een beleidsnota voor te schrijven, dat doe je enkel door daar gewoon echt te zijn en daar een gezicht aan te geven.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Via u aan mevrouw De Hoon. U zegt: ja, een herhaling van Nuenen hebben we gelukkig uitgesloten in de komende periode. Maar mijn vraag is: hoe hebt u dat gedaan, hoe hebt u dat geborgd? Ik lees nergens dat deze coalitie referenda zal respecteren en zich neer zal leggen bij de uitkomst. Hoe kunt u daar zo zeker van zijn? Wat hebt u afgesproken dat wij niet weten?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We hebben niks afgesproken dat u niet weet. Ik snap waar u op doelt. Er is ook niet gezegd dat een herindeling uitgesloten is, dat staat niet in het bestuursakkoord. Wat fijner was geweest de afgelopen periode, was het proces en het met elkaar praten en draagvlak zoeken. Blijkbaar zat daar te veel energie op, terwijl dat draagvlak minimaal was. Daar hebben wij goed over gesproken en dat willen wij niet meer.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, ik vind het fantastisch, mevrouw De Hoon, dat u over allerlei zaken goed gesproken heeft, maar was het niet verstandig geweest om dat nou vast te leggen? U hebt daar zo'n duidelijk standpunt in gehad: referenda moet je respecteren. Dan moet het toch geen probleem zijn om dat gewoon in dat bestuursakkoord te fietsen?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Uw vraag is: referenda opschrijven, of geen herindeling?

De heer **Heijmans** (SP): Nou, kijk: als u zegt 'ik wil een herhaling van Nuenen uitsluiten voor de toekomst', dan is het minste wat u had kunnen doen – u had natuurlijk nog meer kunnen doen –, is dat u had laten opschrijven: bij herindelingen worden de uitkomsten van referenda door de provincie gerespecteerd.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw De Hoon tot slot, kort.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Excuus, begrijp ik u goed: een referendum is een instrument en is niet per se een stap binnen de richting naar een eventuele herindeling.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Nou, dat is wel een beetje cryptisch wat u net zegt, maar goed, dat zijn we met dit bestuursakkoord gewend. Maar om terug te komen op het punt van de veiligheid. U zegt: het buitengebied moet weerbaar zijn. Ondertussen zien we in het hele akkoord, zoals mijn collega net al aangaf, totaal geen nieuwe maatregelen en zien we alleen die negen extra boa's die al in het bestaand beleid zitten. Gaat daar nog een slag op worden gemaakt?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

De heer **Van Hattem** (PVV): U zegt 'weerbaar', moeten daar soms weerkorpsen voor komen?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk! Mevrouw De Hoon.



Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja. U gaat van de kersverse gedeputeerde een beleidsnota ontvangen met daarin visie en toekomstplan. Bij de volgende begroting hebben we het daar zeker over met z'n allen, ja, dat is een Statenbesluit.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, er komt dus een beleidsnota. Dat is, om uw eigen woorden te gebruiken, een instrument. Maar wat komt er dan wat het CDA, wat deze coalitie betreft, in die beleidsnota te staan? Welke slag wordt er gemaakt om het buitengebied weerbaarder te maken, waar u zelf zo op aandringt?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dan beginnen we met samenwerken, met praten, met ophalen wat nodig is en dan zullen daar de juiste mensen en financiële middelen bij nodig zijn, maar je moet in ieder geval zorgen dat je bereikbaar bent en dat mensen je hulp durven vragen als ze een briefje in de brievenbus krijgen met een telefoonnummer erop dat ze kunnen bellen, en ze krijgen een hele goede prijs om hun stal te verhuren of hun schuur ter beschikking te stellen. Dan moet je ervoor zorgen dat ze zich zo weerbaar en veilig voelen dat ze je durven bellen, dat ze weten wáár ze je moeten bellen en dat je ze dan kunt helpen. Laat dat een start zijn voor het buitengebied.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon. Ik stel voor dat u uw betoog vervolgt nu.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik was klaar, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. Dan zijn we bij de fractie van de SP, de heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ja, poppetjes. Het allereerste bericht over de formatie ging over de poppetjes, wie de kandidaat-gedeputeerden waren. Onze eerste vrees: dus poppetjes gaan voor op inhoud. Voorzitter. Deze vrees blijkt waarheid geworden. Ik ga het nu niet in eerste instantie over de poppetjes hebben, want wij houden ons aan de correcte volgorde.

Als eerste de inhoud, dus 'Kiezen voor kwaliteit'. Die woorden komen door het hele akkoord heen voor, maar welke keuzen worden nu werkelijk gemaakt? Ook vonden wij het frappant om te zien dat op een aantal plaatsen het woord 'kwaliteit' ineens ontbrak.

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, ik zat even te twijfelen, dus excuus dat ik toch even terugkom op die poppetjes, meneer Everling. Maar als je zo'n formatie ingaat, je hebt een verkiezingsuitslag gehad en je komt op een gegeven moment in beeld om mee te gaan doen in een coalitie, vindt de SP-fractie het dan echt zo raar dat die partijen samen overleg voeren en als fracties besluiten: nou, deze persoon zou wat ons betreft een ultiem-goede gedeputeerde-kandidaat zijn. Is dat nou echt zo anders dan hoe dat bij u zou gaan?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, want wij gaan het eerst over de inhoud hebben. Daarom begin ik ook zo meteen over de inhoud, waar ik zo meteen mee verder ga. Dus: ja, ik vind dat raar.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dus we kunnen hier vaststellen dat de heer Swinkels niet op voorhand al uw gedeputeerde-kandidaat was geweest als u mee had gedaan aan een coalitie?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Het zou een logische keuze zijn geweest, alleen, het is niet wat wij in eerste instantie op voorhand al bepalen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog, meneer Everling.

De heer **Everling** (SP): Dus 'Kiezen voor kwaliteit': het woord 'kwaliteit' ontbreekt op een paar plaatsen ineens. Is dat bewust?

'Wij kiezen voor hoge kwaliteit', lezen wij in de inleiding. Nou, goeie keus, daar zal niemand iets tegen hebben, maar wat houdt die keus dan in, concreet? Welke keuzes worden in het beleid gemaakt om dit voor elkaar te krijgen?

Voorzitter. Heel eerlijk: wij verwachten echt geen plannen tot drie cijfers achter de komma, echt niet. Maar na het lezen van deze 55 pagina's hebben wij eigenlijk nog geen flauw idee. Ja, we weten hoe deze coalitie de wereld graag ziet in 2030, maar wat dan? Nu moeten wij aan de bak, werk maken van belangrijke thema's op het gebied van milieu, klimaat, én moeten we zorgen dat het goed gaat, niet met Brabant voorop, maar met alle Brabanders. Maar daarvoor zijn keuzes nodig en juist die, die ontbreken. Neem sociale veerkracht, en nu ben ik dolblij dat het CDA en GroenLinks blijkbaar ineens inzien dat het toch z'n vruchten afwerpt, terwijl ze in de afgelopen periode vaak toch anders beweerden. Maar in een paar zinnen verder zien we ineens "We ontwikkelen met partners in het licht van de transities een nieuwe visie". Dus is sociale veerkracht, ontwikkeld met partners in het licht van de transities, dan toch niet goed? Welke keuzes worden er nu gemaakt? Welke zekerheid of onzekerheid brengt dit nu met zich mee met diezelfde partners?

Nog zoiets: hel en verdoemenis predikte onder andere het CDA, maar ook GroenLinks, wanneer het ging over het subsidiebedrag van 1,5 miljoen euro voor het philharmonisch orkest. Het zou ter ziele gaan. Vinden zij nu dat het wel voldoende is?

En dan de kwalitatieve economie. Wat betekent dat dan? Nu, als ik het zo doorlees, zie ik vooral een ronkend stuk dat drenkt van neo-liberaal VVD-gedachtegoed. Voorbeeld: "We organiseren hierbij ook ontmoetingen buiten Brabant, om hoogopgeleid talent te interesseren voor het Brabantse MKB en Brabant als the place to be." Beste linkse vrienden, dit is toch de omgekeerde wereld! Dit is precies de neo-liberale arrogantie die zit achter arbeidsmigratie: alles in dienst van onze economie. Wat het doet met plekken waar die hardwerkende mensen vandaan komen is niet zo interessant.

De **voorzitter**: Interruptie De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Dat was ook een mooi unicum geweest inderdaad; dank aan de heer Meijer. Ik zal namens hem spreken, zo te zien. Goed. Nou, meneer Everling, wat jammer nu dat u juist op dat dossier van arbeidsmarkt en werk dat gevoel heeft. U zegt 'alles ten dienste van de economie', maar is niet

juist het eerste stuk dat er staat, dat we gaan voor een economische ontwikkeling en innovatiebeleid ten dienste van werkgelegenheid én maatschappelijke opgaven?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Nou, waar het mij om draait, en dat zou ik een paar zinnen verderop zeggen: we halen juist hardwerkende mensen op andere plekken weg, waar blijft dan de solidariteit? Dat is het punt dat ik daarin wilde maken. Het gaat niet alleen om onze economie, er zijn meerdere economieën op de wereld, laat ik het zo maar even noemen, en daar halen wij mensen weg die ook voor daar cruciaal zijn. En dat vinden wij niet solidair.

De **voorzitter**: De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): En hoe prachtig is het dan, dat in een van de andere punten staat dat we voor een Actieplan Arbeidsmarkt gaan, waarin we de talenten van de Brabanders in kaart brengen en de ontwikkeling van de arbeidsmarkt, zodat we dat optimaal aan kunnen sluiten. Want hoe beter we de Brabanders die nu nog aan de kant staan aan het werk helpen, hoe minder mensen we ook van buiten nodig hebben. Dus ik vond eerlijk gezegd juist dit hoofdstuk het hoofdstuk waarvan ik dacht: dit is misschien wel de meest linkse manier om economisch beleid in te voeren. En ik vind het prachtig dat de VVD vanuit de verantwoordelijkheid van de arbeidsmarkt het ook uit gaat voeren op die manier.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Dan heeft u Stieglitz niet gelezen, maar goed, het gaat er nu juist om inderdaad dat er krachten vanuit het buitenland, of van buiten Brabant in ieder geval, want zo staat het benoemd, aangetrokken worden, en dat noemen wij niet solidair in ieder geval. Dat er talentontwikkeling is, meneer De Kort, dat vinden wij prima, dat is ook goed, daar hebben wij niks op tegen, maar het gaat erom dat we dan nog steeds mensen uit andere plekken hiernaartoe halen. Daar gaat het ons om.

Goed, hiermee heb ik een klein stukje van mijn spreektekst al gehad. Kwaliteit komt in elk hoofdstuk tientallen keren voor, behalve als het gaat om mobiliteit. Dan gaat het niet ineens over 'optimaal'. Het woord 'kwaliteit' komt precies één keer voor, wanneer het gaat om aanleg van wegen. Toch bijzonder. Ook hier vragen wij ons af welke keuzes nu worden gemaakt. Er staat zelfs letterlijk 'stevige investeringen in alle vervoersvormen'. Werkelijk? De SP is graag bereid een handje te helpen, constructief te zijn in het maken van keuzes. Financiën zijn immers steeds beperkter. Alles kan niet meer en met het oog op een toename van 30% tot 40% van de reizigers in het ov en met het oog op milieu, klimaat en leefbaarheid, lijkt het ons meer dan verstandig om vooral in te zetten op een degelijk openbaar vervoer. Ik zal daarover zo meteen een motie overhandigen aan de voorzitter.

Wij maakten in de vorige periode een heldere keus: geen Ruit bij Eindhoven. Deze keus wordt niet gemaakt. Alle opties gaan onderzocht worden. Nou ja, ik begreep daarnet uit het interruptiedebatje dat de Ruit geen optie meer is, dus niet alle opties dan. Als dat niet zo is, hoor ik dat graag.

En dan Eindhoven Airport. Vanochtend is daar een hele themavergadering aan gewijd geweest, die ga ik niet overdoen. Bijzonder blijft wel dat in het bestuursakkoord staat dat er een brief verzonden *is* en dat het rapport 'Van Geel' onderschrijft. Beide onwaar, maar als dat niet zo is, dan hoor ik dat zo meteen graag, en dat in ieder geval niet de brief de deur uitgaat zoals die er nu ligt.

Dan hoogwaardige kwaliteit van de omgeving. Ja, eerlijk gezegd een gedrocht van een hoofdstuk, en dan bedoel ik eigenlijk niet de inhoud. Daar kom ik dadelijk nog wel even op terug, want daar heb ik zelfs een aantal complimenten te maken...

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel, voorzitter. Even over die brief. Ik vraag me even af waar meneer Everling gezien heeft dat die brief verzonden zou zijn. Er staat dat Gedeputeerde Staten, waar uw twee vrienden ook nog lid van waren, een reactie hebben opgesteld, die was bekend toen wij ook al aan het onderhandelen waren. Deze coalitie schaart zich achter die brief die, nogmaals, door het vorige college is opgesteld, waar ook uw twee vrienden lid van waren. Ik zie niet in wat we hier rechtstatelijk nu verkeerd aan het doen zijn.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): In een eerder debat is aangegeven geweest dat wij nog een keer zouden spreken over de brief die verstuurd zou worden door GS. Dat debatje hebben wij aangevraagd en dat is vanochtend gevoerd geweest, waar wij ook een aantal echt zeer kritische noten hebben gehad, waaronder ook andere partijen, ook het CDA meen ik, dat die daar behoorlijk kritische noten had. Maar waar ik het vandaan haal: het staat in uw akkoord. Daar staat letterlijk in: 'in lijn met de reeds door de provincie gegeven reactie', *gegeven* reactie dus en daarmee kan ik niks anders concluderen dan dat er een reactie is gestuurd, en dat gebeurt toch meestal in de vorm van een brief.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, er is ook feitelijk een brief geschreven door Gedeputeerde Staten. Die is aan de Provinciale Staten verzonden en daarmee is er feitelijk een brief. Dat klopt. Dat heeft u helemaal goed geconstateerd. Dat die brief nog niet naar de minister is verzonden, is logisch, en dat heeft de gedeputeerde vanmorgen ook toegelicht. Wat we ook met elkaar gedeeld hebben, is dat wij als Provinciale Staten geen amenderingsrecht hebben op die brief. Het is gewoon een brief van Gedeputeerde Staten aan de minister. En wat ik nou jammer vind, meneer Everling, is dat u hier in uw nieuwe rol als oppositielid begonnen bent met het neerzetten van beelden die gewoon feitelijk niet waar zijn. Ik wil heel graag met u samenwerken, ik heb zelfs nog een heel klein beetje heimwee naar onze samenwerking die tot voor kort nog hartstikke prettig was. Dus laten we met elkaar niet op die manier samenwerken.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Nou ja, de feitelijke onwaarheden die hierin staan is dat er een reactie is gegeven, naar PS misschien, maar het gaat er uiteindelijk om dat er een reactie is gegeven, of niet is gegeven, of wel of niet is gegeven, richting een minister. Daar gaat die brief om, het is een brief aan de minister, en hier staat het verwoord alsof hij verzonden is. Daar maak ik bezwaar tegen, en dat lijkt mij niet bijzonder.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Everling** (SP): Even kijken waar ik gebleven was. O ja, hoofdstuk 5. Ik had het over het woord 'gedrocht', maar daarbij had ik het niet over de inhoud. Ik had het over een zorg op een ander vlak...

De **voorzitter**: Interruptie Van der Maat.

De heer **Van der Maat** (VVD): Ja, voorzitter, even voor de geschiedschrijving, en dat weet de heer Everling, en dat zijn fractie, want daar hebben we het uitvoerig over gehad. Ik zie wat gefronste gezichten. Die brief is niet uit, dat weet de SP, de Staten is in positie gebracht om er iets over te vinden en daar hebben we vanochtend een goede bespreking over gehad. Daar zal ik het bij laten.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, mijn punt is ook niet dat de brief wel of niet verzonden is. Mijn punt is dat in het akkoord staat alsof het lijkt dat hij verzonden is, terwijl dat niet het geval is. Daar had ik het over.

Goed, hoofdstuk 5. Onze zorg daarbij is dat het lijkt – en daarop wil ik direct graag een reactie van de coalitiepartijen –: dat hele hoofdstuk 5, gaat dat dadelijk een programma in de begroting worden? Want juist alle grote taken, dingen die we moeten doen, en dan heb ik het over klimaat, energie, landbouw, omgevingsvisie, vallen binnen dat ene programma. En daardoor worden PS toch wel enigszins op afstand gezet. Ik bedoel: GS krijgen daardoor veel meer ruimte om binnen dat programma te doen wat ze willen, zonder dat wij er iets over te zeggen hebben. En dat vind ik toch wel jammer. Dus ik wil daar graag horen van de coalitie of dat het geval is, ja of nee.

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik wil mij daar wel voor lenen, meneer Everling. Dat is niet het geval.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, dan zullen wij dat gewoon goed in de gaten houden uiteraard. Het mag in ieder geval niet de bedoeling zijn en er ook niet dadelijk het praktische gevolg van zijn als dat het geval blijkt te zijn.

De **voorzitter**: Oké. Ik wil u vragen uw betoog te vervolgen, maar ook aan een afronding te gaan denken.

De heer **Everling** (SP): Ja, nou dan ga ik maar naar de olifant toe. Want ik vind het buitengewoon jammer en buitengewoon onverstandig dat er geen enkele, maar dan ook echt geen enkele, aandacht is voor de PAS in dit akkoord. De Raad van State heeft een verstrekkende uitspraak gedaan: activiteiten die stikstof uitstoten – ja, en dat is praktisch alles – kunnen dus niet meer. Industrie en landbouw op slot, ontzettend veel succes ook met alle wegen die aangelegd moeten gaan worden. Waarom is hier geen aandacht voor? Waar is het gevoel van urgentie? Het gaat er niet om dat wij als SP al die dingen voor elkaar willen krijgen, want dat is niet waar wij voor staan, maar het gaat erom dat wij als Staten beweging in Brabant willen houden, of voor kwaliteit willen kiezen, en daar moeten we alternatieven voor hebben die standhouden.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Hoewel ik na informateur Huijbregts eigenlijk geen olifantenmetafoor meer aan kan, wil ik toch even ingaan op het feit dat de PAS als een olifant wordt benoemd. Kunt u ons eens even meenemen..., stel dat u nou had door-onderhandeld tot het eind, wat had u dan gezegd in dat bestuursakkoord over die PAS? Wat is volgens u dan wel verstandig om kadergevend mee te geven aan het college?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Onderhandeld tot het eind? We zijn niet eens uitgenodigd! Dat even gezegd hebbende: dan moeten we daar een bijzondere urgentie op zetten en zoeken naar mogelijkheden wat wel kan, en dat we überhaupt benoemen dat het een probleem is. En dat is niet het geval in het bestaande akkoord.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): U heeft gezien dat het woord 'stikstof' wel voorkomt hè, in het bestuursakkoord?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, maar niet in het kader van de PAS en de problemen die het oplevert.

De **voorzitter**: Oké. Meneer Everling, u moet nu echt gaan afronden.

De heer **Everling** (SP): Ik moet gaan afronden? Nou, ik heb nog...

De **voorzitter**: Dat is meer een kwestie van seconden dan....

De heer **Everling** (SP): Ja, nou, dan wil ik mijn compliment nog maken. Ik bedoel: ik heb een paar noten van kritiek gegeven, maar dan wil ik een compliment ook nog wel kunnen geven, met name aan de partijen met een groen hart. Wat betreft natuur zijn er concrete doelen opgenomen. Dat vinden wij goed om te zien. Maar het belangrijkste: wat goed ook dat jullie in ieder geval het CDA ervan hebben kunnen overtuigen dat het genomen besluit in 2017 verstandig is geweest, en misschien een beetje blij hebben gemaakt met een zwerm dode mussen.

### **Motie M3-2019: 'Kiezen voor openbaar vervoer'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019;

overwegende dat:

- het ontwikkelen van flexibele vormen van gedeelde mobiliteit nog in de kinderschoenen staat;
- het belangrijk is, dat ook de kleine kernen in Noord-Brabant zowel voor de inwoners zelf, als voor reizigers van elders goed bereikbaar blijven;
- het bestuursakkoord spreekt van een verwachte groei van het aantal reizigers in het OV van 30 tot 40% tot 2030;

spreken uit dat:

- Provinciale Staten van Brabant kiezen voor het openbaar vervoer en dat zij tenminste tot er goed functionerende, toegankelijke en betaalbare alternatieven zijn ontwikkeld, geen buslijnen meer zal schrappen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maarten Everling, SP

Willemieke Arts, SP"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling voor zijn bijdrage. De fractie van D66 heeft het woord.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel, voorzitter. Voor D66 wordt dit een periode van meedoen en zichtbaar jezelf zijn. Ik zal aan de hand van drie blokjes dit wat verder toelichten.

Te beginnen met gezondheid. D66 is blij dat dit onderwerp prominent in het bestuursakkoord wordt besproken. Ook blijven we werken aan schone lucht en investeren we fors in de aanleg van nieuwe en veilige natuur, veilig door het voortzetten van het SSIB en de impuls voor meer boa's in het buitengebied. Bovendien vernieuwen we de aanpak omtrent drugsdumpingen. D66 is blij met die natuurimpuls. Natuur om je heen nodigt uit om te gaan bewegen, om fit te blijven. Ook sluiten we een Brabant Sportakkoord met alle betrokken Brabantse verenigingen, het bedrijfsleven en gemeenten, omdat Brabant dé sportprovincie van Nederland moet blijven. Alleen zo behouden we de voedingsbodem voor al die Olympische medailles. Maar het creëert vooral een omgeving die mensen uitnodigt om mee te doen aan die sporten en gezond te blijven. Want wie gezond is kan meedoen met de maatschappij en zijn of haar steentje bijdragen. Want wie gezond is kan zich ontplooien, kan ondernemen en creatief zijn.

Hetgeen mij brengt bij de wietproef. Liefst drie Brabantse gemeenten hebben zich gemeld. D66 zal erop toezien dat in de komende periode de reeds eerder aangenomen motie die maakt dat de provincie de helpende hand biedt aan gemeenten die zich melden, uitgevoerd blijft worden. Het past bij onze innovatieve experimenterprovincie om mee te doen en de proef tot een succes te maken. D66 rekent erop dat dit college zich daarvoor inspent.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Ik zat er helemaal in, het prachtige betoog over gezondheid en het belang daarvan. Ik moest ook lachen hoor, maar dan springt u bijna naar de wietproef toe, en ook daar vindt u onze fractie natuurlijk aan uw zijde, dat weet u ook wel. En tegelijkertijd: het gaat toch niet zo zijn de komende jaren, voorzitter, dat de heer Meijer het onderwerp gezondheid vanuit de Staten in gaat kleuren, of gaat verenigen, tot zaken over softdrugs? Ik hoop toch, ik vraag dan: is het zo dat D66 gezondheid vanuit de Staten ook echt in den brede gaat oppakken?

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Sympathiek dat u eindigt met een vraagteken, maar u mag van mij altijd uw hoop uitspreken, mevrouw Roijackers. Nee, zeker niet, en daarom is het ook binnen het bredere plaatje hè? Gezondheid is een coördinerende portefeuille en wij zijn heel erg nieuwsgierig hoe die verschillende gezondheidsaspecten bij de verschillende portefeuilles kunnen landen, bijvoorbeeld bij natuur, als het gaat om recreatie, bijvoorbeeld bij mobiliteit, als het gaat om de fiets en over wandelen, bijvoorbeeld over sport – daar heb ik net al iets over gezegd. Dus het zit in allerlei aspecten en we zijn heel erg blij dat dit bestuursakkoord echt een lardering van gezondheid heeft.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, gaat u zo meteen in uw betoog ook nog iets zeggen over waarom juist in Brabant gezondheid een prioriteit moet hebben, niet zozeer geformuleerd vanuit de positieve gezondheid, wat u nu doet, maar ook vanuit het feit dat wij hier extra gezondheids-belast zijn?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Nee, en dat heeft er vooral mee te maken dat ik een optimistisch, positief betoog wilde neerzetten in het begin van deze periode, dus dat ik alle risico's die ik met u zie en waarvoor we interventies moeten plegen, in dit betoog even geen plek heb gegeven.

De **voorzitter**: En dat bovendien in zes minuten. De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Via u, meneer Meijer. Wij hebben in de afgelopen periode met enige regelmaat, en vaak trokken we dan samen op, aan het college, ofwel aan de commissaris, gevraagd: bemoei u alstublieft met het softdrugsbeleid. Het antwoord was steevast: nee, want daar gaan we niet over. Geen provinciale kerntaak, niet eens een provinciale taak. Begrijp ik dat de visie van de nieuwe coalitie is: alles is onze kerntaak, ook de proeven met wiet, met softdrugs, het is allemaal van ons, we gaan ons overal tegenaan bemoeien?

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Nee, we hebben niet een vrijbrief over waar we allemaal over gaan. We hebben wel een gedeputeerde veiligheid, met wie we dit gesprek in een politieke context beter kunnen voeren dan we in het verleden hebben gedaan. Daarom zijn wij er ook tevreden mee dat het een onderwerp is geworden waar het college politieke verantwoording over af kan leggen. Het zal ongetwijfeld gebeuren dat wij de komende periode af en toe bij rondvraagmomenten vragen: hoe zit het eigenlijk met die wietproef? Wat niet betekent dat we hier nu een bosje ambtenaren op het provinciehuis nodig hebben die die wietproef verder gaan coördineren.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog. Excuus, nee, u had nog een vraag,

De heer **Heijmans** (SP): Sorry, maar ik vind het toch wel heel erg vaag wat u nu zegt. Kijk, de gedeputeerde veiligheid heeft een mooie portefeuille, daar staan een hele hoop puntjes onder hè? Ik heb gekeken: hij had de meeste puntjes, bolletjes. Zou je dan niet softdrugs ook tot een bolletje moeten maken?

De **voorzitter**: De bolletjes, ja, de bolletjes.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, bolletjes, en die kan je dan nog inslikken, maar....

De **voorzitter**: Een iconische bijdrage. De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Nou ja, laten we vooral constateren dat we inderdaad een gedeputeerde bolletjes hebben en dat we met hem het gesprek kunnen gaan voeren. Maar in alle ernst, voorzitter, we moeten natuurlijk niet doen dat wij hier in Noord-Brabant de Opiumwet kunnen schrijven hè? Zo werkt het natuurlijk niet. Maar we weten wel dat er een proef komt met gemeentes en dat er een uitgestrekte hand is vanuit het college richting gemeentes die hulp nodig hebben. Dus op het moment dat de gemeente Tilburg belt: joh, wij willen in het buitengebied een plekje waar wij gereguleerde teelt kunnen vormgeven, dan reken ik erop dat dit college zegt: ik ga met u samen kijken waar we dat mogelijk kunnen maken.

De **voorzitter**: Oké. Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. De schizofrenie spat hier haast vanaf. Aan de ene kant zeggen we 'gezondheid is belangrijk' en bij veehouderij, longklachten en dergelijke, en aan de



andere kant stimuleren we het dat maar met een flinke haal teer, dat we daarmee ook de joint binnenhalen. We zijn met z'n allen bezig om te zorgen dat onze samenleving rookvrij wordt, maar aan de andere kant roept hier een Statenlid op om als college daarin voluit, zeg maar, de drugsproef te gaan stimuleren. En mijn vraag aan u is: ik was nou net zo blij met die veiligheidsparagraaf, hoort daar niet bij dat daar ook een brede publiekscampagne bij komt 'drugs is niet normaal'?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dat zou ook in het hoofdstuk Gezondheid kunnen, hè, maar we hebben met elkaar afgesproken dat we de liberale aspecten van dit college ook een plekje willen geven en dat wij niet voor gaan schrijven hoe mensen moeten leven. Daar hoort voeding bij, daar hoort roken bij, daar hoort ook sporten bij. Wat niet wil zeggen dat je niet mensen kunt uitnodigen om meer te bewegen en meer te sporten, zoals ik net al heb uitgelegd.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, voorzitter, daar hoort het drugsgebruik bij met alle uitwassen die we in onze samenleving zien van vervuiling van natuur, van jongeren die eraan kapotgaan, van een samenleving die aan alle kanten dat meemaakt. En u gaat hier roepen dat wij drugs normaal moeten gaan vinden, dat het een van de liberale verworvenheden is. Ik roep de CDA-gedeputeerde van straks ook op om in zijn programma ook het tegengaan van gebruik van drugs onder jongeren tot een belangrijk speerpunt in zijn programma te maken. En ik hoor er graag straks ook een reactie op van de CDA-fractie.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dan toch daarover: wij maken in deze provincie geen gezondheidsbeleid, hè? Wij gaan hier niet voorleggen hoe mensen moeten leven en wat gezondheid per definitie is. Ik weet alleen dat we in Brabant een groot probleem hebben als het gaat over illegale teelt. Het kabinet, waar uw partij overigens, een deel van de partij die u vertegenwoordigt, want misschien had u uw SGP-petje even op, maar de ChristenUnie maakt ook deel uit van dat kabinet, steunt dus ook die wietproef en ik reken erop dat we samen eigenlijk op gaan trekken om die wietproef dan tot een succes te maken, meneer Vreugdenhil. We hebben samen daar een belang bij en daar gehoord dat een provinciale overheid dan ook een uitgestrekte hand biedt.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, los van het feit dat verschillende gemeenten die wietproef al geprullemandeerd hebben, zien we in het bestuursakkoord toch letterlijk staan 'Wel gaan we mensen uitdagen en faciliteren om gezonder te leven'. Dit staat er letterlijk, letterlijk in het bestuursakkoord. Past daar de liberale visie van D66 bij om maar drugs te gebruiken en niet voor te schrijven hoe mensen gezond moeten leven? Want dat staat toch haaks op dit toch wat betuttelende zinnetje in het bestuursakkoord?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Nee, want het uitnodigen om gezond te leven betekent dus dat je mensen uitnodigt om te gaan bewegen, dat je mensen uitnodigt om bewuste keuzes te maken, dat je mensen uitnodigt om voedsel van dichtbij te halen, zodat je weet waar het vandaan komt, en bewuste keuzes te maken over hoeveel vlees je eet, et cetera. Dat is uitnodigen, en dat is wat we hieronder verstaan. Mijn kleine verhaal over de wietproef ging enkel over dat er gemeentes zijn in deze mooie provincie die zich hebben aangemeld voor de wietproef, dat wij zien dat er een belang is om die proef tot een succes te maken en dat wij als provinciale overheid zeggen: laten we dan op het moment dat er een hulpvraag komt reactief zorgen dat de deur openstaat, zorgen dat er een uitgestrekte hand is voor die gemeentes die onze hulp kunnen gebruiken.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, u zegt 'mensen bewust maken', maar hoort het ook niet bij dat bewust maken 'gebruik geen drugs, want dat is rommel'? Of zegt u dan: ga gerust je gang en neem die troep maar in en gebruik vooral drugs? Hoort dat bij dit zinnetje? Hoe moeten we dit zinnetje in uw bestuursakkoord interpreteren?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): U moet dat zinnetje interpreteren zoals ik het net uitleg. En daarbij hoort niet dat wij gaan voorschrijven wat mensen wel of niet mogen doen, maar dat we mensen proberen uit te nodigen, te stimuleren om gezonde keuzes te maken. En als u het zo belangrijk vindt, meneer Van Hattem, dan toch die uitgestrekte hand, want ik heb het echt als een voornemen voor deze periode. Als u een opdracht wilt geven aan dit provinciebestuur om met de GGD'en samen te kijken of er een voorlichtingscampagne nodig is, en hoe de GGD'en dat vorm kunnen gaan geven, als u dat onderzoek wilt, dan nodig ik u uit om die motie in te dienen, en dan zal ik kijken of we die kunnen steunen.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel. Nee, meneer Van Hattem, u heeft twee keer het woord gevoerd.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar ik werd uitgenodigd, voorzitter....

De **voorzitter**: Nee, nee, dat gaan we niet doen. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. De eerste winst is al binnen: ik ben bewogen. Grapje!

De **voorzitter**: Ja, er wordt gelachen, het is geland! Maar nu de interruptie dan.

De heer **Van der Wel** (PvdD): U wilt graag mensen uitnodigen. Betekent dat ook als provincie op die verschillende thema's die u allemaal noemde, van eten tot bewegen, het goede voorbeeld geven vanuit de provincie?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ik denk dat wij als provincie op dit moment een uitnodigend beleid hebben om bewuste keuzes te maken. Je kunt hier de lift of de trap nemen, je kunt hier binnenkomen door de grote ingang, of de kleine ingang, waardoor je een ommetje maakt, je kunt voor of achter in de zaal gaan zitten

op het moment dat je een debat voert, hè, meneer Van der Wel? En je kunt hier ook keuzes maken over wat je luncht. Dus volgens mij maken wij al een faciliterende overheid ontzettend waar.

De **voorzitter**: Oké. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Mooi gezegd, voorzitter. Ja, die plek was geen keuze, hè, dat was zo'n beetje laatste keuze, maar goed, dicht bij de interruptiemicrofoon, heel goed, wat heel fijn is voor iedereen.

De **voorzitter**: Dat moet nog blijken, want we komen nu tot een interruptie!

De heer **Van der Wel** (PvdD): We hebben nog vier jaar te gaan, hè? Maar u geeft mooie keuzes die we zelf kunnen maken, maar het goede voorbeeld geven betekent in die zin: we hebben belangrijke thema's te gaan, het landbouwdebat komt nog een aantal keer terug de komende vier jaar, gaan wij als provincie ook dat goeie voedsel van dichtbij, zonder gif, plantaardig, gaan we dat ook hier laten zien in het provinciehuis?

De **voorzitter**: Oké. Meijer.

De heer **Van Hattem** (PVV): Laat ik dan namens onze gedeputeerde-kandidaat zeggen dat zij zoveel mogelijk met de fiets komt, dat ik zeker weet dat zij bewuste keuzes maakt in het voedsel dat zij eet, meestal glutenvrij, maar dat was geloof ik niet helemaal een keuze. Dus ja, volgens mij laten we dat voorbeeldgedrag al volop zien.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog, mijnheer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel.

Over creatieve beroepen gesproken, was het brugzinnetje dat ik hier had staan. D66 kijkt uit naar het Actieplan Arbeidsmarkt en de samenwerkingen met de kennisinstellingen. Met de achtergrond van de heer Van Gruijthuijsen hebben we daar veel vertrouwen in, maar ook hoge verwachtingen. Het is jammer dat hij er op dit moment niet is.

We zijn blij dat het college zich inspant om de werknemers van de toekomst voor de beroepen van de toekomst in Brabant op te leiden. En D66 ziet hier ook de weg om in Brabant de armoede, die onze provincie helaas nog kent, op provinciaal niveau op te pakken, zodat ook deze Brabanders mee kunnen doen op de weg naar economische voorspoed.

Economische voorspoed die ook gaat ontstaan doordat het college energie tot kerntaak van de provincie beschouwt. D66 is daar erg blij mee.

D66 ziet het realiseren van de opgave voor wind op land, waar dit college zich voor in zal spannen, als een kans in plaats van een opdracht. Door de opbrengsten van de energieopwekking terug te laten vloeien naar de gemeenschap en te verkennen hoe de rendementen van de energieopwekking terug kunnen vloeien naar de provinciale begroting, vergroten we het enthousiasme van de Brabanders. In combinatie met een stevige inzet op meer en betere isolatie van bestaande woningen maken alle Brabanders mee hoe deze generatie de toekomst van energie vormgeeft.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. In de hele wereld, en ook in Nederland, blijkt dat, als iets de energierekening door het plafond jaagt werkelijk, dat wind- en zonne-energie is. Hoe gaat u ervoor zorgen dat die kosten in de hand gehouden worden? Want met wind en zon, is wereldwijd bewezen, wordt het alleen maar onbetaalbaar en ontstaat er een schrijnende energie-armoede. Met name in Duitsland zie je honderdduizenden gezinnen die de rekening niet meer kunnen betalen. Hoe gaat u dat voorkomen?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voor een deel gaat natuurlijk het Rijk over die energietarieven, want dat is de discussie die u aanzwengelt, maar ik weet wel dat investeren in windenergie op dit moment gewoon rendabel is. We kunnen dat al zonder subsidies. We zien ook in de aanpak rond de A16 dat het enthousiasme voor zo'n windpark daarmee vergroot, en dat is de aanpak die dit college verder vorm wil geven. Wij staan daar als D66 volledig achter.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. De heer Meijer is kennelijk niet op de hoogte van de SDE-subsidie die uitgedeeld wordt, en dat gaat met tientallen miljarden de afgelopen jaren, omdat die windenergie zo goedkoop zou zijn, omdat die zonne-energie zo goedkoop zou zijn. Als u de A16 als voorbeeld neemt: dat gaat een kwart miljard kosten, en dat is voor 0,2% van de Brabantse energiebehoefte. En dat geld komt niet uit de lucht vallen, dat geld komt van het arme deel van Brabant. Die draaien daarvoor op. Het zou mooi zijn als u zegt van: oké, we gaan het doen, we gaan wind- en zonne-energie gaan we doen zonder subsidie. Dan zouden we al een heel eind zijn, dan schaffen we die hele SDE-subsidie af, dan laten we de wind- en zonneboeren ook de aansluitkosten en de balanskosten et cetera betalen. Misschien komen we er dan, maar tot die tijd is het een prijs opjagend iets, wat juist voor het arme deel van deze samenleving heel, heel pijnlijk is en nog erger wordt.

De **voorzitter**: Is gewisseld. Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter. Bij meedoen hoort ook democratisch meedoen en wij zijn blij dat het college extra capaciteit krijgt. Zo ontstaat er ruimte om de portefeuille bestuurlijke vernieuwing stevig body te geven, door onze jarige Job nog wel. We kijken dan ook uit naar de plannen en we hebben alvast enkele suggesties die het college wat ons betreft kan gaan verkennen. Uitbreiding van de schoolbezoeken aan het provinciehuis, een wens van de vorige CDA-fractie, en ik reken erop dat ze dat nog steeds graag willen. Meer activiteiten zoals het Lagerhuis en gastcolleges op middelbare scholen. Een burgerbegroting, een kindercommissaris en het hosten van het Europees Jeugdparlement. Initiatieven die bijdragen aan de ontwikkeling van de individu en haar persoonlijke ideologie, om te leren waar je staat en wie je bent.

Cruciaal daarbij is ook cultuur. En het eerste succes van dit college, maar laten we het vooral ook houden bij de heer Swinkels, die zich hier hard voor ingesteld heeft vanuit het vorige college, kan worden ingeboekt op dit onderwerp. De inzet voor een Design Museum in Eindhoven, die door een motie van D66 is gestart, heeft geresulteerd in de toekenning van 1,5 miljoen per jaar door de minister voor het Future Lab Design en Technologie, een slimme manier om ook de stad Den Bosch een Design Museum te houden. En het volgende succes van dit college is wat D66 betreft de aanpak leegstaande kerkgebouwen. Met een gedeputeerde die een hechte relatie zegt te hebben met de bisschop koesteren we veel hoop op een succesvolle aanpak.

Ten slotte wil D66 het college een compliment maken, dat zij het credo 'eerst beleid, dan geld' serieus vorm hebben gegeven in dit akkoord. De heer Hageman zou trots zijn.

Voorzitter, ik rond af. In een tijd waarin radicalisering op de loer ligt, waarin toetsenbordterroristen op Twitter de wereld zwart en somber schetsen, in die tijd lijkt de focus te liggen op verschillen en niet op de overeenkomsten. In die tijd is het hard werken voor optimisten om tot resultaten te komen, hard werken om kansen centraal te stellen en hard werken om hoop te laten overwinnen, hard werken voor de schoonheid van het compromis. Voorzitter. In die tijdgeest wordt over ongeveer zeven weken, mogelijk iets eerder, of iets later, als ze zich niet helemaal aan de planning houdt, hetgeen waarschijnlijk is als ze op haar vader lijkt, in die tijdgeest wordt binnenkort mijn dochter geboren. En ik ben er trots op dat hier vijf partijen van totaal verschillende komaf, met totaal verschillende uitgangspunten, de handen ineengeslagen hebben. Ik ben er trots op dat D66 zich daaraan verbindt, trots dat we een voorbeeld stellen voor mijn dochter. Want als deze partijen samen tot resultaten kunnen komen, dan bewijzen we dat samenwerken loont en dat er hoop is voor het compromis.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer en feliciteer hem met zijn aanstaande vaderschap. Dat is nieuws, heren en dames van de pers, althans voor mij. Maar nu gaan we naar mevrouw Roijackers van de fractie van GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Brabant in 2030. Iedereen die wil werken kan werken. We hebben onze jongere vakkrachten behouden voor Brabant en onze ouderen omgeschoold tot werk waarin ze niet langer overbodig, maar van meerwaarde zijn voor onze economie en onze samenleving. Het is een schone economie, met een sleutelrol voor zon en wind, aardwarmte en waterkracht, waarin we grondstoffen zo slim mogelijk opnieuw gebruiken en niet langer verspillen. We reizen dan op een schone, snelle en betaalbare manier door heel Brabant. We combineren en schakelen onze vervoersstromen en lossen knelpunten slim op. We bewegen meer, op een gezonde manier, van en naar ons werk en in onze vrije tijd. We genieten samen van veel groen om ons heen, van meer bossen en water, steeds meer verbonden, om de snelle klimaatverandering voor een grillige hoosbui en droogtes het hoofd te bieden. Groen als contrapunt van stilte en weidsheid, als tegenwicht voor drukte en hitte. We hebben de kwaliteit van onze leefomgeving weten te herstellen die we in de decennia daarvoor, niet altijd zo bedoeld vanuit beleid uit het verleden, maar wel zo uitgepakt, hebben uitgenut en uitgeput. En we hebben onze landschappelijke kwaliteiten weten te vergroten. We zijn trots op onze landbouw, die slim en natuurinclusief is en de kringlopen gesloten heeft, die tegelijk de aloude Brabantse potstal omarmt en deze combineert met innovatie

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ik hoor u zeggen 'de landschappelijke kwaliteit vergroten'. Hoe combineert zich dat met uw ambitie om heel Brabant vol te douwen met die verschrikkelijke windturbines?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, ik heb vanochtend met enig plezier geluisterd naar een sessie in onze Staten, waarin u sprak over de nieuwe omgevingsverordening met de gedeputeerde Ruimte en daarin trok u ook flink van leer over de windmolens die aan randen van wegeninfrastructuur worden geplaatst. En dat zijn nou juist plekken die landschappelijk, jawel, geschikt zijn. Ik vond het wel een mooie vondst van de gedeputeerde en ik hoop dat hij het me niet euvel duidt dat ik die ga overnemen, dat het daarbij gaat om asfaltwindmolens. Ik denk dat wij, als het gaat over de landschappelijke kwaliteit, en het initiatief van GroenLinks van negen jaar geleden om tot landschappelijk inpasbare windmolenparken te

komen is de PVV-fractie natuurlijk niet ontgaan, en anders kan ik u een exemplaar van dat initiatief nog een keer geven, maar landschappelijke inpassing van windmolenparken is zeker de intentie die onder dit bestuursakkoord ligt.

De **voorzitter**: Van Hattem.

Mevrouw **Roijackers** (GL): En dan nog een keer over landschappelijke kwaliteit: waarom heeft u altijd maar zo'n smalle agenda als het daarom gaat? Want het landschapsverlies, het natuurlijke landschapsverlies, de historische, mooie landschappen van Brabant, daarin hoop ik u toch ook de komende vier jaar af en toe ook eens aan onze zijde te vinden, want ik denk dat we daarin nog veel te herstellen hebben.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Historische, mooie landschappen, zeker, maar die worden juist verziekt met deze 200 meter hoge – hoger zelfs – windturbines, onherstelbaar verziekt. Continu zie je overal, door de provincie heen, straks die windturbines staan, grootschalig, en langs heel de A16, noem maar op. En dat is nu net het probleem. U zegt 'het zijn asfaltwindmolens', maar ze staan niet op asfalt, wat vanochtend aan de orde was, ze staan in de natuur. Dit college maakt het juist mogelijk om ze te plaatsen in natuurgebieden, niet aan de rand van natuurgebieden, maar echt *in* die natuurgebieden. Die staan niet op het asfalt, maar ze staan in de natuur. En dan zijn het geen asfaltwindmolens, maar het is boswind. Zo wordt het letterlijk in de plannen genoemd. In de plannen zitten plannen bij Reusel en Bladel en in de Peel om boswind mogelijk te maken. Onze natuurgebieden – en daar deed GroenLinks aan mee – worden opgeofferd om daar windparken mogelijk te maken, en dat is een hele kwalijke zaak. Hoe kan zich dat verdragen met uw zogenaamde ambitie om landschappelijke kwaliteit te leveren, om het landschappelijk in te passen, want dat zijn geen asfaltmolens. Het enige asfalt dat wordt aangelegd, is het asfalt richting de windmolens, om ze te bouwen.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Lange vraag, lange interruptie, en een kort antwoord op uw eerste. Kijk, wij zijn het niet eens over nut en noodzaak van windmolens. Wij hebben daar politiek grote verschillen, dat zal voor niemand hier in de zaal verbazing wekken. En tegelijkertijd, als het gaat over natuurbescherming, als het gaat over landschappelijke verbetering, zou ik de PVV weleens willen uitnodigen om met een wat bredere agenda voor Brabant te komen en daarin zouden we misschien elkaar weleens kunnen versterken.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Nou, ik wil het wel verbreden, want we hebben ook te maken met enorme zonneweides die aangelegd worden, die alle biodiversiteit die eronder zit vernietigen. We hebben een schitterend – letterlijk – voorbeeld gezien in Lommel in België, wat net geopend is. Wat is het standpunt van GroenLinks, en ook in dit college: wat te doen met al die initiatieven om hele stukken akkerland in Brabant vol te gaan dumpen met die verschrikkelijke lood- en cadmiumhoudende zonnepanelen?

De **voorzitter**: Mijnheer Van den Berg, u zult het echt met het standpunt van mevrouw Roijackers moeten doen, want, het is u ongetwijfeld niet ontgaan: er is nog geen college. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, en ik voel me af en toe weer een beetje als in de campagne. Daken eerst, heeft u mij in de campagne ook vaak horen zeggen, daken eerst. Er ligt ontzettend veel logistiek dak in deze provincie. Dat lijkt me een hele mooie uitdaging, om daar de zon-opwekking vandaan te halen. En tegelijkertijd: als er mooie, veilige, schone maatschappelijke initiatieven liggen voor zon op land, dan is het zo dat de fractie van GroenLinks daar welwillend tegenaan zal gaan kijken.

De **voorzitter**: Oké. Van den Berg tot slot.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Dus ik begrijp goed dat al die sprinkhanen, die projectontwikkelaars die alle boeren af gaan om stukken land alvast maar te reserveren voor die zonnepanelen, met een gerust hart naar bed kunnen, dat GroenLinks hen geen strobreed in de weg zal leggen om ons prachtige landschap letterlijk om zeep te gaan helpen met deze panelen?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers. Het punt is duidelijk.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik snap dat het veel gevraagd is voor een lid van de PVV-fractie om ons verkiezingsprogramma te lezen, maar als het gaat over de energietransitie, de transitie naar duurzame energie, dan willen wij dat op een sociale manier doen, met de omgeving samen, die er ook direct profijt van krijgt, al zitten sprinkhanenprojectontwikkelaars er niet goed in.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Het ging over landbouw. In 2030 zijn we nog steeds, hè, waarin we de aloude Brabantse potstal omarmen en deze tegelijkertijd combineren met innovatie, niet langer met de rug naar de omgeving, maar daarmee in verbinding. Heerlijke streekproducten, beloningen voor landschapsbeheer en ook kansen pakkend om het voedsel van de toekomst te maken, steeds meer plantaardig en met innovatieve manieren om middelen en grondstoffengebruik terug te dringen en toch smakelijke en gezonde voeding te blijven produceren vanuit Brabant.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. U zegt 'we omarmen de potstal als GroenLinks', maar GroenLinks omarmt met dit coalitieakkoord ook de mestfabriek in Oss, terwijl daar de gemeenteraad unaniem op tegen was. Hoe kunt u dat nou met elkaar rijmen, een mestfabriek waar totaal geen draagvlak voor is, totaal geen steun, toch door te drammen in uw coalitieakkoord?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik wil toch even beginnen met de potstal. De potstal is een systeem dat in Brabant is uitgevonden op de arme zandgronden. De continuering van die prachtige, oude Brabantse traditie valt op het conto van de biologische boeren. De biologische boeren, ja zeker wel, ja ja, echt waar: die zijn kampioen potstal, jawel, die zijn kampioen in deze Brabantse traditie, in het voortzetten daarvan. Het feit dat wij zoveel kennis nog hebben over die potstal zit op het conto van de biologische boeren in Brabant. Jazeker, ja. Ik neem u een keer mee, als u wilt. Dat is een vorm van landbouw met aloude kennis, die natuurinclusief is, die wij willen gaan stimuleren, waar dit bestuursakkoord vol van staat. En tegelijkertijd erven wij, door in te stappen in de Brabantse traditie die er nu is op dit moment, 15 miljard

kilo mest per jaar. Ja, dat is een erfenis. Wie er dan ook gaat meebesturen, u bent dat niet, wij zijn dat wel, hopelijk misschien straks, maar wie er ook gaat meebesturen zal 15 miljard kilo mest per jaar erven, en daar moet je wat mee doen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, die potstal, dat zal allemaal wel, maar het gaat even om die mestfabriek in Oss. U zegt dus als GroenLinks tegen de mensen in Oss die op uw partij hebben gestemd omdat ze dachten 'die mestfabriek komt er dan niet', toch van: wij zetten daar gewoon die mestfabriek neer, wij rammen dat door en als we hem in Oss al niet doordrammen, dan drammen we hem wel op Heesch-West door. Het komt in ieder geval in de leefomgeving van heel veel burgers te staan die daar totaal niet op zitten te wachten. Is dat de insteek van GroenLinks?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): In de brede afwegingen ten aanzien van landbouw is het onderdeel mest natuurlijk spannend in deze brede coalitie en denk ik dat, als u goed leest – want ik vind het leuk hoor, dat u specifiek op één punt doordramt, en ik snap ook waarom u dat doet –, als u kijkt naar het onderdeel landbouw, dan snapt u waarom GroenLinks in het college zit. In de transitie naar natuurinclusieve landbouw worden er heel veel stappen gezet de komende tijd en tegelijkertijd, ja, zal de mestberg moeten worden verwerkt. En we hebben tegelijkertijd een tijdelijke vergunning voor 15 jaar, we hebben een plan-MER daarin, na 15 jaar moeten de installaties worden afgebroken, en zo zijn er nog meer zaken waarvan ik denk dat degenen die voor de turbo-landbouw zijn, niet heel blij gaan zijn met GroenLinks, en dat is ook een verdienste.

De **voorzitter**: Boon, interruptie.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, ik wil graag een vraag stellen van: u kiest voor innovatie, er zijn boeren die willen kiezen voor innovatie, maar die kunnen nu nog niet kiezen voor innovatie, er zijn nog trajecten, die zijn in ontwikkeling, die willen echt kiezen, die zeggen: wij willen niet de luchtwasser op onze stal. Nu staan een aantal termijnen genoemd in de aanvullende pagina. Stel dat die boeren binnen die termijn nog steeds niet kunnen kiezen voor innovatie, maar ze zijn er wel mee bezig, kan GroenLinks ze dan de hand reiken, dat die termijnen wel worden uitgerekt, zodat ze echt kunnen kiezen voor bronaanpak?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Wij kennen de problematiek van een aantal groepen veehouders. Er zijn zaken rondom rundvee en het gaat ook over de stallen voor jongvee. Er wordt ook ten aanzien van groepen veehouders waarbij de innovatie niet in de pas loopt met ons tempo, gekeken naar maatwerk. Wat de functie van GroenLinks is binnen deze coalitie, is dat we daar niet alleen welwillend naar gaan kijken – en wij zijn een sociale partij, dus wij doen dat, en we hebben dat ook de afgelopen jaren laten zien in gesprekken met veehouders –, maar de functie van GroenLinks binnen deze coalitie is dat wij natuurlijk wel in de gaten moeten houden, als je gaat naar een toestand van maatwerk, dat daarbij wel het totale stikstofpad, die verzuring van de natuurlijke omgeving, die je niet zomaar meer ongedaan maakt, in de gaten wordt gehouden aan die andere kant. En dat is waarop u GroenLinks kunt aanspreken en verder heeft u straks een college van GS voor uw andere vragen.



De **voorzitter**: Ja. Mijnheer Boon, tot slot.

De heer **Boon** (PVV): Ik heb een mooi antwoord, maar als er een dilemma komt, dat u toch moet kiezen tussen de stikstof of de luchtwasser, waar kiest GroenLinks dan voor? Kiest u dan voor 'we laten die boeren nog even doorgaan op zoek naar echt innovatieve bronaanpak en op dat moment, ja, stoten ze iets meer stikstof uit', of zegt u van 'nee, de stikstof is bij ons gewoon het belangrijkste, luchtwasser erop en die dieren niet meer naar buiten'? Wat is nu de principiële keuze als die voor komt te liggen?

De **voorzitter**: Ja. De vraag is duidelijk. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik kan deze niet generiek beantwoorden, want je hebt te maken met jonge boeren en je hebt te maken met stoppers, je hebt te maken met zeugenhouders, vleesvarkenshouders, met rundvee, je hebt te maken met allerlei verschillende soorten boeren, en we hebben juist willen kijken naar zo verstandig en wijs mogelijk maatwerk in dezen. En dat gaat er de komende tijd komen, en dat mag u trouwens op het conto van de CDA-fractie ook mede schrijven.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Over de mestproblematiek komen we vast nog wel te spreken de komende vier jaar. Maar u geeft, en dat is nieuw in dit akkoord, vijftien jaar, komt die te staan. Maar wat gaan we in die tussenliggende periode doen om die miljarden kilo's mest af te bouwen? Wat is daar uw visie, wat gaat de coalitie daar volgens u doen?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Dank voor uw vraag. In het bestuursakkoord staat de visie op de kringlooplandbouw. Dus dat betekent dat wij een verschuiving zullen gaan krijgen, en die zal de komende vier jaar ook al wel merkbaar zijn. Ik ben mijn betoog begonnen bij 2030, omdat wij met elkaar, ook als vijf partijen, hebben gekeken van: waar willen we dan gaan staan? En dan zijn we alweer een heel stuk verder op weg in dat kringloopdenken en dat natuurinclusieve denken. U zult de komende vier jaar al een college aan het werk zien, als u dat mee in positie brengt, meneer Van der Wel, dat gaat toe werken naar een vorm van landbouw en veehouderij waarbij er bij de stront meer grond komt, dus waarbij we echt naar meer grondgebondenheid gaan, waarbij we boeren ook echt kunnen gaan helpen om vanuit natuur- en landschapsbeheer ook een verdienmodel te kunnen gaan ontwikkelen, waarbij we dus, wat ik ook verderop in mijn betoog zal zeggen, niet meer zozeer met de rug naar de omgeving gaan staan, maar daar juist meer mee gaan samenwerken. De actieve grondpolitiek gaat betekenen dat wij ons natuur- en landschaps- en landbouwbeleid op een ecologisch verstandige manier gaan combineren. U kunt GroenLinks erop vertrouwen dat wij ook onze eigen gedeputeerde, als die in de positie komt, daar scherp op gaan houden, dat het op een manier gebeurt die zowel sociaal als echt natuurinclusief gaat zijn, en dat we ook de komende vier jaar daar al stappen in gaan zetten.

De **voorzitter**: Goed. Van der Wel tot slot.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ja, voorzitter, dank u wel. Ja, dat is denk ik een deel van de oplossing, maar u noemde het getal zojuist, hè, daar schrikken mensen van, ook thuis, dat is een enorm mestoverschot, dat zijn een aantal vrachtwagens van hier naar Madrid, elk jaar weer. Dat kunnen we niet

gaan verdelen over de natuurgebieden, dat gaat niet lukken, dat zijn we eens. Dus wat wordt dan de insteek, heeft u een gedachte....

De **voorzitter**: Stilte in de zaal!

De heer **Van der Wel** (PvdD): Gaat u met het nieuwe college op zoek naar welk percentage moet dat mestoverschot omlaag, ongeacht die kringlooplandbouw et cetera, maar uiteindelijk: hoeveel dieren gaan er dan af? Want al die dieren, die poepen. Zo simpel is het. En hoeveel dieren gaan er dan volgens u af?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): U vraagt om een visie en tegelijkertijd wordt u ook heel concreet. Kijk, de visie en de kaders staan in dit bestuursakkoord, en daar staat de handtekening van GroenLinks straks onder. Dat is wat wij als opdracht meegeven aan het college. Als het gaat over percentages, als het gaat over uitwerkingen, nou ja, er is straks een zevenkoppig college, die gaan dat met elkaar doen. Maar als wij een visie hebben vanuit de kringloopgedachte, als wij een visie hebben op natuurinclusiviteit, dan zal ook GroenLinks daar natuurlijk de komende jaren heel erg scherp op zijn, van: welke stappen nemen we concreet? Dus ik heb een controlerende taak, net als u en ik zal hem op dit punt ook heel serieus nemen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. U kunt de stip op 2030 zetten, maar ondernemers, ja, die moeten eind dit jaar een vergunbare aanvraag ingediend hebben, dus, nou: ziet het contrast. We hebben scherpe debatten gevoerd de afgelopen periode, maar tegelijkertijd hebben we ook op een aantal punten stevig opgetrokken, en ik dacht van, juist met GroenLinks in het college, laat ik eens kijken wat we daar met elkaar kunnen realiseren. En twee punten wil ik u voorleggen. Eén, ten aanzien van de weidevogels. We weten dat er veel meer aanvragen zijn en veel minder geld. Ik lees er helemaal niks van terug in dit coalitieakkoord. Kunt u garanderen dat al die ondernemers die daarmee bezig zijn ook een faire vergoeding ervoor krijgen? En het tweede punt, de ecologische verbindingzones. Kijk, het is heel makkelijk om te zeggen: we gaan 200 ha per jaar extra doen, maar we leggen er geen geld bij. Dat betekent dat de rekening komt bij de gemeenten en bij de waterschappen voor zowel de aanleg als het onderhoud en beheer.

De **voorzitter**: Een korte vraag graag.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Kunt u garanderen dat er ook provinciaal geld komt om daadwerkelijk ook die versnelling van 200 ha per jaar te realiseren? Twee concrete punten.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, ten aanzien van weidevogels verheug ik mij zo op de gedeputeerde waarvan ik hoop dat ook u zich daar straks achter kan scharen, want als er één bestuurder is die gepassioneerd is over landschap en over weidevogels, dan is dat de heer Grashoff. Dus ik heb daar hele hoge verwachtingen van en verder zal ik ook gaan kijken hoe hij dat onderdeel gaat uitwerken, bijvoorbeeld via de agrarische natuurverenigingen en ook via de vogelbescherming en de talloze vogelgroepen die er niet alleen in het Land van Heusden en Altena zijn, maar in heel Noord-Brabant. Tegelijkertijd...

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, ik durf het bijna niet te zeggen, maar u staat als een volleerd gedeputeerde uitvoerige antwoorden op bijna alle vragen te geven, maar ik vraag toch even voor iets staccato/tempo in het debat, want anders gaan we echt veel te ver uitlopen. Dus ik wil u daar echt voor complimenteren en tegelijkertijd u vragen u wat in te houden. Meneer Altundal heeft nu het woord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Maar er is nog een tweede deel over de ecologische verbindingen. Ja, de begroting komt nog daaromtrent, dus we zullen het zien.

De **voorzitter**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Dank u wel, voorzitter. GroenLinks had het over de mestverwerking in Oss. U noemde in uw betoog ook de hoeveelheid mest die op dit moment geproduceerd wordt en dat in Oss een vergunning komt voor 15 jaar, waarbij vooraf al gezegd wordt: over 15 jaar moet u saneren, tegen zo'n bedrijf...

De **voorzitter**: Mag ik stilte in zaal!

De heer **Altundal** (SP): Gaat GroenLinks er dan van uit dat binnen nu en 15 jaar de mesthoeveelheid die u zelf hebt genoemd tot nul gereduceerd wordt en dat we dit mestverwerkingsbedrijf niet meer nodig hebben?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. De heer Altundal maakte in 2017 ook al deel uit van de Staten en wij hebben de mestverwerking toen al een duivels dilemma genoemd. Ik herinner mij toen een interactie tussen de heer Bollen en mijzelf over mestverwerkingsinstallaties. Ook hij zei, van: je zit hier met een mestberg en je hebt daar een verantwoordelijkheid over...

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal!

Mevrouw **Roijackers** (GL): ... en wat gaan we doen? Ook toen heb ik al gezegd: de oplossing gaat zijn dat je met tijdelijke vergunningen gaat werken. Het moet niet een eeuwenlang verdienmodel gaan zijn, waar wij in bepaalde installaties in onbepaalde tijd grote hoeveelheden in gaan doen. Ze gaan wat GroenLinks betreft kleiner van omvang zijn, tijdelijk, en daarna gaan we ze afbreken, want we hebben met andere installaties gezien dat je anders zit met hoofdpijndossiers van het saneren en het afbreken. Dat is in het bestuursakkoord geland en daar ben ik eerlijk gezegd hartstikke trots op.

De **voorzitter**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter. Dank voor de uitleg, maar ik zie wel dat u allerlei bochten aan het doen bent met tijdelijkheid. Blijft nog steeds de vraag: als binnen nu en 15 jaar die tijdelijke vergunning niet verlengd wordt, dan zou dat bedrijf in Oss moeten stoppen, maar dan zit u nog steeds met dat mestoverschot. Zegt u dan dat er een soortgelijke grootschalige mestverwerking in, ik noem maar even, Roosendaal of in Drunen komt? Want zonder mestverlaging gaat u dat niet redden.

De **voorzitter**: U herhaalt de vraag. Mevrouw Roijackers, ik wil u vragen te antwoorden, maar we gaan niet elke keer vragen herhalen. Dan gaan we echt veel te ver uitlopen.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, ik zit ook even te kijken hoe ik hierop kan antwoorden. Kijk, een vergunning voor 15 jaar is een vergunning voor 15 jaar. Ik bedoel: dat lijkt mij duidelijk. En dat er dan tegen die tijd nog mest zal zijn, dat lijkt mij een feit. Overigens hoeft een mestoverschot ook geen gegeven te blijven hè? Ondernemers zitten ermee in hun maag. Ik vind niet dat het een verantwoordelijkheid is van een provincie om ondernemers van hun probleem te verlossen. Je kunt er ook voor kiezen om op een andere manier te gaan ondernemen, waardoor je niet bijdraagt aan een mestoverschot.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Blijkbaar hebben een aantal partijen het bestuursakkoord half, of alleen de krantartikelen gelezen, maar er staat gewoon in ons bestuursakkoord dat wij naar minder dieren gaan in Brabant. We gaan vol inzetten op die warme sanering die vanuit het Rijk gefaciliteerd wordt, we gaan de trend van kwantiteit naar kwaliteit verder doorzetten, we gaan inzetten op kringlooplandbouw, let ook even op de nuancering die erachter staat, over welke definitie daarbij gehanteerd wordt – als u dat stuk gelezen heeft, weet u ook de betekenis daarvan. En er staat bovendien even nog over mest specifiek, dat we de afbouw van kunstmest willen en de inzet van natuurlijke mest, zodat dit soort fabrieken niet meer noodzakelijk zijn. Ik begrijp eigenlijk niet zo goed waar dit hele interruptiedebatje met mevrouw Roijackers nou voor nodig was.

De **voorzitter**: Mijnheer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Ja, voorzitter, ik heb het stuk gelezen. Misschien ben ik niet duidelijk geweest, dan zal ik het nog een keer benoemen. De hoeveelheid mest die geproduceerd wordt kan alleen teruggedrongen worden door het aantal dieren te verminderen. Daarover zijn we het met elkaar eens en dat staat ook in het bestuursakkoord. Alleen, de snelheid waarmee de dieren gereduceerd worden zorgt er niet voor dat de mest zodanig verminderd wordt dat we over 15 jaar tegen het bedrijf kunnen zeggen: sorry, u hebt uw investering gedaan, maar we verlengen de vergunning niet, u moet weg, en dan gaan we in Roosendaal een nieuwe fabriek zetten. Het gaat erom dat de verhouding mestoverschot en dierenaantal niet synchroon loopt in 15 jaar.

De **voorzitter**: Meijer tot slot.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik snap deze inbreng vanuit de SP-fractie, maar als we nou eens even met elkaar heel even een klein beetje terugkijken, dan zien we dat er een college zat dat een analyse gemaakt heeft van de transitie in de veehouderij. Vervolgens is er in het vorige college, waarin wij heel fijn hebben samengewerkt, een eerste stap gezet in die transitie van die veehouderij om hem daadwerkelijk te realiseren. De dierenaantallen gingen stabiel. Daar waren we samen heel trots op. Dit college zet de volgende stap, namelijk dat het aantal dieren daadwerkelijk af gaat nemen. Dus als je de grafiekjes gaat bekijken voor de komende vier jaar, dan zie je dat die trend omlaag is. Of we over vijf jaar samen in een bestuur komen te zitten, meneer Altundal, waarin we samen constateren 'hé, die afname moet harder', dat zullen we dan wel zien, maar de kiezer heeft nu gefaciliteerd dat we in ieder geval de tweede stap in die transitie feitelijk kunnen zetten.

De **voorzitter**: Korte reactie van de heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Ja, een goede inzet. Alleen ik vind wel dat je duidelijk moet zijn naar de betreffende bewoners in die gebieden, en niet met een wassen neus 'het is tijdelijk', en 'we gaan kijken of we dan wel of niet verlengen of verplaatsen'.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw Roijackers vervolgt nu haar betoog.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Brabant, niet alleen een kennis-, maar zeker ook een maakprovincie waar we trots op zijn. Nog even de laatste zin over de vooruitblik 2030: we zijn van achterblijver koploper geworden waar het onze veiligheid en de naleving van regels betreft. We kijken niet meer weg, we kijken verder. Gezonde, energieneutrale en circulaire bedrijven zetten lokaal, nationaal en wereldwijd de toon.

En nu naar het nu. Vandaag zetten we de eerste stap op weg naar die nabije toekomst, op weg naar meer kwaliteit voor alle Brabanders, met echte en niet echte worstenbroodjes. We stropen de mouwen op en gaan aan de slag met de thema's uit ons bestuursakkoord, zodat we over vier jaar al flink op weg zijn naar die gezondere, groenere en meer verbonden samenleving, waarbij we het mooie en fijne van Brabant behouden en daarbij vernieuwen waar dat nodig is en waar de kansen zijn.

GroenLinks is trots op dit bestuursakkoord, op de visie, de richting die we inslaan, en in het bijzonder op de accenten die voortkomen uit dat waar GroenLinks voor staat: een socialer, groener, gezonder en energiek Brabant, socialer door het ambitieuze arbeidsmarktbeleid waarin iedereen meedoet, door het versterken van de basisvaardigheden in taal, rekenen, financiën en digitalisering wie dat nodig heeft, door blijvende steun voor cultuureducatie en muziek, door het centraal zetten van cultuurmakers en vrijwilligers, dus niet alleen gebouwen, in ons cultuur- en erfgoedbeleid. Gezonder, door veel beter te kijken in de omgeving wat de schade is die nu nog bijeffect is van onze bloeiende economie, zoals de luchtkwaliteit in Brabant, die we beter gaan monitoren en meten. Gezonder door de aanleg van meer snelfietspaden, gezonder ook door de veehouderij meer in balans te maken met de omgeving, waarbij de veiligheid van dieren daarin nog beter geborgd is door de brandveiligheid te verbeteren. Een groener Brabant door de aanleg van 2.500 ha extra bos in de komende jaren, door 800 ha aan natuurverbindingen via een slimme gebiedsgerichte aanpak, door meer ruimte te geven aan boeren die oplossingen hebben voor het verbeteren van onze natuur en onze bodemkwaliteit. En ten slotte een energiek Brabant, waarin we steeds meer circulair gaan werken, waarin de opbrengst van duurzame energie terugvloeit naar omwonenden en waar we energie krijgen van plannen en kansen om met Brabantse ondernemers en bewoners samen te werken aan oplossingen.

Wees trots. Zoals ook het advies dat ik kreeg van partijgenoten, zoals vanuit een oud-fractievoorzitter van GroenLinks Eindhoven, Anjo, al decennialang ook onze medewerker van de Statenfractie, die GroenLinks in Brabant in alle fases heeft meegemaakt, van groot naar klein en weer terug, en nu voor het eerst mogelijk in het dagelijks bestuur. Trots op het akkoord dat hier nu ligt, op de beleidsvoornemens van deze vijf partijen samen. Trots dat we hier het avontuur aangaan van een brede coalitie en daarbij dilemma's niet uit de weg gaan, maar juist bruggen blijken te kunnen slaan. Trots op het overduidelijke aandeel van GroenLinks hierin. We zijn niet op een rijdende trein gesprongen, we nemen het stuur stevig mee in handen en bepalen mede de koers. We zijn trots dat we een gedeputeerde leveren die daadkrachtig, gebiedsgericht aan de slag gaat en slimme verbindingen gaat maken.

Vandaag zetten we stappen op weg naar een energiek, gezonder en socialer en groener Brabant. Met bewoners en bedrijven samen versnellen we de energietransitie. We planten bomen, verbinden onze natuurgebieden om onze soortenrijkdom terug te krijgen. We helpen boeren om voedselvoorziening en natuurontwikkeling te combineren, verbeteren onze luchtkwaliteit, geven ruim baan aan cultuurmakers, voor vrijwilligers, voor de fiets en zorgen ervoor dat iedereen mee kan doen in werk, met cultuur en

muziek, met sport. We kijken uit naar de resultaten die we samen gaan boeken, om voor meer, nog meer kwaliteit te zorgen voor Brabant en voor de Brabanders.

Dank je wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van de PVV. De heer Van Hattem heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. De titel 'Kiezen voor kwaliteit' voor de Brabanders van nu en van de toekomst. Maar waar wordt door dit megaconglomeraat van VVD, CDA, D66, GroenLinks en PvdA nu écht voor gekozen? Volop onduidelijkheden en open eindjes in dit akkoord en wat nu werkelijk 'kwaliteit' mag zijn, is zeer discutabel. De kwaliteit van ons landschap wordt er in ieder geval niet beter op met de grote kwantiteit aan windparken en zonnepanelen die de Brabanders met dit akkoord voor de kiezen krijgen. In dit akkoord is de totalitaire klimaatideologie de rode draad die als energie en klimaatopgave in ieder hoofdstuk zit. Bij de presentatie van het akkoord beweerde PvdA-fractievoorzitter Smeulders zelfs "We gaan in Brabant het klimaat redden". Welk significant, afrekenbaar en meetbaar verschil gaat deze coalitie dan met haar maatregelen bereiken?

Het akkoord stelt: "De uitdaging die voor ons ligt, is het streven naar meer welvaart voor meer mensen, maar met minder druk op onze omgeving." Hoezo minder druk op onze omgeving door van Brabant één groot windpark te maken met turbines van meer dan 200 meter hoog? En meer welvaart voor meer mensen, zijn dat ónze Brabantse mensen of toch vooral de arbeidsmigranten en asieleisers die massaal binnengehaald worden?

Want ondertussen stelt dit bestuursakkoord: "Tegelijkertijd staat de kwaliteit van leven in sommige wijken in de stad, middelgrote gemeenten en de randen daaromheen onder druk." Ziehier het resultaat van tientallen jaren massa-immigratie, islamisering, nauwelijks aanpak van crimineel tuig en het pamperen van grote groepen bijstandstrekken allochtonen. Ja, zo ontstaan er wel verschillen in de samenleving die niet worden opgelost, maar juist worden versterkt met de deugprojecten van 'sociale veerkracht'.

De verschillen worden ook versterkt door de snobistische elitecultuur- en designclubjes te blijven spekken, terwijl de gewone burger haar koopkracht ziet slinken. Die burger krijgt ondertussen deze coalitie achter zich aan door 'mensen uit te dagen en faciliteren om gezonder te leven'. Waar bemoeit de provincie zich mee? Wat is dit voor overheidsbetutteling? En als onderliggende vraag: wat is er over van de kerntaken?

Er komt ook nog een 'sportfonds'. Waarom alweer een fonds. Is dit niet vooral voor de sport van de coalitie om het schatkistbankieren te omzeilen? Die tactiek zit weer in dit akkoord: een verbrede inzet van de immunisatieportefeuille voor 'maatschappelijke doeleinden' met zogenaamd "nul procent risico en een rendement dat groter is dan bij de schatkist van het Rijk." Oftewel nog meer links hobbyën en bankier spelen met het geld van onze burgers. Hoe denkt deze coalitie überhaupt 'nul procent risico' te lopen? Of is dit net zo'n obligate kreet als het 'SMART' maken van de eigen prestaties? Wordt voortaan al het beleid 'SMART' geformuleerd? Maar nog belangrijker, hoe zit het met de afrekenbaarheid, op welke concrete prestaties kunnen de Brabanders dit college straks afrekenen?

In de economieparagraaf klinkt het allemaal veelbelovend om met een 'Actieplan Arbeidsmarkt' te komen, maar ondertussen torpedeert deze coalitie diezelfde arbeidsmarkt. Nog steeds wordt ingezet op grootschalige logistiek, wat vrijwel alleen maar werkgelegenheid oplevert voor arbeidsmigranten, in plaats van de kaartenbakken van het UWV leeg te maken. Hetzelfde geldt voor de inzet op Europese fondsen: blindelings Brussel achternalopen, maar ondertussen wordt onze economie een rampzalige klap toegebracht door EU-beleid. Door de PAS-uitspraak worden met Europese stikstofregels alle economische en infrastructurele ontwikkelingen lamgelegd.

En onze boeren zijn én blijven slachtoffer van het veehouderijbesluit. Want met dit bestuursakkoord blijft het gewoon in stand. Voor de vorm worden er wat termijnen heel beperkt opgerekt en opgeschoven en

wat cosmetische maatregelen genomen, maar per saldo wordt de agrarische sector gewoon kapot gemaakt. Het CDA heeft glashard haar verkiezingsbeloften verbroken omwille van het pluche.

Aanmodderen in nichemarkten en meegezogen worden in een fuik bij pacht van provinciale gronden voor kringlooplandbouw en natuurinclusiviteit. Wat worden hierbij eigenlijk de concrete voorwaarden?

Voor onze boeren blijft slechts een betekenisloos inlegvelletje bij dit bestuursakkoord over. Wat is nu concreet de betekenis van dit 'addendum'? Als dit nu onlosmakelijk deel uitmaakt van het bestuursakkoord, is het nieuwe college hier dan aan gebonden, of is dit niets meer dan een zoethoudertje? Waarom is dit dan ook niet in motie M1-2019 opgenomen?

Ten aanzien van mobiliteit hetzelfde verhaal. Het CDA ruilt de Ruit om Eindhoven in voor een bestuurlijk brabbilverhaal over een meer data-gedreven mobiliteitsbeleid. Echte oplossingen verdwijnen in de onderste bureaulade, terwijl er nota bene qua partijprogramma's een meerderheid in PS is om de Ruit wel aan te leggen, om wel te kiezen voor meer asfalt. Verkiezingsbeloften blijken weer waardeloos.

En waar een huiver bestaat voor nieuw asfalt, gaat deze coalitie in haar ruimtelijke beleid wel allerlei tijdelijke vergunningen verlenen voor energieopwekking en tijdelijke woningen, waarmee deze provincie een onbetrouwbare overheid wordt. Dit is funest voor de rechtszekerheid. Deze coalitie wil ondertussen onze eigen inwoners het concept van deeldwoning opdringen, meerdere huishoudens in een woning. Onze Brabanders moeten maar plaatsmaken om de massa-immigratie te faciliteren.

In de schaarse ruimte wil deze coalitie meer bossen aanleggen, 2.500 hectare. Stop dan liever eerst met het verwoesten van bestaande bossen voor Natura 2000-doelstellingen, zoals in de Deurnsche Peel of het kappen van bos voor de aanleg van ecoducten. En zorg dat onze bossen veilig zijn, zet in op meer boa's in het buitengebied, of zou dat niet de ambitie moeten zijn met een speciale gedeputeerde veiligheid?

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Van Hattem** (PVV): Sorry?

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, ik ben bezig.

De **voorzitter**: Dat zie ik, maar áfronden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Als ze toch een gedeputeerde van buiten halen, hadden ze evengoed Ed Nijpels hier neer kunnen zetten, omdat deze coalitie zich manifesteert als het slaafse uitvoeringsmechanisme van het Klimaatakkoord van deze klimaatdespoot. Bij de energie- en klimaatplannen dweept deze coalitie met 'draagvlak'. Met de aanpak van de A16 als voorbeeld, wat dus betekent: als er geen draagvlak is, toch keihard doorzetten.

De **voorzitter**: Meneer Van Hattem, uw spreektijd is echt om.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan ga ik echt afronden, voorzitter.

De **voorzitter**: Er is een verschil tussen afronden en écht afronden. Eén zin.

De heer **Van Hattem** (PVV): Het duurzaamheidsgedram zorgt voor wonderlijke keuzes: waarom wordt nu opeens als provincie aan de slag gegaan met afvalverwerking, terwijl eerst Attero is verkocht, hoe is dat met elkaar te rijmen?

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Ik ga het niet elke keer doen, maar we staan aan het begin van een nieuwe coalitieperiode en ik denk dat we ook zoeken naar samenwerking, ik ook als oppositie richting coalitie, maar ik wil ook graag met de oppositie samenwerken. Ik wil ook graag met uw fractie samenwerken, maar het wordt wel heel lastig als u deze retoriek gebruikt, omdat dat, ja, bij mij dan wringt om op inhoudelijke punten samen te werken. Zou u toch in deze periode kunnen overwegen om op een andere wijze het debat te voeren, écht het debat te voeren met elkaar, en daarmee te zoeken hoe we daarmee, en dat mag op een hele scherpe manier, echt verder komen in Brabant? Want pas dan kunnen wij ook in de oppositie met elkaar gaan samenwerken, maar met deze retoriek en deze hele harde woorden gaat dat voor ons gewoon ontzettend lastig worden.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Als de heer Vreugdenhil, of de ChristenUnie, niet tegen de harde werkelijkheid kan, dan moet u hier ook niet gaan staan. If you can't stand the heat, stay out of the kitchen, zou ik dan zeggen. Dit is gewoon wat daadwerkelijk gebeurt. Dit is wat er met dit bestuursakkoord, met deze maatregelen, en onder andere met wat u eerder hebt gedaan zelf met 'Brabant neemt haar verantwoordelijkheid', met de grenzen voor de asielmigratie wagenwijd openzetten, op deze provincie is afgekomen. Daar bent u medeverantwoordelijk voor. Wij willen graag samenwerken, maar ik kies hier mijn woorden. Het zijn harde woorden, het zijn duidelijke woorden en ik ga niet om de hete brij heen draaien. Als PVV zijn we open, eerlijk en duidelijk, en dat zullen we ook altijd blijven.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dank u wel. Ik ondersteun de woorden van de heer Vreugdenhil. U dan wellicht als oppositie, ik als coalitie. Ik heb de handreiking gedaan naar een samenwerking. Laten we toch gezellig als Brabanders onder elkaar zorgen dat we die samenwerking dan ook kunnen doen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, als deze coalitie het dan ook zo gezellig houdt, maar als de coalitie er ondertussen voor kiest om heel Brabant vol te zetten met windturbines, als ze de grenzen blijft openhouden om overal statushouders met voorrang huizen te verlenen, en er extra voor bij te bouwen, als ze niks doet aan de aanpak van criminaliteit, dan zijn slechts harde woorden op de plaats. Ik wil best gezellig zijn, ik kan heel gezellig zijn, maar als het op pijnlijke punten aankomt, dan moeten we ook vooral duidelijk zijn.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, ik vond het eigenlijk wel interessant wat de heer Vreugdenhil hier probeerde te doen, want het gaat niet zo goed met uw partij, hè?

De heer **Van Hattem** (PVV): Met uw partij ook niet!



De heer **Meijer** (D66): Nou ja, maar uw opperleider, die zegt zelf: 'dat komt ook een beetje door wat we de afgelopen periode als PVV gedaan hebben'. Dus ik zou het wel interessant vinden als u, ook omdat u natuurlijk ook senator bent, hier de trendbreuk inzet en zegt: weet je wat, ik ga in Brabant laten zien dat de PVV uit het dal klimt, en ik begin met de trendbreuk in mijn toon en in mijn samenwerking'. Dat zou ik echt interessant en dapper vinden.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Samenwerking, altijd, prima, maar ik ga hier nooit met meel in de mond staan praten. Als ik een toon kies, dan is het een duidelijke toon. Als er problemen spelen, wil ik die problemen ook gewoon duidelijk benoemen en als er inhoudelijke punten liggen waar we kunnen samenwerken, prima, altijd welkom. We kunnen het altijd gewoon op een zakelijke manier bespreken, maar als er problemen zijn, dan benoem ik ze gewoon. Dan kijk ik niet weg voor de harde werkelijkheid, en dat doet u wel.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dat laatste had u nou weer niet moeten doen, want ik wou net gaan zeggen: 'Nou, meneer Van Hattem, ik waardeer uw fractie ook dat u juist inderdaad adresseert welke punten er leven en dat u inderdaad een goeie, agenderende functie heeft. Ik waardeer het dat hier een PVV-fractie zit die een aantal punten aan het daglicht brengt, die kiezers vertegenwoordigt op een manier die ik vanuit D66 nooit zo zou kunnen doen, en daarom waardeer ik het debat met u samen'. Maar de bijvoeglijke naamwoorden en die laatste zinnestukjes, die dan nog net effe dat trapje na geven, en woordje als 'zielig', hè, daar hebben we het in de vorige periode weleens over gehad, als u dat nou eens iets minder doet, wie weet werken we dan in de toekomst nog samen ook.

De **voorzitter**: Goed. Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik begrijp de opmerking van heer Meijer in dezen, maar laten we met elkaar over de zakelijke dingen de discussie voeren en niet op de toonzetting die eromheen gevoerd is. Als er zakelijk goede argumenten zijn om bepaalde voorstellen te kiezen die ook de PVV naar voren brengt, vind ik dat wij die als Staten ook goed moeten wegen, en dan kan het niet alleen de toon zijn die de muziek maakt. Daar maak ik ernstig bezwaar tegen. Natuurlijk kan de heer Van Hattem mogelijk de toon wat matigen, en mogelijk dat we dan zakelijk verder komen, want we doen het voor de Brabanders en niet voor de heer Van Hattem of de PVV.

De **voorzitter**: Goed. Tot slot de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Deze coalitie wil als provinciebestuur 'leidend en sturend' zijn, 'maar zeker ook dienend', zeggen zij. Duidelijk is dat zij niet dienend zijn aan onze burgers, niet aan onze boeren en andere hardwerkende ondernemers, maar sturend en drammend en slechts dienend aan de bestuurselite, de cultuursnobs, de kosmopolitische immigratieadepten, de subsidieslurpende non-valeurs en bovenal de klimaatmaffia. Dit bestuursakkoord is dan ook niet kiezen voor kwaliteit, maar kiezen voor quatsch. En onze toon is altijd duidelijk.

**Motie M4-2019: 'Opzeggen IPO-lidmaatschap'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- van de transitie van het IPO naar een belangenorganisatie met een smalle agenda weinig meer over is;
- het IPO tekende bij het kruisje voor het IBP zonder zich af te vragen of de democratische legitimiteit afdoende was geborgd;

overwegende dat:

- het IPO zich daarbij op uiterst opdringerige wijze manifesteert als een pleitbezorger van een politiek omstreden agenda, wat niet past bij een organisatie die beoogt een belangenbehartiger te zijn en dus een neutrale houding zou moeten aannemen<sup>1</sup>;
- het IPO de belangen van Brabant niet behartigt maar juist verkwanselt onder meer door adviezen die de Brabanders aan de bedelstaf zullen brengen met een blik die slaafs op Brussel is gericht;
- het IPO op geen enkele wijze oog heeft voor de burgers, noch voor de volksvertegenwoordiging;
- de belangen van Brabantse burgers en bedrijven daarom veel beter geborgd zijn zonder het regenteske IPO;

besluiten:

het IPO-lidmaatschap op te zeggen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Alexander van Hattem, PVV Noord-Brabant"

<sup>1</sup> <http://www.ipo.nl/over-hetipo>

### **Motie M5-2019**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- het bestuursakkoord alsmede de onderliggende hoofdstukken is doorspekt met energie- en klimaatbeleid, hetzij als beleidshoofdstuk, hetzij als meekoppelend belang;

overwegende dat:

- de Brabanders recht hebben op informatie over stakeholders, thema's, overwegingen en conceptbesluiten ten aanzien van energie- en klimaatbeleid;
- in de Klimaattafels en de RES-sen verregaande maatregelen worden besproken ten aanzien van energie/klimaat, die een enorme impact op burgers en bedrijven zullen hebben;
- de Eerste Kamer in meerderheid heeft uitgesproken dat de documenten van de Klimaattafels openbaar gemaakt moeten worden;

besluiten:

dat alle documenten van de Klimaattafels en RES-sen openbaar worden gemaakt;

en gaan over tot de orde van de dag."

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Alexander van Hattem, PVV Noord-Brabant"

### **Motie M6-2019: 'Bestuursakkoord voorleggen aan de Brabanders'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- de provincie ernaar streeft om internetconsultatie als instrument voor participatie in te zetten;

overwegende dat:

- het bestuursakkoord een groot stempel drukt op hoe onze provincie de komende vier jaar (en ook daarna) wordt vormgegeven en de handel en wandel van de Brabanders op vele vlakken raakt;
- het daarom wenselijk is dat de Brabanders hun zegje over het bestuursakkoord kunnen doen;

besluiten:

- het bestuursakkoord 2019-2023 middels een brede en laagdrempelige internetconsultatie aan de inwoners van Noord-Brabant voor te leggen (dus niet de netwerkorganisaties/NGO's);

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Alexander van Hattem, PVV Noord-Brabant"

### **Motie M7-2019**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- het bestuursakkoord de mogelijkheid niet uitsluit om de Opcenten Motorrijtuigenbelasting te verhogen;
- minder dan de helft van de opbrengsten van de Opcenten Motorrijtuigenbelasting worden besteed aan provinciale wegen, bruggen en fietspaden (inclusief verkeersdoorstroming en veiligheid);

overwegende dat:

- de automobilist geen melkkoe van een spilzuchtige overheid mag zijn;
- in plaats van de opbrengsten ten koste van de belastingbetaler vergroten, een betere strategie is om de provinciale uitgaven te beperken;

besluiten:

dat de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting in deze bestuursperiode niet worden verhoogd;

en gaan over tot de orde van de dag.

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Harry van den Berg, PVV Noord-Brabant"

### **Motie M8-2019: 'Klimaatverlakkerij'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende:

- dat het tekstfragment uit de Kamerbrief van toenmalig Staatssecretaris Dijksma op 9 april 2016, BSK-201677286 Hoger Beroep tegen het Urgenda-Vonnis luidt:

*'Een modelmatige berekening (MAGICC6.3, model toegepast door het IPCC in laatste AR5 rapport, HvdB) toont aan dat de extra reductie zoals bevolen door de rechtbank 0.000045 °C minder gemiddelde wereldwijde opwarming tot 2100 tot gevolg zou hebben. Dit effect, dat wegvalt tegen alle onzekerheden die met een dergelijke berekening samenhangen, heeft geen meetbaar effect op het gevaar van klimaatverandering';*

- dat hieruit voortvloeit dat op basis hiervan het landelijk effect van de doelstellingen in het Brabants Energie Akkoord en (nog te sluiten) Klimaatakkoord theoretisch 0,00027 °C bedraagt in het jaar 2100;
- dat het Brabantse aandeel in het Klimaatakkoord slechts ongeveer 1/7<sup>e</sup> van het landelijke is en het effect van de Brabantse klimaatmaatregelen dus hooguit een onmeetbare, puur theoretische 0,00004 °C in het jaar 2100;

overwegende:

- dat op grond van bovengenoemde feiten het ‘klimaatargument’ niet valide is in het kader van (zogenaamd) CO<sub>2</sub>-beperkend-, energietransitie- of klimaatbeleid;
- claimen dat de zogenaamde klimaatmaatregelen iets zouden veranderen aan het klimaat niet anders gekwalificeerd kan worden dan ‘bedrog, kletspraat en volksverlakkerij’;
- dat heel Brabant vol zetten met peperdure, wispelturig en onbetrouwbaar leverende windturbines en zonnepanelen klimaat- en energietechnisch een zinloze exercitie is;

verzoeken het college:

- het ‘klimaatargument’ (tegengaan van de opwarming van de aarde / klimaatverandering) niet meer te gebruiken in beleid, beleidsstukken en communicatie omtrent energie(transitie), duurzaamheid en klimaat;
- per direct te stoppen met het promoten en ondersteunen van, en vergunning verlenen aan projecten voor windturbines en grootschalige zonneweiden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Harry van den Berg, PVV Noord-Brabant”

### **Motie M9-2019: ‘Werk maken van de mogelijkheden van Thorium Molten Salt Reactor (ThoriumMSR)’**

“Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende:

- dat de coalitiepartners in het Bestuursakkoord hebben vastgelegd open te staan voor nieuwe technieken op het gebied van energie;

overwegende:

- dat Thoriumcentrales een cruciale rol kunnen gaan spelen in de energietransitie: inherent veilig, goedkoop, wereldwijd nagenoeg onuitputtelijke voorraden, vrijwel zonder vervuiling en zonder emissie van broeikasgassen;
- dat de thoriumtechnologie nog veel meer voordelen te bieden heeft, waaronder uiterst aardevolle medische isotopen voor kanker- en antibioticaresistente bacteriënbestrijding;

verzoeken het college:

- om de thoriumtechnologie als nieuwe en innovatieve techniek aan te merken en voor Noord-Brabant werk te maken van deze techniek zowel ten behoeve van energie-ontwikkelingen als op medisch gebied;

en gaan over tot de orde van de dag.

Harry van den Berg, PVV Noord-Brabant”

### **Motie M10-2019: ‘Direct starten met De Ruit’**

“Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- het bestuursakkoord aangeeft dat er een verbetering van de bereikbaarheid en leefbaarheid van de Brainportregio noodzakelijk is;

overwegende dat:

- de procedures voor aanleg van het ontbrekende stuk voor de bereikbaarheid van Eindhoven, Helmond en Nuenen, de Noord-Oost-Corridor, al grotendeels doorlopen zijn;

roepen het college op:

- de procedures voor, en vervolgens realisatie van de Noord-Oost-Corridor met grootste spoed aan te vangen;

en gaan over tot de orde van de dag.  
Harry van den Berg, PVV Noord-Brabant”

### **Motie M11-2019: ‘Onderzoek cameratoezicht in het buitengebied’**

”Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- Brabant landelijk koploper is qua drugsdumpingen;
- uit cijfers blijkt dat er vorig jaar in Brabant op 83 plekken drugsafval is gevonden en dat 2016 en 2017 samen piekjaren waren als het om drugsdumpingen gaat;
- het meeste afval wordt achtergelaten op openbare plekken in de buitengebieden, zoals parkeerplaatsen en verlaten wegen;

overwegende dat:

- de problematiek van drugsdumpingen hardnekkig is;
- drugsdumpingen tot ernstige milieuverontreiniging kunnen leiden;
- verschillende toezichthoudende organisaties als Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Brabants Landschap aan hebben gegeven dat cameratoezicht een ondersteunend middel kan zijn bij de preventieve en repressieve aanpak van drugsafval;

verzoeken GS:

- om te onderzoeken in welke gebieden van het Brabantse buitengebied de inzet van cameratoezicht haalbaar is en kan bijdragen aan preventieve en repressieve aanpak van drugsafval;
- om de eventuele kosten van het plaatsen van camera's in deze specifieke gebieden in kaart te brengen;
- in overleg te treden met o.a. justitie, politie, gemeenten en natuurbeschermingsorganisaties en met hen te bespreken of cameratoezicht in het buitengebied in beleid kan worden gegoten en in hoeverre de provincie hieraan een bijdrage kan leveren;
- de uitkomsten hiervan te rapporteren, zodat PS een afgewogen oordeel kan vellen over de mogelijkheid tot uitbreiding en aanscherping van het (camera)toezicht in bossen en het buitengebied;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant”

### **Motie M12-2019: ‘Geef kalverhouders meer uitstel’**

”Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- kalverhouders bij het tegengaan van ammoniakuitstoot op dit moment maar één erkend systeem voor handen hebben, te weten de chemische luchtwasser;
- de chemische luchtwasser met noodzakelijk luchtkanaal uitermate nadelig is voor de brandveiligheid van stallen;
- een groot deel van de kalverhouders bereid is om bij een passend tijdspad te investeren in alternatieve systemen die bijdragen aan minder uitstoot;
- Brabantse kalverhouders aan hebben gegeven dat het tijdspad binnen de Versnelling transitie veehouderij en de toegekende subsidie vanuit de provincie bij lange na niet toereikend zijn om proeven met alternatieve systemen goed en juist uit te voeren;
- de Brabantse kalversector al bezig is met zogenaamde aangepaste roostervloeren in combinatie met reducerende technieken in de mestput, maar dat er simpelweg meer tijd nodig is om de technieken beter uit te werken;

overwegende dat:

- dergelijke alternatieve systemen voor ammoniakreductie bij zullen dragen aan een nog betere leefomgeving voor zowel mens als dier en meer maatschappelijk draagvlak onder de bevolking zullen hebben dan de luchtwasser;
- het half jaartje uitstel uit de 'Aanvullende afspraken veehouderij' niet genoeg soelaas biedt;

besluiten:

- om Brabantse kalverhouders tot 1 januari 2024 de tijd te geven voor het indienen van een vergunbare aanvraag;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant"

### **Motie M13-2019: 'Terugdraaien versnelling transitie veehouderij'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- bedrijven al jaren erop zijn ingesteld om in 2028 aan de strengere milieueisen te voldoen;
- door het besluit Versnelling transitie veehouderij één op de tien veehouders onder de armoedegrens komt of noodgedwongen het bedrijf moet sluiten;
- de innovatieve stalsystemen niet op tijd ontwikkeld zullen zijn;
- het niet duidelijk is of de innovatieve stalsystemen daadwerkelijk zullen renderen;
- er een ernstige bezorgdheid is dat de huidige aanpak alleen niche-ontwikkelingen zal faciliteren en geen bijdrage levert aan een brede markttransitie;

overwegende dat:

- de versnelling van de transitie veehouderij het ondernemerschap van veehouders erg moeilijk zo niet onmogelijk maakt;
- de dure investeringen ten koste zullen gaan van dierenwelzijn;
- het meest contraproductieve effect van het voorgenomen beleid het feit is dat duurzame ketenconcepten, zoals 1-Ster Beter Leven, een substantieel volumeverlies zullen laten zien;
- met het voorliggende beleid veehouders in de praktijk gaan kiezen voor luchtwassers, die niet bijdragen aan diervriendelijkheid en/of een gezond stalklimaat;
- veehouderijen groter gaan worden om te overleven;
- dit beleid tot hoge schadeclaims gaat leiden;
- de transitie niet actief stuurt op diervriendelijkheid;
- de regeling juridisch wankel is, des te meer na het vernietigen van de PAS door de RvS;
- de versnelde maatregelen onuitvoerbaar zijn voor de gemeenten;<sup>1</sup>
- de voorgenomen maatregelen in het nieuwe bestuursakkoord niet afdoende zullen zijn om rampspoed onder onze boeren af te wenden;

dragen GS op:

- om de versnelling van de transitie veehouderij terug te draaien en Brabantse boeren weer tot 2028 de tijd te geven om aan de strengere emissie-eisen binnen de transitie veehouderij te voldoen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant"

<sup>1</sup> <https://www.bndestem.nl/breda/zundert-startlobbv-voor-aanpassing-stikstofeisen-provincie~a89a6322/>

### **Motie M14-2019: 'Benut wetenschappelijk onderzoek bij beleid'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- het rapport Ammoniak in Nederland, Enkele Kritische Wetenschappelijke Kanttekeningen<sup>1</sup> een opeenstapeling van rekenkundige, modelmatige, en argumentatieve tekortkomingen constateert in de onderbouwing van het Nederlandse ammoniakbeleid;
- uit het rapport Ammoniak in Nederland, Enkele Kritische Wetenschappelijke Kanttekeningen<sup>1</sup> blijkt, dat het ammoniakbeleid niet heeft geleid tot een aantoonbare afname van ammoniak in de lucht, aangezien daadwerkelijke metingen van ammoniak in de lucht sinds 1993 geen duidelijke trends omhoog of omlaag laten zien;
- de landbouwsector sinds begin jaren negentig allerlei kostbare maatregelen heeft genomen om de uitstoot van ammoniak te beperken, zoals het ondergronds aanbrengen van mest, het afdekken van mestsilos en het aanpassen van stalvloeren;

overwegende dat:

- het ammoniakbeleid wetenschappelijk niet goed onderbouwd is;
- het ammoniakbeleid kostbaar is en totaal niet effectief;
- het schrappen van de PAS door de RvS hoogstwaarschijnlijk zal leiden tot het herzien van het ammoniakbeleid van de provincie;

verzoeken GS:

- het rapport Ammoniak in Nederland, Enkele Kritische Wetenschappelijke Kanttekeningen te betrekken bij (toekomstig) provinciaal ammoniakbeleid;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant"

<sup>1</sup> <https://www.vfocus.nl/2017/01/25-jaar-ammoniakbeleid-zonder-meetbaar-resultaat/>

### **Motie M15-2019: 'Keurmerk Brabantse kwaliteit'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- de vraag naar streekgebonden en diervriendelijk geproduceerde producten de laatste jaren enorm is toegenomen;
- een keurmerk voor agrarische producten die rechtstreeks uit de Brabantse natuur, bodem of wateren komen en met eerbied voor de Brabantse omgeving, mensen en dieren zijn gewonnen of vervaardigd nog niet bestaat;

overwegende dat:

- een keurmerk verschillende prachtige Brabantse agrarische producten samen kan brengen en richting de consument duidelijk maakt dat eerlijke, diervriendelijke en 100% Brabantse makelij betreft;
- kleine Brabantse boerenfamilie- en gezinsbedrijven in Brabant op dit moment hard getroffen worden in hun bedrijfsvoering vanwege steeds strenger wordende regelgeving en wel een steuntje in de rug kunnen gebruiken;
- onze kleine, Brabantse boerenfamilie- en gezinsbedrijven een wereldwijde naam en faam hebben en dankzij een keurmerk kunnen behouden;
- het keurmerk ertoe zal leiden dat onze boeren een eerlijkere prijs voor hun producten kunnen krijgen;

verzoeken GS:

- om samen met provinciale partners binnen de sector agrofood te brainstormen over de totstandkoming van een Brabants keurmerk voor agrarische producten;
- bij de behandeling van de Begroting 2020 met een concreet voorstel te komen incl. financiële dekking;

en gaan over tot de orde van de dag.”

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant”

### **Motie M16-2019: “Inzetten op diervriendelijke vangmethoden wasbeer”**

“Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- het provinciebestuur heeft besloten dat de wasbeer in Brabant afgeschoten mag worden om verspreiding van het dier in de provincie te voorkomen;<sup>1</sup>

overwegende dat:

- er genoeg diervriendelijke methodes voorhanden zijn om de vestiging van de wasbeer in Brabant tegen te gaan;
- de provincie Limburg de beslissing van afschieten al wijselijk heeft teruggedraaid en gaat inzetten op vangen in plaats van bejagen;

verzoeken GS:

- het voorbeeld van Limburg te volgen en niet over te gaan op afschot, maar intensief in te zetten op diervriendelijke (vang)methoden om de verspreiding van de wasbeer te bedwingen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant”

<sup>1</sup> <https://www.bd.nl/brabant/wasbeer-mag-in-brabant-worden-afgeschoten~a0c69755/>

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage, mijnheer Van Hattem. Dan is nu de fractie van de Partij van de Arbeid aan het woord bij monde van de heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Yes, zo is het maar net, voorzitter. En, voorzitter, wat ons betreft kunnen we deze vergadering op dit moment stoppen, want er is een bestuursakkoord, er is een fantastisch college.... Wat ons betreft is het af hoor, Brabant is af!

Voorzitter, collega's. Zonder gekheid. Vier jaar geleden stond hier een meer dan trotst fractievoorzitter van de PvdA-fractie met het bestuursakkoord 'Beweging in Brabant', dat we toen gesloten hadden met VVD, SP en D66. En nu, vier jaar later, staat hier weer een meer dan trotse fractievoorzitter van de PvdA-fractie met het bestuursakkoord 'Kiezen voor kwaliteit. Voor de Brabanders van nu en van de toekomst.' En waarom dan? Nou, daar heb ik afgelopen vrijdag bij de presentatie van het bestuursakkoord ook al wat over gezegd. Wat voor ons het aller-, allerbelangrijkste is, is dat we de vooruitstrevende koers die we vier jaar geleden hebben ingezet met 'Beweging in Brabant' kunnen voortzetten. En als je naar de inhoud van het huidige bestuursakkoord kijkt, dan zie je dat het gas op de plank blijft gaan de komende vier jaar. Martijn van Gruijthuijsen zou daar trots op kunnen zijn. Ja, dat is 'ie ook, precies. En dat is belangrijk hè, want vooruitgang is echt noodzakelijk voor Brabant, echt noodzakelijk. Stilstand is achteruitgang en zeker in deze tijden met grote maatschappelijke veranderingen moeten wij voorop blijven lopen, zeker als de slimste provincie van Europa. En, voorzitter, er is één partij die u absoluut geen gebrek aan transparantie kunt verwijten, en dat zijn wij, dat is de PvdA. Want een jaar geleden zo ongeveer hebben wij hier, in deze zaal, en ook daarbuiten, meermaals uitgesproken wat onze voorkeurscoalitie zou zijn. En voorzitter, u weet allemaal dat wij graag door hadden gewild met de SP-fractie in de coalitie. In die zin vinden wij het



super-jammer dat dit niet gelukt is. We hebben vier jaar lang heel fijn samengewerkt met de fractie van de SP, veel waardering voor hun twee gedeputeerden, maar dit bewijst ook dat, als je wilt samenwerken in een coalitie in Brabant, je niet alles voor elkaar kunt krijgen. Desalniettemin wilde ik dit wel zeggen, als blijk van waardering voor de SP, en kijken we uit naar de samenwerking in PS. We zitten in ieder geval dicht bij elkaar, alhoewel ik nog een beetje moet wennen aan de toon en de inhoud van uw bijdrage net, meneer Everling. Het is een beetje turbulent, maar we gaan proberen eraan te wennen.

Voorzitter. Wat ook turbulent was, was de ontstaansgeschiedenis van deze coalitie. Want het is natuurlijk vrij bijzonder dat de informateur een advies aan alle partijen geeft, waar ze bij zegt: ja, maar eigenlijk is er geen draagvlak voor onder de partijen die ik erover gesproken heb. Dus het had ook wel effe tijd nodig om elkaar te vinden toen we echt gingen onderhandelen. Er is zelfs een pre-formatie voor nodig geweest. Uiteindelijk hebben we een gezamenlijke visie op de toekomst van Brabant gevonden, en die is dus terug te vinden in ons bestuursakkoord. We hebben ons daar onder andere laten inspireren door BrabantKennis en door Joks Janssen. We zijn uitgekomen op 'Kiezen voor kwaliteit', en dat is ook noodzakelijk, want het gaat goed met Brabant, daar is echt niks van te zeggen – het is misschien wel nog nooit zo goed gegaan met onze provincie –, maar niet met alle Brabanders. De verschillen in de samenleving worden steeds groter. Die mooie studie 'Mind Gap' van BrabantKennis van enkele jaren geleden heeft dat heel mooi uiteengezet. En dat is wel iets om op te letten. Want samen leven was echt dé kracht van onze provincie, wij deden het hier samen, en door samen te werken kwamen wij de tegenslagen die er waren op allerlei terreinen, weer te boven. Dus samen blijven leven is enorm belangrijk en daarom zijn drie dingen die in het bestuursakkoord opgenomen zijn voor de komende vier jaar superbelangrijk: zorgen dat iedereen kansen krijgt, dat Brabanders samen een samenleving blijven vormen en allemaal meedoen en dat iedereen zich ook thuis kan blijven voelen in Brabant. Nou, en daarom is het ook belangrijk dat we ook actief blijven op het terrein van samenleving – daar gaat mevrouw Van der Sloot zich voor inzetten de komende jaren, zo is het, mevrouw Van der Sloot –, dat veiligheid ook een thema wordt – dat heeft ook te maken met je thuis voelen in je provincie, je veilig leven, dat vinden we ook superbelangrijk –, en, mevrouw Roijackers van de GroenLinks-fractie was met me net voor: het is ook belangrijk dat we zorgen dat iedereen de vaardigheden heeft om mee te blijven doen, vandaar dat we blijven inzetten, en dat nog gaan versterken, dat iedereen die basisvaardigheden heeft om dat te doen.

Voorzitter, het is een beetje turbulent in de zaal. Kunt u vragen of iedereen een beetje rustig wil blijven?

De **voorzitter**: Ja, het is turbulent, maar of het nu echt heel veel meer rumoeriger was als net, weet ik niet, maar als het zo is, dan is dat zo en dan vraag ik nogmaals, met enige aandrang, stilte te betrachten.

De heer **Smeulders** (PvdA): Dank je wel, voorzitter.

Bij de presentatie van het bestuursakkoord hebben wij drie punten genoemd waar de PvdA-fractie gewoon trots op is. Het is ook een beetje trots zijn op wat je bereikt hebt in die onderhandelingen, wat er in het akkoord staat, en waar je mee aan de slag wilt als partij. Voor ons is dat bouwen, bouwen, bouwen, en dan gaat het met name om het bouwen van woningen voor alle Brabanders....

De **voorzitter**: Mijnheer Smeulders, wilt u gaan afronden?

De heer **Smeulders** (PvdA): Oké. Dus bouwen, bouwen, bouwen, het tegengaan van winkelleegstand door transformeren en de eerlijke energietransitie.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank u wel. Dat is pas afronden, zou ik zeggen! Dank voor uw bijdrage, dan zijn we nu bij de fractie van 50PLUS. De heer Brouwers heeft het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Geachte voorzitter, geachte aanwezigen. Om even te starten: ik krijg een beetje medelijden met de mensen die op de publieke tribune zitten, want er zit ontzettend veel familie en die zitten allemaal te wachten totdat er iets gaat gebeuren...

De **voorzitter**: Ik zou zeggen: doe er wat aan dan!

De heer **Brouwers** (50PLUS): En ik heb helemaal medelijden met de publieke tribune, mijnheer de voorzitter, want er komen heerlijke worstenbroodjes langs en drank en zij krijgen niets. Het is maar even een hint.

De **voorzitter**: Nee, dat is niet waar.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Is dat niet waar?

De **voorzitter**: Nee, dat is echt niet waar. Vervolgt u uw betoog.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Oké.

Mijnheer de voorzitter. De vorige sprekers hebben vooral gesproken over zaken en niet, of te weinig, over mensen. En dat is zo jammer, want we zitten hier toch voor de inwoners van Noord-Brabant. Ik wil het nog weleens herhalen: er wonen ongeveer 2,5 miljoen mensen in onze provincie en 1 miljoen mensen zijn ouder dan 50 jaar, en die hebben het vaak moeilijk.

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter. Ik snap dat een ongeboren vrucht wat ingewikkeld is, maar het was toch echt mijn dochter waar ik het over had en wij hebben het gehad over meedoen en over jezelf kunnen zijn, en dat ging toch echt over Brabanders en niet over kippen.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb geen vraag gehoord. Ik ga gewoon door...

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, een tweede poging?

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, de andere kant van het levensspectrum, de ouderen, wel degelijk genoemd in maar liefst mijn tweede zin van mijn betoog. Hoe kan u dat nou gemist hebben?

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb uw betoog gehoord, maar ik heb gekeken naar het hele verhaal en daar komt 50+ bijna niet in voor. Ik ga door, mijnheer de voorzitter...

De **voorzitter**: Ga uw gang.

De heer **Brouwers** (50PLUS): De vraag is natuurlijk: wat staat er nou echt in het bestuursakkoord over deze bijzondere groep mensen? En dan zeg ik toch: eigenlijk niks. Daarom wil 50PLUS deze spreektijd

gebruiken om die nieuwe coalitie nou eens te helpen met welke punten zij zeker moeten meenemen in het uitvoeren van het coalitieprogramma, want de coalitie heeft gezegd: 'alles is mogelijk en de oppositie mag meedenken'.

Belangrijkste punt om de nieuwe coalitie mee te geven is: zorg dat een van de gedeputeerden ouderenbeleid meeneemt in zijn of haar portefeuille. Misschien is het een idee om dat aan de gedeputeerde te geven die over veiligheid gaat, want volgens 50PLUS heeft die nog wel wat tijd over.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw De Hoon. En ik krijg net van de publieke tribune toch echt het signaal dat u gelijk heeft, maar dat is dan een betreurd gelijk, want het is niet de bedoeling dat bij die koffierondes en de worstenbroodjes de publieke tribune wordt overgeslagen. Dus we kunnen twee dingen doen: de oven weer aanzetten, of wachten op de dinerpauze. Ik denk dat de dinerpauze niet zo heel ver meer weg is, dus ik doe een klein beroep. Het is nadrukkelijk de bedoeling, wij zijn gastvrij, dat ook onze gasten op de publieke tribune delen in de fruihapjes, de repen en al wat dies meer zij. Maar nu eerst mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Blij met uw opmerking, dat u zo concreet vraagt in het bestuursakkoord. In het bestuursakkoord is vergrijzing benoemd als een van de grootste uitdagingen en die handschoen pakken we heel graag met u samen op. Ook in het hoofdstuk Wonen hebben we aandacht voor de aparte woonvormen. En we hebben inderdaad een gedeputeerde die daar veel aandacht voor heeft. Dus heel graag samenwerken.

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel. Daarom hebben wij ook een heel positief verhaal, om mee te helpen om daar handen en voetjes aan te geven.

De coalitie zegt: 'Wij ontwikkelen een nieuwe visie op sociale veerkracht en leefbaarheid.' De vraag is dan: waar staat dan het sociaaleconomisch manifest van het KBO, PVGE, PCOB en andere organisaties, met als titel 'Samen Doen - Samen Oplossen'? 50PLUS vindt het heel belangrijk dat dit manifest meegenomen wordt, om te kijken wat we daar gezamenlijk mee kunnen doen. Daarom hebben we daar ook een motie voor ingediend, die u straks via iBabs zult ontvangen.

Tweede punt: draai het stoppen van de subsidie aan de ouderenbonden terug. Daar was toch een fantastische opzet, waarbij vrijwilligers getraind werden om andere mensen weer te gaan helpen, al is het maar met het digitaal invullen van een belastingformulier. Zorg dat het gevoel van veiligheid bij de inwoners, maar ook zeker bij de senioren, terugkomt. Zorg dat duurzaamheid concreet wordt, zodat de inwoner weet waar hij aan toe is, maar maak het betaalbaar. Help mee de digitalisering, vooral natuurlijk bij de senioren, op gang te brengen. Help boeren om hun gezin te onderhouden. Het kan toch niet waar zijn dat veel boeren, en al zeker familiebedrijven, failliet gaan door beleid van zoals wij hier zitten? Ik denk maar even aan het ZLTO-artikel dat net in de krant heeft gestaan.

De **voorzitter**: Interruptie Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Zowel de heer Smeulders van de PvdA als ikzelf hebben gesproken over versterking basisvaardigheden, een voor onze fractie echt belangrijk onderdeel van dit bestuursakkoord. In de praktijk zijn het nu al veelal ouderen die worden geholpen met het verbeteren van digivaardigheden. Is dat iets waar u ook misschien bereid bent om complimenten te maken aan de beoogde coalitie?

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik eindig altijd mijn betoog met complimenten, dus daar kom ik nog aan toe.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik vraag u dat, omdat u net even de indruk gaf dat we dat vergeten zouden zijn. Maar ik betoog bij dezen dat daar geenszins sprake van is.

De **voorzitter**: De heer Brouwers vervolgt zijn betoog.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Wij gaan door. In het bestuursakkoord spreekt u over het versterken van het klimaat. Help in dat kader de kleine kernen met voorzieningen; we hebben al gesproken over bibliotheek, geldautomaat, brievenbussen. Ouderen, maar niet alleen zij, zullen u dankbaar zijn.

Een ander punt: denk mee. We hebben twee ziekenhuizen die gaan fuseren, in Roosendaal en in Bergen op Zoom. Wat betekent dat voor de patiënten, en vooral voor de patiënten die niet meer zo mobiel zijn? Zorg dat er een goede openbaar-vervoersvoorziening komt.

Geef prioriteiten aan sporten die door alle lagen van de bevolking beoefend kunnen worden. Oprichting Brabant Sportfonds, klinkt goed, maar om welke bedragen gaat het, met wie, en welke doelstelling natuurlijk? Probeer burgerparticipatie meer inhoud te geven. En dan geef ik altijd het voorbeeld van de RES. Het zal de publieke tribune weinig zeggen, maar er is een groep die zich bezighoudt met de energiestrategie, en daar zitten – dat is heel raar – geen burgers in en er zitten ook geen energiecoöperaties in. Dat kan toch niet waar zijn. Ik geef het maar mee als idee.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ja. Probeer de senioren uit hun eenzaamheid te halen, geef de AOW'ers een gratis museumkaart, dan nemen ze vanzelf hun kleinkinderen mee. Neem in alle woningprogramma's levensbestendige woningen mee, zo nodig met zorg. En last but not least: zorg voor koopkrachtbehoud en verhoog geen wegenbelastingen.

Mijnheer de voorzitter. Het is eigenlijk heel simpel. Praat meer over en met inwoners dan over zaken. Maak de afstand tussen de provincie en haar inwoners kleiner en luister meer naar 50PLUS. En dan hoop ik dat hiermee de nieuwe coalitie onze positieve inbreng mee gaat nemen.

Dank u wel.

### **Motie M17-2019: Manifest 'Samen Doen – Samen Verder'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, behandelend het Bestuursakkoord 2019-2023;

overwegende dat:

- door vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, waaronder het KBO/PVGE/PCOB en verschillende organisaties in de zorg een manifest "Samen Doen - Samen Oplossen" al ver voor de gereedkoming van het Bestuursakkoord is overhandigd aan vertegenwoordigers van alle partijen en het provinciale bestuur;
- de dubbele vergrijzing in onze provincie een groot probleem dreigt te worden, met als mogelijk gevolg een systeeminfarct in de zorg;

- de vertegenwoordigers uit het maatschappelijk middenveld het provinciaal bestuur in dit manifest op het ontstaan van dit probleem hebben gewezen;
- in dit manifest terecht wordt gesteld dat dit probleem alleen in samenwerking met alle partijen kan worden opgelost;

constaterende dat:

- het maatschappelijk middenveld in het genoemde manifest juist een handreiking doet aan het provinciaal bestuur om samen dit probleem aan te pakken;

roepen Gedeputeerde Staten op:

- om in te gaan op deze handreiking en gesprek aan te gaan met het maatschappelijk middenveld teneinde samen te werken aan oplossingen voor de in het manifest genoemde problemen;

en verzoeken Gedeputeerde Staten:

om Provinciale Staten in de loop van het huidige kalenderjaar te informeren over de voortgang van deze samenwerking;

en gaan over tot de orde van de dag.

Jan Frans Brouwers, 50PLUS

Rinus van Weert, 50PLUS"

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. Dan nu de fractie van de Partij voor de Dieren, de heer Van der Wel. Aan hem het woord.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. We voelen ons een beetje als toeschouwer in een aflevering van 'Heel Holland bakt' waarin vijf kandidaten samen een grote taart bakken. De boodschap van deze bakwedstrijd is duidelijk: we kiezen voor kwaliteit. Met kwaliteit kun je de jury overtuigen, en ook de kijkers thuis. Bij een goede taart is veel afhankelijk van goede bakkers, de voorbereiding, het bakproces en natuurlijk de ingrediënten. En voor ons als Partij voor de Dieren zijn de belangrijkste ingrediënten: gezondheid, leefbaarheid, duurzaamheid, dierenwelzijn en natuur en milieu. Belangrijk bij het bakken is dat je eerlijk bent over de ingrediënten en dat je niet om de hete brij heen draait. Onze consumptie is al jaren te hoog en het ecologisch plafond is overschreden. Feitelijk hebben we decennialang op de pof geleefd, en dat maakt onze planeet kwetsbaar. Het Planbureau voor de Leefomgeving laat zien dat in delen van Nederland de luchtkwaliteit is verbeterd, maar in delen met veel vee en industrie absoluut niet.

Bij klimaatverandering gaat het akkoord over maatregelen aan de achterkant, zoals het opvangen van droogte en het opwekken van duurzame energie, maar niet over het structureel terugdringen van de bron van uitstoot van broeikasgassen. Er wordt bijvoorbeeld niet ingezet op de noodzakelijke krimp van Eindhoven Airport, maar wel op meer provinciale wegen, meer logistieke centra en extreem veel woningbouw, met alle negatieve gevolgen en effecten op het klimaat en ons ecosysteem. Voorzitter. Als dit uw signaturopdracht is, dan bent u een soufflé aan het bakken met veel gebakken klucht, en dat is jammer.

Heel Holland bakt kent ook een technische opdracht. De ingrediënten zijn bekend, maar niet hoe je ze moet gebruiken. In het onderdeel Landbouw zitten mooie, goede ingrediënten: provinciale gronden alleen nog verpachten aan kringlooplandbouw, kringlopen op zo klein mogelijke schaal sluiten en daarbij een stimulerend beleid voeren. Maar, voorzitter, deze opdracht is niet compleet. Wat mist, is het hoofdingrediënt: een doelgerichte aanpak op het houden van minder landbouwdieren, zodat bijvoorbeeld ook industriële mestverwerking niet nodig is. Het Rijk heeft ons 200 miljoen euro beschikbaar gesteld voor een warme sanering en dat is een enorme kans voor een directe aanpak: het houden van veel minder dieren, om zodoende niet één probleem – stikstof –, maar alle problemen op het gebied van dierenwelzijn, natuur en milieu aan te pakken. Voorzitter. Ik vraag de coalitie: laat die kans niet schieten.

In Heel Holland bakt zijn recepten meestal vegetarisch en steeds vaker ook veganistisch, en dat is ook leerzaam voor ons, en ook voor u, want een belangrijke oplossing voor de voedselcrisis, waar we ons nu in bevinden, zit 'm in het meer plantaardig eten, goed voor de mensen, goed voor het klimaat en goed voor de dieren. Voorzitter. De Gelderse bakkers zijn ons al voorbij gegaan met hun beleid. Aan mijn collega's hier: zorg dat wij de boot niet missen.

Een ander belangrijk ingrediënt voor ons is dierenwelzijn, en daarbij gaat het niet alleen, zoals in dit stuk, over veehouderij, maar ook om de jacht, de opvang van inheemse dieren en dierproeven. Wat eigenlijk een spektakelstuk van Heel Holland bakt had moeten zijn, zien wij onvoldoende terug. Om te beginnen missen wij bijvoorbeeld een gedeputeerde dierenwelzijn. Want u wilt net als wij geen stalbranden, en dat lukt alleen als we minder vrijblijvende afspraken maken en meer binnen de regelgeving komt.

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, mijnheer Van der Wel, ik zit zo eens naar u te luisteren en naar de Partij voor de Dieren te kijken van: welke punten brengen zij nou in? Juist omdat wij ook tijdens de onderhandelingen zo eens een beetje die status al in onze gedachten hadden met: hoe zouden de partijen nou reageren? En toen dacht ik, nou, die logistieke blokkendozen, dat moet er echt in, want anders dan begint meneer Van der Wel erover, dus check: die hebben we erin gezet, let op: blokkendozen, moeten we iets aan doen. Dan zou hij weleens iets kunnen gaan zeggen over minder dieren. Check, hebben we erin gezet, van kwantiteit naar kwaliteit, kringlopen sluiten, dat soort dingen. Toen dachten we: dan zou hij weleens iets kunnen gaan zeggen over dierenwelzijn. Nou, laten we er een paragraafje van maken...

De **voorzitter**: Mijnheer Meijer, ik weet niet hoe lang u doorgaat, maar interrupties moeten kort en krachtig zijn.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik denk dat ik 40 pagina's zou kunnen noemen...

De **voorzitter**: Dat gaan we dus niet doen!

De heer **Meijer** (D66): Ik dacht in ieder geval wel: nu kunt u dit akkoord gaan onderschrijven. En dan blijkt, het konijn uit de hoed: het komt omdat u geen gedeputeerde kan leveren. Is dat nou het probleem waarom u dit akkoord niet kunt onderschrijven?

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. U weet allerlei dingen die de mensen niet weten klaarblijkelijk, maar wij hebben geen gedeputeerde geleverd, en die gaan we ook niet leveren. Wat het punt is, voorzitter, is dat wel grote woorden gebruikt worden in het akkoord maar de uitwerking ontbreekt. Wij willen dat meer concreet hebben en de punten die wij benoemen zijn concreet. Als u dit beleid gaat doorzetten, wat u de afgelopen vier jaar / acht jaar heeft gedaan, dan gaan we de hoeveelheid broeikasgassen alleen maar vermeerderen. Ik heb u de afgelopen acht jaar, twaalf jaar, meermalen gevraagd, ook D66: zorg dat het beleid zo is dat wij die broeikasgassen omlaag brengen, dat is eerlijk tegen alle mensen hier in de zaal, dat is eerlijk tegen alle mensen in de wereld. Wat wij doen, is oogkleppen op en alleen maar inzetten op meer logistiek. Meer vrachtwagens op de weg, meer dieselauto's op de weg, meer benzineauto's op de weg, meer vluchten vanaf Eindhoven Airport en al die zaken meer zorgen ervoor dat we het klimaatprobleem, zo belangrijk voor al die kiezers die op ons gestemd hebben, niet gaan aanpakken. U draait om de hete brij heen.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Die had ik nog gemist: de groei van Eindhoven Airport. Maar verkenner Van Geel zegt daar iets over, en die onderschrijven wij. Dus de groei van Eindhoven Airport is on hold gezet, dat is wat verkenner Van Geel gedaan heeft, onderschrijven wij in het akkoord. Nee, wat ik bedoel te zeggen, meneer Van der Wel, is: kijk, wij proberen hier een akkoord te sluiten op hoofdlijnen, zodat juist fracties als uzelf een bijdrage kunnen leveren in die verdere uitwerking. We proberen juist geen dichtgetimmerd akkoord hier neer te leggen en al die hoe-vragen waar u het over heeft in het akkoord op te nemen. Dus wij dachten juist: meneer Van der Wel stapt in. Maar u stapt uit, en dat is zo jammer!

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Dan moet ik weten op welke halte ik waar naartoe instap, en dat is een beetje het probleem. Als u het nou iets concreter had gemaakt, en niet om de hete brij heen gaat draaien door te zeggen 'we doen iets met een stikstofregulering en daardoor zullen er waarschijnlijk minder dieren komen'. Dat is niet eerlijk voor de mensen. Het eerlijke verhaal is: als we het probleem voor het klimaat willen oplossen, voor dierenwelzijn, voor milieu, natuur, dan zullen we er naartoe moeten dat we het aantal landbouwdieren structureel omlaag brengen. Ik heb u horen zeggen in een debat, in Breda, naar de mensen, iedereen hier: 50% minder dieren. Er staat hier niks over in. Er wordt omheen gedraaid. We gaan grondgebonden landbouw doen en dan zal misschien het aantal dieren wel omlaaggaan. Nou, ik kan u vertellen: dat gaat dus niet gebeuren op deze manier.

De **voorzitter**: Interruptie Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Ja, dank je wel, voorzitter. Ik vond het toch een beetje vreemd, over dierenwelzijn, want als u het bestuursakkoord goed heeft gelezen, staat er bijvoorbeeld iets in over dat we bijvoorbeeld stalbranden gaan aanpakken. Hoe kijkt u daartegen aan?

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ik kan u daar wel antwoord op geven...

De **voorzitter**: Misschien kunt u ook gewoon uw betoog vervolgen, als dan het antwoord komt. De heer Ludwig is mans genoeg om dan eventueel nog naar de interruptiemicrofoon terug te komen, mocht dat niet bevredigend zijn. Ik stel voor dat u uw betoog vervolgt.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ja, nee, ik wil wel antwoord geven, want dan gaat het niet van mijn spreektijd af! Het antwoord is, het eerlijke verhaal. Hartstikke goed dat er een stuk in staat over stalbranden, want dat is wat heel veel mensen aanspreekt. Het is wekelijks praktijk in Nederland dat er een stal afbrandt met het gevolg: duizenden dieren die stikken, of levend verbranden. Dat is een groot probleem, maar de afspraken die we maken zijn te vrijblijvend. Wat wij gedaan hebben met een motie, die is aangenomen, is de gedeputeerde oproepen: ga naar de minister en zorg dat dit op de agenda komt en zorg dat daar terugkoppeling komt. Voorzitter, ik moet nog wachten op het antwoord. Ik vind dat niet helemaal normaal, maar goed, ik vind het fijn dat u het nu in het akkoord heeft staan. Maar wat ik zeg is: vrijblijvende afspraken werken niet, dat hebben we de afgelopen tien jaar wel gezien. Wat nodig is, is

regelgeving, is wettelijk vastgelegd dat die maatregelen om stalbranden tegen te gaan, om die dieren te redden, dat die er gewoon in moeten komen.

De **voorzitter**: Dat heeft u nu een paar keer gezegd, dat is duidelijk. Ik wil graag stilte in de zaal. Nog één repliek van Ludwig en dan gaan we verder.

De heer **Ludwig** (GL): Ja, dank je wel, voorzitter. Kijk, volgens mij gaat het met stalbranden erom dat we allemaal zoeken naar: hoe kunnen we die tegen gaan? Volgens mij steken wij de hand uit, van: als er zaken zijn waarbij je het kan verminderen, daar wil deze coalitie over nadenken. Dus ik wil ook zeker zeggen tegen de Partij voor de Dieren: pak die uitgestoken hand aan, ga met ons daarover in gesprek en hetzelfde bijvoorbeeld ook met dierenwelzijn, bijvoorbeeld over de ethische aspecten, bijvoorbeeld als we gaan kijken naar dierenproeven. Dat staat ook duidelijk in dit akkoord, dus ik kan me voorstellen dat ook de Partij voor de Dieren daar in het bestuursakkoord voldoende aanknopingspunten ziet.

De **voorzitter**: Goed. Mijnheer Van der Wel, vervolgt u uw betoog.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Ja, voorzitter, het punt is: ik heb niet meegeschreven aan het akkoord, anders had het er waarschijnlijk heel anders uitgezien. Maar goed, ik heb de punten geanalyseerd, ze staan erin, maar wat nodig is, is een daadkrachtige aanpak. Dat is nodig. Wat nodig is, is dat de opvangcentra voor inheemse dieren, waar we in het verleden wel steun voor hebben toegezegd, opnieuw weer steun krijgen. Dat is nodig. Wat we nodig hebben, is dat die subsidieverlening, waar die ethische keuzes in zitten die u daar benoemt, ook ervoor zorgt dat er geen subsidies gaan naar bedrijven die dierproeven doen, want dat is nu wel het geval. En die kentering, die zie ik, maar ik wilde wel graag dat u doorzet, dat u dat gaat doen. Dat zijn de punten die ik noem.

En als laatste, niet onbelangrijk, want het wordt heel kort genoemd, maar dat wil ik wel hier noemen: het schandalige – en dat vind ik echt, en dat vindt onze fractie –, het schandalige jachtbeleid dat nu nog steeds zo door gaat, waardoor jaarlijks tienduizenden dieren nodeloos worden doodgeschoten, terwijl daar feitelijk ook binnen de provinciale kaders geen onderbouwing voor is.

Voorzitter. Natuur is wat ons bindt en is een belangrijk ingrediënt, een ingrediënt dat je niet moet verdunnen, maar puur moet inzetten. Voorzitter, en natuur heeft waarde van zichzelf. Als je wilt dat mensen gaan recreëren in de natuur, zorg dan voor extra recreatienatuur, buiten het Natuurnetwerk Brabant, en concentreert u zich dan bij de aankoop van zoveel mogelijk natuur en kleur ook buiten de lijntjes van het Natuurnetwerk Brabant. Dat is kosteneffectief. En het is goed – hoort u mij? – het is goed dat er 2.500 ha bos wordt aangeplant, maar het is ook verschrikkelijk dat er de afgelopen vijf jaar 3.000 ha bos is verdwenen. Daar hebben we met onze neus bovenop gezeten en we hebben daar niks aan gedaan. Stop met het programma 'Ondernemende natuur'...

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Van der Wel** (PvdD): ..., vooral omdat het feitelijk zo is, en dat kunt u zó lezen, dat het programma duur is en niet kosteneffectief. Natuur vraagt de nodige baktijd en het is sterk aan te raden om zo snel mogelijk te beginnen.

Voorzitter. Ik laat het hierbij.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel, die de oven aanzette. Dat zei ik straks over de publieke tribune. Er is een rondje voor de tribune onderweg. Dank voor de interventie, want dat was dus inderdaad abuis. Ik dacht dat u al goed voorzien was. Dat gebeurt nu.



We gaan nu verder met nog twee bijdragen van de zijde van uw Staten. Daar blijft het vandaag overigens ook bij, want er is nog geen college, zoals u weet. In die lijn is nu de fractie van Lokaal Brabant, bij monde van de heer Van Pinxteren, aan het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Trots op Brabant en trots op deze Staten en trots op een coalitieakkoord, dat hoop ik te zijn over vier jaar. Een coalitieakkoord dat op een hele rustige plek in Brabant tot stand gekomen is en misschien wel, zoals wat vroeger het Akkoord van Maastricht werd genoemd, het Akkoord van Haren genoemd mag worden. Een mooie plek, hier dichtbij, waarbij de verschillende partijen met elkaar onderhandeld hebben gedurende tien weken, om te komen tot dit coalitieakkoord. In het begin ben ik ook zelf nog daarbij betrokken geweest, totdat Forum voor Democratie al vrij snel in de onderhandelingen liet weten dat ze niet wilde onderhandelen, want daar kwam het eigenlijk op neer. Dat is dan jammer, anders had er misschien ook een ander coalitieakkoord kunnen zijn.

De vijf partijen doen een handreiking richting de rest van de Staten, om met elkaar gezamenlijk het beleid richting 2030 in te vullen. Als ik hier zo het debat vandaag beluister, dan duurt het nog wel even voordat we tot die samenwerking, of tot een goede inhoudelijke samenwerking kunnen komen, want het lijkt meer te polariseren dan uiteindelijk te komen tot een stuk samenwerking. En toch, ja toch zullen we het samen moet doen voor Brabant, en toch zullen we samen met elkaar moeten zoeken naar oplossingen die ook die gezinsbedrijven in de landbouw, die ook die jonge startende ondernemer in de landbouw, die ook op een gegeven moment anderen helpen om vooruit te komen, de mensen die wat minder goed mee kunnen. En dat kunnen we niet alleen met de vijf coalitiepartijen, daar zullen we hier in de Staten grote meerderheden voor moeten vinden.

En ja, het coalitieakkoord is globaal. Dat snap ik volkomen, want in tien weken tijd kunnen vijf partijen die zeer gedifferentieerd denken over de toekomst niet tot hele concrete, harde afspraken komen. Is ook mooi, want het geeft ons als oppositie ook de kans om met elkaar die samenwerking aan te gaan en de invulling te geven richting 2030. Niet alles is dichtgetimmerd met allerlei uitonderhandelde doelstellingen. Het geeft ruimte voor de Brabanders en onze Statenleden om samen met GS te komen tot de invulling en participatie. Laten we dat met elkaar aanpakken en laten we dat met een enthousiast gevoel gaan oppakken, dan kunnen we later nog wel de discussie met elkaar voeren als het wat minder gaat. Natuurlijk zitten er ook voor de coalitie wat onzekerheden aan, want immers: er zitten geen harde, afrekenbare doelstellingen in richting 2023, en dat maakt het voor de kiezer wel wat onduidelijk en ongewis. Maar de kiezer heeft ook recht op wat duidelijkheid, dus ook daar zullen wij als Staten met elkaar iets mee moeten doen. Een doelstelling die er bijvoorbeeld in had kunnen staan is: 'laten we met elkaar in vier jaar tijd 25.000 nieuwe wooneenheden realiseren in de periode tot en met 2023, waarvan 70% in het stedelijk gebied en 30% op het platteland'. Dat is een heldere, duidelijke doelstelling waar we als Staten met z'n allen achter kunnen staan, want we vinden allemaal, met elkaar zoals we hier zitten, dat de woningbouw – bouwen, bouwen, bouwen en niet mauwen – uiteindelijk heel veel aandacht vraagt en voor de toekomst belangrijk is, en ook voor de huisvesting van onze jongeren van heel groot belang is.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal!

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Want er is groot gebrek aan betaalbare huurwoningen en woningen voor onze starters, onze eigen kinderen. Laten we daar met elkaar ook voor gaan. Dat mis ik. Over de agrarische sector heb ik eigenlijk daarstraks in een debatje al iets gezegd. Ik vind het jammer dat we niet gewoon met elkaar zeggen: het besluit van juli 2017 is niet op deze manier uit te voeren, en niet op deze korte termijn zo uit te voeren. Laten we de agrariërs de ruimte geven, en met name de bedrijven die niet willen stoppen en de jongeren die daarin verder willen: laat ze de ruimte krijgen en de ruimte

geven om de ombouw te kunnen realiseren. Anders voorzie ik, en dat voorziet Lokaal Brabant, dat alleen de hele grote bedrijven over zullen blijven en uiteindelijk wij daar het milieu en de innovatie die we met elkaar willen in die landbouw, geen goed doen. Want juist de ombouw naar grondgebonden landbouw, naar circulaire landbouw, duurzame landbouw, vraagt om inventieve geesten die met elkaar durven een ondernemersrisico te nemen, en dat wordt meestal uitgebannen bij de grotere bedrijven. Dus geef die kleinschaligheid de ruimte.

Leefbaar platteland: ik vind het er maar mager van afkomen in het coalitieakkoord richting 2023. Ik heb het net al aangeduid met de woningbouw: daar moet meer ruimte komen, ook op het platteland. Er is een enorm grote behoefte aan woningen en wij zien op dit moment, en de onderzoeken hebben dat ook aangetoond, een duidelijke braindrain vanuit het platteland richting grote steden en buiten de provincie Brabant. Dat is niet wat wij hier in Brabant moeten willen, want we halen aan de andere kant heel veel kennis van verre landen weer binnen om onze industrie, onze economie te helpen om dingen te realiseren. Cultuur, gezondheid en sport. Ja, onmiddellijk mee eens, onmiddellijk mee eens dat we daar meer aandacht aan moeten besteden. Aardgasvrij maken, ja onmiddellijk mee eens, maar daar zijn een aantal prachtige voorbeelden....

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren, wilt u gaan afronden?

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik ga zo meteen afronden, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik wil eigenlijk zeggen: nú.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Oké, dan nog één ding in het kader van zuinig ruimtegebruik. Laten we die grote logistieke dozen met elkaar eens wat hoger maken, zodat we niet in de breedte en in de diepte steeds meer ruimte nodig hebben, zodat we daarmee ook de economie kunnen steunen en aan de andere kant ook het landschap verder kunnen helpen.

En overigens nog één klein puntje, voorzitter: de herindelingsgedachte is gelukkig een stuk teruggedrongen. Want onder druk wordt alles vloeibaar, maar of die vloeistof dan wenselijk is, is nog maar de vraag.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. De fractie van de ChristenUnie-SGP dan nu bij monde van de heer Vreugdenhil, als laatste bijdrage in deze termijn voor de dinerpauze, die daarna gaat aanvangen. Maar eerst de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. De zaal is flink vol gelopen om onze bijdrage te horen en ik wil beginnen met de felicitaties aan de vijf coalitiepartijen. Want wat was het een moeizaam proces! En er was een Salomonsoordeel nodig om de partijen toch aan tafel te krijgen en om te dwingen te gaan praten over een nieuwe coalitie. Als je dan terugkijkt, merk je ook wel dat de vorige periode toch wel diepe sporen in het onderlinge vertrouwen had getrokken. En ook constateer ik wantrouwen naar nieuwkomers. En toch ligt er nu een akkoord, een akkoord waarmee alle vijf coalitiepartijen tevreden zijn. Ja, en dat roept natuurlijk wel vragen op, want dat kan eigenlijk alleen als je pijnlijke keuzes vooruitschuift, of heikele kwesties vermijdt en in algemene bewoordingen vat. En dat is ook vaak in dit coalitieakkoord gebeurd. Maar aan de andere kant biedt het ook mogelijkheden voor een constructieve samenwerking tussen coalitie en oppositie. En zoals eerder in een aantal debatjes aangegeven, kent u ons als een constructieve partij en gaan we graag dat gesprek met de coalitie ook aan.

Laat ik maar meteen met de deur in huis vallen. In dit coalitieakkoord is het meest pijnlijke punt voor ons toch het landbouwdossier, omdat het Expertteam Agrofood in december nog aangaf dat juist het beleid van de provincie de grote meerderheid van de integere, hardwerkende boeren hiermee treft en dat het beleid van het vertrouwen in ondernemers en de provinciale overheid ondergraven is, en het grijpt fors in op het sociaal draagvlak van zowel de ondernemers, maar ook de omgeving. Voorzitter. In mijn omgeving zie ik dagelijks hoe juist de ondernemers die wij willen behouden voor Brabant, dat die het loodje leggen, of waarin jonge ondernemers zeggen: wij gaan niet meer verder. En dat baart me zorgen. Helaas bieden de aanvullende maatregelen die bij het akkoord zitten niet voldoende soelaas wat ons betreft. Ik stel dan ook voor dit pakket nogmaals voor te leggen aan de Expertgroep die het vorige beleid heeft onderzocht en op basis van hun conclusies een brede discussie te voeren, om te kijken of dit echt is wat Brabant verder helpt. Ik daag de coalitiepartijen uit om dat ook te ondersteunen.

De **voorzitter**: Interruptie Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, de intrinsieke en gewetensvolle politiek van de heer Vreugdenhil spreekt mij altijd heel erg aan, en ik ga altijd een heel stuk mee in zijn betoog, maar daarstraks kwam het ook naar voren in een debatje dat wij hier hadden: u doet het voorkomen alsof het besluit van 2017 een directe werking heeft gehad ten aanzien van de veehouders die u spreekt. Ik wil u toch vragen eerlijk te zijn over de schaalvergroting in de melkveehouderij. Als je kijkt naar de cijfers van het CBS – ik heb ze hier ook weer even opgezocht –, zie je dat er sinds de jaren 80 al een ontzettend sterke trend is van schaalvergroting en een afname van het aantal ondernemers dat daaronder ligt. En als je kijkt naar rijksregelgeving over bijvoorbeeld fosfaat, dan zie je dat er allerlei maatregelen zijn genomen buiten dit huis die die trend van grootschaligheid en industrialisering hebben vergroot. Dus ik wil voor de eerlijkheid van het debat dat daar ook rekenschap van wordt gegeven door de heer Vreugdenhil.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Mevrouw Roijackers, we hebben hier vaker het debat over gevoerd Brabant is niet gelijk. Er zijn veel verschillende plekken in Brabant. Er zijn ook plaatsen in Brabant waar juist die kleinschalige veehouderij nog overeind bleef, misschien wel juist omdat er een goede combinatie werd gelegd met akkerbouw, met andere takken, en daarmee de stap naar kringlooplandbouw al gemaakt was. Juist die gebieden worden het allerhardst getroffen door het beleid van deze provincie. Juist die gebieden, kijk ook naar de analyse van de Expertgroep, gaan nu onder de druk gepaard van jonge ondernemers die het bedrijf niet meer over willen nemen, nog verdere schaalvergroting, en daarmee een stap verder weg van wat u beoogt. Ik heb vaak gepleit voor maatwerk, om te zorgen dat we niet heel Brabant, de zandgronden, de kleigronden, over één kam scheren. Ook in dit akkoord zegt u daar mooie woorden over, maar nog geen boter bij de vis. Maar we gaan samen het gebied in, we gaan samen kijken wat die uitwerking is, en dan wil ik van u horen, als dat echt zo is, als u dat ook merkt, als u dat voelt, als u voelt wat voor impact dat heeft in gemeenschappen die daaraan eigenlijk te gronde gaan, dan daag ik u uit om dan ook vanuit die bril te bekijken of dit beleid dan wel goed is voor Brabant, goed voor onze boeren en ook goed is om daarmee als pilot te dienen voor een kringlooplandbouw. Ik betwijfel het.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): U versmalt de landbouwagenda tot een agenda voor de melkveeouders in het Land van Heusden en Altena. Ik begrijp het en tegelijkertijd vind ik het ook unfair, als je niet in de totaliteit van de veehouderij kijkt: wat zorgt er nou voor dat wij zo weinig ontwikkelruimte meer hebben, als

je het beredeneert vanuit de ecologie? Wat zorgt er nou voor dat in die totaliteit zo'n sterke verzurende werking vanuit onze veehouderij optreedt, dat het niet langer houdbaar is ecologisch gezien, niet verantwoord voor de generatie Brabanders na ons. Dan betekent het dus dat, als u zegt wat u nu wilt, namelijk meer ontwikkelruimte, meer maatwerk voor de groep waar u voor pleit, en natuurlijk ga ik graag met u mee dat gebied in, maar dat er aan de andere kant op de zandgronden zeugenhouders, vleesvarkenshouders en andere veehouders zijn waartegen u dus ook zegt: u moet gaan stoppen, want anders kan aan deze kant er geen ontwikkelruimte zijn voor deze groep veehouders. En ik vind het gewoon niet fair om alleen maar het gloedvolle verhaal aan de ene kant te zeggen en niet tegelijkertijd het pijnlijke verhaal aan de andere kant te zeggen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Mevrouw Roijackers, allereerst: ik pleit niet alleen voor de ondernemers in Altena, maar voor heel West-Brabant en grote delen ook in Noordoost-Brabant waar precies hetzelfde speelt, wat ik alleen direct in mijn omgeving, direct in mijn straat, in mijn agrarisch lint, gewoon concreet meemaak. Maar twee: u kent mij ook, wij hebben ook twee stevige maatregelen hier gesteund, omdat wij ook zien dat in delen van Brabant, denk aan Oost-Brabant, ook maatregelen genomen moeten worden. Wij zitten in een coalitie waarin we fors geld hebben vrijgemaakt om juist die knelpunten in de varkenshouderij met een warme sanering op te heffen. Wij steken daar onze nek voor uit. Wij zijn met tal van maatregelen gekomen, maar het generieke beleid van deze provincie raakt tal van goede bedrijven, goede ondernemers, die we moeten houden, die raakt tal van jonge boeren, vandaag ook ingesproken in deze Staten, die niet meer verder willen, die het niet meer zien zitten. Daar blijf ik aandacht voor vragen, omdat het mij grote zorgen baart, niet alleen voor die ondernemers en die gezinnen, die ook in sociaal opzicht een enorm gat in hun pensioen slaan, die niet weten hoe ze financieel verder moeten, maar tegelijkertijd gemeenschappen die hiermee gewoon naar de knoppen gaan, waarin onveiligheid heerst, waarin leegstand heerst en van alles en nog wat, omdat binnen een jaar daar een keuze gemaakt moet worden. En daar vraag ik realiteitszin voor. Daar hebben we vaak samen in opgetrokken, op onderdelen denken we daar genuanceerd over, maar ik blijf er aandacht voor vragen, om daarmee niet het kind met het badwater weg te gooien. En ik ben bereid om dan ook te kijken van, als er stevige maatregelen genomen moeten worden waar er overlast is, waar er geuroverlast is, waar het onhoudbaar is, dan vindt u ons ook aan uw zijde, en dat laten wij dan ook zien aan, zoals u altijd zegt, 'onze' minister Schouten.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, ik zie hier toch een discussie tussen twee partijen, en ik zal er geen bijvoeglijke naamwoorden bij gebruiken voor deze gelegenheid want de situatie is al erg genoeg, die allebei weggijken van de olifant in de kamer, en dat is toch het Europese beleid, het EU-beleid dat deze stikstofmaatregel oplegt. En uw beider partijen lopen daar ook allebei gewoon achter aan. U zegt geen van beide van: wij moeten stoppen met dit EU-beleid, met dit stikstofbeleid dat vanuit Brussel aan ons wordt opgelegd. Dus zo lang zowel de ChristenUnie als GroenLinks achter dit stikstofbeleid blijft staan, blijven we met deze problematiek zitten. Bent u dan eens bereid om eens afstand te nemen van dit Europese stikstofbeleid?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers en dan terug naar de heer Vreugdenhil.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, de heer Van Hattem is een scheikundig ontkenner. Het is namelijk een feit dat, als je zuur bij kalk voegt, de kalk verdwijnt. Da's fijn, want dan kun je met azijn je waterkoker ontkalken. Je kunt er ook hele leuke proefjes met kinderen mee doen, met een ei en azijn. Maar het is minder fijn voor de natuur dat de verzurende werking vanuit bijvoorbeeld ammoniak, en daar hebben we nogal wat van in Brabant, ervoor zorgt dat de kalk verdwijnt, uit onze landbouwgronden ook trouwens, maar ook uit onze natuurgronden, want het betekent dat de kalkopname in het hele ecologische systeem daardoor minder wordt, met desastreuze gevolgen erbij. Wij kijken daar bepaald niet van weg.

De **voorzitter**: Van Hattem, een reactie sta ik toe.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dit is geen beleid dat wordt ontleend aan de tabel van Mendeljev, maar dit wordt ontleend aan de stikstofregels van de Europese Unie, van de uitspraken van de Europese rechter. Dat is het probleem. Kijk, er zullen ongetwijfeld scheikundige effecten zijn, maar die hebben niet bepaald dat deze boeren niet meer kunnen uitbreiden, dat ze hun bedrijfsvoering niet meer kunnen voortzetten, dat projecten in deze provincie stil komen te liggen. Dat komt toch echt door Europees beleid.

De **voorzitter**: Uw punt is helder, mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus mijn vraag is, ook aan de ChristenUnie: zou u dan eens niet een andere koers moeten gaan varen?

De **voorzitter**: Die had u al gesteld en ik had beloofd dat de heer Vreugdenhil u nog antwoord zou geven, dus die is nu aan het woord.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Daar zal ik u ook antwoord op geven. Mevrouw Roijackers heeft er helemaal gelijk in: ook in akkergrond heb je een goede balans nodig tussen fosfaat en stikstof. Er zijn goede redenen om daar maatregelen in te nemen, maar wel met beleid, en daar pleit ik dus ook voor: dat de ondernemers die veraf zitten en nauwelijks invloed hebben op bijvoorbeeld een Natura 2000-gebied, op een andere manier behandeld kunnen worden dan een gebied dat heel stikstofgevoelig daarin is, en dat wordt over één kam geschoren.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog nu.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Wij blijven constructief, maar dit is voor ons het meest stevige punt.

Voorzitter. Waar ik blij mee ben, is dat er wel een omslag gemaakt wordt in het denken richting kringlooplandbouw. Maar zoals Piet Hermes heel mooi zei: een kringlooplandbouw kan alleen in een kringloopmaatschappij. Als een boer het alleen moet doen, zonder dat de samenleving, de omgeving, in hun inkoop en dergelijke daar ook in meegaan, dan zal het doodgeboren zijn. Ik hoop dat wij een college hebben dat daar heel stevig voor ingrijpt.

Voorzitter. Wij zijn blij dat veiligheid ook een stevige plek heeft gekregen. Mevrouw Dingemans heeft een afspraak die we gemaakt hadden bij natuurbeleid hiermee ingelost. Lang hebben wij gepleit om structureel geld te krijgen voor extra toezicht in het buitengebied en in dit coalitieakkoord wordt dat als een van de weinige heel concrete punten concreet toegezegd. Dus mevrouw Dingemans, bedankt, en goed dat we hiermee aan de slag kunnen gaan.

Voorzitter. Tegelijkertijd vragen wij ook om in de paragraaf veiligheid stevig te werken aan een weerbare samenleving. We hadden een debatje over drugs. Ik daag de gedeputeerde veiligheid straks uit om een stevige agenda te voeren waarin 'drugs niet normaal' ook de leidraad is. En dan komt het uit een gebied waar prachtige projecten zijn, waar jongeren al aan de voorkant op scholen bewust worden gemaakt van alle gevaren van drugs en ik hoop dat we als provincie ook daaraan de komende periode vorm kunnen geven.

Voorzitter. Als het over de Woonagenda gaat, maken wij ons toch grote zorgen over juist de mogelijkheden voor bouwen in de dorpen en de kernen, want de leegloop van de dorpen, daar staat de leefbaarheid fors mee onder druk en wij zien in dit coalitieprogramma toch dat vooral een stadsagenda daarin gevoerd wordt. De term 'dorpendeals' die in een aantal provincies op dit moment ook mooi in de coalitieakkoorden door de ChristenUnie is gekomen, lenen wij deze periode graag aan u uit, mevrouw Van der Sloot. Daar zijn veel mooie dingen mee te doen, niet alleen op wonen, maar ook op leefbaarheid, bereikbaarheid en andere zaken. We hebben er vaak over gesproken. Ik wil u vragen om dat programma dan ook in de komende periode, in samenspraak met de Staten, daarin vorm te geven. Wij zijn er graag toe bereid om daar een constructieve bijdrage aan te leveren, voorzitter.

Op het gebied van bereikbaarheid zou ik tegen de heer Van der Maat willen zeggen: wij willen heel graag met u werken om het Robuust-Brabantnet 2030-programma, om dat daadwerkelijk vorm te geven. Ik denk dat het essentieel is om daarmee alle delen van Brabant, ook die met het HOV bereikt moeten worden, daarmee toekomst-proof te maken en aan te sluiten op het netwerk-2040 waar de minister mee bezig is. Wat ons betreft zien we dat als een van de grootste opgaven, naast natuurlijk de lijn Breda-Utrecht, die weer netjes in het coalitieakkoord is gekomen, maar ik zie het meer als eigenlijk een herkansing. De afgelopen vier jaar is hier weinig in bereikt, u krijgt four more years om hier nu echt ook succes in te boeken. En wij houden u er scherp op, zoals u dat weet.

Voorzitter. Ik sluit af met een laatste punt, en dat is natuurlijk het natuurdossier, waar op dit moment heel veel om te doen is. Ik snap heel goed dat de uitspraak van de PAS hier niet een plek in kon krijgen, maar dit gaat wel de lakmoesproef worden voor de komende periode, want op dit moment ligt Brabant economisch stil. Krijgen we straks een gedeputeerde die een handrem zet op de economische ontwikkelingen ten gunste van de natuur, of een gedeputeerde die actief wil meedenken aan oplossingen en daarbij ook over zijn eigen schaduw heen durft te stappen? Voorzitter. Ik schat zo in dat dit onderwerp een van de eerste grote onderwerpen is die we in de komende periode gaan bespreken. Ik ben blij dat dit college, deze coalitie, heeft gezegd dat ze een andere bestuursstijl willen hanteren, en dan zou ik graag nog de woorden van de heer Pauli even terug willen halen. Want ik heb ook wel de afgelopen vier jaar enorm de debatten die we in de commissies met name voerden gemist, die goed voorbereidend waren aan de stukken die hier in de Staten kwamen. En ik wil eigenlijk een oproep doen aan deze Staten, hoewel ik weet dat het hier niet helemaal thuishoort, om toch eens na te denken of we dat commissiestelsel weer terug kunnen brengen, hoe we met elkaar aan de voorkant goede debatten, goede inhoudelijke debatten, kunnen voeren om daarmee de besluitvorming hier te versterken. Ik hoop dat we daar met elkaar discussie over voeren, want ik denk dat dat een belangrijke bijdrage kan leveren aan een bestuursstijl waarin zowel coalitie als oppositie recht gedaan wordt en we samen kunnen werken aan een sterker Brabant.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil voor zijn bijdrage, die precies op zes minuten is afgerond. Complimenten.

Dames en heren. Wij zijn aan het einde van de eerste termijn van de zijde van de Staten, en daar blijft het ook wel bij vandaag, bij de behandeling van het bestuursakkoord. Het is nu zes uur, zelfs al zes uur geweest, het is tijd voor de dinerpauze. Ik wil u allen uitnodigen en even aangeven dat in het

bedrijfsrestaurant twee buffetten zijn geopend, dus gaat u niet in één rij staan. U kent dat ook van vakanties en zo. Er is ook nog een ander buffet, zodat de doorloopsnelheid, om het wat technisch te zeggen, geoptimaliseerd wordt. U bent allen van harte welkom, ook de gasten en de familie van de gasten die zijn gekomen, van harte welkom om mee te eten. Het bedrijfsrestaurant is aan de andere kant van het gebouw, aan de andere kant tegenover deze zaal.

De vergadering is geschorst voor drie kwartier.

*Schorsing (18.05 – 19.05 uur).*

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik heropen de vergadering. Mag ik stilte in de zaal? En aan u allen het verzoek om uw plaatsen in te nemen. Welkom ook intussen aan alle gasten die kort voor de dinerpauze, of kort daarna, zijn gearriveerd. Dank voor uw belangstelling.

We gaan nu verder met de vergadering. Tweede termijn van de zijde van uw Staten, maar dat is het vandaag, heb ik al gezegd, in de volgorde van de partijgrootte. We rekenen erop dat van de zijde van de coalitiefracties de ingediende moties zo nodig en desgewenst van een oordeel worden voorzien. De fractie van de VVD dan, mevrouw Otters, als eerste het woord. Tweede termijn, ieder drie minuten.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Ik waardeer enorm dat er ingegaan is op mijn oproep en mijn handreiking om samen de komende vier jaar in te gaan, en ik waardeer dus ook dat er meegedacht is en dat er in totaal dus 17 moties zijn ingediend. Ik wilde alleen vragen aan de indieners of het misschien mogelijk is dat u deze moties kunt doorschuiven naar het volgende moment, misschien de begroting, want op dit moment is er geen college en het college kan dus ook geen oordeel geven over de voorliggende moties. Dat is eigenlijk de oproep die ik wil doen.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dank u. Misschien dat dat bij bepaalde moties wel zou kunnen, maar het punt is meer: in het bestuursakkoord staat dat dit bestuursakkoord ook moet worden gezien als zijnde een perspectiefnota, dus het kaderstellende stuk van PS richting de begroting. Dus ongeacht of er nu een college is, kunnen wij wel als Staten vanuit onze kaderstellende rol, onze eigenstandige kaderstellende rol, een opdracht meegeven aan het nieuwe college, om richting de begroting iets uit te werken. Dan kunnen we altijd nog horen of zij dit mee willen nemen bij de begroting, of niet. Maar we hebben ook zelf een kaderstellende rol, dus ik vraag me dan toch af: hoe kijkt de VVD aan, en de coalitie natuurlijk, tegen deze kaderstellende positie van de Staten en ook tegen sturen met kaders in z'n algemeenheid, want dat is ook iets wat ik vind ontbreken in dit bestuursakkoord, de rol van PS.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Nou, in mijn optiek ligt er op dit moment al een heel mooi verhaal, een open en verbindend verhaal, ambitieus, en noem het allemaal maar op, maar er ligt nog geen financiële uitwerking onder. Dus laten we uitgaan van dit document en dan straks met de begroting daar verder op doorgaan. Ik ben ervan overtuigd dat bepaalde dingen die u heeft gevraagd in uw moties al in werking zijn gesteld en dat er misschien in de loop der maanden al een memo over verschijnt.

De **voorzitter**: Van Hattem ten tweeden male.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, niet alles is financieel van aard. Sommige dingen zijn ook gewoon sturend van aard in een bepaalde beleidsrichting, in een bepaalde opvatting van hoe beleid moet worden vormgegeven. Daar zit niet meteen een financiële consequentie onder. Dus hoe kijkt u dan, nogmaals de vraag, aan tegen de kaderstellende positie van PS in hoe wij beleid vorm gaan geven, los even van het financiële plaatje?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, nogmaals, die kaders liggen al in dit bestuursakkoord en ik had eigenlijk graag gewild dat u had gereageerd op mijn vraag, om te zeggen: kijk nog eens goed naar uw moties en wellicht dat u in de gelegenheid bent deze aan te houden, of wellicht in te trekken.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Ja, uw oproep was een open akkoord, u heeft ook antwoord gekregen van heel veel fracties. Wat doet wat u betreft dan het oordeel van het college er op dit moment toe? Want we zijn dan als fracties net zover als u bent. U heeft erover kunnen nadenken met vijf anderen en deze hebben ook nagedacht en dan komt het hier samen.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Wat denkt u ervan dat de gedeputeerden degenen zijn die het moeten uitvoeren? Ik denk dat zij als beste weten of een motie haalbaar is of niet.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Heel veel gedeputeerden zijn hier voor het eerst, die hebben nog helemaal geen kader, dus dan vraag ik me even af: wat is hun kennis en ervaring, méér dan dat die van u is als oud-Statenlid, als nieuw Statenlid?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Nogmaals, het kader is het liggende bestuursakkoord en ze hebben een geheel ambtenarenapparaat dat hun de eerste weken volledig kan inwerken, en zij zullen zich ook volledig inlezen, want dat mogen we toch wel verwachten van onze gedeputeerden.

De **voorzitter**: Smeulders.

De heer **Everling** (SP): Volgens mij stond ik eerder.

De **voorzitter**: Excuus! De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, om kort even een reactie te geven. Wij hebben één motie ingediend, die vraagt de Staten een uitspraak te doen. Volgens mij is het een constructieve motie, wat ook de bedoeling is, om keuzes te maken. Dus ja, ik kondig hierbij alvast aan dat wij hem gewoon zullen handhaven.

De **voorzitter**: Smeulders.



De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik waardeer de constructieve moties van de SP zeker. Punt is wel dat onze fractie het nieuwe college en de nieuwe gedeputeerden, die we dadelijk pas gaan installeren, nu niet op pad wil sturen met moties waar ze aan de voorkant niet over hebben kunnen adviseren en de organisatie zelfs niet in de gelegenheid is om hun kennis daarover te uiten en met ons te delen, waardoor wij vinden dat wij er ook geen zorgvuldige besluitvorming over kunnen laten plaatsvinden. Dus ook onze fractie steunt de oproep van mevrouw Otters en zal ook geen moties gaan steunen die toch in stemming worden gebracht.

De **voorzitter**: Oké. Everling nog een reactie en dan Van Hattem.

De heer **Everling** (SP): Ja, kort op de heer Smeulders: het stuk dat voorligt is een stuk van de coalitiepartijen. Zij hebben een stuk geschreven waarin een aantal keuzes worden gemaakt, of een aantal keuzes niet worden gemaakt. Daarin hebben wij met een constructieve bijdrage en ik hoop dat de coalitiepartijen dat ook op die manier zullen interpreteren.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Enerzijds horen we de uitgestoken hand van de coalitiepartijen, die zeggen 'wij willen graag met u samenwerken' et cetera, maar op het moment dat wij nu een stuk dat op moet worden gevat als perspectiefnota voor ons krijgen en zeggen van 'nou ja, wij hebben een paar punten waarmee wij ook een bepaalde richting willen aangeven', dan kan het plotseling niet 'omdat de gedeputeerden er niet over kunnen adviseren'. Maar hebben dan de gedeputeerden wel geadviseerd over dit bestuursakkoord? Want ik neem aan dat u een bestuursakkoord heeft gesloten als coalitiepartijen, als onderhandelende partijen, en daar vervolgens gedeputeerden bij gezocht die bereid zijn om dat eventueel uit te gaan voeren, of niet. Maar het punt is: is er vooraf ook onderhandeld dan met de kandidaat-gedeputeerden over de inhoud van het bestuursakkoord?

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! Mevrouw Otters heeft het woord.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Wat is dat nou voor een retorische vraag eigenlijk? Ik zou hem eigenlijk willen omdraaien, meneer Van Hattem. U heeft hier zes minuten gestaan en u heeft zes minuten een verhaal gehouden en vervolgens komt u met 15 moties. Wij hebben niet eens kunnen interrumpen op uw moties, omdat u ze later heeft ingediend, gewoon zomaar aan ons. Dus ik vind het jammer dat u het nou weer in dit perspectief zo brengt. Ze zijn er nog niet, de gedeputeerden, dat wordt het volgende agendapunt, dus laten we asjeblieft constructief zijn met elkaar.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Ik wil best constructief zijn, maar dan wil ik ook wel duidelijkheid. Als u zegt van 'ja, over het bestuursakkoord', stel ik dan de vraag: hebben de kandidaat-gedeputeerden ook over de inhoud daarvan een advies uitgebracht, even goed als dat gevraagd wordt over de moties, wat u doet hè – u doet een verzoek van uw kant. Bovendien hebben wij de moties ook gisteravond al rondgestuurd, dus ze zijn niet staande de vergadering ingediend, op een enkele na. En daarbij: we hebben maar zes minuten spreektijd gekregen hier, dus we hebben ook niet alles uit-en-te-na kunnen bespreken.

De **voorzitter**: Maar dat geldt voor iedereen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Maar in tweede termijn geef ik u graag nog een toelichting, als u daar behoefte aan hebt, bij de moties. Maar ik zal ze, nogmaals, overwegen als het echt zin heeft, om bepaalde moties aan te houden.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ik zal even kort reageren. Het waren in totaal vier moties die u gisteravond laat op e-mail heeft gezet. Nee, er is niet een effectief advies gekomen van de kandidaat-gedeputeerden, maar er hebben wel mensen aan tafel gezeten en we hebben gezamenlijk met elkaar deze leidraad neergelegd.

De **voorzitter**: Goed. Vreugdenhil op dit punt nog.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Het is wel een beetje dubbel, want u heeft motie 1 ingediend, ondertekend door vijf fractievoorzitters waar ik net een debat mee gevoerd heb en ik twijfel nu eigenlijk of ik deze motie kan steunen, want ik weet niet of die uitvoerbaar is, en ik heb gehoord dat de middelen er nog niet bij zijn, en de gedeputeerden weten nog niet hoe ze het moeten gaan doen, en daar hebben ze nog tijd voor nodig en dergelijke. Wat zou u mij nou adviseren daarin, of zegt u van: nee, daar heeft u toch een advies van de gedeputeerde voor nodig?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters. Mag ik stilte in de zaal!

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dan zou ik u adviseren nog eens even heel goed die motie te lezen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ja, ik kan me natuurlijk aansluiten bij de woorden van de heer Vreugdenhil, maar ik vind het eigenlijk nog wat erger. Wij zitten hier nu vanaf een uur of drie, bediscussiëren wij een bestuursakkoord en ik had het wel fijn gevonden als u had gezegd: jongens, jullie kunnen discussiëren wat je wilt, maar we gaan vandaag gewoon alleen maar stemmen, ja of nee, over dat bestuursakkoord, want over de rest gaan wij ons niet buigen, gaan we niet nadenken, we gaan niet schorsen om eens even met elkaar te overleggen: hebben we sympathie, kunnen we die of die motie ondersteunen? Nee, het bestuursakkoord moet er gewoon door. Had dat dan vanaf het begin gezegd, dan hadden we er niet zoveel tijd en energie in hoeven steken.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Even heel flauw: we gaan vandaag ook helemaal niet stemmen over het bestuursakkoord.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Meneer Heijmans. Ik snap dat de wereld ineens anders is vandaag, maar daarom vind ik dit ook des te meer jammer. Want juist dit doen wij omdat dat overleg er niet is. Wij hebben als coalitie best wel moties gezien waarvan wij denken: zou misschien echt wel goed zijn. Maar

we kunnen de gevolgen niet overzien en daar willen we GS voor raadplegen, om het zuiver te doen en geen dingen te doen die onverantwoord zijn. Die motie 1 is netjes afgestemd, dus daar kunt u zonder enkele zorg voor instemmen. Maar dat dit de toon wordt, dat is wel jammer.

De **voorzitter**: Goed. Meneer Van Hattem en dan gaan we dit debat afronden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dan wil ik een punt van orde maken. Dan stel ik voor dat we gaan schorsen en dat de coalitiepartijen in overleg gaan met hun kandidaat-gedeputeerden, waarbij ze blijkbaar ook overleg hebben gehad over het bestuursakkoord en over die motie M1, en dat ze dan overleggen over de ingediende moties...

De **voorzitter**: Stop. Een ordevoorstel mag u indienen, meneer Van Hattem, maar laat me even als uw voorzitter dit zeggen. U als Staten gaat echt over wat u vandaag aan moties in stemming wilt brengen. Dat heeft niets met de coalitie te maken, dat moet u echt zelf weten. Moties zijn uitspraken richting een college, in dit geval een toekomstig college, dat op het moment dat het er is in staat mag worden geacht te doen met die moties wat ze wel of niet willen. Dat is staatsrechtelijk volgens mij de zuivere lijn. Dus u gaat er helemaal zelf over. Er kunnen allerlei smaken van zijn, aanhouden of niet, maar u gaat daarover, en dat zien we straks bij de stemmingen. Ik heb nog niet gehoord dat er moties ingetrokken en aangehouden zijn door de indieners. Op het moment dat dat zo is, is dat zo, maar niet eerder dan dat. En dan kunnen we nu, denk ik, dit debatje afronden, tenzij u persisteert in uw ordedebat, maar ik schat in dat dat niet zo'n kansrijke optie was.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik vind voor de zuiverheid wel. Kijk, we richten de moties ook aan de coalitiepartijen en wat zij ermee willen. We hebben hier een bestuursakkoord liggen en er ligt een uitgestoken hand van die coalitiepartijen van 'we kunnen er iets mee doen'. Nou, wij komen met een aantal moties. We willen best overwegen of er iets ingetrokken kan worden, of aangehouden, maar als er a priori wordt gezegd 'we willen er niet eens over nadenken en het bestuursakkoord is sec wat het is', dan wil ik ook wel graag horen wat er namens de coalitiepartijen wordt gezegd over dit voorstel, om met hun kandidaat-gedeputeerden in conclaaf te gaan en te kijken of ze kunnen adviseren, net zo goed als ze dat over hún motie hebben gedaan.

De **voorzitter**: Nee, daar maak ik, even voor de orde, bezwaar tegen als uw voorzitter. Er is nog geen college, er zijn kandidaat-gedeputeerden, die hebben geen enkele status in het spel van het staatsrecht dat wij hier spelen, dus dat kan gewoon niet. U kunt gewoon de moties indienen die u in wilt dienen, dat zijn richtinggevende uitspraken en het is in een volgend debat aan u te beoordelen of u vindt dat een toekomstig college daar wel of niet voldoende mee gedaan heeft, en dan kunt u daar dan het politieke oordeel over vellen. Dat lijkt me de juiste volgorde en geen enkele andere. Mijnheer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, dan wil ik hierover toch een vraag stellen aan mevrouw Otters. Stel dat wij het grootste gedeelte van de moties handhaven, begrijp ik dat de coalitie dan zegt: dan zullen wij a priori tegenstemmen omdat wij vinden dat we dat pas op een later tijdstip moeten doen? Dat is wel belangrijk om te weten.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ik sta hier met name namens de VVD en wij maken onze eigen afweging daarin, of we voor of tegen zullen stemmen. Dit was een oproep aan de Staten om de moties aan te houden of in te trekken.

De **voorzitter**: Oké, goed.

De heer **Heijmans** (SP): Nee, dat is dan duidelijk.

De **voorzitter**: Dan is het nu voldoende duidelijk en dan gaan we nu verder. Ik zag overigens dat mevrouw Otters klaar was met haar bijdrage. Er komt nog één interruptie...

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Op de inhoud.

De **voorzitter**: Op de inhoud, ja, waar anders over, meneer Vreugdenhil? Maar u moet u wel iets eerder melden, wat mevrouw Otters had haar bijdrage beëindigd. Maar goed, ga uw gang.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Alsnog, maar mevrouw Otters was zo verschrikkelijk snel. Maar ik heb ook een concrete vraag gesteld, want ik zag dit al een beetje aankomen, dus ja, ik denk 'ja, ik kan een motie indienen', maar dat had ik bewust niet gedaan. Maar ik heb wel de vraag gesteld van: in december is de Brabantse agrofood geëvalueerd door een expertisecommissie, en die heeft ook aanbevelingen voor de toekomst gedaan. En mijn vraag was aan alle coalitiepartijen: bent u bereid om het aanvullende pakket dat u opgesteld heeft voor te leggen aan die expertgroep, om daar een advies te krijgen, zodat het ook dienend is aan het debat hier in de Staten? Bent u daartoe bereid?

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Daar moet ik u het antwoord op schuldig blijven. Dat zal ik even moeten overleggen ook met de woordvoerder en met mijn partij.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Daarom had ik de vraag in eerste termijn gesteld; ik denk: dan kunt u daarover..., maar het is echt wel een hele serieuze vraag die ik daarin stel, want we hebben niet voor niks die expertgroep ingesteld, ze hebben niet voor niks aanbevelingen gedaan, en ik denk dat dat ook echt past bij een handreiking die u naar de Staten doet, om daar gewoon een advies van buitenaf op te krijgen, van: is dit pakket nu dienend aan, in hoofdstuk 4, die aanbeveling die we daarin gedaan hebben.

De **voorzitter**: Oké. U zult moeten wachten op een latere ronde voor een antwoord. Nee, meneer Van Hattem, ik stop nu, want ik had deze interruptie nog toegestaan, maar mevrouw Otters was klaar. Ik ga naar de volgende spreker in de rij, en dat is de heer De Bie van Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voorzitter, dank u wel. Zoals u weet, ik ben relatief nieuw hier, ik vind het heel boeiend, maar ik hou ook van tempo, ik houd het dus kort. Ik zeg alleen maar: wij gaan wel de motie indienen. Hij is niet in strijd met het coalitieakkoord, dus er is geen enkele reden om hem in te trekken of aan te houden. Ik ben erg benieuwd wat de individuele leden van de Staten daarvan vinden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dat suggereert dat u om een hoofdelijke stemming vraagt, als u vraagt om een individueel oordeel, meneer De Bie. Dat impliceert dat u een hoofdelijke stemming vraagt bij uw motie. Ja? Jaknikken is voldoende voor de notulen nu. Dan zijn we bij het CDA, mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voorzitter, dank u wel. Dank aan alle partijen voor een uitvoerig debat. We zijn er ontzettend blij mee om op deze manier van start te gaan. Het voelt ook goed.

Het CDA is nog een antwoord schuldig aan de ChristenUnie, die sprak ons aan over de discussie met D66 over de wietproef, en wat wij daar dan mee gaan doen. Dat was een hele scherpe vraag van u natuurlijk. Wij zien in die oproep van D66, waarbij ze vragen naar de voortzetting, eerder een oproep aan het nieuwe college om dat bespreekbaar te maken en daarmee verder te gaan. En verder is er voor ons in de wereld nog niet zo gek veel veranderd, hoor. Die proef is rijksbeleid, daar gaan wij ons verder niet over buigen hier binnen PS, voor nu. Maar verder zijn wij niet ineens voor verdovende middelen. Dat gaan we niet doen.

Verder hebben wij de moties tot ons genomen. Inderdaad jammer dat het nu op sommige lastig is om in te schatten of ze echt uitvoerbaar zijn of niet, en wat we daarmee kunnen doen. Wel heeft het CDA natuurlijk de moties van PVV of Forum nadrukkelijk gezien en in de wedstrijd blijft het bij ons voor nu: meedoen, en dat doe je om te gaan winnen. En die moties zullen wij dan ook niet kunnen gaan steunen. De reden daarbij is dat er nog veel te veel beleid gaat veranderen. Wij zetten ons achter dit bestuursakkoord, wij gaan samen aan de slag met u, constructief. Die uitgestoken hand, die staat. Dus op dit moment is dit voor ons de beste positie in de wedstrijd.

De **voorzitter**: Van Hattem, interruptie.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Het is betreurenswaardig dat het CDA als een zichzelf serieus nemende bestuurderspartij dit ziet als een wedstrijd. Dit is geen wedstrijd, dit is misschien wel een race tegen de klok, en vooral een race tegen de klok voor onze boeren. Die moeten namelijk per 1 januari gaan voldoen aan die regels. Daarom leggen we nu al die moties op tafel, want als wij tot na het zomerreces gaan wachten, als wij allemaal lekker op vakantie gaan, zitten die boeren ondertussen met de handen in het haar om aan die regels te kunnen voldoen. Als wij pas in het najaar, bij de begroting, in november gaan behandelen en stemmen wat hier voorligt, als die zo lang in die onduidelijkheid zitten, dat kunnen we niet maken richting die agrarische sector. Dus daarom mijn oproep richting het CDA, om nu toch te kijken hoe we mee kunnen gaan met deze moties, hoe we dit pakket anders kunnen aanpakken dan de onduidelijkheid die nu met dit bestuursakkoord op tafel ligt.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, het debat van daarstraks gaan we niet overdoen. Wij zijn daar heel helder in geweest: de uitspraak van de Raad van State, minister Schouten is aan de slag, daarnaast onderzoeken die lopen. Komt allemaal komend jaar eraan, is allemaal wat er ligt. Daarnaast hebben we vanmorgen gehoord dat de vergunningen niet meer in behandeling kunnen worden genomen. Geeft handvatten genoeg en geduld voor ons allemaal om het even voor of na deze zomer met elkaar opnieuw te bespreken.

De **voorzitter**: Volgens mij had u twee keer...

De heer **Van Hattem** (PVV): Nee, nee.

De **voorzitter**: Eén keer? Excuus, dan mag u nog één keer.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, maar dat is nou net het probleem: voor of na de zomer. U kunt er heel makkelijk over praten, maar die agrariërs zitten straks met een zwaard van Damocles dat boven hun bedrijf hangt, dat boven hun inkomen, hun leven hangt. Dit is iets wat zo essentieel is, dat er zo snel mogelijk duidelijkheid moet komen. Vindt u het dan redelijk om te zeggen: nou, pas bij de begroting, in november, kunnen we moties indienen en aannemen die het beleid van dit nieuwe college....

De **voorzitter**: Goed, dat is een herhaling van de vraag. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik heb het niet 'sec' over de moties gehad. Het CDA heeft het als fractie altijd over dit beleid. Uw motie gaat terug naar 2028. In hoeverre dat realistisch is, is voor ons nu niet helder. Wij hanteren de handvatten zoals we die nu binnen de coalitie hebben afgesproken. En de motie van Forum gaat naar 2030, naar Limburg, en dat is überhaupt niet wat hier op tafel heeft gelegen, en überhaupt is alles wat hier gebeurt een afspraak tussen de sector en de overheid. Dus zo zullen wij hem hanteren. U kunt hier nog heel lang en heel diep in blijven graven, die pijn hebben wij echt wel, daar hoeft u niet bang voor te zijn. Ambitie hebben wij ook echt wel in huis, daar is geen twijfel over. Dit is onze lijn en wij hopen dat u met ons mee blijft doen.

De **voorzitter**: Van den Oetelaar, interruptie.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): 2028 was ook van tafel toen het convenant werd ingetrokken, dus alle mogelijkheden staan hier open. In Limburg is het 2030. Dat is de enige provincie waar de afspraken gemaakt zijn. Om concurrerend te blijven is het realistisch om ook 2030 te nemen. Wat ik u wil vragen, alsnog: mocht het zo zijn dat het CDA niet méér eruit kan halen in de toekomst, of in de nabije toekomst, blijft u dan toch in deze coalitie zitten?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voordat we begonnen zijn, dan vraag ik hem gewoon weer aan u: waarom bent u niet meegegaan, want dan hadden we er meer uit kunnen halen? Die vraag heeft u ook niet willen beantwoorden daarstraks. Daarnaast noemt u Limburg toevallig. We hebben Europese regelgeving, de habitatrichtlijnen laten het niet toe en waarom zouden we dan aan Limburg conformeren, waarom niet gewoon aan Nederlandse wetgeving dan?

De **voorzitter**: Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Omdat Limburg de enige andere provincie is waar soortgelijke regelgeving van kracht is.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw De Hoon tot slot.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dat is voor ons niet stakeholdend genoeg om dan maar daar als een blind paard achteraan te rennen.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik wil even de opmerking meegeven dat niet alle moties over landbouw gaan. De moties van de PVV bestrijken een heel groot gebied. Ik zou u nog een keer willen vragen: wilt u alle moties individueel beoordelen en dan kijken of u voor of tegen gaat stemmen? Maar niet zeggen: omdat ze van de PVV zijn in één keer van tafel af vegen.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het argument 'van de PVV, dus nee', dat heeft u ons nog nooit horen zeggen.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw De Hoon was hiermee aan het einde van haar bijdrage en zijn we bij de fractie van de SP, de heer Everling voor zijn tweede termijn. Aan hem het woord.

De heer **Everling** (SP): Ja, dank, voorzitter. In mijn bijdrage heb ik een aantal vragen gesteld, bewust, zodat we daar hier een goed debat over kunnen voeren. Nou, op enkele momenten is dat gelukt, maar niet overal heb ik antwoord op gekregen, evenals antwoorden of reacties op moties. Wij zijn de Staten, wij stellen de kaders. Dat daar GS per se voor nodig zou zijn, vind ik echt een devaluatie van onszelf. Zelf moties beoordelen, die gewoon een oproep zijn aan PS, dat hoort er gewoon bij. Ik vind het dus jammer dat dit zo loopt, aangezien de coalitie zelf aangeeft de hand uit te steken. Laat ik nog een poging doen op een iets andere manier. Om nog even terug te komen op Eindhoven Airport. Als ik terugdenk aan de interruptiedebatjes die ik net gevoerd heb, heeft het in ieder geval opgeleverd dat het duidelijk is dat de brief nog niet verzonden is. Nou, goed zo. Nog even terug naar onze kritiek. Een aantal formuleringen in die brief lijkt het advies van Geel dus niet te ondersteunen, terwijl het bestuursakkoord spreekt van het wél ondersteunen van het advies van Van Geel. En nee, wij kunnen inderdaad niet amenderen op de brief, dat ga ik ook niet doen, daar gaat het hier ook niet over. Wat we wel kunnen doen, en wat ik nu ook ga doen, is een appel doen op de coalitiepartijen, en misschien vooruitlopende op de komende Gedeputeerde Staten: als de brief zoveel uitleg nodig heeft om te verklaren dat het advies van Van Geel wel degelijk ondersteund wordt, herschrijf hem dan. Een verzoek, een appel. Graag hoor ik wat de coalitiepartijen daarvan vinden.

En ja, meneer Smeulders, een andere rol, een andere toon. Dat klopt, en hang het daar dan inderdaad ook maar aan, maar dat neemt niet weg dat wij goede voorstellen uiteraard altijd zullen blijven steunen, dat lijkt me logisch. Dus wij zijn bereid om een uitgestoken hand echt wel aan te pakken, mochten het goede voorstellen zijn, maar dat neemt niet weg dat wij ook kritisch zijn op het akkoord zoals dat er nu ligt. Met enige moeite zien wij wel de geest terug van het voorgaande akkoord, maar tegelijkertijd staat er nog zoveel open. Er is nog zoveel ruimte voor interpretatie, daar hebben wij wel moeite mee. Met een flink aantal echt kneiter-rechtse partijen hier in de Staten vinden wij dat op z'n minst ook gewoon zorgelijk. Er kan hiermee te veel kanten opgegaan worden die wij niet zien zitten.

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik was wel benieuwd. De SP-fractie was vier jaar geleden bijzonder trots op het bestuursakkoord. Wat is er nou precies minder, of meer concreet in dit bestuursakkoord ten opzichte van het bestuursakkoord van vier jaar geleden? Want, nou ja, ik heb ze vergeleken, ze zijn echt gewoon van hetzelfde abstractieniveau.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Nee, dat zijn ze niet. Ik heb net in mijn voorgaande betoog in ieder geval een aantal zaken opgenoemd, maar er zitten er nog meer zo, rondom energie en noem maar op. Daar krijg ik vast niet de tijd voor van de voorzitter om dat nog een keer allemaal te gaan noemen.

De **voorzitter**: Dat hebt u goed gezien!

De heer **Meijer** (D66): U heeft gelijk, meneer Everling, rondom wind op land staat precies dezelfde formulering in dit bestuursakkoord als vier jaar geleden, en dit bestuursakkoord is concreter, want we maken namelijk hectares bossen en hectares natuurgebied superSMART en meetbaar. En dat is een groot verschil met vier jaar geleden, daar heeft u helemaal gelijk in.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Als u mijn betoog daarnet gehoord hebt, is dat nou juist het punt waarvoor ik de formerende partijen een compliment heb gegeven. Dus dat heb ik gedaan. En even terugkomende op energie: energie is nou juist ook een punt waar wij in de afgelopen periode constant kritiek op hebben geleverd, dat er te weinig gebeurde. Dus ook daar inderdaad hebben wij in de afgelopen periode meer dan genoeg kritiek op geleverd. Dus, nogmaals, met de nogal flinke hoeveelheid rechtse partijen in de Staten vinden wij zo'n open akkoord echt zorgelijk. Er kan hiermee te veel kanten opgegaan worden die wij niet zien zitten. 'Kiezen voor kwaliteit', misschien een passender titel: 'Met alle winden mee waaien'.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. Dan nu de fractie van D66 bij monde van de heer Meijer. Aan hem het woord.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, dank u wel. Ik had me echt zo verheugd dat we deze periode niet meer na de PVV-fractie zouden hoeven spreken, zodat we dan, zeg maar, een genuanceerd verhaal voor ons hadden. Ja, dat blijkt dan toch vies tegen te vallen na de vorige spreker. Voorzitter. Inhoudelijk is mijn betoog eigenlijk wel afgerond...

De **voorzitter**: Interruptie Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, een heel korte reactie: tot zover de uitgestoken hand.

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Nee, meneer Everling, dat ziet u echt verkeerd. Ik ben heel erg benieuwd naar onze samenwerking. Vanmorgen rondom Eindhoven Airport hebben onze fracties volgens mij prima in elkaars verlengde aanscherping gezocht als het gaat over de ecologische waarde en gezondheid, als het gaat over groei van de airport. Ik zie ook voldoende kansen om rondom toezicht in het buitengebied met u samen te blijven werken, ik zie voldoende mogelijkheden rondom betaalbaar openbaar vervoer. Kortom, ik snap niet waarom u nou deze toon kiest; laat ik het dan zo zeggen.

Voorzitter. Inhoudelijk was mijn betoog afgerond, en ik meen dat ook het nodige al is gewisseld. Ik was ernstig op zoek of ik nou de personen die ik wilde bedanken – want daar wil ik deze tweede termijn eigenlijk voor gebruiken – ook zie, en dat lijkt een heel klein beetje tegen te gaan vallen. Mevrouw Huijbregts, mevrouw Pennarts, de heer Dekkers, maar vooral – en laten we dat vooral ook even centraal stellen – Berno Schemmekes, Natasja Wijnen en – gelukkig zie ik die dan wel – Catelijne Thomassen. Want wij als politici hebben ervoor gekozen om op een lijst te gaan staan en hebben kiezers gevraagd om



vertrouwen, en wisten van tevoren dat we dag en nacht bezig zouden zijn om te proberen een akkoord te krijgen, en deze mensen hebben dat vanuit hun loyaliteit aan de organisatie en hun inzet voor Brabant ook maar mooi gedaan. En wij als D66-fractie wilden deze termijn dus vooral gebruiken om hen enorm te bedanken.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer voor zijn bijdrage. Mevrouw Roijackers van de fractie van GroenLinks ziet af van een tweede termijn. Van Hattem van de Partij voor de Vrijheid. Aan hem het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, het is altijd een genoegen om na D66 te mogen spreken, want dan kan ik toch even reflecteren op het 'gedeugdram' dat daar altijd naar voren komt van de heer Meijer. Hij vond het nodig straks om mij aan te spreken op de toon van het debat. Dat is altijd een beetje een dooddooener, een dooddooener om het maar niet over de inhoud te hoeven hebben. Hij spreekt dan en valt mij dan aan op bijvoeglijke naamwoorden. Laat ik het zo zeggen: als hij met de zelfstandige naamwoorden geen problemen heeft, dan zijn we al een heel eind verder.

Dan kom ik dus op de inhoud, en die inhoud, ja, daar spreken ze liever niet over, want er zit gewoon veel te weinig concrete inhoud in dit bestuursakkoord. Dat is ook wat ik in de eerste termijn heb aangegeven: er is gewoon veel te veel onduidelijk waar dit nieuwe college, deze coalitie, straks op af te rekenen is. Wat willen zij concreet bereiken, wat is meetbaar, wat is afrekenbaar? Dat ontbreekt en als PVV-fractie hebben wij daar hele grote moeite mee, want wij kunnen niks naar voren brengen van, ja: waar staan we nu, waar staan we over vier jaar? We weten niks, dit college laat alles in het midden met vage plannen. En dat is voor ons als politiek misschien lastig, maar voor de burgers in onze samenleving, en met name, zoals ik net al aangaf, de agrarische ondernemers, nog een veel groter probleem, want die weten echt niet waar ze aan toe zijn, en deze overheid zit wel achter hun vossen aan met allerlei maatregelen op het gebied van die transitie van de veehouderij.

Voorzitter. Om nog even over die moties te spreken. Ik heb toch echt heel veel moeite met de move die de VVD net namens de coalitie maakte. Vooraf is afgesproken, zijn er spelregels vastgelegd, dat er vandaag geen actuele moties, geen actuele vragen apart aan de orde zouden worden gesteld, omdat dit allemaal bij het bestuursakkoord kon worden ingediend en besproken. Nu krijgen we, tijdens de vergadering, in een keer te horen van: ja, maar er is geen college, dus kunnen we daar niet op reageren en kunnen we daar niks mee. Had dat dan vooraf aangegeven. Daarvoor hebben we die procedurevergadering hier, om zulk soort dingen te kunnen bespreken. En nu komt in een keer van, ja, er kunnen gewoon moties worden ingediend, actuele moties zijn nu mogelijk, en nu wordt deze mogelijkheid in een keer geblokkeerd. Daarom zal onze fractie de ingediende moties gewoon in stemming brengen, op één motie na, en dat is motie M9 over thorium. We hebben gemerkt dat er vanuit de nieuwe Staten nog behoefte bestaat om nadere toelichting te krijgen over de inhoud van deze motie. Dus deze motie zullen wij nader aanhouden.

De **voorzitter**: Motie 9 is aangehouden en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging nu.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Het betreurt ons zeer dat dit college de zogenaamde uitgestoken hand richting de Staten, dat die meteen alweer wordt ingetrokken en diep in de zakken wordt gestoken. Dat is eigenlijk heel jammer en daarom is het maar de vraag in hoeverre we dit bestuursakkoord überhaupt serieus kunnen nemen.

Voorzitter. Tot zo ver in tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. De heer Smeulders van de Partij van de Arbeid-fractie dan. Aan u het woord.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dank je wel, voorzitter. Eerlijk gezegd bevalt het mij wel, zo na de PVV-fractie te mogen spreken. Ik heb het idee dat ik echt een baken van redelijkheid ben in een woelige wereld. Dat ligt me wel, dus in die zin prima.

Ik had straks wat tijd te kort, tijdens mijn eerste termijn, en daardoor kon ik eigenlijk de aftiteling niet afmaken. En die aftiteling is eigenlijk een beetje hetzelfde als waar de heer Meijer net zijn tweede termijn nog voor inzette. Ik wilde namelijk een aantal mensen heel hartelijk bedanken, en dat begint in eerste instantie met alle partijen en alle personen waarmee wij als fractie in de informatie en de formatie hebben gesproken. Dat zijn allemaal constructieve gesprekken geweest, gericht op het vormen van een stabiel bestuur voor Brabant, en dat is hartstikke goed. Daarnaast onze formateurs natuurlijk, Mariëtte Pennarts en Huub Dekkers, ook de informateur Helmi Huijbregts en de ambtelijke ondersteuning, die dienen echt lof te krijgen, want die hebben ook gewoon weekenden doorgewerkt, en dat is echt supergoed gegaan.

Met betrekking tot het nieuwe college: die willen we veel succes wensen. We zijn tevreden met de samenstelling van het college. Ik wil er hier vast bij zeggen, en ik ga me ook bij het volgende agendapunt niet mengen in het debat, dat het wat onze fractie betreft totaal geen bezwaar is dat de kandidaat-gedeputeerde van GroenLinks niet in onze provincie gaat wonen. Wij vinden dit gewoon een goede bestuurder en we zijn blij dat die Brabant wil gaan besturen. En we hebben zin in de samenwerking met het nieuwe college.

Dus dat is eigenlijk de afsluiter die ik had. Maar ik heb ook nog een vraag van de fractie van de SP, namelijk hoe wij de discussie rond Eindhoven Airport zien. Eerlijk gezegd begrijp ik die niet helemaal. We hebben er vanochtend een uitstekende themabijeenkomst over gehad. In het bestuursakkoord staat letterlijk: 'in lijn met de reeds door de provincie gegeven reactie'. Nou ja, GS hebben de reactie vastgesteld, die reactie is met de Staten gedeeld, daar hebben wij vanochtend over kunnen spreken, dus ik snap werkelijk de verwarring niet. Onze fractie kan instemmen met die reactie, dus volgens mij is het volledig helder waar wij voor staan.

De **voorzitter**: Interruptie Everling.

De heer **Everling** (SP): Laat ik de heer Smeulders in ieder geval van tevoren alvast bedanken dat hij daar in ieder geval antwoord op geeft. Dat vind ik al zeer prettig wat dat betreft. Maar laten we meteen ook constateren dat wij dan anders denken over de inhoud van de brief.

De **voorzitter**: De heer Smeulders kan zijn betoog vervolgen.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dat zou kunnen. Dat heb ik vanmorgen overigens niet eens zo bemerkt, maar als u het zegt zal het ongetwijfeld zo zijn.  
Dit was mijn betoog, voorzitter. Dank u wel

De **voorzitter**: Dank u voor uw bijdrage. Dan zijn we nu bij de fractie van 50PLUS, de heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mijnheer de voorzitter. Ik moet beginnen om u te bedanken. En dan denkt u 'wat zegt die Brouwers nou?' Maar dat moet ik doen namens de publieke tribune. Want u hebt perfect het ouderenbeleid ingevuld. Deze mensen waren erg blij dat ze wat te drinken kregen. Misschien een idee: in mijn eerste termijn had ik het over ouderenbeleid behorend bij een gedeputeerde, misschien dat u kunt solliciteren!

De **voorzitter**: Onverenigbaarheid van functies!

De heer **Brouwers** (50PLUS): Even inhoudelijk. Wij staan er denk ik toch als 50PLUS iets positiever in dan andere partijen. Er ligt een algemeen akkoord, die hand is uitgestoken, ook naar de oppositie, om daar mede invulling aan te geven. Ik stel dat op prijs. Ik heb heel wat ideeën gegeven in mijn eerste termijn. Ik hoop dat die ideeën ook besproken gaan worden en dat die meegenomen worden. Als dat zo is, dan vinden jullie 50PLUS helemaal aan jullie kant.

Als het gaat om de motie, is 50PLUS toch van mening dat we die motie in stemming zouden moeten brengen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. Dan zijn we nu bij de Partij voor de Dieren, de heer Van der Wel. Een tweede termijn? Ja. Aan u het woord.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. Even terugkomend op de eerste termijn. Waar het bij het bestuursakkoord om gaat, dat is veel gehoord: dat er veel nog niet concreet is. Maar dat kunnen we ook de mensen niet kwalijk nemen na vier weken, vijf weken, onderhandelen. Wat de insteek van onze fractie was en is, is dat voor de belangrijke thema's, die ook in de verkiezingscampagne steeds naar voren kwamen, en dan ging het bijvoorbeeld over het klimaat, dat wij verwachten dat Provinciale Staten een beleid opzetten waaruit blijkt dat wij de afspraken die we hebben gemaakt over klimaat, ook serieus nemen en dat partijen die zich een klimaatpartij noemen, zoals GroenLinks, PvdA, D66, ook zoiets als een klimaatparagraaf, zoals die nu voorligt, gaan uitwerken en gaan zorgen dat de voorstellen die voorkomen ook een afspiegeling zijn van wat daar gebeurt, oftewel dat, als wij beleidsmatige keuzes maken als Provinciale Staten, dat dat niet tot gevolg heeft dat de hoeveelheid broeikasgassen toe gaat nemen.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik heb werkelijk van de eerste tot en met de laatste pagina een met klimaat doordrenkt bestuursakkoord gezien. Wat wilt u nóg meer zien dan hier al in staat?

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Resultaten. Wat ik gezien heb de afgelopen vier jaar, waar klimaat ook veel voorbij is gekomen, waar we veel over gesproken hebben, is dat we A zeggen, tot aan de verkiezingscampagnes, maar niet doorpakken, niet A doen. We doen B. Wat we doen: we investeren in economie, in bedrijventerreinen, in blokkendozen, in meer wegen, meer infra, meer vliegen, en dat we alleen maar meer CO<sub>2</sub> uitstoten en meer broeikasgassen genereren door die landbouwdieren. Wat onze insteek is, als we serieus zijn over het klimaat.... U kiest daar iets anders voor, en dat mag, maar er zitten hier partijen die dat wel heel erg serieus nemen, die dat ook landelijk verkondigen, ook in de campagnes, dan verwacht ik een serieuze insteek als het gaat om de beleidskeuzes die wij hier maken, nu.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, nou ja, goed, als u een serieus klimaatbeleid wilt, ik heb de motie-thorium even aangehouden omdat het nog wat uitleg hier en daar vergt, maar bent u dan bereid om ook met ons te kijken, om te gaan naar oplossingen op technologisch vlak, waarmee we veel grotere stappen kunnen zetten dan u nu doet? Want al het klimaatbeleid dat in Nederland uitgevoerd wordt, het cijfer valt

heel vaak, maar op Brabants niveau komt dat neer op 0,000001<sup>ste</sup> van een graad maximaal tot 2100. Da's niks. Maar bent u bereid om dan met ons te kijken voor oplossingen op technologisch vlak die voor de hele linie....

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. U gaat hem herhalen. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter. Als het gaat over thorium, ik denk dat we daar heel uitgebreid de afgelopen vier jaar over gesproken hebben, blijft en is ons standpunt dat wij vinden dat thorium behoort tot de categorie kernenergie, en daarvan hebben wij afstand genomen.

De **voorzitter**: Goed, vervolgt u uw betoog.

De heer **Van der Wel** (PvdD): U kunt goede argumenten aandragen waaruit blijkt dat het niet zo is, maar dat is onze mening.

Voorzitter. Ook was er de uitgestoken hand van partijen om met dit coalitieakkoord aan de hand te gaan als het gaat over dierenwelzijn. Nou, wij nemen die hand aan, absoluut. Er zijn goede punten genoemd in dat akkoord. Wat wij vragen, is dat er dan bij de begroting ook een uitwerking komt, als het gaat om die stalbranden: hoe gaan we dat concreet doen, met wie gaan we praten, maar ook: waar gaan we dan bijvoorbeeld zorgen dat het ook wettelijk verankerd wordt, ook bijvoorbeeld landelijk? Want dat is nodig. Als het gaat om dierenwelzijn, dan vinden wij dat het jachtbeleid ontzettend dieronvriendelijk is, en dan kijk ik naar partijen hier aan mijn rechterkant, aan de linkerkant van het spectrum. Daar is echt nog wel wat werk te doen. Wij zien dat er een discrepantie is tussen wat er beleidsmatig gedaan wordt en wat er nodig is. Die dieren hoeven niet dood, als we voor alternatieven kiezen, en er zijn voldoende diervriendelijke alternatieven. De kwestie is: we moeten dat beleidsmatig vastleggen en dan ook gaan uitvoeren. Dat is het punt.

Als het gaat om dierproeven, hebben we verschillende malen geprobeerd in de afgelopen vier jaar, om te proberen de subsidieregels daarvoor scherper te maken, zodanig dat we geen subsidie meer verlenen op dierproeven, of alleen aan alternatieven voor dierproeven. Dat is niet gelukt. Ik hoop dat dat nu wel gaat lukken.

En als het gaat om de opvang van dieren, hebben we acht jaar geleden een mooi programma gehad om de opvangcentra te steunen. De afgelopen vier jaar is dat niet gelukt en daarbij hier mijn hand om dat de komende vier jaar opnieuw te proberen vorm te geven. Dat is, zeg maar, de constructieve houding die wij willen doen.

En als het dan als laatste gaat, zijn wij toch wel heel scherp op natuur: dat we een goed onderscheid maken tussen recreatie in de natuur en natuur van zichzelf, voor de dieren, de flora en fauna. Dat is een aparte entiteit. De afgelopen vier jaar is dat redelijk verweven met elkaar. We gaan flink recreëren in de natuur, maar dat gaat ten koste van de natuurwaarden zelf. Daar vragen we verandering voor en daarom vinden we ook dat het programma 'Ondernemen in de natuur' niet meer van deze tijd is, omdat 1. het blijkt dat het niet effectief is - de provincie moet er te veel geld in bij leggen voor wat het opbrengt aan ondernemerschap -; 2. het de natuurwaarden juist aantast. Daarom geef ik mee voor het nieuwe college: kijk kritisch naar dat programma 'Ondernemen in de natuur'.

Voorzitter. Over de moties. Ik begrijp dat de VVD vraagt om uitstel. Ik heb daar wel begrip voor. Ik heb mijn vragen gesteld, ik heb een goed antwoord gekregen, ik heb er echt begrip voor dat we dat behandelen bij de begroting, maar dan moeten de coalitiepartijen ook begrijpen dat ik nu niet voor motie M1 kies, omdat ik gewoon niet het totaalplaatje heb. Dat is niet onwelwillendheid, maar dat is echt compleetheid.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. We zijn bij de fractie van Lokaal Brabant. De heer Van Pinxteren dan. Zijn tweede termijn.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dak je wel, voorzitter. Zoals u hebt kunnen begrijpen uit de eerste termijn, past het coalitieakkoord voor een groot deel bij het verkiezingsprogramma van Lokaal Brabant. Juist de discussie nu over die moties, die passen in een kaderstellende rol hier van PS, vind ik heel erg vreemd, want als de nieuwe gedeputeerden met argumenten onderbouwd een motie straks naast zich neer kunnen leggen, of kunnen zeggen van 'jongens, deze motie is niet uitvoerbaar', dan hebben we daar volgens mij met z'n allen hier in de Staten, als het goede argumenten zijn, begrip voor. Dus de uitgestoken hand wordt heel graag aangenomen, en dan moet de coalitie haar niet op het allerlaatste moment weer terugtrekken, want dat schiet niet op, dat helpt ons niet. En juist de landbouw heeft behoefte aan duidelijkheid, duidelijkheid die bij hen zit te dringen, want zij hebben eind van het jaar een aantal dingen te doen. En als motie 13 eventueel wel een meerderheid van de Staten zou kunnen krijgen door '2028' te vervangen door 'een nader te bepalen, realistisch jaar', dan ben ik bereid daar ook een 14 of 13A voor in te dienen, want dan krijgen we wel duidelijkheid voor die landbouw.

En, voorzitter, even een kleinigheidje, maar dan toch ter afronding: EVZ. In 1995 stond de afronding van de EVZ al in het coalitieakkoord. VVD en CDA waren daar toentertijd een van de belangrijkste bouwstenen van. Alle coalitieakkoorden daarna staat 'ie er nog steeds in, en nu staat 'ie er weer in.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Dan nu de ChristenUnie-SGP-fractie bij monde van de heer Vreugdenhil, als laatste in de rij.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik heb twee punten. Allereerst: in motie M1...

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal!

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): In motie M1 vragen de coalitiepartijen van ons om dit bestuursakkoord z'n integrale doorwerking te laten hebben in de beleidsontwikkeling. Ik heb in eerste termijn een duidelijke vraag gesteld op het belangrijkste pijnpunt dat wij hebben, en dat is het landbouwdossier. Ik heb daar volgens mij de hele reële vraag gesteld om de expertgroep een advies te laten uitbrengen op basis van het voorstel dat hier ligt, en daarmee te kijken of hoofdstuk 4 voor een evaluatie daarmee voldoende afgedekt is. Helaas heb ik moeten constateren, en ik heb de vraag in tweede termijn nog een keer extra aan de VVD gesteld, dat ik daar geen antwoord op heb gekregen. Dat maakt het voor mij lastig, omdat ik echt die afweging had willen maken, om te kijken van: kunnen wij een coalitieakkoord daarin ook steunen? Want wij staan wel in de traditie dat we daarin ook echt constructief met elkaar op willen trekken. En dat vind ik echt heel jammer. Het tweede pijnpunt dat ik heb....

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal!!

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): ..., en dat zal een unicum zijn voor de ChristenUnie-SGP-fractie, nu volgens mij al 28 jaar hier vertegenwoordigd, is dat wij straks grote moeite hebben bij het besluit dat voorligt met de aanstelling van gedeputeerden. Wij gaan altijd uit van vertrouwen, en wij willen dat vertrouwen in gedeputeerden ook geven. Aan de andere kant hebben we ook te maken met regels. En de regels stellen dat een gedeputeerde inwoner moet zijn van Brabant en dat er een mogelijkheid is om

onthefing te verlenen voor één jaar in bijzondere omstandigheden, en wij zijn graag bereid die onthefing daar ook in te geven. Vorige week is een debat geweest in de Eerste Kamer en daarin heeft de Eerste Kamer....

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil, dit onderwerp staat zo dadelijk nog apart geagendeerd.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Krijg ik daar nog spreektijd voor?

De **voorzitter**: Als u die heeft aangevraagd wel.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Oké, nee, omdat een van de coalitiepartners er ook over begon dacht ik....

De **voorzitter**: Ja, maar het is eigenlijk wel de bedoeling om het zo dadelijk daarover te hebben.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dan ga ik dit punt zo maken. Ik was even in de war gebracht omdat een van de coalitiepartners er ook over begon, en ik vind het wel zuiver om het punt in ieder geval te maken. Dan houd ik het bij het eerste punt. En daarbij is misschien wel de lijn mooi zoals de heer Van de Wel die aangegeven heeft richting de begrotingsbehandeling, waarin hij aangegeven heeft, van: ja, goed, dan kunnen we het totaalplaatje overzien en dan kunnen we ook kijken wat er met de vragen en de opmerkingen die wij gemaakt hebben, gedaan wordt. Maar daarmee geef ik wel een stemverklaring af, dat wij vandaag niet zullen instemmen met motie 1 en dat wij het teleurstellend vinden dat wij geen antwoord hebben gekregen op volgens mij een hele reële, concrete vraag die wij in de eerste termijn gesteld hebben. Ik hoop dat daar op een latere termijn alsnog een antwoord van de coalitiepartijen op komt.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Ik wijs hem er inderdaad op dat hij zelfs vier minuten spreektijd voor dat onderwerp heeft aangevraagd. Voor het geval u dat vergeten was, is dat zo dadelijk aan de orde. Dan sluit ik nu de beraadslagingen, die in twee termijnen zijn geweest. Ik heb begrepen dat er, voordat we gaan stemmen, behoefte is aan een schorsing. En ik zie nog een paar woordmeldingen. Ik heb intussen begrepen van de fractie van 50PLUS dat motie 17 wordt aangehouden.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ja, klopt.

De **voorzitter**: Waarvan akte. Die maakt nu geen deel meer uit van de beraadslagingen. Ik zie de heer Boon het woord vragen.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik zou één motie willen aanpassen. Motie 13 is dat. Het dictum, luidende 'om de versnelling van de transitie veehouderij terug te draaien en Brabantse boeren weer tot 2028 de tijd te geven om aan de strengere emissie-eisen binnen de transitie veehouderij te voldoen' wordt aangepast als volgt: 'om de versnelling van de transitie veehouderij terug te draaien en Brabantse boeren weer de tijd te geven om in een realistisch tijdpad te voldoen aan de strengere emissie-eisen binnen de transitie veehouderij'.

De **voorzitter**: Oké. Dat moet u wel hier even netjes aan de tafel melden.

De heer **Boon** (PVV): Het komt eraan.

De **voorzitter**: Fijn dat u het al heeft gezegd, zodat iedereen weet wat de gewijzigde motie inhoudt. Motie 13 vervalt en er komt een motie 13A.

### **Motie M13-2019: 'Terugdraaien versnelling transitie veehouderij'**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant,

in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van het Bestuursakkoord 2019-2023;

constaterende dat:

- bedrijven al jaren erop zijn ingesteld om in 2028 aan de strengere milieueisen te voldoen;
- door het besluit Versnelling transitie veehouderij één op de tien veehouders onder de armoedegrens komt of noodgedwongen het bedrijf moet sluiten;
- de innovatieve stalsystemen niet op tijd ontwikkeld zullen zijn;
- het niet duidelijk is of de innovatieve stalsystemen daadwerkelijk zullen renderen;
- er een ernstige bezorgdheid is dat de huidige aanpak alleen niche-ontwikkelingen zal faciliteren en geen bijdrage levert aan een brede markttransitie;

overwegende dat:

- de versnelling van de transitie veehouderij het ondernemerschap van veehouders erg moeilijk zo niet onmogelijk maakt;
- de dure investeringen ten koste zullen gaan van dierenwelzijn;
- het meest contraproductieve effect van het voorgenomen beleid het feit is dat duurzame ketenconcepten, zoals 1-Ster Beter Leven, een substantieel volumeverlies zullen laten zien;
- met het voorliggende beleid veehouders in de praktijk gaan kiezen voor luchtwassers, die niet bijdragen aan diervriendelijkheid en/of een gezond stalklimaat;
- veehouderijen groter gaan worden om te overleven;
- dit beleid tot hoge schadeclaims gaat leiden;
- de transitie niet actief stuurt op diervriendelijkheid;
- de regeling juridisch wankel is, des te meer na het vernietigen van de PAS door de RvS;
- de versnelde maatregelen onuitvoerbaar zijn voor de gemeenten;<sup>1</sup>
- de voorgenomen maatregelen in het nieuwe bestuursakkoord niet afdoende zullen zijn om rampspoed onder onze boeren af te wenden;

dragen GS op:

- om de versnelling van de transitie veehouderij terug te draaien en Brabantse boeren weer de tijd te geven om in een realistisch tijdpad te voldoen aan de strengere emissie-eisen binnen de transitie veehouderij;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV Noord-Brabant

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant"

<sup>1</sup> <https://www.bndestem.nl/breda/zundert-startlobbv-voor-aanpassing-stikstofeisen-provincie~a89a6322/>

De **voorzitter**: Geen andere woordmeldingen op dit moment. Ik heb begrepen dat er behoefte is aan een schorsing van ongeveer tien minuten voor beraad. Dat kan uiteraard worden gegeven. Dus dan is de vergadering nu voor tien minuten geschorst. Ik ga ervan uit dat u tijdens de schorsing de gewijzigde motie 13A in iBabs krijgt en dat het niet daarna nog opnieuw tot een indiening en een debat erover hoeft te leiden. De vergadering is geschorst voor tien minuten.

*Schorsing (19.55 – 20.07 uur).*

De **voorzitter**: Dames en heren. We heropenen de vergadering. Mag ik stilte in de zaal en wilt u uw plaatsen innemen? Ik druk op de stembel om te kijken of er nog mensen buiten de zaal zijn, zodat die weten dat wij gaan stemmen.

We gaan nu stemmen over de moties die zijn ingediend bij de behandeling van het bestuursakkoord. Ik zal ze een voor een in stemming brengen. Ik heb net begrepen dat er een hoofdelijke stemming wordt gevraagd over motie 2. Dat gaan we dan zo dadelijk dus hoofdelijk doen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter...

De **voorzitter**: Ja, de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ook over motie M13A willen wij een hoofdelijke stemming aanvragen.

De **voorzitter**: Motie 13A, de gewijzigde motie M13, komt ook hoofdelijk in stemming. Dat kan. Dan merk ik op dat de moties 9 en 17 zijn aangehouden. Die komen dus niet in stemming. Nog andere informatie die nodig is om de stemming te kunnen aanvangen? Dat is niet het geval. Dan vangen wij nu met de stemming aan. Dan wil ik iedereen vragen, dat geldt ook de Partij voor de Dieren, om hun plaatsen in te nemen om de stemming te gaan aanvangen. Ik ben als eerste bij de motie onder stuknummer 1. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij zijn tegen het akkoord, maar wij delen de wens om gezamenlijk ambities te realiseren.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen met stemverklaring. Wij zien de goede elementen in het bestuursakkoord, maar door de vele open eindjes kunnen wij het niet steunen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.



De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie/SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen met stemverklaring. Voorzitter, wij waarderen de constructieve, uitgestoken hand van de coalitie, maar gezien de passage over het landbouwbeleid kunnen wij niet instemmen met deze motie.

De **voorzitter**: Deze motie is aangenomen. Dan komen we nu bij motie 2 en zoals eerder aangegeven is daarover hoofdelijke stemming gevraagd. Dat betekent dat ik een nummer trek uit de glazen bol en dat daar de stemming mee aanvangt. Mag ik stilte en concentratie in de zaal. De stemming vangt aan bij nr. 4. De griffier.

De **griffier**: De stemming vangt aan bij de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Forum voor Democratie): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen met stemverklaring. We wachten eerst af hoe het nieuwe college van GS de aanvullende afspraken bij het bestuursakkoord verder uitwerkt, alsmede met welke oplossing de minister komt naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State over het PAS.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-Van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: De heer Van Weert.

De heer **Van Weert** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Maat.

De heer **Van der Maat** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: De heer De Bekker.

De heer **De Bekker** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen met stemverklaring, voorzitter. Wij zullen de motie en 13A daarin steunen. Die vinden we beter bij onze lijn passen, al vind ik de stemverklaring van de VVD op zich ook wel weer ruimte bieden.

De **griffier**: De heer Bergsma.

De heer **Bergsma** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Dingemans.

Mevrouw **Dingemans** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen met mijn persoonlijke stemverklaring. Ik zit hier als politica, maar ik ben ook boerin en mijn boerenhart doet pijn als ik zie hoe het nu met onze sector gaat. Ik sta achter dit bestuursakkoord, maar niet achter het veehouderijbesluit van 2017. De agrarische sector wil verduurzamen, maar wel op een realistische en betaalbare manier. Daar blijf ik mij voor inzetten.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen met dezelfde stemverklaring als Hermen Vreugdenhil.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. De boeren hebben geen tijd meer om te wachten.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Bräuner.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als die van de heer Boon.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Spierings.

Mevrouw **Spierings** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smolders.

De heer **Smolders** (FvD): Voor.

De **griffier**: 15 stemmen voor en 29 tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan komen we nu bij motie 3, 'Kiezen voor het openbaar vervoer'. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen met stemverklaring. Een sympathieke motie, maar allicht de regie. We horen graag de consequenties van GS te zijner tijd.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen met stemverklaring. Deze motie is te rigide.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Even een correctie van de griffier; er ging even wat mis.

De **griffier**: Ik versprak mij: 15 stemmen voor bij motie 2 en 39 tegen.

De **voorzitter**: Dat telt beter op, ja. Dan zijn we nu bij motie 4 inzake het opzeggen van het IPO-lidmaatschap. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan motie 5, 'Openbaar maken documenten' et cetera. De VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Het is belangrijk om te communiceren, maar dit doen wij liever persoonlijk dan via dit medium.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.



De heer **Meijer** (D66): Tegen met stemverklaring. Wij zijn voor transparantie, maar wij zitten als provincie niet aan de klimaattafels. Het IPO is slechts een van de vele partners. Kortom, wij kunnen als Provinciale Staten niet beslissen dat alle documenten openbaar worden gemaakt.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen met stemverklaring. Transparantie is belangrijk, maar wij zijn maar een van de partners bijvoorbeeld in die RES. We kunnen niet eenzijdig besluiten om informatie openbaar te maken.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan zijn we nu bij motie 6, 'Bestuursakkoord voorleggen...' et cetera. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Ook hier is transparantie heel belangrijk, maar er zijn meerdere middelen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen met stemverklaring. Wij bedanken de indieners voor het meedenken over de inzet van internetconsultaties en we zijn het ook eens met de strekking. Wij willen ook graag in gesprek met alle Brabantse inwoners over ons bestuursakkoord, om onze trots verder te uiten. Internetconsultaties zouden echter vooraf moeten plaatsvinden. Wij zien dan ook graag het volgende voorstel tegemoet, maar dan vóór de besluitvorming.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Motie 6 is verworpen. Dan zijn we bij motie 7 inzake de provinciale opcenten. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen met stemverklaring. Wij wachten eerst de financiële uitwerking in het najaar af.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijsackers** (GL): Tegen met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. De motie onder stuknummer 8 over het klimaat. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor met stemverklaring. Het gaat niet alleen om het klimaat, maar het gaat om de klimaatverlakkerij.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan is motie 9 aangehouden, over thorium. Dan gaan we over naar motie 10, over de Ruit.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen met stemverklaring. We begrijpen de gedachte van deze motie. Onderzoeken naar de oude Ruit zijn achterhaald. We onderschrijven de uitkomsten van de bundelstudie die vorig jaar is uitgevoerd. Dat betekent dat de knelpunten moeten worden opgelost en capaciteitsuitbreiding voor het autoverkeer nodig is, bij voorkeur op de bestaande infrastructuur van de bundelroutes. Om de juiste keuzes te kunnen maken zetten we alle opties voor de beste toekomstbestendige oplossing op een rij.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Wij zijn voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen, met in aanvulling op de stemverklaring van de VVD, dat wij de mobiliteitsladder en het integraal afwegingskader daarbij centraal zullen stellen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen met dezelfde stemverklaring als D66.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen met dezelfde stemverklaring als D66.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): We zijn tegen deze motie. Aan de andere kant zijn we best voor de Ruit, maar dan hebben we meer informatie nodig. Dank je wel.

De **voorzitter**: En dat was een stemverklaring. De Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan zijn we bij motie 11, 'Onderzoek cameratoezicht'. Mag ik stilte in de zaal. Ik begin bij de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Positief over het idee. We zijn benieuwd naar de visie van de nieuwe gedeputeerde en we willen hem de kans geven om hier zijn kijk op te geven.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen met dezelfde stemverklaring als de fractie van het CDA.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan zijn we bij motie 12 over kalverhouders. De VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan zijn we nu bij motie 13A en daar is hoofdelijke stemming gevraagd. Mag ik stilte in de zaal. De stemming vangt aan bij nummer 54.

De **griffier**: Dan vangen wij aan bij mevrouw Spierings.

Mevrouw **Spierings** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smolders.

De heer **Smolders** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Forum voor Democratie): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.



De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-Van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Weert.

De heer **Van Weert** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Maat.

De heer **Van der Maat** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer De Bekker.

De heer **De Bekker** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Gruijthuisen.

De heer **Van Gruijthuisen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **griffier**: De heer Bergsma.

De heer **Bergsma** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Dingemans.

Mevrouw **Dingemans** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als ik afgelegd heb bij motie 2.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Geef de boeren een realistisch tijdpad om te voldoen aan de emissie-eisen. Nu worden boeren opgezadeld met onrealistische eisen, een onrealistisch tijdpad, en deze mooie sector, die zelf wil veranderen, wordt de nek omgedraaid.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor met dezelfde verklaring als mevrouw of meneer Boon.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: Er zijn 17 stemmen voor en 37 tegen uitgebracht.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan zijn we nu bij motie onder stuknummer 14, 'Benutten van wetenschappelijk onderzoek'. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan de motie onder stuknummer 15, 'Keurmerk' et cetera. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen met stemverklaring. Wij vinden het een sympathiek idee en verzoeken het college om in de reguliere gesprekken te verkennen of er een toegevoegde waarde zit bij het idee van een keurmerk, en indien dit het geval is te komen met een Statenmededeling.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor met dezelfde stemverklaring als D66.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan zijn we bij de laatste motie die vandaag in stemming komt, en dat is de motie onder stuknummer 16, 'Inzetten op diervriendelijke vangmethoden' et cetera. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen met stemverklaring. D66 is een voorstander van diervriendelijke beheermethoden, maar daarvoor moet eerst een haalbaarheids- en draagvlakonderzoek plaatsvinden. Indien blijkt dat dit allemaal kan, zullen wij ons herbezinnen op ons oordeel.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen met stemverklaring. We vinden het een charmante motie en we horen graag later de gedeputeerde erover en adviseren de indieners om deze motie aan te houden.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, voor met stemverklaring. Ja, aanhouden gaat niet meer, omdat de motie nu al in stemming is, en als een haalbaarheidsonderzoek eerst moet plaatsvinden, dan zijn de betreffende wasberen helaas al afgeschoten.

De **voorzitter**: De Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen met stemverklaring. Wij verzoeken de nieuwe gedeputeerde en het college ons hier zo snel mogelijk over te informeren wat de mogelijkheden zijn om over te gaan tot diervriendelijk beheer.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor, voorzitter, met dezelfde stemverklaring als de PvdA.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen.

### **36/19 Statenvoorstel Vaststelling aantal gedeputeerden voor de Statenperiode 2019-2023, benoeming leden van Gedeputeerde Staten en verlening ontheffing woonplaatsvereiste aan een lid van Gedeputeerde Staten**

De **voorzitter**: Geachte collegae. Ik stel vast dat we nu bij het volgende agendapunt zijn aangekomen. Mag ik stilte in de zaal. Dat betreft het Statenvoorstel 36/19 met daarin de bepaling van het aantal zetels van Gedeputeerde Staten, de benoeming van de gedeputeerden die zijn voorgedragen en de ontheffing van het ingezetenschap voor een van hen.

De fracties van de collegevormende partijen hebben de volgende zeven kandidaten voorgedragen voor het lidmaatschap van het college van GS:

- voor de VVD de heer Van der Maat;
- voor het CDA Marianne van der Sloot;
- Dóó Anne-Marie Spierings;
- GroenLinks de heer Rik Grashoff;
- Partij van de Arbeid Erik van Merrienboer;
- de VVD Martijn van Gruijthuijsen;
- het CDA Renze Bergsma.

Dat maakt in totaal zeven personen. Een commissie voor de geloofsbrieven heeft zich gebogen over de vereisten voor het lidmaatschap van het college van GS. De geloofsbrieven zijn onderzocht door een commissie uit uw Staten, bestaande uit de heren De Kort, Heijmans en Rutjens. Ik wil de voorzitter van de commissie, de heer De Kort, uitnodigen aan ons verslag te doen van het door de commissie uitgevoerde onderzoek. Aan hem geef ik daartoe het woord.

De heer **De Kort** (PvdA): Voorzitter. De door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van de voorgedragen gedeputeerden, de heer Van der Maat, mevrouw Van der Sloot, mevrouw Spierings, de



heer Grashoff, de heer Van Merrienboer, de heer Van Gruijthuijsen en de heer Bergsma, onderzocht. Na bestudering van de stukken kan de commissie het volgende opmerken.

Voor het ambt van gedeputeerde gelden conform het bepaalde in artikel 35b van de Provinciewet de vereisten voor het lidmaatschap van Provinciale Staten. Dat wil zeggen dat voor het ambt van gedeputeerde is vereist dat de gedeputeerde Nederlander en ingezetene van de provincie is, de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt en niet is uitgesloten van het kiesrecht. Provinciale Staten kunnen voor de duur van een jaar ontheffing verlenen van het vereiste van ingezetenschap. De ontheffing kan in bijzondere gevallen telkens met een periode van maximaal een jaar worden verlengd.

De commissie constateert dat de kandidaten Van der Maat, Van der Sloot, Spierings, Van Merrienboer, Van Gruijthuijsen en Bergsma voldoen aan de genoemde vereisten. Kandidaat Grashoff voldoet aan de vereisten, met uitzondering van het vereiste van ingezetenschap. Ten aanzien van het vereiste van ingezetenschap ligt voor deze kandidaat een gemotiveerd voorstel en ontwerpbesluit tot het verlenen van ontheffing van ingezetenschap voor. Voorts vervullen de kandidaten volgens hun eigen opgave geen openbare betrekkingen als bedoeld in artikel 35c van de Provinciewet die onverenigbaar zijn met het ambt van gedeputeerde.

De commissie voor de geloofsbrieven is door middel van een brief van de Commissaris van de Koning geïnformeerd op welke wijze hij ten aanzien van de kandidaat-gedeputeerden invulling heeft gegeven aan zijn taak om de bestuurlijke integriteit van de provincie te bevorderen en tot welke conclusies dit heeft geleid met betrekking tot de kandidaten. Deze brief is aan het begin van deze vergadering gepubliceerd en is terug te vinden bij de lijst van ingekomen stukken van de procedurevergadering van 1 juli. Uw Staten kunnen er op deze wijze kennis van nemen.

Onze commissie geeft de Staten dan ook in overweging de kandidaten Van der Maat, Van der Sloot, Spierings, Van Merrienboer, Van Gruijthuijsen en Bergsma benoembaar te verklaren en kandidaat Grashoff benoembaar te verklaren mits door de Staten ontheffing is verleend van het vereiste van ingezetenschap overeenkomstig het voorstel dat voorligt in uw Staten.

Voorzitter. Ik geef het woord terug.

De **voorzitter**: Ik dank namens de andere leden de commissie voor het verrichte werk en stel voor dat nu alle fracties het woord kunnen voeren, desgewenst, over het voorliggende voorstel. Daartoe zijn spreektijden opgegeven. Ik begin met de fractie van de VVD. Mevrouw Otters heeft het woord. U ziet af van het voeren van het woord? Dan ga ik naar de fractie Forum voor Democratie. Geen opgave om het woord te voeren. De CDA-fractie ziet daar ook van af. De SP-fractie. Ja. Ga uw gang. U heeft het woord.

De heer **Everling** (SP): Dank, voorzitter. Twee opmerkingen. Zeven gedeputeerden, dat is één meer dan in de vorige periode, wat we eigenlijk al veel vonden. Nu is er dus daar nog eentje bij, 7 fte, een boel geld. Daar hebben wij wel bezwaar tegen. We hadden liever gezien dat, als je al voor zeven gedeputeerden gaat, het bij 6 fte was gebleven.

De tweede opmerking. Gedeputeerden dienen aan dezelfde criteria te voldoen als Statenleden. Zij dienen ingezetenen te zijn van Brabant. Hier wil ik absoluut niet mee zeggen dat de gedeputeerde op inhoud niet geschikt zou zijn. Het gaat er ons om: Statenleden en gedeputeerden van de provincie Brabant dienen in Brabant te wonen. Wij zijn best bereid een voorstel te steunen om een jaar de tijd te nemen om te kunnen verhuizen, maar daar houdt het dan ook bij op. Graag hoor ik, wellicht via de fractie van GroenLinks, of er de bereidheid is van de kandidaat-gedeputeerde om naar Brabant te verhuizen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling voor zijn woordvoering. Ik ben dan bij de fractie van D66. Die zien af van woordvoering. De fractie van GroenLinks. Mevrouw Roijackers, aan u geef ik het woord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Dank u wel, voorzitter. Er zijn twee zaken die we hier te bespreken hebben met elkaar: de samenstelling van het college met zeven leden en de ontheffing van de heer Grashoff. Ik kan kort zijn over het eerste punt. Wij vinden het een goed idee, als gezondheid en veiligheid twee belangrijke speerpunten worden van de nieuwe coalitie, dat dat ook, en dat zal dan met name het onderwerp veiligheid zijn, waar gedeputeerde Bergsma mee aan de slag gaat, ook voor het eerst bij GroenLinks in Brabant een apart hoofdstuk in het verkiezingsprogramma is. Wij onderstrepen het belang van veiligheid en het hoeft geen uitleg dat wij – en ik kijk nu even naar beoogd gedeputeerde Spierings – gezondheid ook absoluut een apart en belangrijk speerpunt vinden, en daarmee vinden wij de samenstelling van zeven gedeputeerden in een beoogd college prima.

Dan het tweede punt, Rik Grashoff. De leden van GroenLinks Brabant hebben de opdracht gegeven tot het samenstellen van een gedeputeerden-selectiecommissie en daarop is de opdracht meegegeven om te komen tot de best mogelijke bestuurder voor Brabant, allround, breed onderlegd, veel kennis van het middenbestuur. En overigens: het was een hele transparante, open vacature, via onze social media ook naar buiten gebracht, daar waren geen achterkamertjes aan te pas gekomen. Binnen die selectie is gekozen voor Rik Grashoff, omdat de gedeputeerden-selectiecommissie van GroenLinks Brabant overtuigd is geraakt van zijn ruime bestuurlijke en strategische kwaliteiten als wethouder in Rotterdam en Delft, als landelijk partijvoorzitter en als Kamerlid. Rik is intelligent en een zeer ervaren politicus en bestuurder, met goed zicht op de onmogelijkheden en de mogelijkheden om als provincie mede vorm te geven aan de transities waar onze samenleving voor staat. Zwaarwegend is zijn ruime bestuurlijke ervaring, zijn strategische kracht en zijn vermogen om rust te bewaren in politiek en bestuurlijk spannende situaties. Die eigenschappen zijn de komende jaren vermoedelijk van groot belang voor Brabant.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, via u. Heeft u de selectiecommissie ook de criteria meegegeven waaraan een gedeputeerde van Brabant, maar van elke provincie, moet voldoen, namelijk ingezetene zijn van de provincie, en dat na een jaar alleen bijzondere omstandigheden het mogelijk maken die vrijstelling van een jaar met een jaar te verlengen? Of weet u nou al dat er bijzondere omstandigheden zullen komen in het komende jaar? Mijn vraag is: heeft u dit aan de selectiecommissie meegegeven?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De leden van de selectiecommissie kennen de wet.

De heer **Heijmans** (SP): En de selectiecommissie denkt dat de selectiecommissie boven die wet staat dus blijkbaar.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik herhaal: de selectiecommissieleden kennen de wet.

Voorzitter. Ik wil graag een verklaring voorlezen van de heer Rik Grashoff aan onze Staten, een persoonlijke verklaring bij het verzoek tot ontheffing van woonplaats:

“Beste leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Het woonplaatsvereiste is een serieuze aangelegenheid. Ik besef mij zeer dat een ontheffing daarvan niet gebruikelijk is en vragen kan oproepen naar motivatie en betrokkenheid. Ik wil daar niet lichtvoetig overheen stappen. Daarom wil ik hier uitspreken mijn functie als gedeputeerde voor Brabant met passie te willen vervullen. Ik zal mij daarbij zeer inspannen om mijn binding met Brabant en de Brabanders snel te

verdiepen en te versterken. Mijn leefpatroon en agenda zal ik daarnaar inrichten. Ik ben 24 x 7 beschikbaar. De beslissing is aan u. Wat mij betreft werk ik hier vanaf vandaag als een van jullie, als Brabander onder de Brabanders, waarbij het enige dat wellicht blijft opvallen mijn gebrek is aan een zachte g.  
Rik Ggrrashof.”

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, toch even een interruptie, want ‘als Brabander onder de Brabanders’ is niet het geval, want de heer Grashoff is geen Brabander en zal ook niet in Brabant wonen. Maar waarom is deze verklaring, die schijnbaar toch een nadere motivering, een nadere aanvulling is op dit verzoek tot ontheffing, niet vooraf aan de stukken toegevoegd en wordt deze pas staande de vergadering ingebracht?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De stukken bevatten een motivatie voor het verzoek tot ontheffing en deze persoonlijke noot heb ik graag, namens de heer Grashoff sprekend, bij u willen inbrengen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Dus het is slechts een persoonlijke noot en dit is dus niet bedoeld als nadere motivatie om tot het besluit tot ontheffing te komen?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, er is met de griffie ook overlegd welke vorm je geeft aan zo’n Statenvoorstel. Je kan het uitgebreid doen, je kan het korter doen, en er is gekozen om het in deze vorm te doen namens de coalitiepartijen. En dit is het moment, meneer Van Hattem, om mij te bevragen op motivatie en al die zaken die u belangrijk vindt.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik heb goed geprobeerd te luisteren, maar misschien heb ik het niet goed verstaan, want ik heb niet gehoord dat de heer Grashoff eigenlijk zegt dat hij de komende vier jaar niet naar Brabant gaat verhuizen, of heeft u dat wel voorgelezen? Volgens mij niet, en dan wil ik toch refereren aan een krantenartikel waarin de heer Grashoff daar heel helder in is, waarin hij aangeeft: als ik gedeputeerde word – ik zeg het even in mijn eigen woorden, ik heb geen citaat bij me –, dan zal ik in Delft voor de hele periode blijven wonen, ik zal niet naar Brabant gaan verhuizen. Ik hoor het niet terug in uw woorden daarin. Klopt dat?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De heer Grashoff heeft vanwege zijn gezin een belangrijke binding met Delft. Hij kan niet daar het gezin uit weghalen op dit moment. Het zal zo zijn dat hij de komende periode – daar hebben wij ook als fractie met hem over gesproken – heel veel in Brabant zal zijn en heel veel in Brabant verblijven. En ‘verblijf’ is natuurlijk langer dan de uren die een werkdag heeft. De situatie kan ook

gaandeweg een periode veranderen. En op dit moment is dit wat ik u bij dit verzoek tot ontheffing kan vertellen. En ja, ik weet niet of ik duidelijk genoeg voor u bent, maar dit is wat ik u nu kan mededelen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ja, u bent duidelijk genoeg. Alleen, u brengt me wel in dubio, want wanneer een gedeputeerde zegt 'ja, eigenlijk voor de hele periode, maar ik vraag hier nu voor één jaar ontheffing aan', dan moeten wij nu beslissen op de aanvraag – en u heeft hem net voorgelezen –, terwijl ik andere informatie heb waaruit ik af moet leiden dat ik eigenlijk een besluit neem terwijl ik weet dat de intentie anders is. Dat maakt het voor mij heel lastig en heel moeilijk, ook in de afgelopen week. Misschien had u gedacht dat u kon anticiperen op een wetsvoorstel dat in de Eerste Kamer in behandeling wordt genomen. Daar is de Eerste Kamer ook heel helder in geweest, en het wetsvoorstel is daarin verworpen. Is het dan niet fair, als wij zelf ook vragen aan alle Brabantse burgers om eerlijk en duidelijk te zijn, om dat ook juist van bestuurders te vragen, om daar ook gewoon vanuit echt de intentie die men heeft, daar ook dan dat ontheffingsverzoek aan de Staten te vragen? Want het wringt bij mij, het wringt bij mij en dat geeft mij niet het vertrouwen om daarmee dan in te kunnen stemmen, als ik weet dat over een jaar de vraag alsnog wordt gesteld, terwijl er geen bijzondere omstandigheden zijn die anders zijn dan de situatie van nu.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Bij de selectie voor de best mogelijke bestuurder van Brabant is dit natuurlijk een dilemma geweest waarmee ook GroenLinks zich geconfronteerd zag. We hadden te maken met degene waarvan wij dachten: dit is iemand die voor de belangrijke transities waar we voor staan kan gaan doorpakken, dit is iemand die het bestuurlijk snapt, winterhard is, een bepaalde kant, een overwicht met zich meebrengt en tegelijk een 'Macher' is, maar wat doen we met het feit dat hij niet geworteld is en voorlopig vanwege zijn gezinssituatie niet geworteld kan zijn in Brabant? Dus wij hebben die worsteling zelf ook gehad. Dat hebben wij in de commissie gehad, dat hebben wij in de fractie gehad. Dus ik herken ook wat u nu zegt. Wij vragen nu aan de Staten voor dit jaar deze ontheffing, om deze reden. Het is aan u om te gaan kijken wat u ermee kan gaan doen. Ik heb wel Rik Grashoff leren kennen de afgelopen tijd als iemand die er heel serieus werk van maakt om er altijd bij en met de Brabanders te zijn, er echt altijd te zijn. Dat is wat ik u kan meegeven. En hij heeft nu al een betrokkenheid die zelfs nog boven de verwachting ligt van wat wij van een kandidaat-gedeputeerde verwachten.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, ik wil toch graag van mevrouw Roijackers weten: gaat de heer Grashoff het komende jaar besteden om aan het woonplaatsvereiste te voldoen, oftewel zich dus in te spannen om naar Brabant te verhuizen?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De heer Grashoff gaat zich het komende jaar vooral inspannen om de best mogelijke bestuurder voor Brabant te zijn. Dat is de primaire taak die hij van ons ook als fractie heeft gekregen, dat is wat hij gaat doen, en dat is echt zijn primaire opdracht. En daarnaast zal hij echt veel hier zijn. Hij zal hier echt veel zijn en hij zal hier ook verblijven. Het gaat erom dat zijn woonplaats omwille van zijn gezin het komend jaar niet in Brabant gelegen kan zijn.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! Van Hattem heeft het woord voor de tweede ronde.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dus ik moet vaststellen dat mevrouw Roijackers van GroenLinks nu duidelijk zegt dat de heer Grashoff zich het komende jaar niet gaat inspannen om aan het wettelijke woonplaatsvereiste te gaan voldoen, zich niet gaat inspannen om naar Brabant te verhuizen. Hier verblijven is niet voldoende. De wet gaat uit van ingezetenschap en daarvan gaat hij geen werk maken in het komende jaar. Zo begrijp ik dus de woorden van mevrouw Roijackers.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De wet voorziet in de mogelijkheid tot ontheffing en wij zijn er vol van overtuigd dat wij de allerbeste bestuurder voor Brabant hier aan uw Staten kunnen aanbieden.

De **voorzitter**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter, twee dingen. Mijn eerste vraag is: u stelt dat blijkbaar in heel Brabant, waar u een hele middag een betoog hebt gehouden over de kennis, kunde, ervaring en kwaliteiten die er in Brabant allemaal zijn, dat u blijkbaar vindt dat in Brabant dan niet een gedeputeerde-kandidaat te vinden is. Klopt dat?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De opdracht die de gedeputeerden-selectiecommissie van de ledenvergadering van GroenLinks heeft meegekregen, is er een van het selecteren. Dus wij hebben een open vacature gehad, daar zijn reacties op gekomen en daaruit hebben wij de allerbeste bestuurder voor Brabant naar onze mening geselecteerd.

De **voorzitter**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Ja, voorzitter, dat is een heel formele beantwoording, om naar een selectiecommissie te verwijzen, maar ik vraag het u als fractievoorzitter van een coalitiepartij. En dan de volgende vraag die ik heb. U vraagt ons om voor één jaar in te stemmen, maar in een zeer bijzondere situatie kan er een verlenging zijn. Als die bijzondere situatie er niet is, en die is er niet, ook niet volgens de kandidaat-gedeputeerde zelf in een krantenartikel, stelt u als GroenLinks dan ook voor om na één jaar een andere gedeputeerde te vinden en acht u u dan in staat om binnen het beleidsterrein een andere gedeputeerde te vinden?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Het zijn twee vragen. Even op eerste vraag: ik ga als fractievoorzitter van GroenLinks in Brabant niet eigenhandig een gedeputeerden-selectiecommissie, die in opdracht van onze ledenvergadering een procedure heeft uitgevaardigd, omzeilen. En dan uw tweede vraag. Wij hebben hier een uitstekende gedeputeerde-kandidaat, wij zouden als GroenLinks wel gek zijn, als hij goed is ingewerkt met de opdracht die wij hem meegeven, om na een jaar het kind met het badwater weg te gooien.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. Ik moest even aan uw woorden denken, want u zegt altijd: iedereen kan Brabander worden. Nou ja, dat is een mooie, zalvende gedachte, dus laten we daar even van uitgaan. Ik voel met u mee. U zoekt de beste gedeputeerde, en dat is ook nodig, want natuur is ongeveer een van de zwaarste, zo niet dé zwaarste, gedeputeerde die je kunt hebben in Brabant. Dat vraagt nogal wat, en dat u dan de beste kandidaat zoekt, vinden we een heel goed idee. De beste is eigenlijk niet goed genoeg.

De **voorzitter**: En uw vraag wordt?

De heer **Van der Wel** (PvdD): Mijn vraag wordt dat wij wel vergaand meegaan in uw gedachte om deze gedeputeerde te installeren, daarbij wel in acht nemend dat u zelf als fractie goed kijkt naar die reisafstand en inderdaad, wat u zegt, 24/7, wat gewoon nodig is. Want ik weet uit ervaring met reizen met openbaar vervoer, zoals de beoogd gedeputeerde ook aangeeft, dat het niet meevalt. En dat betekent dus dat u nu toezegt, van: hij zal er zijn en hij is op tijd. Dat geloof ik van harte, maar het valt niet mee met het openbaar vervoer. Dus ik geef dat even mee, dat u dat zelf goed in de gaten houdt en zelf die beoordeling maakt of dat lukt. Dat vind ik belangrijk.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, tot slot.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, veel dank. Brabander worden..., het interessante is dat er vandaag ook al een bourgondisch feit op naam van de heer Grashoff geschreven kan worden, in de zin dat hij degene is geweest die de commissaris heeft ingeseind dat er geen worstenbroodjes naar de publieke tribune zijn gegaan.

U stipt twee serieuze punten aan. Ten eerste de zwaarte van de natuurportefeuille. Nou, dat onderstreep ik natuurlijk zeer, maar ik wil even een misverstand uit de weg ruimen. Wij hebben niet geselecteerd op iemand die een natuurportefeuille zou gaan krijgen. Wij hebben juist als opdracht meegekregen om een zeer breed onderlegde bestuurder te vinden die volledig, breed, inzetbaar zou zijn. Wij zijn de onderhandelingen breed ingegaan en niet smal ingegaan.

Ik begrijp uw punt, meneer Van der Wel, over de afstanden en over het openbaar vervoer, en dat herken ik ook. We hebben er met de heer Grashoff ook echt gesprekken over, en in de praktijk zal hij ook echt veel, ook doordeweeks, hier verblijven en ook overnachten. Daar zijn ook goede afspraken over gemaakt. Voor degenen die nu bang zijn voor kosten: wij hebben ook de afspraak gemaakt dat daarbij het financiële plafond voor vergoedingen bij lange na niet in beeld moet komen, dus dat wij altijd gaan kijken als GroenLinks, daar zijn we ook als partij scherp op, naar de billijkheid van kosten daartoe.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers voor haar bijdrage. Dan is nu de fractie van de PVV aan de beurt, en dat is bij monde van de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. De coalitie stelt voor om maar liefst zeven...

De **voorzitter**: Interruptie de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, ik had me verheugd op dit moment. Ik denk namelijk ongeveer wat uw fractie gaat zeggen over ingezetenencriteria. En vindt u het niet volstrekt ongeloofwaardig dat een partij met één lid en een persoon als uzelf, die drie functies combineert, de maat gaat nemen aan een

andere fractie, die een capabele bestuurder heeft die dan misschien niet in Brabant woont? Bent u niet eigenlijk – daarom doe ik het in het begin van uw betoog – volstrekt irrelevant de spreektijd nu aan het verbruiken?

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik dank de heer Meijer voor zijn volstrekt irrelevante interruptie. Ik voldoe aan alle wettelijke criteria, maar dat is dus maar de vraag bij de heer Grashoff en daar zal ik zo meteen in mijn betoog uitgebreid bij stilstaan.

De **voorzitter**: Ja, meneer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik snap dat u mijn vragen ontwijkt. Maar mijn punt is: vindt u het niet irrelevant wat u hier nu gaat presenteren, als u zelf een partij heeft waar maar één lid is en uzelf drie functies combineert, omdat u het blijkbaar niet voor elkaar krijgt om voldoende capabele mensen te leveren om in die bestuurlijke organen te gaan zitten? Bent u niet eigenlijk spreektijd aan het verdoen die totaal niet....

De **voorzitter**: U herhaalt uw vraag. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ik constateer alleen maar dat de heer Meijer voor D66 spreekt en dat aan het doen is met een volstrekt irrelevante interruptie, die helemaal niks met dit onderwerp te maken heeft. Dus ik zou zeggen: neemt u weer plaats en luister rustig naar wat ik hier te melden heb over dit onderwerp.

Voorzitter. De coalitie stelt voor om maar liefst zeven voltijd gedeputeerden te benoemen, het maximaal toegestane aantal. Wat de PVV betreft is dit veel te veel. Voor het takenpakket van de provincie zouden vier gedeputeerden ook voldoende moeten zijn. Maar in plaats van scherp te focussen op de kerntaken, kiest deze coalitie puur vanuit partijpolitieke belangen voor onnodig veel gedeputeerden op het bestuurspluche. Het takenpakket wordt opgerekt en uitgebreid om ieder maar van een baantje te kunnen voorzien, op kosten van onze belastingbetalende burger. Hiermee staan deze zeven gedeputeerden model voor de zeven hoofdzonden: en daarvan de hoofdzonde hebzucht met stip op één. De hoofdzonde afgunst heb ik nog niet eens genoemd. De vraag aan de coalitiepartijen: waarom toch zoveel gedeputeerden. Kunt u onderbouwen waarom dit vanuit bestuurlijke noodzaak écht noodzakelijk zou zijn? Voorzitter, dan voor wat betreft de ontheffing voor de heer Grashoff van GroenLinks. Aan Provinciale Staten wordt een ontheffing op het woonplaatsvereiste gevraagd omdat de heer Grashoff in Zuid-Holland woont en hij niet bereid is om naar Noord-Brabant te verhuizen. We hebben het zojuist nog bevestigd gezien door de fractievoorzitter van GroenLinks. Als onderbouwing noemt het Statenvoorstel privéomstandigheden: zijn gezin zou gebonden zijn aan Zuid-Holland. De Provinciewet gaat uit van het ingezetenschap van gedeputeerden in de provincie die zij besturen. Dit uitgangspunt is recent nog door de minister herbevestigd. Bij de Kamerbehandeling van invoering van het dualisme in 2001 heeft de Tweede Kamer bij de ontheffingsmogelijkheid met het amendement Pitstra/Te Veldhuis van nota bene GroenLinks en VVD uitdrukkelijk gesteld dat voorkomen moet worden dat er een reizend circus van technocratische beroepsbestuurders ontstaat. Letterlijk citaat. Ook daarna heeft het kabinet duidelijk het standpunt gehuldigd dat decentrale bestuurders deel moeten uitmaken van de lokale gemeenschap en daarmee voeling moeten hebben en de effecten van hun beleid zelf kunnen ervaren. Een gedeputeerde die niet in onze provincie woont zal die effecten niet zelf ervaren. Die krijgt bijvoorbeeld geen windturbine in zijn achtertuin vanwege het eigen klimaatbeleid, of merkt zelf niets van de hoogte van de opcenten Motorrijtuigenbelasting die zijn college vaststelt. Het is ook nooit de bedoeling geweest van de wetgever

om middels de ontheffingsmogelijkheid gedeputeerden buiten de eigen provincie te laten wonen. De regering stelde in 2007, en ik citeer: "De overgangstermijn van een jaar is bedoeld om het reëel mogelijk te maken aan het vereiste van het ingezetenschap te voldoen." Kortom, een redelijke termijn om daadwerkelijk naar de provincie te verhuizen. Daarom de vraag aan de coalitiepartijen: is de gevraagde ontheffing voor de heer Grashoff bedoeld om hem de tijd te geven daadwerkelijk naar Noord-Brabant te verhuizen? Gaat hij binnen nu en een jaar ook echt in onze provincie wonen? Mocht dat niet het geval zijn, dan wordt met het verlenen van deze ontheffing in strijd met de wet gehandeld en in strijd met de bedoeling van de wetgever.

Daarbij tevens de vraag wat de coalitie gaat doen indien de heer Grashoff niet binnen een jaar naar Brabant is verhuisd. Want de wetgever stelt dat slechts in bijzondere gevallen – het is net al aangehaald – een verlenging van de ontheffing kan worden verleend. Deze verlenging kan niet ongeclausuleerd zijn. Mede om die reden is op 4 juni jl. een uitbreiding van de ontheffingsmogelijkheid nog weggestemd door de Eerste Kamer. Of is het op voorhand al de bedoeling van de coalitie om volgend jaar opnieuw een ontheffing voor de heer Grashoff aan te vragen? Bij een eventuele verlenging geldt een motiveringsplicht en daarvoor volstaan niet de nu genoemde vage argumenten over privéomstandigheden en gebondenheid van zijn gezin aan Zuid-Holland. De worteling van zijn gezin in Zuid-Holland kan niet zwaarder wegen dan de worteling van zijn positie als bestuurder in Brabant. De regering heeft als wetgever immers eerder expliciet aangegeven dat zij het niet aannemelijk acht dat het enkel geen zin hebben om te verhuizen als een bijzonder geval zal worden aangemerkt.

Om nog een andere reden schiet deze argumentatie nu al tekort. De wetgever merkte in 2007 op, en ik citeer: "Gelet op het ruime rekruteringsprofiel binnen een provincie acht de regering het aannemelijk dat een gedeputeerde van buiten de provincie ook tot de uitzonderingen zal behoren." Kan de coalitie aangeven waarom het rekruteringsprofiel voor een gedeputeerde binnen onze eigen provincie niet ruim genoeg zou zijn geweest? Om welke reden zou deze uitzondering gerechtvaardigd moeten zijn?

Voorzitter, dan is er nog het dedain waarmee de heer Grashoff zelf zijn gedeputeerde-positie aankondigde in een interview in het Brabants Dagblad van 10 mei jl. Hij gaat er hierin vanuit dat hij wel een ontheffing zal krijgen, want hij, en ik citeer "had er gewoon weer zin in, een rol in het openbaar bestuur", maar zal wel in Delft blijven wonen omdat zijn gezinssituatie het niet toe zou laten. Dat is een kwestie van keuzes maken. En bij die keuzes zijn de wettelijke uitgangspunten van toepassing. Geen zin om te verhuizen, dan ook maar geen gedeputeerde-baan.

Voorzitter. Als gekozen wordt voor een bestuurder 'van buiten', dan is dit veelal vanwege de 'bestuurlijke kwaliteit'. De vraag is of de heer Grashoff deze bestuurlijke kwaliteit überhaupt kan leveren. Als wethouder in Rotterdam stelde Grashoff zich op als beschermheer van de beruchte islamtheoloog en moslimbroeder Tariq Ramadan, die voor een royale vergoeding door de gemeente Rotterdam was aangesteld als gasthoogleraar en integratieadviseur. Tariq Ramadan kon homo-hatende uitspraken verkondigen en voor een Iraanse propagandazender werken, ondertussen bleef de heer Grashoff zijn huissalafist de hand boven het hoofd houden, wat uiteindelijk leidde tot een collegebreuk. Is dat bestuurlijke kwaliteit die van buiten moet worden aangetrokken?

Om ook even de Volkskrant uit die periode – en dan hebben we het over 2009 – te citeren: "(...) de Rotterdamse GroenLinks wethouder van integratie, Rik Grashoff, samen met Tariq Ramadan een persconferentie gaf en daar het droeve nieuws bracht dat de Rotterdammers ziek waren. Zij leden aan angst voor immigratie en de islam. 'Het is als een ziekte en er moet tegen deze volksziekte een nationale inentingscampagne komen,' zei de wethouder. Ook bruggenbouwer Ramadan deed een duik in het zakje en gaf aan dat het om een 'international disease' ging. Grashoff werd hier door de Rotterdamse gemeenteraad op aangesproken en krabbelde terug. Toch wilde hij wel kwijt dat hij 'de heer Wilders en de PVV op het oog had gehad'." Ziet de heer Grashoff onze PVV-fractie als een ziekte? Hoe denkt hij dan als bestuurder met democratisch verkozen volksvertegenwoordigers te kunnen samenwerken?



Voorzitter. De heer Grashoff heeft als bestuurder in Delft en Rotterdam zich tomeloos ingezet om de islamisering te bevorderen, bijvoorbeeld door een garantie van vier ton te verlenen aan de Delftse Sultan Ahmed-moskee en bergen belastinggeld laten verdampen in sociaal-culturele projecten. Is dat de bestuurlijke kwaliteit die Brabant nodig heeft? Wat de PVV-fractie betreft zeker niet. Een ontheffing voor deze gedeputeerde zullen wij dan ook zeker niet steunen.

### **Amendement A1-2019: Geen ontheffing voor gedeputeerde die niet wil verhuizen**

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 juni 2019, ter bespreking van Statenvoorstel 36/19 Vaststelling aantal gedeputeerden voor de Statenperiode 2019-2023, benoeming leden van Gedeputeerde Staten en verlening ontheffing woonplaatsvereiste aan een lid van Gedeputeerde Staten;

besluiten:

bij ontwerpbesluit 36/19 B

'3. De heer Grashoff, op grond van het bepaalde in artikel 35b van de Provinciewet, voor de duur van een jaar, tot 15 juni 2020, ontheffing te verlenen van ingezetenschap van de provincie Noord-Brabant' te schrappen.

Toelichting:

Om benoembaar te zijn als lid van het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant dient een kandidaat woonachtig te zijn in de provincie Noord-Brabant. Wanneer iemand nog niet voldoet aan dat vereiste maar daartoe wel de intentie laat zien, kan een tijdelijke ontheffing worden verleend. Het is onwenselijk dat bestuurders van buiten de provincie worden aangetrokken die niet de ambitie en de wil tonen om in onze provincie te wonen. In de provincie woonachtig zijn is een vereiste voor benoembaarheid. Daarnaast is van belang dat een gedeputeerde een verankering met onze provincie kent, niet alleen ten behoeve van de kwaliteit van besluitvorming maar ook omdat bestuurders de effecten van maatregelen die zij nemen ook in de eigen omgeving moeten kunnen ervaren.

Patricia van der Kammen, PVV Noord-Brabant

Alexander van Hattem, PVV Noord-Brabant"

De **voorzitter**: U bent aan het einde van uw betoog en ik merk op dat u een amendement heeft ingediend, met als stuknummer 1. Als het goed is, heeft u dat intussen via de digitale weg gekregen. Het amendement zal zo dadelijk in stemming kunnen worden gebracht, voordat we een besluit gaan nemen. Dan ben ik bij de fractie van de Partij van de Arbeid. Ziet af van het woord. Ik ben bij de fractie van 50PLUS. De heer Brouwers heeft het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Even kort, mijnheer de voorzitter, want ik ben even beduusd na wat ik net allemaal hoorde. Ik kan dat geen plaats geven. 50PLUS heeft zeker geen twijfels aan de heer Grashoff; die zal geheid die functie goed kunnen invullen. Wij zullen ook niet dwars gaan liggen en zullen deze gedeputeerde zeker een dispensatie geven voor een jaar, maar we zeggen er wel bij dat 50PLUS altijd voor een gedeputeerde is die uit Noord-Brabant komt. Nou, de ervaring leert dat er in een jaar veel kan gebeuren, dus ik ga van het positieve uit. Dus we zullen daar zeker niet dwars gaan liggen.

Het andere punt, en dat is zeven gedeputeerden. Los van het partijpolitieke gebeuren, maar gewoon puur als econoom naar de kosten kijkend, en dan kijk ik naar de gedeputeerde die veiligheid onder zich heeft, heb ik de vraag van: ja, heb je daar wel een volledige gedeputeerde voor nodig? Oftewel, als econoom zeg ik: kan dat niet met een halve fte? Die vraag wil ik even neerleggen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers. Dan de Partij voor de Dieren. Ziet af van het woord. De fractie

van Lokaal Brabant, de heer Van Pinxteren. Aan hem het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Twee punten op dit onderwerp: A. zeven gedeputeerden en B. de heer Grashoff.

Ten aanzien van zeven gedeputeerden denken wij dat het in de komende bestuursperiode nodig is om zeven gedeputeerden te hebben, zeker omdat er twee belangrijke onderwerpen toegevoegd zijn aan het rijtje van aandachtspunten van het college van GS, t.w. veiligheid – daar waar de onderwereld en de bovenwereld elkaar beginnen te raken en er in de Brabantse samenleving enorm ontwrichtende dingen aan het gebeuren zijn – en het stuk van de gezondheid en alle effecten daarvan, die we op dit moment duidelijk ook zien in de maatschappij.

Ten aanzien van de heer Grashoff, waarderen wij het als Lokaal Brabant zeer dat de heer Grashoff helder en duidelijk is geweest in de pers, wat hij wil en wat hij niet wil, en welke kant hij op wil. Wij zullen ook absoluut geen afbreuk doen aan de kennis en kunde van de heer Grashoff, en hoe hij in elkaar zit; daar hebben we voldoende gekeken of hij capabel is of niet capabel is. Echter, heel principieel is Lokaal Brabant op het punt van het ingezetenschap. Daar waar ook het debat, zojuist hier gevoerd in deze Statenzaal, duidelijk aangeeft dat de heer Grashoff niet voornemens is de komende vier jaar zich te vestigen in Brabant, vinden wij dat we ook heel duidelijk moeten zijn in onze uitspraak. Lokaal Brabant kan de aanstelling van de heer Grashoff dan ook niet steunen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Dan nu de fractie van de ChristenUnie-SGP bij monde van de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. De fractie van GroenLinks brengt ons in een enorm dilemma, want ik denk dat het helder is dat de wetgever heeft bedoeld dat een gedeputeerde eigenlijk woonachtig moet zijn in de provincie. Vorige week is dat nog eens helder gedebatteerd in de Eerste Kamer. Wellicht hebt u vooruitlopend op dat debat die keuze gemaakt – ik weet dat niet –, maar ook in dat debat werd dat heel helder, en zelfs onze informateur, mevrouw Huijbregts, heeft daar heel duidelijk een stemverklaring namens de VVD over afgegeven, waarin ze aangaf: 'Het ingezetenschap is naar de mening van de VVD een dragend principe van onze vertegenwoordigende democratie'.

U legt nu een voorstel aan ons voor waarbij u op vragen die gesteld worden eigenlijk met meel in de mond praat. Want de vraag is een aantal keren heel helder en duidelijk gesteld of het verzoek dat hier voorligt voor één jaar is, of dat u al weet dat ook de volgende jaren dat verzoek wordt ingediend. Daar is geen helder en duidelijk antwoord op gekomen. In de media heeft de heer Grashoff daarover wel een duidelijk statement afgegeven, en dat brengt mij in dubio. Want als wij op dezelfde manier bijvoorbeeld een afspraak zouden maken met een agrariër, of een ander, die zegt 'geef me één jaar uitstel, dan kan ik er wel aan voldoen', en je gaat het vervolgens alsnog niet doen: dat is geen gelijke monniken, dat is geen gelijke kappen. Ik denk dat we juist in de politiek – practice what you preach – het voorbeeld moeten geven, daar helder en duidelijk in moeten zijn. Ik denk dat zowel het verzoek dat voorligt, maar tegelijkertijd dan ook het eigenlijk gebruik willen maken van een vierjarige ontheffing, niet past bij de ruimte die de wetgever ons gegeven heeft. En dat geeft mij dan ook niet de ruimte om voor dit voorstel te stemmen. Dat neemt niet weg dat wij altijd het vertrouwen willen geven aan het bestuur dat er is. Maar het voorstel zoals u dat gepresenteerd heeft en het voorstel zoals hier voorligt, daar kunnen wij niet met ons hart mee instemmen, en daar zal ik dan ook niet mee instemmen. En dat doet niks af aan de kwaliteit van de heer Grashoff. Dat zal wat ons betreft ook niks afdoen aan de samenwerking met de heer Grashoff, maar wij vinden het wel belangrijk om dat principiële statement hier te maken en daar als fractie heel helder en duidelijk in te zijn.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil voor zijn bijdrage. Dan kijk ik even of er bij de fractievoorzitters van de coalitievormende partijen die het voorstel hebben gedragen, behoefte is om te reageren. Ja, dat doet mevrouw Roijackers namens u allen, begrijp ik. Ik geef u graag het woord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Namens GroenLinks zal ik reageren. 'Kiezen voor kwaliteit' is de titel van ons bestuursakkoord, een titel waar wij volmondig achter staan als GroenLinks, en gelukkig ook de rode draad, de verbinding tussen deze vijf coalitiepartijen. Kiezen voor kwaliteit is wat wij menen te doen met de voordracht van Rik Grashoff als kandidaat-gedeputeerde. Er is veel gevraagd naar verblijf en naar verhuizing, en daar hebben wij ook met de heer Grashoff op dit moment gesprekken over. Want wij beseffen de gevoeligheid hieromtrent. Wij verwachtten ook vandaag die vragen van u en de heer Grashoff weet ook dat die vragen er leven. En als het gaat over hier nog sterker geworteld raken, ik vraag niet van u vandaag om voor vier jaar een besluit te nemen, ik vraag vandaag om een besluit te nemen voor één jaar, precies wat wij vandaag ook doen. En voor de jaren daarna zijn we ook in gesprek, om te kijken naar een vorm die we kunnen vinden, die een evenwicht gaat zijn tussen de woon- en leefsituatie van de heer Grashoff en zijn gezin en de zaken die Brabant van hem, op dat moment ook via uw Staten, vraagt,

De **voorzitter**: Interruptie Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Mevrouw Roijackers, u kunt mij heel gemakkelijk overtuigen. U zegt: wat ik u vraag is slechts voor één jaar. Maar dan hoort daarbij dat u zegt dat gedurende dat jaar meneer Grashoff alles in het werk zal stellen om te proberen zich in Brabant te vestigen. Als u dat erbij zegt, is er werkelijk volgens mij..., nou ja, niemand wil ik misschien niet zeggen, maar is er nog maar heel weinig op tegen. Want, nogmaals: het gaat niet om de kwaliteit of over de intelligentie van meneer Grashoff, dat zit allemaal wel goed, maar het gaat om dat principiële punt dat de wetgever, en die doet dat niet voor niks, voorschrijft: ingezetene zijn van de provincie. Zo lang u niet kunt zeggen..., want ik waardeer het wel in u dat u denkt, van 'ja, maar ik moet hier niet gaan staan liegen', want dat denkt u volgens mij, en dat u eerlijk niet zegt dat u kunt garanderen dat hij zich gaat inspannen. Heb ik dat juist?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Weet u, zowel de heer Grashoff als ikzelf hebben twee opgroeiende zoons. Ik ken die van de heer Grashoff niet zo goed, ik ken de mijne gelukkig wel wat beter, en wat ik weet is dat wij niet alleen beiden tienerzoons hebben, maar ook allebei zoons die, nou ja, geweldig zijn, maar voor wie het wel belangrijk is waar ze naar school gaan bijvoorbeeld en, nou ja, naar wat voor soort school ze gaan voor hun verdere doorontwikkeling. Ik wil daarmee dus niet vooruitlopen op het feit dat een geworteld gezin, en een gezin dat is ingeregeld met opgroeiende jongens, van mij per se binnen, nou ja, laten we zeggen twaalf, dertien, veertien manden in Brabant moet gaan wonen. Ik vind dat nogal veel gevraagd. Ik kan u wel zeggen dat daar gesprekken over gaande zijn. Ik vraag u nu om de ontheffing voor één jaar, ik geef u inzicht in de gesprekken die er gaande zijnde over de woon/verblijfsituatie van de heer Grashoff en welke mogelijkheden er zijn voor hem en zijn gezin, en ik wil volgend jaar bij u terugkomen om te kijken..., om u ook een voortgang te geven van die gesprekken.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u, voorzitter. Ja, mevrouw Roijackers, er verhuizen dagelijks mensen voor hun werk met hun gezin, in allerlei leeftijdscategorieën van kinderen. Ik zou het wel weten. Ik wens mijn kinderen het allerbeste en als ik ze het allerbeste wens, dan ga ik met ze in Brabant wonen!

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, geweldig, en u weet dat ik er ook zo over denk, want ik houd even veel van de provincie als u. Er zijn ook fantastisch snode plannen, die kent de heer Grashoff nog niet allemaal, om hem te integreren via festivals, carnaval, culturele activiteiten en bedenk het allemaal maar. Dus we doen hard ons best hoor, vanuit GroenLinks, maar weet u: wij zijn geen partij die mensen dwingt, wij zijn een partij van empathie, van inclusiviteit, en dat is wat ik kan mededelen.

De **voorzitter**: Nog een interruptie van de heer Van Hattem, zie ik. Ga uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Empathie, inclusiviteit, allemaal hele mooie, hoogdravende woorden, maar hoe kijkt u nu aan tegen de voordracht van de heer Grashoff, die de heer Wilders en de PVV als een ziekte heeft betiteld? Moeten wij serieus met een gedeputeerde gaan samenwerken die onze fractie, ons als volksvertegenwoordigers, als een ziekte betitelt? Hoe kijkt u daartegen aan bij deze voordracht?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Misschien ga ik u verrassen met wat ik nu zeg, maar degene die wij in positie brengen weet dat wij bestuurlijk gedrag verwachten. Een politicus is in Nederland vrij om te zeggen wat hij of zij wil, dat is een heel belangrijk en goed grondrecht. En van een bestuurder verwachten wij om verbindend te zijn.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dat is een nogal vaag antwoord. U neemt er in ieder geval geen uitdrukkelijk afstand van, iets wat u eerder wel aan andere personen heeft gevraagd; ik zal geen namen noemen. Ik vind het toch vrij stuitend dat u dan kiest voor bestuurlijke kwaliteit voor iemand die op deze manier tegen democratisch gekozen volksvertegenwoordigers aankijkt en dat het dan ook nog, vanwege die bestuurlijke kwaliteit, genoeg is om vanuit een kosmopolitische gedachte dat het niet uitmaakt waar je woont, iemand maar in Delft te laten wonen en elke dag zagezegd met het openbaar vervoer naar Brabant te laten komen.

De **voorzitter**: En uw vraag?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dus nogmaals: is dit de bestuurlijke kwaliteit die u Brabant gunt en die u als een goede samenwerking met democratisch gekozen volksvertegenwoordigers waarachtig acht?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): U zegt veel in één keer. Laat ik even nagaan hoe de gesprekken zijn geweest. Ik ken natuurlijk niet in detail de gesprekken die er zijn geweest vanuit de gedeputeerden-

selectiecommissie, maar vanuit met name de gemeenteraad van Rotterdam zijn er veel uitwisselingen geweest tussen de bestuurder Grashoff en de raad destijds, en die was ook heel gemêleerd, waaronder ook partijen die verwant zijn aan de PVV. En daar heeft Rik Grashoff zich als bestuurder altijd heel goed toe weten te verhouden. Daar heeft hij een goede modus operandi mee gevonden, daar hebben we hem ook op doorgevraagd en het is een van de redenen van de selectie ook geweest, dat we weten dat we ook daarmee een goede bestuurder te pakken hebben. En goed, dat zult u gaan merken, en we houden hem scherp erop dat daar, nou ja, ook verstandig in wordt gehandeld.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers voor haar beantwoording. Dan kijk ik even of er behoefte is aan een tweede termijn op dit onderwerp. De fractie van de VVD. Geen tweede termijn? Nee. De Forum voor Democratie-fractie? Ook niet. De CDA-fractie? Idem dito. De SP-fractie? Ook niet. De D66-fractie. De GroenLinks-fractie zelf? Nee, ook niet. De PVV-fractie?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, kort vanaf mijn plaats. De beantwoording van mevrouw Roijackers van GroenLinks heeft onze fractie in ieder geval niet kunnen overtuigen dat de heer Grashoff in het komende jaar naar onze provincie zal verhuizen en daarmee gaat voldoen aan het wettelijk vereiste van ingezetenschap. En bovendien ook een zwakke beantwoording op de bestuurlijke kwaliteiten en de punten die ik daarover genoemd heb. Ik kan dan ook niet anders concluderen dan dat wij de voordracht van de heer Grashoff niet zullen steunen. We roepen nogmaals op: zorg ervoor dat iemand die hier benoemd wordt als gedeputeerde ook aan de wettelijke eisen en aan de bedoeling van de wetgever voldoet.

De **voorzitter**: De Partij van de Arbeid-fractie tweede termijn? 50PLUS? Ook niet. De Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voorzitter, vanaf de plek. Wij willen heel graag gaan stemmen, want vandaag worden zeven bestuurders geïnstalleerd, namelijk in Tilburg, want vanavond is de oprichting van de afdeling Partij voor de Dieren Noord-Brabant. En als we gestemd hebben, ga ik daar heel snel naartoe, om dat mee te maken.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ja. Dat wordt nu alweer een halve minuut later!

De heer **Van der Wel** (PvdD): Dat heb ik er graag voor over!

De **voorzitter**: De fractie van Lokaal Brabant. De ChristenUnie-SGP nog? Nee, dan sluit ik nu de beraadslagingen en gaan we over tot de stemmingen. Het voorstel bevat een drietal beslispunten, dus we gaan drie keer stemmen. Allereerst stemming per fractie ten aanzien van besispunt 1, schriftelijk ten aanzien van besispunt 2, en dan weer per fractie bij besispunt 3. Er is een amendement ingediend en dat gaat vóór alles, d.w.z. dat we daarmee beginnen. En dat breng ik dus, als de stembel voldoende doorgeluid heeft in de rookkamers en andere wandelgangen, en iedereen binnen is, in stemming.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter!

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik wil een punt van orde maken. Het is in mijn beleving nog nooit

eerder voorgekomen dat wij over een ontwerpbesluit niet gewoon in z'n geheel stemmen.

De **voorzitter**: Er is natuurlijk in dit ontwerpbesluit wat bijzonders aan de hand, omdat we over personen stemmen, en dat gaat niet in één keer. Dat zullen we even schriftelijk moeten doen, met een formulier waar ik overigens straks naar verwezen heb. En verder bevat het besluit drie elementen: het aantal, dan de stemming over de voordrachten per persoon – die gaan schriftelijk – en dan over het ingezetenschap. Die hangen samen, maar ze vragen wel een aparte stemming. Dat heeft de griffier echt uitgezocht, daar moet u maar even op vertrouwen, want dit kunnen we niet in één keer doen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Maar waarom, voorzitter, zijn het dan niet drie ontwerpbesluiten?

De **voorzitter**: Omdat er een samenhang tussen de besluiten is. Ik wil u graag nog wat hogere griffiekunde toevoegen na de vergadering, maar we moeten het nu even zo doen. U moet er even op vertrouwen dat het zo kan.

We gaan beginnen met het amendement dat u heeft ingediend. Het spijt me, maar ik kan u niet meer uitleg geven dan ik nu kan doen. En materieel zal het weinig uitmaken. Het amendement ga ik nu in stemming brengen. Amendement 1 van de fractie van de PVV, dat erop neerkomt dat er geen ontheffing voor de gedeputeerde die niet wil verhuizen wordt gegeven. Ik breng het amendement 1 nu in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan gaan we nu stemmen over het eerste deelbesluit. En dat is het aantal te benoemen leden, dat vastgesteld wordt op zeven leden. We gaan stemmen over het eerste element van het uit drie leden bestaande besluit. En dat gaat per fractie. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (PvdD): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dit deel van het voorstel is aangenomen. Dan gaan we nu toekomen aan de stemming die er is ten aanzien van de benoeming van de leden van Gedeputeerde Staten. Omdat een stemming over personen aan de orde is, schrijft de Provinciewet, en ook ons eigen reglement van orde, voor dat dit schriftelijk moet gebeuren.

Ik stel voor twee leden van de coalitiepartijen en twee leden van de oppositiepartijen te benoemen tot stemopnemers, en dat zijn de heren Van Hattem, de heer Van Pinxteren, mevrouw Dirken en de heer Ludwig, respectievelijk van de fracties van PVV, Lokaal Brabant, de VVD en GroenLinks. Ik neem aan dat zij hun benoeming willen aanvaarden. Dat is het geval.

Dan worden zo stembriefjes aan u uitgedeeld. De namen van de voorgedragen personen zijn u bekend en staan op het stembriefje. Omdat in juridische zin sprake is van een aanbeveling en geen, door het presidium bijvoorbeeld beperkte, voordracht, kunnen de Statenleden en kandidaat-gedeputeerden Van der Maat, Van Gruijthuisen, Van der Sloot, Bergsma en Spierings, voor zover daar vragen over zouden kunnen zijn, deelnemen aan de stemming. En omdat het niet om een open voordracht gaat, kunnen op het stembriefje ook andere na men worden geschreven. Gelieve per stemmogelijkheid slechts één vakje in te kleuren, en dat mag vandaag ook met de kleuren blauw en zwart. Omdat uw stem geheim moet kunnen blijven, wordt u verzocht het stemformulier na het invullen dubbel te vouwen en in het stemkistje waarmee de bodes na enige tijd zullen rondgaan – dat zullen er twee zijn – te deponeren. Ook het stembriefje niet ondertekenen! Ik herhaal dat nog even. U zou het als een opwelling kunnen voelen, maar níét ondertekenen, want met een ondertekening is uw stem ongeldig.

Ik heb zelf geconstateerd dat de stemkistjes voor aanvang leeg waren, maar om dit te bevestigen trek ik uit de stembal nu een nummer en verzoek het betreffende Statenlid, waarvan de naam door de griffier bekend zal worden gemaakt, hier naar voren te komen om te controleren of dat ook daadwerkelijk zo is. En die bijzondere taak valt toe aan het lid met nummer 36 vandaag.

De **griffier**: En dat is de heer Hendriks.



De **voorzitter**: De heer Hendriks. Zo waarlijk helpe hij mij!

Goed, dan wil ik nu stilte in de zaal. Ik wil u vragen om uw plaatsen in te nemen en de bodes vragen om aan u allen een stembriefje uit te delen. Zoals u weet, komt daarna – mag ik stilte in de zaal! – de stembox weer rond, mag u het stembiljet daar invullen en dan ga ik straks de commissie vragen om plaats te nemen hier aan de stemtafel.

De stemming is begonnen. Mag ik stilte en aandacht voor de stemming in de zaal.

Mag ik stilte in de zaal!

Mag ik stilte in de zaal. Mij wordt erop gewezen dat, om het biljet vlot in de stembussen te doen, het nog beter is om het twee keer dubbel te vouwen. Dus nog een keer vouwen; dat hebt u allemaal geleerd op de kleuterschool. Ja, u kunt er ook leuke dingen van maken, maar dat is niet de bedoeling vandaag, meneer Meijer!

Goed, ik stel voor dat de bodes een aanvang nemen met het innemen van de stemmen. Dat moet even precies gebeuren, dus graag even concentratie, aandacht en stilte daarvoor. En als de genoemde leden van de kiescommissie gestemd hebben, d.w.z. hun briefje in de bus hebben gedaan, nodig ik hen uit om alvast hier voor plaats te nemen.

Goed. Ik wil u vragen om op uw plaatsen te blijven zitten en de kiescommissie in staat te stellen in alle rust het verantwoordelijke werk aan te vangen.

Dames en heren, ik vraag u mede namens de kiescommissie om stilte in de zaal. Graag stilte in de zaal.

Dames en heren, het verzoek om stilte geldt nog steeds.

Mag ik het verzoek om stilte nog eens herhalen.

Mag ik u nog eens verzoeken om stilte.

Dames en heren. Mag ik u nogmaals verzoeken – ik begrijp de anonimiteit van het gesprek, maar de kiescommissie heeft echt even wat stilte nodig om met elkaar te kunnen praten. Ik verzoek u dringend om, zo u wilt spreken, dat met een sotto voce te doen.

Ik vraag u nog even geduld en een klein beetje stilte.

Mag ik u zo langzamerhand gaan vragen uw plaatsen weer in te gaan nemen.

Ik dank de kiescommissie en haar leden en de ondersteuning van de griffie voor het uitgevoerde werk. Dan ga ik nu over tot het oplezen van de uitslag. Er waren 54 leden van de Staten aanwezig en er zijn 54 briefjes ingeleverd. Daarmee is de stemming geldig. Voor de eerste post van gedeputeerde zijn uitgebracht 52 stemmen voor de heer Christophe van der Maat, 1 voor de heer Hans Wiegel en 1 stem is ongeldig. Voor de tweede gedeputeerde zijn 52 stemmen uitgebracht op Marianne van der Sloot, 1 op Jordy van den Bossche en 1 ongeldige stem. Op de derde gedeputeerdenpost zijn 50 stemmen uitgebracht op Anne-Marie Spierings, 1 voor Boris van

den Ham, 1 voor Tjerk Langman en 1 voor Zihni Özdil en 1 ongeldige stem.

Voor gedeputeerde 4 zijn 33 stemmen uitgebracht op Rik Grashoff, 10 op Hagar Roijackers, 2 op Johan van den Hout en 2 op Marjolein Meijer, en er zijn 7 ongeldige stemmen.

Voor gedeputeerde 5 zijn 50 stemmen uitgebracht op Erik van Merrienboer, 1 op Johan Vlemmix – u zult zien: dat haalt morgen Omroep Brabant! – en 1 op Tariq Ramadan en 2 ongeldige stemmen.

Bij gedeputeerde 6 zijn er 51 stemmen uitgebracht op Martijn van Gruijthuijsen, 1 op – ik hoop dat ik het goed lees – Pierre Kartner en 1 op Donald J. Trump, en 1 ongeldige stem.

Dan op gedeputeerde 7, de heer Bergsma, Renze Bergsma, 51 stemmen, 1 stem voor Marianne Vos en twee ongeldige stemmen.

Daarmee is de uitslag van de stemming bekend en kunnen we zo dadelijk overgaan tot de beëdiging en het vragen voor de aanvaarding van de benoeming. Maar daarvóór moeten we nog even stemmen over het laatste beslispunt, en dat betreft de ontheffing van het ingezetenschap van de heer Grashoff. Dat onderdeel van het besluit breng ik nu in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Ontheffing is mogelijk tegen de wet, maar bovendien volstrekt misplaatst.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren is niet aanwezig. Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit voorstel is aangenomen.

Geachte collegae. Ik concludeer dat het voorstel is aangenomen. Ik wil de kandidaat-gedeputeerden die zijn voorgedragen en waar we de stemmingsuitslag net van gehoord hebben, nu vragen om naar voren te komen. Ik zal hen zo dadelijk vragen of ze hun benoeming aanvaarden en daarna zal ik de collegeleden beëdigen en is de installatie van het nieuwe college een feit.

Ik wil nu de bodes vragen om de kandidaat-gedeputeerden hier naar voren te geleiden.

Mag ik stilte in de zaal!

Mijnheer Van der Maat, neemt u de benoeming aan?

De heer **Van der Maat** (VVD): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Sloot, neemt u de benoeming aan?

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Ja.

De **voorzitter**: Mevrouw Spierings, neemt u de benoeming aan?

Mevrouw **Spierings** (D66): Ja.

De **voorzitter**: Mijnheer Grashoff, neemt u de benoeming aan?

De heer **Grashoff** (GL): Ja.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Merrienboer, neemt u de benoeming aan?

De heer **Van Merrienboer** (PvdA): Ja.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Gruijthuijsen, neemt u de benoeming aan?

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Ja.

De **voorzitter**: Mijnheer Bergsma, neemt u de benoeming aan?

De heer **Bergsma** (CDA): Ja.

De **voorzitter**: Dan wil ik nu de griffier vragen de tekst van de eed en de verklaring en belofte namens mij voor te lezen. Ik wil alle andere aanwezigen daarbij verzoeken te gaan staan. Het woord is aan de

griffier.

De **griffier**: Ik lees de tekst voor en u dient mij daarna te antwoorden met 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig', of met 'Dat verklaar en beloof ik'.

Ik zweer / verklaar dat ik, om tot gedeputeerde benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer / verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer / beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als gedeputeerde naar eer en geweten zal vervullen.  
De heer Van der Maat.

De heer **Van der Maat** (VVD): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: Mevrouw Van der Sloot.

Mevrouw **Van der Sloot** (CDA): Zo waarlijk helpe mij God almachtig!

De **griffier**: Mevrouw Spierings.

Mevrouw **Spierings** (D66): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: De heer Grashoff.

De heer **Grashoff** (GL): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: De heer Van Merrienboer.

De heer **Van Merrienboer** (PvdA): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: De heer Van Gruijthuijsen.

De heer **Van Gruijthuijsen** (VVD): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: De heer Bergsma.

De heer **Bergsma** (CDA): Zo waarlijk helpe mij God almachtig!

De **voorzitter**: Dan feliciteer ik u allen van harte met uw benoeming. Ik zal die felicitaties onderstrepen met een bos bloemen, die ik u daar zal uitreiken, en ik wil u daarna verzoeken achter de tafel plaats te nemen.

*Staand applaus*

De **voorzitter**: Mag ik de gedeputeerden vragen achter de tafel te komen zitten?

Goed. Geachte collegae, beste gasten. U heeft – en sommigen van u als familie en gasten van de nieuwbenoemde gedeputeerden – lang moeten wachten. Ik wil in het bijzonder Livvy Bergsma noemen, zes jaar, die op de tribune muistil en buitengewoon geconcentreerd al sinds vijf uur wacht. Groot

compliment!

*Applaus*

De **voorzitter**: Dat geldt ook voor de opvoeding van haar vader. Maar nu is het moment gekomen om de nieuwe gedeputeerden te kunnen feliciteren. Ondertussen bereiden wij de benoeming en de beëdiging van een aantal nieuwe leden van de Staten voor die de vrijgekomen plaatsen gaan innemen. Daar moeten even wat handelingen voor worden verricht. Ik schors de vergadering even, zodat u de gelegenheid heeft om de nieuwe gedeputeerden te feliciteren. Ik schors de vergadering.

*Schorsing (22.05 – 22.12 uur)*

De **voorzitter**: Dames en heren, uw plaatsen graag weer innemen voor het volgende onderdeel van de agenda. Ik stel voor dat het feliciteren straks bij de borrel nog verder kan gaan, maar nu wil ik u echt even vragen, ook gelet op de tijd, uw plaatsen in te nemen.

### **Onderzoek geloofsbrieven, toelating en beëdiging nieuwe leden van Provinciale Staten**

De **voorzitter**: U zult begrijpen dat het plaatsnemen achter deze tafel van Gedeputeerde Staten van een aantal van uw collegae betekent dat we die zetels beschikbaar gaan stellen voor nieuwe kandidaten. Het zijn vijf zetels en ik heb begrepen dat de heer Karaaslan, mevrouw Scholder, de heer Thijssen, de heer Stoop en de heer Logister bereid zijn die vacatures te gaan vervullen. Ik ga nu eerst, voordat we dat kunnen doen, de heer De Kort, voorzitter van de commissie voor de geloofsbrieven, vragen ons rapport te doen van de door zijn commissie verrichte werkzaamheden. Aan hem het woord.

De heer **De Kort** (PvdA): Dank, voorzitter. Voorzitter. De door u benoemde commissie heeft de geloofsbrieven van de heer Karaaslan, mevrouw Scholder, de heer Thijssen, de heer Stoop en de heer Logister onderzocht en in orde bevonden. Zij voldoen aan de voorwaarden van het lidmaatschap van Provinciale Staten en vervullen volgens hun eigen opgave geen openbare betrekkingen die onverenigbaar zijn met het lidmaatschap van Provinciale Staten. De commissie geeft de Staten dan ook in overweging te besluiten tot toelating van de heer Karaaslan, mevrouw Scholder, de heer Thijssen, de heer Stoop en de heer Logister.

Voorzitter. Ik geef het woord aan u terug.

De **voorzitter**: Ik dank u en de andere leden van de commissie voor de verrichte werkzaamheden en vraag de Staten of u kunt instemmen met het door de commissie al geformuleerde voorstel tot toelating van deze leden. Dat is het geval bij acclamatie. Dan kunnen we nu overgaan tot de beëdiging. Ik wil de bodes verzoeken de vijf kandidaat-Statenleden hier naar voren te begeleiden, zodat we de griffier zo kunnen vragen de tekst van de eed en de verklaring en belofte namens mij voor te lezen. En zoals u al vermoedde, wil ik u verzoeken daarbij te gaan staan, en dat geldt dan u allen. De griffier.

De **griffier**: Ook u dient te antwoorden met 'Zo waarlijk helpe mij God almachtig' of met 'Dat verklaar en belof ik'.

Ik zweer / verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer / verklaar en belof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer / belof dat ik getrouw zal zijn

aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **Karaaslan**.

De heer **Karaaslan** (VVD): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Dat verklaar en beloof ik!

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Zo waarlijk helpe mij God almachtig!

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Dat verklaar en beloof ik!

De **voorzitter**: Dan mag ik u namens ons allen feliciteren, en dat doe ik graag met het aanbieden van een bos bloemen.

*Staannd applaus*

De **voorzitter**: U mag op uw plaatsen in de zaal gaan zitten.

Ik wil u vragen te wachten met de felicitaties tot het moment dat deze vergadering is afgelopen en u nu vragen op uw nieuwe plaatsen te gaan zitten, met een mooi uitzicht en een eigen perspectief op deze zaal.

Met het aanvaarden van het ambt van gedeputeerde gaan we ook afscheid nemen van vijf van uw collega's. Het is gebruik dat ik dan vanaf de kathedraal toespraken houd om te danken, een roemer uitreik en bloemen. Dat laatste zal gebeuren, maar ik stel voor, gezien de tijd die nu verlopen is, vrij naar een bekende televisiespot, te zeggen: het waren drie fantastische maanden als Statenleden, nu achter de gedeputeerdentafel. Maar serieus: dank voor het werk dat ook in die rol is verricht, belangrijk politiek werk, bijvoorbeeld om te komen tot het moment van vandaag en de collegevorming. En daarvoor passen straks ook de bloemen en de roemer. Maar ik kan me voorstellen dat ik die na afloop van de vergadering aan u overhandig en nu kom aan de sluiting van de bijzondere vergadering die we vandaag hebben gehad, afscheid genomen hebbend van gedeputeerden die jarenlang Brabant hebben gediend, een debat over een bestuursakkoord, de benoeming en de besluitvorming over een nieuw college. Het is mooi geweest voor vandaag.

Ik hecht eraan op dit moment in het bijzonder mevrouw Van der Kammen nog te bedanken voor haar bereidheid een initiatiefvoorstel dat voor vandaag op de agenda stond van de agenda te halen en dat de 28<sup>ste</sup> te behandelen. U ziet dat dat achteraf heel dankbaar aanvaard kan worden dat besluit, dat ik heb kunnen nemen dankzij mevrouw Van der Kammen ook, omdat we anders nog verder de avond in gekropen waren en de agenda van de 28<sup>ste</sup> dus nog mooie, nieuwe onderwerpen bevat. Nogmaals veel

dank daarvoor.

### **Sluiting**

De **voorzitter**: Ik verzoek u om uw sprekerspasje te deponeren in de bus bij de bodetafel en nodig u allen, en uw gasten, uit voor een drankje bij de Statenlounge. En ik wens u uiteraard een heel mooi weekend toe. De vergadering is gesloten.

*De voorzitter sluit om 22.20 uur de vergadering.*